

T.C.
İSTANBUL GEDİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

ALTERNATİF UYUŞMAZLIK ÇÖZÜM YOLU OLARAK
SİGORTACILIKTA TAHKİM

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Habib YILDIZ

Özel Hukuk Anabilim Dalı

Özel Hukuk Tezli Yüksek Lisans Programı

ARALIK 2023
İSTANBUL

T.C.
İSTANBUL GEDİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**ALTERNATİF UYUŞMAZLIK ÇÖZÜM YOLU OLARAK
SİGORTACILIKTA TAHKİM**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Habib YILDIZ
(201232007)

0000-0002-4129-7168

Özel Hukuk Anabilim Dalı

Özel Hukuk Tezli Yüksek Lisans Programı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Fazıl Kerim ATAMER

İstanbul 2023

T.C.
İSTANBUL GEDİK ÜNİVERSİTESİ
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü

Jüri Tez Onay Formu

21.12.2023

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Bu çalışma 21.12.2023 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Özel Hukuk Anabilim Dalı, Özel Hukuk (Tezli Yüksek Lisans) Programı Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

TEZ JÜRİSİ

Prof. Dr. Kerim ATAMER

Danışman

İstanbul Gedik Üniversitesi

Prof. Dr. Ahmet BAŞÖZEN

Üye (İmza)

İstanbul Gedik Üniversitesi

Doç. Dr. Cüneyt SÜZEL

Üye (İmza)

İstanbul Bilgi Üniversitesi

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “*Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolu Olarak Sigortacılıkta Tahkim*” adlı çalışmanın, tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Bibliyografya’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim (21/12/2023).

Habib YILDIZ

ÖNSÖZ

Yapılan bu çalışmada, alternatif uyuşmazlık çözüm yolu olarak sigortacılıkta tahkim kurumu incelenmiştir. Bu doğrultuda sigortacılıkta tahkimin ülkemiz uygulamasında aldığı yol ve karşılaşılan sorunlar ele alınarak çözüm önerileri getirilmeye çalışılmıştır.

Çalışmanın başlangıcından, tamamlanmasına kadar geçen süreçte yardım ve desteklerini esirgemeyen, değerli bilgi ve deneyimlerinden yararlandığım danışmanım Prof. Dr. Fazıl Kerim Atamer'e en içten saygı ve teşekkürlerimi sunarım.

Aralık 2023

Habib YILDIZ
Akademisyen

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ.....	iv
İÇİNDEKİLER	v
KISALTMALAR	ix
ŞEKİL LİSTESİ.....	xi
ÖZET.....	xii
ABSTRACT	xiii
1. GİRİŞ	1
1.1. Çalışmanın Konusu ve Önemi.....	1
1.2. Çalışmanın Amacı	1
1.3. Çalışmanın Problemi	2
1.4. Çalışmanın Sınırlandırılması.....	3
1.5. Çalışmanın Yöntemi.....	4
2. SİGORTA HUKUKU VE TAHKİM YARGILAMASI HAKKINDA TEMEL KAVRAMLAR VE ÖNEMLİ UNSURLAR	5
2.1. Sigorta Hukukuna İlişkin Temel Kavramlar ve Unsurları	5
2.1.1. Sigorta kavramı	5
2.1.1.1. Sigortanın tanımı konusu ve unsurları	5
2.1.1.2. Sigortanın amacı ve işlevleri.....	7
2.1.1.2.1. Sigortanın amacı	7
2.1.1.2.2. Sigortanın işlevi	8
2.1.1.2.2.1. Hukuki işlevi	8
2.1.1.2.2.2. Ekonomik işlevleri	9
2.1.1.2.2.3. Sosyal işlevleri	9
2.1.1.3. Sigorta türleri ve sınıflandırılması	10
2.1.1.3.1. Sosyal sigortalar- özel sigortalar ayrımı	11
2.1.1.3.2. Özel sigortaların kendi içinde ayrıma tabi tutulması	12
2.1.1.3.2.1. Zarar sigortaları.....	12
2.1.1.3.2.2. Tutar sigortaları.....	14
2.1.2. Sigorta hukuku.....	15
2.1.2.1. Sigorta hukukunun konusu ve mahiyeti.....	15
2.1.2.2. Sigorta hukukunun kaynakları	16
2.1.2.2.1. Sigorta hukuku mevzuatı	16
2.1.2.2.2. Sigorta genel ve özel şartları	17
2.1.2.2.3. Diğer kaynaklar	19
2.1.3. Sigorta sözleşmesi	19
2.1.3.1. Sigorta sözleşmesinin tanımı hukuki niteliği ve şekli	19
2.1.3.2. Sigorta sözleşmesinin unsurları	20
2.1.3.2.1. Sigortacı	20
2.1.3.2.2. Sigorta ettiren ve sigortalı	20
2.1.3.2.3. Sigorta edilebilir menfaat (sigortanın konusu).....	21
2.1.3.2.4. Riziko	22

2.1.3.2.5. Prim (sigorta ücreti)	22
2.1.3.2.6. Sigorta tazminatı	22
2.2. Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolu Olarak Tahkim Kavramı ve Unsurları ..	23
2.2.1. Uyuşmazlık kavramı ve çözüm yolları	23
2.2.1.1. Uyuşmazlık kavramı	24
2.2.1.2. Temel uyuşmazlık çözüm yolu: adli yargı yolu	24
2.2.1.3. Alternatif uyuşmazlık çözüm yolları	25
2.2.1.3.1. Alternatif uyuşmazlık çözümü kavramı	25
2.2.1.3.2. Alternatif uyuşmazlık çözüm yollarının özellikleri	27
2.2.1.3.3. Günümüzde en çok başvurulan alternatif uyuşmazlık çözüm yolları	29
2.2.1.3.3.1. Uzlaştırma	29
2.2.1.3.3.2. Arbuluculuk	30
2.2.1.3.3.3. Tahkim	32
2.2.2. Tahkimin genel esasları ve türk hukukundaki yeri	32
2.2.2.1. Tahkim kavramı ve mahiyeti	32
2.2.2.2. Tahkim türleri	34
2.2.2.2.1. Kurumsal tahkim ve geçici (ad hoc) tahkim	34
2.2.2.2.2. İhtiyari tahkim ve zorunlu tahkim	36
2.2.2.2.3. HMK tahkimi ve milletlerarası tahkim	36
2.2.2.3. Tahkim sözleşmesi	37
2.2.2.3.1. Tahkim sözleşmesi kavramı ve unsurları	37
2.2.2.3.2. Tahkim sözleşmesinin hukuki niteliği	39
2.2.2.3.3. Tahkim sözleşmesi türleri	42
2.2.2.3.4. Tahkim sözleşmesinin mahkemelere başvuruya etkisi	43
2.2.2.4. Tahkime elverişlilik	44
3. SİGORTACILIKTA TAHKİMİN ÜLKEMİZDE UYGULAMAYA KONULMASI GELİŞİMİ VE KURUMSAL YAPISI	46
3.1. Sigortacılıkta Tahkimin Ortaya Çıkışı ve Gelişimi	46
3.1.1. Sigortacılıkta tahkimin ortaya çıkış nedenleri	47
3.1.2. Sigortacılıkta tahkime ilişkin tarihi süreçler ve kanuni düzenlemeler	49
3.1.3. Sigortacılıkta tahkimin tanımı amacı ve kapsamı	52
3.1.4. Sigortacılıkta tahkime ilişkin terminoloji	53
3.1.5. Sigortacılıkta tahkimin diğer tahkim türleri arasındaki yeri ve alternatif çözüm yollarından farkı	54
3.1.5.1. Sigortacılıkta tahkimin tahkim türleri içindeki yeri	54
3.1.5.2. Sigortacılıkta tahkimin özellikleri ve tahkimden ayrıldığı yönleri	57
3.1.5.2.1. Kurumsal yapısı açısından	57
3.1.5.2.2. Uyuşmazlık konusu açısından	58
3.1.5.2.3. Tahkim sözleşmesi açısından	58
3.1.5.2.4. Taraflar açısından	61
3.1.5.2.5. Alternatif çözüm yollarına başvuru açısından	61
3.1.5.2.6. Görev yapan hakemler açısından	62
3.1.5.2.7. Hakem kararlarına karşı yargı yolu bakımından	64
3.1.5.3. Sigortacılıkta tahkimin HMK tahkimiyle irtibat noktası	64
3.1.5.4. Sigortacılıkta tahkimin arbuluculuktan farkı	65
3.1.5.5. Sigortacılıkta tahkimin arbuluculukla birlikte uygulanmasına yönelik çalışmalar	67
3.1.6. Sigortacılıkta tahkim sözleşmesinin mahiyeti	70
3.1.7. Sigortacılıkta tahkime elverişlilik	71

3.2. Sigorta Tahkim Komisyonu'nun Teşekkülü ve Kurumsal Yapısı	73
3.2.1. Sigorta tahkim komisyonu'nun teşkilat yapısı	73
3.2.1.1. Sigorta tahkim komisyonu başkanlığı	74
3.2.1.2. Sigorta tahkim komisyonu sekretaryası	77
3.2.1.2.1. Komisyon müdürü	77
3.2.1.2.2. Raportörler	79
3.2.1.2.3. İtiraz yetkilisi	81
3.2.1.2.4. Diğer personeller	81
3.2.1.3. Sigorta tahkim komisyonu'nda görev yapan hakemle	81
3.2.1.3.1. Hakemlerin görevleri	81
3.2.1.3.2. Hakemlerde aranacak nitelikler ve hakem listesinin oluşturulması	82
3.2.1.3.2.1. Sigorta tahkim hakemlerinde aranan nitelikler	82
3.2.1.3.2.2. Hakem listesinin oluşturulması	83
3.2.1.3.2.3. Hakemlerin reddi ve çekinmesi	84
3.2.1.3.2.4. Hakemlerin listeden silinmesi	86
3.2.1.3.2.5. Hakemlerin sorumlulukları	87
3.2.2. Sigorta tahkim komisyonu'nun gelirleri, giderleri ve bütçesi	88
3.2.3. Sigorta tahkim komisyonu'na yapılan başvuru ve sonuçlarında dair istatistiki bazı bilgiler	90
4. SİGORTACILIKTA TAHKİM YARGILAMASI	92
4.1. Sigortacılıkta Tahkim Yargılamasının Kapsamı	92
4.1.1. Uyuşmazlığın niteliği bakımından	92
4.1.2. Uyuşmazlığın tarafları bakımından	94
4.1.3. Tahkim sistemine üyelik bakımından	97
4.1.4. Süreçlerin tamamlanması bakımından	100
4.1.5. Mahkemelere ve hakemlere başvuru bakımından	101
4.2. Sigortacılıkta tahkime başvuru koşulları	103
4.2.1. Başvurunun şekli	103
4.2.2. Başvurunun süresi	105
4.2.3. Başvurunun ücreti	105
4.3. Sigortacılıkta Tahkim Yargılamasının Aşamaları ve Usulleri	106
4.3.1. Raportör aşaması ve başvuruların değerlendirilmesi	106
4.3.1.1. Raportör tarafından yapılan kontrol ve incelemeler	106
4.3.1.1.1. Raportör tarafından ön incelemenin yapılması	107
4.3.1.1.2. Raportör tarafından belgelerin incelenmesi	108
4.3.1.1.3. Raportör tarafından yapılan incelmenin sonuca bağlanması ...	108
4.3.1.2. Muhatabın bilgilendirilmesi ve savunma hakkı	109
4.3.2. Hakem aşaması ve yargılamasının esasları	111
4.3.2.1. Hakeminin görevlendirilmesi	111
4.3.2.2. Hakemlerin göz önünde bulundurmaları gereken ilkeler	112
4.3.2.2.1. Hakemlerin tarafsızlığı ve bağımsızlığı ilkesi	112
4.3.2.2.2. Hukuki dinlenme hakkı	113
4.3.2.2.3. Taleple bağıllık ilkesi	114
4.3.2.2.4. Taraflarca getirilme ilkesi	114
4.3.2.2.5. Diğer ilkeler	115
4.3.2.3. Hakem yargılamasında süreler	115
4.3.2.4. Hakem yargılamasının maddi hukuka ilişkin yönleri	118
4.3.2.4.1. Maddi hukukun tespiti	118
4.3.2.4.2. Delillerin toplanması ve tahkikat	120

4.3.2.4.2.1. Delil tespiti ve evrak üzerinden karar verilmesi	120
4.3.2.4.2.2. Bilirkişi incelemesi yaptırılması	127
4.3.2.4.2.3. Keşif yapılması ve tanık dinlenmesi	129
4.3.2.4.2.4. Duruşma yapılması.....	131
4.3.2.4.2.5. Davanın ihbarı ve davaya müdahale	132
4.3.2.4.2.6. Geçici hukuki koruma tedbirleri	133
4.3.2.4.2.7. Tarafların yargılamayı sona erdirebileceği durumlar ve yapılacak işlemler.....	134
4.3.2.5. Uyuşmazlık hakem kararları ve sonuçları	137
4.3.2.5.1. Hakem kararlarının mahiyeti	137
4.3.2.5.2. Hakemlerin dosyadan el çekmesi.....	139
4.3.2.5.3. Karar öncesi başvurunun geri çekilmesi	141
4.3.2.5.4. Hakem kararlarının tashihi, tavzihi ve tamamlanması.....	142
4.3.2.5.5. Hakem kararlarının tebliği ve dosyanın saklanması	142
4.3.2.5.6. Hakem kararlarının icrası.....	144
4.3.2.6. İtiraz hakem heyeti kararları ve sonuçları.....	145
4.3.2.6.1. İtiraz hakem heyetinin görevi ve itiraz prosedürü	145
4.3.2.6.2. İtiraz hakem heyeti kararlarının hukuki niteliği.....	148
4.3.2.6.3 İtiraz hakem heyeti kararlarının icrası	149
4.3.3. İtiraz hakem heyeti kararlarına karşı kanun yolları	149
4.3.3.1. İtiraz hakem kararlarına karşı temyiz yolunun kullanılması	150
4.3.3.2. Kanun'da sayılan sınırlı bazı sebeplerin ortaya çıkması halinde temyiz yolunun kullanılması.....	152
4.3.3.3. Kesinlik sınırının altında kalınması amacı ile kötü niyetli feragat ve ıslah yapılması	155
4.3.3.4. Bozma kararına karşı direnme	156
4.3.3.5. Yargılamanın yenilenmesi (iadesi)	157
4.4. Sigortacılıkta Tahkimde Vekalet Ücreti ve Yargılama Giderleri.....	158
5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	162
KAYNAKLAR	170
ÖZGEÇMİŞ.....	178

KISALTMALAR

AAÜT	: Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi
AB	: Avrupa Birliği
ADR	: Alternative Dispute Resolution (Alternatif Uyuşmazlık Çözümü)
ATK	: Adli Tıp Kurumu
AUÇ	: Alternatif Uyuşmazlık Çözümü
AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
AYM	: Anayasa Mahkemesi
BETYSK	: 4632 Sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu
Bkz	: Bakınız
C	: Cilt
CMK	: 5271 Sayılı Ceza Muhakemeleri Kanunu
Çev	: Çeviren
DASK	: 6305 Sayılı Afet Sigortası Kanunu
E	: Esas
E.T.	: Erişim Tarihi
eTTK	: 6762 Sayılı Türk Ticaret Kanunu
f	: Fıkra
FKK	: 3226 Sayılı Finansal Kiralama Kanunu
GSS	: Genel Sağlık Sigortası
HD	: Hukuk Dairesi
HGK	: Hukuk Genel Kurulu
HMK	: 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu
HUAK	: 6325 Sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu
HUMK	: 1086 Sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu
İBHKG	: İctihadı Birleştirme Hukuk Genel Kurulu
İİK	: 2004 Sayılı İcra ve İflas Kanunu
İTOTAM	: İstanbul Ticaret Odası Tahkim Merkezi
ICC	: International Chamber of Commerce (Uluslararası Ticaret Odası)
ISTAC	: İstanbul Tahkim Merkezi
K	: Karar
KDKK	: 6328 Sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu
KEP	: Kayıtlı Elektronik Posta
KK	: 1163 Sayılı Kooperatif Kanunu
KTK	: 2918 Sayılı Karayolları Trafik Kanunu
KTTK	: 4925 Sayılı Karayolu Taşıma Kanunu
LCIA	: London Court of International Arbitration (Londra Uluslararası Tahkim Merkezi)
m	: Madde
MTK	: 7983 Sayılı Milletlerarası Tahkim Kanunu
MÜHFD	: Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi
N	: Numara
RG	: Resmi Gazete

S	: Sayı
s	: Sayfa
SBM	: Sigorta Bilgi ve Gözetim Merkezi
SCK	: 5684 Sayılı Sigortacılık Kanunu
SDDK	: Sigortacılık Düzenleme Denetleme Kurumu
SEDDK	: Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu
SEGEM	: Sigortacılık Eğitim Merkezi
SGKK	: 5502 Sayılı Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu
SMK	: 7397 Sayılı Sigorta Murakabe Kanunu
SSGSSK	: 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu
STK	: Sigorta Tahkim Komisyonu
STKB	: Sigorta Tahkim Komisyonu Başkanlığı
STUSHİT	: Sigorta Tahkim Usûlü ve Sigorta Hakemlerine İlişkin Tebliğ
STY	: Sigortacılıkta Tahkime İlişkin Yönetmelik
T	: Tarih
TAAD	: Türkiye Adalet Akademisi Dergisi
TBB	: Türkiye Barolar Birliği
TBK	: 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
TCK	: 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu
TKHK	: 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun
TMK	: 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu
TRH	: Türkiye (Kadın, Erkek) Hayat Tablosu
TSHK	: 2920 Sayılı Türk Sivil Havacılık Kanunu
TTK	: 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
UNCITRAL	: Birleşmiş Milletler Milletlerarası Ticaret Hukuku Komisyonu
Vd	: Ve devamı
Y	: Yargıtay
YD	: Yargıtay Dergisi
YHGK	: Yargıtay Hukuk Genel Kurulu
YİBHKGK	: Yargıtay İçtihadı Birleştirme Hukuk Genel Kurulu
ZMMS	: Zorunlu Mali Mesuliyet Sigortası

ŞEKİL LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Şekil 3.1: Sigorta Tahkim Komisyonu Organizasyon Şeması	74
Şekil 4.1: Sigorta Tahkim Komisyonu'na Başvuru Şeması	104
Şekil 4.2: İtirazın İncelenme Sürecine İlişkin Şema.....	146

ALTERNATİF UYUŞMAZLIK ÇÖZÜM YOLU OLARAK SİGORTACILIKTA TAHKİM

ÖZET

Bu çalışmada sigorta sözleşmelerinden doğan uyuşmazlıkların çözümü için 2007 yılında ülkemizde uygulanmaya konulan sigortacılıkta tahkim sisteminin yapısı, işleyişi ve karşı karşıya kaldığı sorunları araştırılmıştır. Sigortacılık Kanunu'nun 30. maddesinde düzenlenen sigortacılıkta tahkim sistemi diğer tahkim türlerine benzediği kadar onlardan ayrılan yönlerde de sahiptir. Ancak sigortacılıkta tahkim sistemini ülkemiz özelinde farklı yapan temel faktör, süreçlerin kurumsal bir yapı bünyesinde yürütülmesidir. Sigortacılıkta tahkimin uygulamaya konulmasından itibaren geçen 14 yılda ülkemizde başarılı şekilde yürütüldüğü söylenebilir. Ancak tüm olumlu yönlerine rağmen sigortacılıkta tahkim sistemi yapısında bazı sorunlar barındırmaktadır. Bu sorunların aşılabilmesi ve daha iyi bir sistem kurulabilmesi için mevzuatta birtakım düzenlemelerin yapılmasına ihtiyaç bulunmaktadır. Bu doğrultuda yapılacak çalışmalar için geliştirilen öneriler ise birkaç başlık altında toplanabilir. Buna göre; Tahkim Komisyonu Başkanlığı'nın kuruluşuna yönelik yönetmelikle yapılan düzenlemelerin kanun ile yapılması, Sigorta Tahkim Komisyonu Başkanlığı'nın üye teşekkül yapısının davacıların süreç içindeki temsil ve rollerini arttıracak şekilde değiştirilmesi, Komisyon Müdürü'nün belirlenmesinde aranan şartların arttırılması ve yargılamaya ilişkin yetkilerinin azaltılması, hakemlerin listeden silinebilmesi için kesinleşmiş mahkeme kararının aranması, ön inceleme aşamasında raportör tarafından ret yönünde verilecek kararlara karşı itiraz mekanizmalarının oluşturulması, sigorta tahkim bünyesinde görev yapan hakemlerin aynı zamanda sigorta uyuşmazlığı vekilliği yapmalarına olanak veren hükümlerin değiştirilmesi, uyuşmazlık hakemlerine tanınan dört aylık süresinin başlangıcı konusundaki tereddütlerin giderilmesi, talep halinde dört aylık yargılama süresinin uzatılması konusunda Komisyon'a yetki verilmesi, itiraz hakem heyetlerine tanınan iki aylık sürenin uzatılması, sigorta tahkim yargılamasında davalı taraf aleyhine hüküm tesis edildiğinde Avukatlık Asgarî Ücret Tarifesinde belirlenen vekalet ücretinin tam olarak uygulanması ve bazı ülkelerde birlikte uygulanan arabuluculuk ile tahkim sistemlerinin Sigorta Tahkim Komisyonu bünyesinde bir arada yürütülmesi yönünde kanuni düzenlemelerin yapılması başlıca öneriler olarak sunulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Sigortacılıkta Tahkim, Sigorta Tahkim Komisyonu, Tahkim Yargılaması*

ARBITRATION IN INSURANCE AS AN ALTERNATIVE DISPUTE RESOLUTION METHOD

ABSTRACT

In this study, the structure, functioning and problems of the arbitration system in insurance, which was put into practice in our country in 2007 for the resolution of disputes arising from insurance contracts, were investigated. Arbitration system in insurance, regulated in Article 30 of the Insurance Law, has different aspects as well as similar to other arbitration types. However, the main factor that makes the arbitration system in insurance different for our country is that the processes are carried out within an institutional structure. It can be said that arbitration in insurance has been successfully conducted in our country in the last 14 years since its introduction into practice. However, despite all its positive aspects, arbitration in insurance has some problems in its structure. In order for these problems to be overcome and a better system to be established; making the arrangements made by the regulation for the establishment of the Arbitration Commission Presidency by law, changing the membership structure of the Insurance Arbitration Commission Presidency to increase the representation and role of plaintiffs in the process, increasing the conditions required for determining the Commission Director and reducing their jurisdiction, seeking a finalized court decision to delete arbitrators from the list, creating objection mechanisms against decisions to be rejected by the rapporteur at the preliminary examination stage, amendment of the provisions that allow arbitrators serving in insurance arbitration to act as insurance dispute counsel at the same time, elimination of doubts about the beginning of the four-month period granted to dispute arbitrators, granting authorization to the Commission to extend the four-month trial period upon request, extension of the two-month period granted to the appeal arbitration committees, when a judgment is established against the defendant party in insurance arbitration proceedings, it is proposed to make legal arrangements for the full implementation of the proxy fee set out in the Minimum Attorney Fee Tariff and for the mediation and arbitration systems applied Decoupled in some countries to be carried out together within the Insurance Arbitration Commission.

Keywords: *Arbitration in Insurance, Insurance Arbitration Commission, Arbitration Proceedings*

1. GİRİŞ

1.1. Çalışmanın Konusu ve Önemi

Ülkemizde sigorta hukukundan kaynaklanan uyuşmazlıklar devlet mahkemelerini çok fazla meşgul etmektedir. Bir taraftan devlet mahkemelerinin yükünü hafifletmek diğer taraftan uyuşmazlıkları daha hızlı ve etkin çözüme kavuşturmak için ülkemizde 14.06.2007 tarih ve 26552 sayı ile yayımlanarak yürürlüğe giren 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu'nun (SCK) 30. maddesi ile Sigorta Tahkim Komisyonu kurulmuş ve uyuşmazlıkların bu kurum nezdinde görev yapan hakemler vasıtasıyla çözülmesine olanak sağlanmıştır. Geride kalan 14 yıllık sürede Sigorta Tahkim Komisyonu bu alanda önemli görevleri yerine getirmiştir. Ancak gerek Sigorta Tahkim Komisyonu'nun yapısından kaynaklanan bazı sorunlar, gerekse yargılama sürecinden mütevellit bazı problemler zaman zaman Sigorta Tahkim Komisyonu'nun yerine getirdiği işlevlerin tartışılmasına neden olmuştur. Geline nokta Sigorta Tahkim Komisyonu'nun yapısı, yapılan yargılama faaliyetinin esasları ve hakem kararlarının sıhhati, bu konunun farklı yönleriyle ve derinlemesine bir tez konusu olarak seçilmesine gerekçe oluşturmuştur.

1.2. Çalışmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı; sigorta uyuşmazlıklarının çözümü için oluşturulan Sigorta Tahkim Komisyonu'nun işlevini ve bu kurum nezdinde yapılan yargılamaların esaslarını bir alternatif uyuşmazlık çözüm kurumu ve yargılama usulü olarak hukuk sistemi içindeki yerini ve önemini ortaya koymak, yargılama süreçleri içinde ortaya çıkan sorunların ve verilen kararların etkinliğini tartışmak ve böylece sigorta uyuşmazlıklarının çözümünde adil, kalıcı ve etkin sonuçlar sunup sunmadığını araştırmaktır. Bu çerçevede çalışmada; Sigorta Tahkim Komisyonu'nun devlet yargısı ve 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda (HMK) düzenlenen tahkimi ile karşılaştırılmasına olanak sağlamak, böylece devlet yargısının yükünü hafifletip hafifletmediğini ortaya koymak, tahkimden beklendiği gibi uyuşmazlıkların hızlı, ucuz ve gönüllülük esaslarına göre çözülüp çözülmediğini

araştırmak ve nihayetinde Sigorta Tahkim Komisyonu nezdinde verilen kararların sigorta hukukunun gelişmesine katkı sağlayıp sağlamadığını tespit etmek temel hedefler olarak belirlenmiştir.

1.3. Çalışmanın Problemi

Bu çerçevede çalışmada cevap aranan bazı sorular aşağıdaki gibi ifade edilebilir;

- Sigortacılıkta tahkim nedir? Hukuki niteliği ve ayırt edici özellikleri nelerdir? Kurumsal yapısı göz önünde bulundurulduğunda devlet yargısı (devlet mahkemeleri) içinde mi yer alır? Yoksa daha çok Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda düzenlenmiş olan tahkim yargılaması yolu gibi mi değerlendirilir? Veya bu iki yargılama yolu dışında kendine mahsus alternatif yargılama yolu olarak mı kabul edilir?
- Bu bağlamda sigortacılıkta tahkim yargılaması, süreçleri, usulleri ve sonuçları göz önünde bulundurulduğunda daha çok usul hukuku içinde mi yer alır? yoksa maddi hukukun bir parçası mıdır? veya kendine mahsus bir yargılama özelliği mi gösterir? Ayrıca bu yargılama yolunun sosyal boyutu olduğundan söz edilebilir mi?
- Sigorta Tahkim Komisyonu'nun kuruluş amacı ve özellikleri nelerdir? Komisyon'a başvurmak için uyuşmazlığın tarafları arasında tahkim sözleşmesi yapılması gerekli midir? Kimler Komisyon'a başvurabilir? Devlet mahkemelerine, Tüketici Hakem Heyetlerine ve Arabulucuyu başvurulduktan sonra da Komisyon'a başvurulabilir mi?
- Sigorta hakemi kimdir? Hakemlik için aranan şartlar nelerdir? Hakemlerin görevlendirme usulü nedir? Hakemlerin reddi, çekilmesi ve yasaklılığı mümkün müdür?
- Sigorta tahkim yargılamasının usul ve esasları nelerdir? hakemler sadece kendilerine sunulan belgeler üzerinden mi inceleme yapar? Dosyadaki eksiklikler hakemler tarafından tamamlanabilir mi? Bu bağlamda hakemler re'sen inceleme yapılabilir mi? Hakemlerin bilirkişi ataması, keşif ve duruşma yapması mümkün müdür? Ara karar verip, müzekkere yazılabilir mi? Bu soruların cevabı

sigortacılıkta tahkim yargılamasının hukuk sistemi içindeki yerinin belirlenmesinde önem arz eder mi?

- Hakem kararlarının icrası nasıl yapılmaktadır? Hakem kararlarına karşı kanun yolları nelerdir?
- Sigorta Tahkim Komisyonu ve bu kurum bünyesinde yürütülen yargılama faaliyetleri için somut öneriler getirilebilir mi? Bu bağlamda Sigorta Tahkim Komisyonu'nun teşekkül yapısı, müdür ve raportörlerin yetkileri, hakemlerin yürüttükleri yargılama faaliyetlerine ilişkin usuli işlemler, hakemlerin dosyadan el çekmesi, yargılama süresinin uzatılması, tebliğ usulleri, Yargıtay kararlarına karşı direnme hakkı, vekalet ücretinin hangi tarafta kalacağı ve oranın ne olacağı vb. tartışmalı konu ve sorunların aşılması hususunda Sigortacılık Kanunu'nda değişiklikler yapılmasına ihtiyaç var mıdır? Ayrıca son dönemlerde arabuluculuk müessesinin de komisyon nezdinde tahkimle birlikte yürütülmesine yönelik yapılan çalışma ve öneriler yerinde ve isabetli midir?

1.4. Çalışmanın Sınırlandırılması

Sigortacılıkta tahkim yargılamasının, siyasi, sosyal, teknik ve ekonomik yönlerinin bulunması nedeni ile geniş bir uygulama alanına sahip olduğu söylenebilir. Ancak bu geniş konunun bir yüksek lisans tezi özelinde sınırlandırılması gerekmektedir. Bu doğrultuda çalışma, sigortacılıkta tahkim yargılamasının temel kural ve ilkeleri açısından ele alınmış ve araştırma konusu sınırlandırılmıştır. Öte yandan çalışmada, kapsamı son derece geniş ve içeriğinde çok sayıda tartışmalı konuları barındıran HMK tahkimine sadece sigortacılıkta tahkim yargılamasını direkt ilgilendiren veya etkileyen konularla sınırlı olarak yer verilmiş ve HMK tahkimine ilişkin literatürdeki tartışmalara değinilmemiştir. Benzer şekilde sigortacılıkta tahkim yargılamasında ele alınan uyuşmazlık konusunun sigorta sözleşmelerine ve sorumluluk sigortalarına dair olması nedeniyle tez konusunun sigorta hukuku, borçlar hukuku ve ticaret hukuk ile iç içe olduğu düşünülecekse de bu hukuk branşlarına ve konularına fazla yer verilmeden araştırma konusu sigortacılıkta tahkim yargılaması özelinde daraltılmıştır.

1.5. Çalışmanın Yöntemi

Araştırmada öncelikle tez konusuna ilişkin literatürde yer alan teorik tartışmalar incelendikten sonra uygulamada görülen sorunlar tespit edilmeye çalışılacaktır. Daha sonra tespit edilen sorunlara ilişkin ortaya konulan yaklaşımlar ve tartışmalar ele alınacaktır. Tezin hukuksal sorunları araştırmaya dayanması nedeniyle kantitatif yöntemler kullanılmayacak olup literatürde yer alan eserlerden ve yargı kararlarından yararlanılarak sigortacılıkta tahkim yargılamasına ilişkin öneriler geliştirilmeye çalışılacaktır.

Bu bağlamda çalışma üç bölümden oluşturulacaktır. Birinci bölümde öncelikle sigorta kavramı, sigorta hukuku ve sigorta sözleşmesi hakkında temel yaklaşımlar ve ilkeler ortaya konulacak, ardından alternatif uyuşmazlık çözüm yolu olarak tahkimin mahiyeti ve Türk hukukundaki yeri belirlenmeye çalışılacaktır. Böylece ilerleyen bölümlerde sigortacılıkta tahkim yargılamasının esaslarına yer verildikçe zikredilen kavram ve konulardan yararlanılacak ve yerine göre karşılaştırma yapılmasına olanak sağlanacaktır.

İkinci bölümde Türk hukukunda sigortacılıkta tahkiminin ortaya çıkışı, gelişimi ve kurumsal yapısı ele alınacaktır. Bu bağlamda bu bölümde öncelikle sigortacılıkta tahkim kurumunun ülkemizde ortaya çıkış nedenleri, yapılan kanuni düzenlemeler, sigortacılıkta tahkimin amacı ve kapsamı, HMK tahkimi içindeki yeri ve ayrıldığı yönleri ortaya konulacak, ardından Sigorta Tahkim Kurumu'nun kuruluşu ve teşkilat yapısı ele alınacaktır. Böylece Sigortacılıkta Tahkim Kurumu'nun çalışma esasları ve karar alma mekanizması ortaya konulacak ve karşılaşılan sorunların tartışılmasına olanak sağlanacaktır.

Üçüncü ve son bölümde ise sigortacılıkta tahkim yargılaması ele alınacaktır. Bu bağlamda bölümde öncelikle sigortacılıkta tahkim yargılamasının kapsamı ve başvuru koşulları belirlenecek, daha sonra tahkim yargılamasının aşamaları, raportörler ve hakemler açısından, tek tek incelenecek ve hakem kararlarına karşı kanun yolları üzerinde durulacaktır. Bu bölümde son olarak vekalet ücretleri ve yargılama giderleri konusundaki tartışmalara yer verilecektir. Böylece bir taraftan sigortacılıkta tahkim yargılamasının temel esasları ortaya konulacak, diğer taraftan da bu yargılama sürecinde ortaya çıkan sorunlar belirlenmeye çalışılacaktır. Ayrıca bu bölümde tespit edilebilen sorunlara ilişkin öneriler geliştirilmeye çalışılacaktır.

2. SİGORTA HUKUKU VE TAHKİM YARGILAMASI HAKKINDA TEMEL KAVRAMLAR VE ÖNEMLİ UNSURLAR

Alternatif uyuşmazlık çözüm yollarından sigortacılıkta tahkim sisteminin incelendiği bu çalışmada, öncelikle sigorta hukukuna ilişkin temel kavram ve unsurların açıklanması ve ardından tahkim yargılamasının genel olarak neyi ifade ettiği ve temel unsurlarının neler olduğunun ortaya konulması gerekir. Bu bağlamda sigortacılıkta tahkime ilişkin ana konulardan önce genel mahiyetteki bazı konuların burada ele alınmasının nedeni, araştırma konusuna dair pek çok sorunun tespit, teşhis ve çözümünün bu genel ama ilkesel meselelerle ilgili olmasıdır.

2.1. Sigorta Hukukuna İlişkin Temel Kavramlar ve Unsurları

Çalışmanın bu bölümünde öncelikle sigorta kavramının mahiyeti, unsurları ve önemli işlevleri ele alınacak, ardından sigorta hukukunun konusu, mahiyeti ve kaynakları incelenecek ve son olarak da sigorta sözleşmesine dair önemli konular ve unsurlar ortaya konulacaktır.

2.1.1. Sigorta kavramı

Sigorta kavramı esasen hukuki bir kavram olmakla birlikte iktisadi ve sosyal yönleri de bulunmaktadır. Bunun için sigorta kavramının tanımının iyi yapılıp, konusu, amacı, unsurları ile işlevlerinin hukuki açıdan ele alınması gerekir.

2.1.1.1. Sigortanın tanımı konusu ve unsurları

İnsanoğlunun yıllar içinde yaşadığı ekonomik, sosyal ve teknolojik gelişmeler yaşamını kolaylaştırdığı gibi ortaya çıkan bazı tehlikeler yaşama dair pek çok riziko da beraberinde getirmiştir¹. Bu tehlikelerin bir kısmı doğal olaylardan kaynaklandığı gibi bazıları da insan davranışları sonucunda meydana gelmiştir. Bu tehlike ve rizikolarla baş etmek isteyen insanoğlu bazı önlemler alma ve telafi mekanizması

¹ Bozer, A. (1981). *Sigorta Hukuku*, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayını, Ankara, s. 3-4; Ulaş, I. (1992). *Uygulamalı Sigorta Hukuku*, Turhan Kitabevi, Ankara, s. 1.

oluşturma ihtiyacı duymuştur. Bu doğrultuda devletin başvurduğu bazı yollar ortaya çıktığı gibi kişilerin kolektif bir dayanışma ve yardımlaşma ile bu sorunlarla baş edebileceği organizasyonlar ve teşkilatlar kurulmuştur. İşte sigortacılığın ortaya çıkışı bu şekilde bir kolektif yardımlaşma ve işbirliğine dayanır².

Ancak sigortacılığın günümüzdeki şekli ile anlaşılması ve uygulanması çok aşamaların geçilmesi ve uzun zamanların aşılması ile mümkün olmuştur. İnsanoğlunda zaman içinde oluşan bilinç ise modern sigorta fikrine ulaşılmasını sağlamıştır. Nitekim kamu menfaatlerinin korunması için kanunlarla zorunlu sosyal sigortalar oluşturulduğu gibi ihtiyari sözleşmeye dayalı olarak özel sigortalar da ortaya çıkmıştır.

Sosyal veya kamu sigortaları bir tarafa bırakılacak olunursa, günümüzde özel sigortaların varlık nedenini, kişilerin istenmeyen çeşitli olaylar sonucunda karşı karşıya kalmaları muhtemel zararlara karşı korunma düşüncesi oluşturur³.

Sigorta kavramı, İtalyanca “*güvence*” anlamına gelen “*sicurta*” kelimesine dayanmakta olup, bir zarar doğuran olayın veya tehlikenin sonuçlarını sigorta şirketinin üstlenmesi anlamına gelir. Buna göre canını veya çıkarını korumak isteyenler belli bir miktar parayı sigorta şirketlerine ödemekte, buna karşı sigorta şirketleri de öngörülen tehlikenin ortaya çıkması hâlinde, bunun ekonomik sonucuna katlanmakta ve sigortalıya ödeme yapmaktadır⁴. Daha kapsayıcı şekli ile sigorta; kanun ve sözleşme ile tespit edilen belirli bir rizikonun aynı derecede tehdit altında bulunan kişilerin oluşturduğu toplulukta, rizikonun gerçekleşmesi sonucunda meydana gelebilecek ihtiyaçların belirli bir pay (prim, para) karşılığında azaltılmasına ya da giderilmesine veyahut kişileri kötü olayların sonuçlarına karşı korumayı amaçlayan, bağımsız bir hukuki talebe sahip olunmasına verilen addır⁵.

Tanımlardan anlaşılacağı üzere sigorta, esas olarak, hukuki bir kavramdır⁶. Nitekim sigortadan beklenen hukuki koruma ancak kanunlar çerçevesinde yapılan

² Arseven, A. (1991). *Sigorta Hukuku*, 2. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul, s. 3-4.

³ Kayıhan, Ş. (2004). *Sigorta Sözleşmelerinde Prim Ödeme Borcu*, Seçkin Yayınları, Ankara, s. 27.

⁴ Arseven, s. 3.

⁵ Kender R. (2021). *Türkiye’de Hususi Sigorta Hukuku*, 17. Baskı, Oniki Levha Yayını, İstanbul, s. 3-4; Oksay, S. ve Özşar, B. (2006). *Avrupa Birliğinde Sigorta Araçları*, Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği, İstanbul, s. 9; Arseven, s. 3-5.

⁶ Kayıhan, Ş. ve Günergök, Ö. (2021). *Türk Özel Sigorta Hukuku*, 6. Baskı, Umuttepe Yayınları, Kocaeli, s. 6.

sözleşmeler ile sağlanabilir. Bu nedenle sigortanın gelişimi bir anlamda bu alanda yapılan hukuki çalışmalara dayanır⁷.

Sigortanın konusu ise, esas itibarıyla sigorta sözleşmesinin konusunu ifade eder. Sigorta sözleşmesinin konusu hakkında ise iki görüş öne çıkar. Bunlar; menfaat teorisi ve aynî teoridir⁸. Menfaat teorisine göre, sigorta sözleşmesinin konusu menfaat ilişkisidir. Yani sigorta konusunun muhafaza edilmesinin sigortalıya yarar sağlaması veya yok olmasının da sigortalıya zarar vermesi hâlinde sigortalanabilir menfaatin mevcut olduğu kabul edilmektedir⁹. Aynî teoriye göre ise sigortanın konusu rizikonun yöneldiği obje veya bu ilişkinin dayanağıdır. Yani sigorta sözleşmesinin konusunu sigortalanan mal/şey veya kişi oluşturur¹⁰.

Sigorta kavramı yapısında bazı unsurları barındırır. Bu unsurlardan ilki tehlike altında bulunan kişilerin oluşturdukları topluluktur ki buna “*tehlike işareti*” denir. İkincisi gelecekte bir zarar doğurma olasılığı bulunan olaydır ki buna da “*riziko*” denir. Üçüncüsü topluluğu meydana getiren kişilerin tehdidi altında buldukları “*rizikoların aynı veya benzer özelliklerinin olmasıdır.*” Dördüncüsü rizikoların gerçekleşmesi neticesinde ortaya çıkan “*ihtiyacın karşılanması*” ve dezavantajların giderilmesidir. Beşincisi rizikonun ekonomik sonuçlarının karşılanması gerekir ki buna da “*prim*” denir. Altıncısı sigorta ettirenin bu himayeden yararlanabilmesi için bir “*talep hakkına*” sahip olmasıdır¹¹.

2.1.1.2. Sigortanın amacı ve işlevleri

Sigortanın amacı ve işlevi iç içe geçmiş iki kavram olmakla birlikte ayrıldıkları yönleri de bulunur.

2.1.1.2.1. Sigortanın amacı

İnsanların karşı karşıya kaldıkları tehlikeler ve belirsizlikler ruh hâlinde endişeler yaratır. Sigorta bu endişeyi büyük oranda kaldırır ve güvence hissi verir¹².

⁷ Kender, s. 2.

⁸ Sayhan, İ. (2001). *Sigorta Sözleşmelerinin Konusu*, Yetkin Yayınları, Ankara, s. 33.

⁹ Merkin, R. and Steele, J. (2013). *Insurance and Law of Obligation*, Oxford University Press, Oxford, s. 50-51.

¹⁰ Sayhan, s. 33.

¹¹ Kender, s. 2-3.

¹² Özbolat, M. (2009). *Temel Sigortacılık*, 3. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, s. 29.

İşte sigortanın amacı bireylere ileride karşı karşıya kalmaları muhtemel tehlike ve rizikolara karşı ekonomik güvence sağlamaktır¹³. Nitekim kişiler belirli tehlikelerle karşı karşıya kaldıklarında bu rizikonun başkalarınca karşılanabileceğini düşündüklerinde rizikodan kaynaklanan endişeleri belli oranlarda azalır veya ortadan kalkar¹⁴.

2.1.1.2.2. Sigortanın işlevi

Sigortanın işlevi sigortalı ve sigortacı açısından değişir. Nitekim sigortalı, yaptırdığı sigorta ile ekonomik olarak belli bir güvence altına girerken sigortacı prim elde eder ve fon toplar. Ancak sigortanın işlevi sadece bunlarla sınırlı değildir. Günümüzde sigortanın işlevleri artmış ve daha komplike hâle gelmiştir. Bu bağlamda günümüzde sigortanın işlevleri hukuki, ekonomik ve sosyal açıdan incelenebilir.

2.1.1.2.2.1. Hukuki işlevi

Sigorta, kişilere hukuki güvence sağlar. Ancak bu güvence yapılan sigorta sözleşmesi ile mümkün olur. Bu nedenle sigorta, esas olarak bir hukuki kavramdır. Nitekim 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun¹⁵ (TTK) 1401. maddesi ile; *“Sigortacının bir prim karşılığında, kişinin para ile ölçülebilir bir menfaatini zarara uğratan tehlikenin, rizikonun, meydana gelmesi hâlinde bunu tazmin etmeyi ya da bir veya birkaç kişinin hayat süreleri sebebiyle ya da hayatlarında gerçekleşen bazı olaylar dolayısıyla bir para ödemeyi veya diğer edimlerde bulunmayı yükümlendiği sözleşmedir.”* ifadesi ile sigortanın hukuki niteliğine vurgu yapılmaktadır.

Dolayısıyla sigortacı tahsil ettiği prim karşılığında sigortalıya belli bir hukuki güvence sağlar¹⁶. Nitekim tehlikenin ve rizikonun gerçekleşmesi durumunda ortaya çıkan ekonomik zararlar hukuken karşılanmak durumundadır¹⁷. Sonuç olarak sigortanın hukuki işlevi, sigortacının sözleşmenin başından itibaren sigorta ettirene taahhüt ettiği sigorta himayesini sağlamaktır.

¹³ Çakan, O. (2021). *Sigortacılık Tahkim Yargılaması ve Tahkime Elverişliliğin Değerlendirilmesi*, Seçkin Yayınları, Ankara, s. 19.

¹⁴ Dekak, M. T. (2019). *Sigorta Tahkiminde Yargılama Usulü*, Yetkin Yayınları, Ankara, s. 18.

¹⁵ RG, 14.02.2011, S. 27846.

¹⁶ Merkin and Steele, s. 6-7.

¹⁷ Bkz. Kender, s. 349.

2.1.1.2.2.2. Ekonomik işlevleri

Sigorta, hukuki bir kavram olduğu kadar mali güvence sağlama fonksiyonu nedeniyle ekonomik yöne de sahiptir. Buna göre varlıklarını sigortalayan kişiler ileride ortaya çıkması muhtemel ekonomik zararlarını karşılama olanağına kavuşur¹⁸.

Sigorta, tasarrufların ve sermaye birikiminin artmasına olanak sağladığı için milli geliri ve ekonomik kalkınmayı olumlu yönde etki eder. Bir taraftan sigorta primlerinin ödenebilmesi için kişilerin tasarruf yapma zorunda hissetmesi diğer taraftan bu primleri elde eden sigortacıların fonlarını daha iyi yerlerde değerlendirme çabaları uzun vadede ülkede milli gelirin artmasına katkı yapar¹⁹.

Bu doğrultuda sigorta kaynakları bir kredi temin aracı olarak kullanılır. Zaman içinde sigortacılar da birikmiş olan fonların özellikle büyük yatırımların finansmanında kullanılması kredi bulmakta zorlanan gelişmekte olan ülkeler için daha büyük önem taşır²⁰. Bu kaynaklar ödeme dengesinin sağlanması açısından da olumlu etki yapar.

Sigorta, ulusal servetin korunması açısından da son derece önemlidir. Nitekim kişilerin ve devletin uzun zaman dilimi içerisinde oluşturdukları mal varlıklarının sigortalar vasıtasıyla korunması, sonraki nesillere aktarılması ile mümkün olur. Böylece sigortalar vasıtasıyla toplumun varlıkları yok olma tehlikesine karşı korunduğu gibi birçok önemli işletme faaliyetlerine süreklilik kazandırılmış olur²¹.

2.1.1.2.2.3. Sosyal işlevleri

Sigortanın sosyal işlevi de bulunur. Ancak bu işlev sigortanın ekonomik işlevi ile de iç içe geçmiştir. Sigortanın sosyal işlevlerinin başında milli gelir bölüşümündeki adaletsizlikleri kısmen de olsa telafi etmek gelir. Özellikle hayat sigortalarına devletin yapmış olduğu prim desteği veya ödenen primlerin vergilerden düşülmesine yönelik uygulamalar dar ve orta gelirli kişilerin hayat sigortası yapmasına olanak verir ve ilerleyen yıllarda veya emeklilik dönemlerinde daha refah

¹⁸ Arseven, s. 5.

¹⁹ Arseven, s. 5; Bozer, s. 5; Özbolat, s. 31.

²⁰ Arseven, s. 25; Bozer, s. 5.

²¹ Özbolat, s. 30-32.

dolu bir hayat sürmelerine imkan sağlar. Yine benzer şekilde sağlık sigortaları dar ve orta gelirli kişilerin karşı karşıya kalabilecekleri yüksek hastane masraflarını karşılamaya olanak verir. Ayrıca devletin sosyal sigortalar yoluyla toplumun alt kesimini sigorta kapsamına alması ve primlerin ödenmesine mali destek vermesi de bu bağlamda sigortanın sosyal ve toplumsal işlevine örnek gösterilebilir.

Sigortaların sosyal işlevlerinden biri de toplumda güven duygusunu geliştirmesi ve girişimci bireylerin artmasına olanak sağlamasıdır. Nitekim genç yaşta iktisadi yatırımlara girişen kişilerin yaptırdıkları sigortalar sayesinde karşılaşacakları ekonomik kayıpların telafi edileceğini bilmeleri onların iş motivasyonlarını artırır ve cesaretlenmeleri sağlar. Bu da zaman içerisinde toplumun riziko algısını değiştirir ve daha başarılı bireylerin yetişmesine fırsatlar sağlar²².

Öte yandan sigortalar toplumda tasarruf alışkanlığını arttırmak suretiyle sermaye birikiminin oluşmasına katkı yapar. Sigorta alışkanlığı yerleşmiş toplumlarda hem bireysel anlamda hem de toplumsal düzeyde tasarruflar daha yüksektir. Oluşan bu tasarrufların iyi değerlendirilmesi hâlinde özellikle sosyal projelerin desteklenmesi durumunda toplumda hem gelir bölümümü düzeler hem de daha güvenli ve huzurlu bir ortam sağlanır²³.

Yine ülkede sigortacılığın gelişmesiyle birlikte yabancı ülke vatandaşlarının tatil amaçlı ülkeyi tercih etmesi ve ticari amaçlı olarak önemli yatırımlarının ülkeye yönlendirilmesi mümkündür. Bu da uzun vadede bireysel ve toplumsal açıdan sosyal ilişkilerin gelişmesine katkı yapar.

2.1.1.3. Sigorta türleri ve sınıflandırılması

Sigortanın pek çok türü olduğu gibi kendi içinde de çeşitli kriterlere göre sınıflandırılması mümkündür. Sigorta öncelikle sosyal sigortalar ve özel sigortalar olarak ayırma tabii tutulmakta, daha sonra da özel sigortalar kendi içinde ayrıca tasnif edilmektedir.

²² Özbolat, s. 29-31.

²³ Kayıhan ve Günergök, s. 6-7.

2.1.1.3.1. Sosyal sigortalar- özel sigortalar ayrımı

Sosyal devlet anlayışının bir uzantısı ve gereği olarak devlet ekonomik, sosyal ve demografik değişimlerin yol açtığı bazı olumsuzlukları veya rizikoları gidermek için gerekli tedbirleri alır ve bu doğrultuda bazı teşkilatlar kurar. Sosyal sigortaların kurulması ve gelişimi bu amaca hizmet ettiği gibi ülkemizde sosyal güvenlik hakkı, Anayasamızın 60. maddesi ile açıkça ortaya konmuştur. Buna göre sosyal güvenlik; bir mesleki veya sosyal riziko yüzünden geliri veya kazancı kesintiye uğramış kimselerin başkalarının yardımına ihtiyaç duymaksızın, geçinme ve yaşama ihtiyaçlarını karşılayan sisteme verilen addır²⁴. Ülkemizde sosyal güvenliğin genel yapısı her ne kadar sosyal devlet anlayışı ile açıklansa da özü itibariyle sigortacılık esaslarına dayanır. Ancak sosyal güvenlik sistemi, özel sigortacılıktan farklıdır. Öncelikle sosyal güvenlik sistemi birebir fayda/maliyet dengesi gözetilmeden oluşturulur. Ancak sosyal sigortaların finansmanı, büyük oranda üyelerinden alınan primler vasıtasıyla karşılanır. Bu anlamda aktif sigortalılardan alınan primler ile tüm sigortalıların ödemeleri karşılanmaya çalışılır. Nesiller arası paylaşım esasına dayanan bu finansman türü “*dağıtım yöntemi*” olarak adlandırılır²⁵. Ülkemizde sosyal sigortalar 5502 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu (SGKK) ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu (SSGSSK) ile düzenlenmiş olup tek çatı altında toplanan SSK, Bağ-Kur ve Emekli Sandığı gibi kamu kurumlarından oluşur²⁶.

Sosyal sigortaların yanında TTK hükümleri uyarınca kişilerin ekonomik ve bedeni menfaatlerini teminat altına almak amacı ile yararlanabilecekleri özel sigortalar oluşturulmuştur²⁷. Doğal olarak özel sigortalar birçok açıdan sosyal sigortalardan ayrılır. Öncelikle özel sigortalar, yaygın olarak, özel sektöre ait bağımsız sigorta şirketleri tarafından yapılır. Ancak kamuya ait sigorta şirketleri de bu alanda hizmet sunmaktadır. Öte yandan özel sigortalar kişilerin iradelerinde dayanır. Yani sigortadan yararlanmak isteyenler kapsamı, koşulları ve sigortacıyı seçme konusunda bir serbestiyete sahiptir. Ancak bu alanda da zaman zaman

²⁴ Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) (2021). *Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu Başkanlığı*, s. 1, <http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/sgk/tr/kurumsal/kurumumuz>, (E.T: 20/09/2021).

²⁵ SGK, s. 1.

²⁶ SGK, s. 1.

²⁷ Kubilay, H. (2003). *Özel Sigorta Hukuku*, 2. Baskı, Barış Yayınları, İzmir, s. 4.

zorunluluklar getirilir. Nitekim trafik sigortaları ve deprem sigortalarında bu zorunluluk görülür. Yine özel sigortalarda primler sadece sigortayı yaptıran tarafından ödenir, kamu yardımı veya desteği olmaz veya teşvik amaçlı olarak sınırlı olur²⁸. Sigorta hukuku denildiğinde anlaşılan ise özel sigortalar olur ve sosyal sigortalar başka hukuk branşları içinde incelenir.

2.1.1.3.2. Özel sigortaların kendi içinde ayrıma tabi tutulması

Özel sigortalar çeşitli kriterlere göre sınıflandırılır. Bunlardan en çok öne çıkan sınıflandırma türü sigortaların ihtiyacın karşılanmasına göre ayrıma tabi tutulmasıdır. Bu sınıflandırmada sigortalar önce zarar sigortaları ve tutar sigortaları olarak ikili ayrıma tabi tutulur, daha sonra da kendi içinde alt gruplara ayrılır.

2.1.1.3.2.1. Zarar sigortaları

Zarar sigortaları, sigorta güvencesi altına alınan rizikonun gerçekleşmesi sebebiyle ortaya çıkan gerçek zararı karşılamaya yönelik bir sigortadır. Bu sigortalara tazminat sigortaları da denir. Bu tür sigortalarda para ile ölçülmesi mümkün olan menfaatler söz konusu olup, tazminat ödeme yükümlülüğünün doğabilmesi için rizikonun gerçekleşmesinin yanında sigorta konusu menfaatin bir zarara uğraması gerekir. Yani tek başına rizikonun gerçekleşmesi yeterli değildir²⁹. Zarar sigortalarında amaç zararı gidermek olduğu için sigortacının sorumluluğu en fazla zarara eşit olacaktır. Bu nedenle bu sigortalarda “*zenginleşme yasağı*”, “*çifte sigorta yasağı*” ile “*tazmin ilkesi*” esastır³⁰. Bu sigortaların kapsamına sorumluluk sigortaları da girer. Yani kişilerin icra ettikleri faaliyetlerden dolayı üçüncü kişilere verebilecekleri zararlar sebebiyle ödemek zorunda kalacakları tazminatlar da bu sigorta kapsamında yer alır³¹. Ayrıca sigortacının kanuni halefiyeti de bu tür sigortalarda uygulama alanı bulur³². Zarar sigortaları sınıflandırmaya tabi tutulurken kendi içinde aktif ve pasif sigortaları olarak ikili bir ayrıma tabi tutulur.

²⁸ Kara, H. (2021). *Sigorta Hukuku*, Oniki Levha, İstanbul, s. 42.

²⁹ Kayıhan ve Günergök, s. 29.

³⁰ Ünan, S. (2016). *Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap Sigorta Hukuku*, Cilt I, Oniki Levha Yayınları, İstanbul, s. 16.

³¹ Kayıhan ve Günergök, s. 29.

³² Kubilay, s. 6.

2.1.1.3.2.1.1. Aktif sigortaları

Aktif sigortaları, sigorta ettirenin mal varlığının aktifinde yer alan ekonomik değerleri himaye altına alan sigortalardır³³. Örnek olarak ev, araba, mobilya gösterilebilir. Burada sigortanın konusu, eşyanın kendisi değil, değeri üzerindeki menfaattir. Ancak bu menfaatin sigortalanabilmesi için para ile ölçülebilir bir değerinin olması gerekir. Tazminat talep edilebilmesi için rizikonun gerçekleşmesinin yanında sigortalının aktifinde bulunan menfaatin zarar görmesi gerekir. Bu nedenle riziko gerçekleşmiş ama zarar oluşmamışsa tazminat ödenmez³⁴.

Aktif sigortaları da kendi içinde mal sigortaları, alacak sigortaları ve kazanç sigortaları olarak üçe ayrılır. Mal sigortalarının kapsamına, para ile ifade edilebilen ve kanun ile korumaya değer kabul edilen menfaatler girer. Mal sigortaları, sigortalının varlığında çeşitli rizikoların yol açacağı hasarlar ile ortaya çıkacak kayıpları sigorta teminatı altına alır³⁵. Elementer sigorta da denilen bu sigortalara örnek olarak, yangın sigortaları, araç kasko sigortaları, hırsızlık sigortası, deprem sigortası, tarım sigortası gösterilebilir.

Alacak sigortası, satıcı firmanın, gerek yurt içinde gerekse yurt dışında yapmış olduğu vadeli satışlarında malların sevki veya hizmetlerin ifasından sonra alıcı tarafından ödeme yapılmamasına karşı satıcıyı korumayı amaçlayan bir sigorta türüdür. Bu sigorta mal ve hizmet satışında ortaya çıkan çeşitli rizikolara karşı satıcıya bir tahsilat güvencesi sağladığı için satıcının tahsilata ilişkin rizikolarını sigorta şirketine devrettiği söylenebilir³⁶. Alacak sigortaları ile, kredi limiti tahsis edilmiş bir alıcının iflas etmesi, ödeme aczi içine girmesi, konkordato ilan etmesi, tasfiye sürecine girmesi vb. hukuki durumlar ile temerrüde düşmesi teminat altına alınır. Bu sigortalara örnek olarak kredi sigortaları ile navlun sigortaları gösterilebilir³⁷.

³³ Ayhan, R. vd. (2021). *Sigorta Hukuku* 5. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, s. 11-12.

³⁴ Kara, s. 40.

³⁵ Kayıhan ve Günergök, s. 30.

³⁶ Auboin, M. and Engemann, M. (2014). "Testing the trade credit and trade link: Evidence From Data On Export Credit Insurance" *Review of World Economics*, 150 (4), 715-743, s. ?, <https://sci-hub.se/10.1007/s10290-014-0195-4>, (E.T: 04/05/2022).

³⁷ Erkök, B. ve Yıldırım, B. S. (2019). "Alacak Sigortasında Reasürans Uygulamaları", *Bankacılık Dergisi*, Sayı: 108, s. 80-81, https://www.tbb.org.tr/Content/Upload/dergiler/dosya/83/Bankacilar_Dergisi_108.Sayi.pdf#page=79, (E.T: 21.04.2022).

Kazanç sigortaları, bir girişimde bulunulduğu hallerde beklenen kazancın elde edilememesi rizikosuna karşı yapılan sigortalara verilen addır. Burada sigorta ettiren rizikonun gerçekleşmesi dolayısıyla elde edemediği kazanç beklentisini sigortalar. Çoğu zaman kazanç menfaati eşya menfaati ile birlikte sigortalanır³⁸. Ancak bu kazanç beklentisinin makul olması ve teminat kapsamına alınmış olması gerekir.

2.1.1.3.2.1.2. Pasif sigortaları

Zarar sigortalarının ikinci türü pasif sigortalarıdır. Pasif sigortalarında sigortanın konusu, sigortalının malvarlığının pasif kısmındaki artışlardır. Çünkü bir kimsenin malvarlığının pasif kısmındaki artışlar, onun borçlarını arttırdığı için zarara yol açar. TTK'nın 1473-1485 maddeleri arasında düzenlenen sorumluluk sigortaları bu tür zararlara karşı sigorta himayesi sağlayan pasif sigortalarına örnektir. Bu tür sigortalarda sigortalının aktifindeki değerler sigortalanır veya sigortalının pasifinde meydana gelecek bir artma ihtimali (yani riziko) sigorta ile teminat altına alınır³⁹.

Pasif sigortaları kendi içinde; kanuni borçlara karşı sigorta ve sözleşmeden doğan borçlara karşı sigorta olarak iki başlık altında incelenebilir⁴⁰. Kanuni borçlara karşı sigortalar ile sigorta ettirenin üçüncü kişilere vereceği zararlar sebebiyle ileri sürülebilecek tazminatlar himaye altına alınır. Bu sigortaların en bilineni karayolları motorlu araçlar zorunlu mali mesuliyet sigorta ile karayolu taşımacılık zorunlu mali mesuliyet sigortasıdır⁴¹. Bu sigortaların yaptırılması zorunludur. Ancak zorunlu olmayıp ihtiyari olarak düzenlenmiş sorumluluk sigortaları da bulunur. Bunlar ise daha çok mesleki sorumluluk sigortaları şeklinde düzenlenir.

2.1.1.3.2.2. Tutar sigortaları

Tutar sigortaları, konusu para ile değerlendirilmeyen, daha çok insan hayatı ile ilgili olan menfaatleri sigortalamaya yönelik sigorta türlerini ifade eder. Bu sigortalarda insan hayatı ile ilgili rizikolar sigorta altına alınır⁴². Tutar sigortalarında rizikonun mutlaka zarara yol açması gerekmez. Nitekim bu sigortalarda zarar ile bağlantı kesilir. Burada sigortacı, rizikonun gerçekleşmesi olasılığı için ödenmesi

³⁸ Kayıhan ve Günergök, s. 32.

³⁹ Ayhan vd., s. 12.

⁴⁰ Kara, s. 40.

⁴¹ Çeker, M. (2021). *6102 Sayılı Türk Ticaret Kanuna Göre Sigorta Hukuku*, 24. Baskı, Karahan Kitabevi, Adana, s. 262.

⁴² Kayıhan ve Günergök, s. 35.

önceden kararlaştırılmış olan belli bir parayı ödemek durumundadır. Rizikonun gerçekleşmesi durumunda zararın olup olmadığının artık bir önemi yoktur. Sigortacı sigorta kapsamında taahhüt ettiği edimini yerine getirmek mecburiyetindedir⁴³.

TTK'da yer verilen ve can sigortaları veya meblağ sigortaları olarak ifade edilen tutar sigortaları kendi içinde hayat sigortaları, kaza sigortaları ve hastalık/sağlık sigortaları olarak üçe ayrılır.

Hayat sigortaları, *“sigortacının, belli bir prim karşılığında, sigorta ettirene veya onun belirlediği kişiye, sigortalının ölümü veya hayatta kalması hâlinde, sigorta bedelini ödemeyi üstlendiği”* sigorta türüdür (TTK, m. 1487).

Kaza sigortaları, *“belli bir prim karşılığında, sigortalının uğrayacağı kaza sonucu ölüm, geçici veya sürekli sakatlık ya da iş göremezlik hâlleri için sigorta teminatı sağlayan”* bir sigorta türüdür (TTK, m. 1507).

Hastalık ve sağlık sigortaları ise; *“sigortacının, hastalık sigortası ile sözleşmede öngörülen hastalıklardan birinin veya birkaçının, sözleşme süresi içinde gerçekleşmesi veya ortaya çıkması hâli için sigorta teminatı sağladığı”* sigorta türüdür (TTK, m. 1512).

2.1.2. Sigorta hukuku

2.1.2.1. Sigorta hukukunun konusu ve mahiyeti

Sigorta hukuku; *“Sigorta sözleşmesi ile bununla ilgili kişiler arasındaki ilişkilerde sigortacılıkla uğraşan kurumların çalışmalarını düzenleyen hukuk kurallarını belirli bir sistem içerisinde incelemeyi hedef alan bir hukuk dalıdır.”*⁴⁴

Başka bir tanıma göre ise sigorta hukuku; *“Sigortacılık faaliyetinin tabi olduğu esasları, bu alandaki denetim temel ilkeleri ve sigorta sözleşmeleri hazırlanırken uyulması gereken kuralları belirleyen bir özel hukuk dalıdır.”*⁴⁵

Sigorta hukuku; sigorta sözleşme hukuku ve sigorta denetim hukuku olmak üzere bölüme ayrılır. Sigorta sözleşme hukuku, TTK'da düzenlenmiş olup, özel hukukun alt dalı olan ticaret hukukunun bir bölümünü oluşturur. Sözleşme serbestisi

⁴³ Ünan, s. 16.

⁴⁴ Omağ, M. K. ve Kuntalp, E. (2009). *Banka ve Sigorta Hukuku*, 3. Baskı, Açık Öğretim Yayınları, Eskişehir, s. 105.

⁴⁵ Kara, s. 32.

ilkesinin öne çıktığı bu alanda sigorta ilişkisinin kurulması ve hükümlerine ilişkin esaslarının belirlendiği kurallar yer alır. Sigorta denetim hukuku ise, 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu'nda⁴⁶ düzenlenmiş olup, sigortacılık faaliyetlerinin tabi olduğu esaslar ve kuralların belirlendiği, sigortacılığın geliştirilmesi ve güven içinde yürütülmesi için kuralların ve denetim mekanizmalarının oluşturulduğu ve nihayetinde daha zayıf durumda olan sigortalıların sigorta sözleşmelerinden doğan hak ve alacaklarının teminat altına alındığı bölümü oluşturur⁴⁷. Bu nedenle sigorta hukukunun bu bölümünün kamusal yönün daha ağır bastığı söylenebilir.

Sigorta sistemi ise, kapsamına dâhil olan kişilerin rizikolarını ortak bir havuzda toplayan ve riziko ortaya çıktığında bu havuzdan zararların karşılanmasına olanak veren sisteme verilen addır. Burada aynı ve benzer rizikolarla karşı karşıya kalan kişiler önceden belirli bir miktar para öder ve riziko gerçekleştiğinde ekonomik ihtiyaç içine düşenlerin ihtiyaçları karşılanır veya rizikolar paylaşılır.

2.1.2.2. Sigorta hukukunun kaynakları

Türk sigorta hukukunun kaynakları birkaç başlık altında incelenebilir.

2.1.2.2.1. Sigorta hukuku mevzuatı

Sigorta hukukuna ilişkin temel kaynakların başında 6102 sayılı TTK gelir. Bu Kanun'un "*sigorta hukuku*" başlıklı altıncı kitabının 1401-1520 maddeleri arasında sigorta hukukuna ilişkin hükümlere yer verilmiştir⁴⁸. Bu kitabın birinci kısmında tüm sigorta sözleşmeleri hakkında geçerli olan genel hükümler ortaya konulurken, ikinci kısmında sigorta türlerine ilişkin özel hükümlere yer verilir. İkinci kısmın ilk bölümünde ise zarar sigortalarına yer verilirken ikinci bölümünde tutar sigortaları ele alınır.

Sigorta hukukunun temel kaynaklarından bir de 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'dur (TBK). Çünkü, TTK'nın 1451. maddesine göre bu Kanun'da hüküm bulunmayan hallerde sigorta sözleşmesi hakkında TBK hükümleri uygulanır.

Sigorta hukukunun bir diğer temel kaynağı 5684 sayılı SCK'dır. Bu Kanun'da sigorta şirketlerinin kuruluşu, hukuki, idari, teknik ve mali yapıları ile

⁴⁶ RG, 14/062007, S. 26552.

⁴⁷ Yazıcıoğlu E. Ve Öğüz, Z. Ş. (2020). *Sigorta Hukuku*, 3. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul, s. 11.

⁴⁸ Çetiner, S. vd. (2014). *Ticaret Hukuku*, Detay Yayıncılık, Ankara, s. 5.

denetimlerine ilişkin hususlar düzenlenmiştir. Ancak daha önemlisi bu çalışmanın konusunu oluşturan sigortacılıkta tahkim bu Kanun ile düzenlenmiştir. Nitekim Kanun'un 30. maddesinde sigorta sözleşmelerinden doğan uyuşmazlıkların çözümlenmesine yönelik olarak sigortacılıkta tahkim sistemi ile ilgili usul ve esaslar ayrıntılı şekilde ortaya konulmuştur.

Bu temel Kanunların yanında Kooperatif Kanunu (KK), Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu (BETYSK), Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun (TKHK), Karayolları Trafik Kanunu (KTK), Türk Sivil Havacılık Kanunu (TSHK), Finansal Kiralama Kanunu (FKK), Karayolu Taşıma Kanunu (KTTK), Doğal Afet Sigortası Kanunu (DASK), Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun, Sosyal Sigortalar ve Genel Sigortalar Kanunu (GSK) sigorta hukukuna kaynaklık eden diğer kanunlardır⁴⁹.

Öte yandan sigorta hukukuna kaynaklık eden Bakanlar Kurulu Kararları, Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri ve yönetmelikler de bulunur. Bu yönetmeliklerden bazıları şunlardır; Sigorta ve Reasürans Şirketlerinin Kuruluşu Çalışma Esasları Hakkında Yönetmek, Sigorta Acenteleri Hakkında Yönetmelik, Aktüerler Hakkında Yönetmelik, Sigortacılıkta Tahkime İlişkin Yönetmelik, Sigortacılık Destek Hizmetleri Hakkında Yönetmelik, Sigortacılık Kapsamında Değerlendirilecek Faaliyetler ve Mesafeli Akdedilen Sigorta Sözleşmeleri Hakkında Yönetmelik.

2.1.2.2.2. Sigorta genel ve özel şartları

Sigorta sözleşmelerinin tabi bulunduğu kanun hükümleri TTK'nın 6. kitabında yer alır. Bu hükümlere uygun olmak koşulu ile sigorta sözleşmelerinin içeriği taraflarca serbest şekilde belirlenebilir. Ancak bu sözleşme içeriklerinin sigorta şirketleri tarafından belirlenmesi durumunda kendi lehlerine koşulların oluşturulması suretiyle bir hakkın kötüye kullanılması söz konusu olabilir. Bu durumu engellemek için devlet, alana müdahale eder ve sözleşmelerin içerik ve koşullarını sigorta ettirenin lehine olacak şekilde belirler. Başka bir ifade ile sigorta sözleşmelerinin sosyal yaşamdaki önemi nedeniyle devlet sigorta sözleşmelerinin genel şartlarını sigorta şirketlerinin keyfine bırakmaz ve bu şartları kendi belirler.

⁴⁹ Yazıcıoğlu ve Ögüz, s. 13.

Nitekim günümüzde genel şartlar, Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu (SEDDK)⁵⁰ tarafından onaylanarak yayımlanır. Zorunlu sigortalarda ise genel şartlar SEDDK tarafından hazırlanır ve sigorta şirketlerinin dâhili olmaz. Ancak genel şartlar TTK'nın 1452. maddesinde gösterilen emredici hükümlere aykırı olamaz⁵¹. Bu nedenle SEDDK tarafından onaylansa dahi emredici hüküm ve ilkelere aykırı genel şartlar hükümsüz olur⁵².

Sigorta genel şartları kanunun emredici hükümlerinden sonra geldikleri için bütün sigorta şirketleri bu şartlara uymak mecburiyetindedir. Hazırlanan genel şartların sigorta poliçesinin arkasına eklenmesi veya basılması gerekir.

Ülkemizde farklı branşlarla ilgili olarak hazırlanmış onlarca sigorta genel şartı bulunur. Örnek verilecek olunursa; Motorlu Kara Taşıtları İhtiyari Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları, Zorunlu Deprem Sigortası Genel Şartları, Sağlık Sigortası Genel Şartları gibi.

Öte yandan sigorta genel şartlarının yanında sigorta poliçelerine özel şartlar da konulabilir. Özel şartlar emredici nitelikteki hükümlere aykırı olmamak koşulu ile sigortacı ve sigorta ettiren arasında varılan anlaşma üzerine sigorta sözleşmesine dâhil edilen hususlardır⁵³. Örnek verilecek olunursa yangın sigortası poliçesi düzenlenen bir işyeri için yangın alarm sisteminin kurulu olması şartı poliçeye

⁵⁰ Eski adı ile Sigortacılık ve Düzenleme Kurumu (SDDK). SEDDK ile ilgili açıklamalara üçüncü bölümde yer verilecektir.

⁵¹ Kayıhan ve Selanik, s. 133.

⁵² Anayasa Mahkemesi 17/07/2020 tarihinde E. 2019/40 K. 2020/40 sayılı kararıyla sigorta genel şartlarına yönelik önemli bir iptal kararı vermiştir. Bu kararla, 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun ZMMS'den doğan tazminatların "*ZMMS Genel Şartları'na*" göre belirlenmesine ilişkin hükümleri iptal edilmiştir. Bu iptal kararından önce sigorta şirketlerinin trafik kazalarından kaynaklanan tazminat sorumluluğu KTK ve ZMMS Genel Şartları'na göre belirlenmekteydi. Ancak ZMMS Genel Şartları idarenin takdir ve tasarrufunda oldukları için her zaman değiştirilebilir durumdaydı. Dolayısıyla idare tazminat hesabı hususunda geniş ölçüde takdir yetkisine sahipti. Bu takdir yetkisi Anayasa'nın 13. maddesinde düzenlenen temel hak ve özgürlüklerin ölçülülük ilkesine aykırı olarak sınırlanamayacağı ilkesine ters düşmekteydi. Nitekim sigorta şirketlerinin ZMMS'den doğan sorumluluğunun kanunlar yerine idare tarafından belirlenen ZMMS Genel Şartları ile belirlenmesi kanunilik ilkesine de aykırılık teşkil etmekteydi. Bu nedenle AYM'nin verdiği karar ile 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun ZMMS'den doğan tazminatların "*ZMMS Genel Şartları'na*" göre belirlenmesine ilişkin hükümleri iptal edilmiştir. Bu karar ile AYM, var olan genel şartları değil, kendi yetkisi dâhilinde olan Kanun'un ilgili maddesini iptal etmiştir. Nitekim genel şartları iptal etme yetkisi Danıştay'a aittir. Öte yandan ZMMS'ye ilişkin Hazine tarafından düzenlenen genel şartların dayanağı olan Kanun'un ilgili maddesini iptaline yönelik AYM tarafından verilen bu karar geçmişe yürümez. Ancak sonraki olaylara uygulanır.

⁵³ Kayıhan ve Günergök, s. 91-92.

yazılabilir. Ancak bu özel şartlar sigorta primlerinin artmasına veya azalmasına yol açabilir.

2.1.2.2.3. Diğer kaynaklar

TTK'nın 1/2. maddesi gereği, hakkında ticari bir hüküm bulunmayan ticari işlerde, Mahkeme, ticari örf ve âdete, bu da yoksa genel hükümlere göre karar vermek zorunda olduğu için ticari örf ve âdet hukuku sigorta hukukunun asli kaynakları arasında yer alır.

Yargı kararları ile doktrin de sigorta hukukunun kaynakları arasında yer alır. Ancak bu kaynaklar hukukun yardımcı veya ikincil kaynakları arasında görülür.

2.1.3. Sigorta sözleşmesi

Sigorta sözleşmesine ilişkin tanımlar ve önemli hususlar TTK'nın altıncı kitabının genel hükümler kısmında düzenlenmiştir. Bu kısımda sigorta sözleşmeleri üst başlığı altında sigorta sözleşmesine ilişkin tanım yapıldıktan sonra karşılıklı sigorta ve reasüransa ilişkin tanımlara yer verilmiştir⁵⁴. Bu nedenle TTK anlamında sigorta sözleşmesinin daha çok bu Kanun'un 1401. maddesinde tanımlanan sigorta sözleşmesini kapsadığı kabul edilmiştir⁵⁵.

2.1.3.1. Sigorta sözleşmesinin tanımı hukuki niteliği ve şekli

Sigorta sözleşmesinin tanımı TTK'nın 1401. maddesinde yapılmıştır. Buna göre; sigorta sözleşmesi, *“Sigortacının bir prim karşılığında, kişinin para ile ölçülebilir bir menfaatini zarara uğratan tehlikenin, rizikonun, meydana gelmesi hâlinde bunu tazmin etmeyi ya da bir veya birkaç kişinin hayat süreleri sebebiyle ya da hayatlarında gerçekleşen bazı olaylar dolayısıyla bir para ödemeyi veya diğer edimlerde bulunmayı yükümlendiği sözleşmedir.”*

Bu tanımdan anlaşılacağı üzere sigorta sözleşmesi karşılıklı taahhütleri içeren tam iki tarafa borç yükleyen bir sözleşmedir. Buna göre sigorta sözleşmesi, sigortacı ile sigorta ettirenin karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanları ile kurulur. Bu sözleşme ile sigortacı sigorta himayesini taahhüt ederken, sigorta ettiren prim ödeme

⁵⁴ Ancak karşılıklı sigorta ve reasürans bir sigorta sözleşmesi olmakla birlikte TTK'nın 1401. maddesindeki hükümlerin bu iki sigorta türünü kapsayıp kapsamağı hususunda literatürde farklı görüşler bulunmaktadır. Ancak bu görüş ve tartışmalar tezin kapsamını aşmaktadır.

⁵⁵ Yazıcıoğlu ve Ögüz, s. 71.

borcunu üzerine alır⁵⁶. Dolayısıyla sigortacı riziko taşıma yükümünü yerine getirdiği müddetçe prime hak kazanır⁵⁷.

Öte yandan sigorta sözleşmelerinin geçerliliği herhangi bir şekilde bağlı değildir. Burada önemli olan tarafların rızalarının sözleşmede birleşmesidir. Ancak HMK'nın 200. maddesi dolayısıyla sigorta sözleşmesinin ispatı açısından yazılı delil aranır. Bununla birlikte yazılı delilin bulunmadığı hallerde sözleşmenin örtülü olarak kurulduğu sonucuna ulaştıracak bazı belgeler olabilir. Nitekim taraflar arasında sigorta sözleşmesinin olduğu mektup, telgraf, ikrar, prim ödemesi, defter kayıtları vb. araçlarla ispatlanabilir⁵⁸.

2.1.3.2. Sigorta sözleşmesinin unsurları

Sigorta sözleşmesinin unsurları; sigortacı, sigortalı, sigorta menfaati, riziko, prim ve sigorta tazminatından oluşur.

2.1.3.2.1. Sigortacı

Sigortacı, sigorta sözleşmesinin taraflarından biridir⁵⁹. Bu nedenle sigorta sözleşmesinin unsurlarının ilki sigortacıdır. Sigortacı sigorta sözleşmesi ile birlikte bir riziko üstlenir. Başka bir ifade ile sigortacı, sigorta ettiren veya sigortalının maruz kalabileceği riziko belli bir prim karşılığında güvence verir⁶⁰. Sigortacı ile kastedilen sigorta şirketleridir. SCK'nın 3. maddesi gereği; Türkiye'de faaliyet gösterecek sigorta şirketleri ile reasürans şirketlerinin anonim şirket veya kooperatif şeklinde kurulmuş olması şarttır.

2.1.3.2.2. Sigorta ettiren ve sigortalı

Sigorta sözleşmesinin ikinci unsuru sigorta ettirendir. Zira sigorta ettiren sigorta sözleşmesinin taraflarından biridir⁶¹. Sigorta ettiren, sigorta sözleşmesini yapan kişidir ve sözleşmeden doğan yükümlülükleri yerine getirmek zorundadır⁶².

⁵⁶ Dekak, s. 26; Yazıcıoğlu ve Öğüz, s. 73.

⁵⁷ Bu görüş riziko (tehlike) taşıma teorisine dayanır. Bkz. Kara, s. 123. Ayrıca sigorta sözleşmesini açıklayan farklı teoriler de bulunmaktadır.

⁵⁸ Ayhan vd. s. 133-136.

⁵⁹ Bozkurt, T. (2021). *Sigorta Hukuku*, Oniki Levha Yayınları, Ankara, s. 9.

⁶⁰ Kubilay, s. 40.

⁶¹ Kayıhan ve Günergök, s. 176.

⁶² Kubilay, s. 40.

Sigorta ettiren, sigorta sözleşmesi ile birlikte taşıdığı riziko, belli bir prim karşılığında, sigortacıya devreder.

Çoğu zaman sigorta ettiren ile sigortalı aynı kişidir. Zira insanlar kendi menfaatleri için sigorta yaptırır. Ancak bazı durumlarda insanlar kendi menfaatini değil başkasının menfaatini güvence altına almak isteyebilir. O zaman sigorta sözleşmesinde sigorta ettiren ile sigortalı farklı kişiler olabilir⁶³. Sigorta ettiren, sigorta sözleşmesi ile birlikte yükümlülük altına giren kişi iken, sigortalı sigorta sözleşmesi ile menfaati güvence altına alınan kişidir. Dolayısıyla riziko gerçekleştiğinde sigorta tazminatını talep eden kişi sigortalı olur⁶⁴. Tutar sigortalarında bu kişinin “lehtar” olması da mümkündür.

2.1.3.2.3. Sigorta edilebilir menfaat (sigortanın konusu)

Sigorta sözleşmesinin unsurlarından biri olan sigorta edilebilir menfaat, sigortalı ile rizikoya maruz olan şey arasındaki değer ilişkisini ifade eder⁶⁵. Başka bir ifade ile sigorta menfaati, sigorta sözleşmesinde sigorta ettirenin, sigorta kapsamına almak istediği konu ile arasındaki belirli veya belirlenebilir değer ilişkisini ifade eder⁶⁶. Bu nedenle sigortalanabilir menfaat para ile ölçülebilir olmalıdır. Ayrıca bu menfaatin kanuni sınırlar içinde olması ve sözleşmede açıkça gösterilmesi gerekir⁶⁷.

Sigorta menfaati, sigorta türlerine göre değişir. Nitekim aktif zarar sigortalarında sigorta menfaati, sigortalı ile menfaatin ilişkili olduğu şey arasındaki değer ilişkisini ifade ederken, pasif zarar sigortalarında sigortalı ile pasifin artması rizikosuna maruz kalan mal varlığı değeri arasındaki değer ilişkisini ifade eder. Hayat sigortalarında ise bir şahsın kendisi veya üçüncü kişinin hayatının devamı veya sona ermesi durumu ile olan ilişkisidir⁶⁸.

⁶³ Kayıhan ve Günergök, s. 132; Yaşar, T. N. (2018). “Sigorta Hukukunda Tahkim”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, Yıl:9, Sayı: 36, Ekim, s. 225, <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/980757>, (E.T: 16/06/2022).

⁶⁴ Kubilay, s. 40-41.

⁶⁵ Yazıcıoğlu ve Ögüz, s. 73.

⁶⁶ Kayıhan ve Günergök, s. 177.

⁶⁷ Kubilay, s. 53.

⁶⁸ Yazıcıoğlu ve Ögüz, s. 73-74.

2.1.3.2.4. Riziko

Sigorta sözleşmesinin bir diğer unsuru olan riziko, gelecekte gerçekleşme ihtimali olan zarar veya başka olumsuz durumlara yol açan ya da bir ihtiyacın ortaya çıkmasına neden olan olaydır⁶⁹. Risk veya tehlike olarak da adlandırılan bu kavram maddi bir kayıp veya hasara ilişkin belirsizliği ifade eder. Ancak riziko, hasara sebep olan olayı kapsamaz. Riziko daha çok zarara uğrama tehlikesinin tahminini veya potansiyel kayba ilişkin bir öngörüyü ortaya koyar⁷⁰.

2.1.3.2.5. Prim (sigorta ücreti)

Sigorta sözleşmesinin unsurlarında biri de primdir. Buna sigorta ücreti de denir⁷¹. Prim, sigortacının üstlendiği ekonomik sonuçların giderilmesi amacı ile sigorta yaptırandan aldığı bir bedeldir⁷². Prim, sigorta korumasının bir karşılığı olarak alınır⁷³. Başka bir ifade ile sigortacı sigorta sözleşmesi ile riziko taşıma borcu altına girerken, sigorta ettiren de bunun karşılığında asli edim borcu olarak prim ödeme borcu altına girer⁷⁴.

2.1.3.2.6. Sigorta tazminatı

Sigorta sözleşmesinin bir unsuru da sigorta tazminatıdır. Sigorta tazminatı, sigorta poliçesinde gösterilen ve riziko gerçekleştiğinde sigortalıya ödenecek azami tutardır. Bu tazminat, sigorta poliçesi üzerinde gösterilir. Bu tutar nakdi olabileceği gibi aynı de olabilir. Örneğin cam sigortalarında para ödenmeyip kırılan camın yenisi takılır⁷⁵.

Sigorta sözleşmesinin zikredilen bu unsurları çoğu zaman sigorta poliçesinde tezahür eder. Sigorta poliçesi, sigorta şirketi ile sigortalı arasında, kanuni olarak karşılanması gereken talepleri belirleyen, her iki tarafın sahip olduğu hak ve borçları

⁶⁹ Kayıhan ve Günergök, s. 177.

⁷⁰ Kubilay s. 47.

⁷¹ Kender, s. 271.

⁷² Rodger, A. (2007) "An Introduction to Insurance and Insurance Law", *Practical Insurance Guides: Insurance Law - An Introduction*, General Editor: Merkin, R., Routledge Taylor And Francis Group, New York, s. 12.

⁷³ Kara, s. 126.

⁷⁴ Kayıhan ve Günergök, s 213.

⁷⁵ Arseven, s. 48.

gösteren ve genellikle standart bir biçimde hazırlanan ispat belgesidir⁷⁶. Sigorta poliçesinin bir tarafında rizikoyu üstlenen olarak sigorta şirketleri (ile Güvence Hesabı⁷⁷) yer alırken, diğer tarafında sigorta ettiren ile sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayanlar yer alır. Sigorta poliçesine⁷⁸ ilişkin önemli hususlar TTK'nın 1424 ve 1425. maddelerinde düzenlenmiştir.

2.2. Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolu Olarak Tahkim Kavramı ve Unsurları

Çalışmanın bu kısmında öncelikle genel olarak uyuşmazlık çözüm yollarının neler olduğu ortaya konulacak, ardından özel olarak tahkim kavramı ile mahiyeti ele alınacak ve yargılama faaliyeti olarak önemli unsurları açıklanacaktır. Böylece sigortacılıkta tahkim konusu için alt yapı oluşturulacaktır.

2.2.1. Uyuşmazlık kavramı ve çözüm yolları

Uyuşmazlık çözüm yöntemlerinden söz etmeden önce uyuşmazlık kavramını açıklamak gerekir.

⁷⁶ Bozkurt, s. 95-96; Dekak, s. 35.

⁷⁷ Güvence Hesabı; 14 Haziran 2007 tarihinde RG'de yayımlanan SCK'nın 14. maddesi ile hukuk sistemimize dâhil olmuş özel bir hesap türüdür. Hesap, Türkiye Sigorta, Reasürans ve Emeklilik Şirketleri Birliği bünyesinde kurulmuş olup, tüzel kişiliğe haizdir. Hesabın tesis edilmesindeki temel gaye, kapsamına dâhil olan zorunlu sigortalıların teminatlarına ilişkin olarak belirtilen hallerde tazminat ödemelerini yapmaktadır. Başka bir ifade ile Güvence Hesabı ile; KTK ve bu kanunla ihdas edilen zorunlu sorumluluk sigortalı ile ortaya çıkan zararların bu sigortalılarla belirlenen geçerli teminat miktarlarına kadar karşılanması amaçlanmaktadır (Güvence Hesabı (2022). "Kaza Sonrası Güvenceniz Olduğunu Biliyor musunuz ?" <https://www.guvencehesabi.org.tr/Tanitim.aspx>, (24/06/2022). Ancak Güvence Hesabı'nın tüzel kişiliğinin olup olmadığı konusunda literatürde tartışma bulunmaktadır. Buna göre; SCK'nın 14/7. maddesinde Hesabın kuruluş ve işleyişine ilişkin esasların yönetmelikle düzenleneceği belirtilmiştir. Bu doğrultuda çıkartılan Güvence Hesabı Yönetmeliğinin 4/1. maddesinde Hesabın tüzel kişiliği haiz olduğu belirtilmiştir. Ancak bir tüzel kişiliğinin yönetmelikle oluşturulması literatürde eleştiri konusu yapılmıştır. Çünkü TMK'nın 47. maddesinde tüzel kişiliğin oluşturulması hem tahdidi olarak sayılmış hem de özellikleri belirtilmiştir. Böyle olunca Hesabın hak ve taraf ehliyeti olmadığı yönünde görüşler ileri sürülmektedir. Bu doğrultuda Hesabın, esasen kamu kurumu niteliğinde olan Birlik nezdinde yapılandırılmış olması nedeniyle hak ve taraf ehliyetinin Birliğe ait olması gerektiği ifade edilmektedir (Dekak, s. 75-76; Yeşilova Aras ve Yeşilova, 293-294).

⁷⁸ Sigorta poliçesinin kıymetli evrak olup olmadığı hususunda literatürde farklı görüşler bulunmaktadır. Ancak çoğunluk görüşe göre sigorta poliçesi kıymetli evrak değildir. Öte yandan sigorta poliçesinden sürenin belli olması gerekir. Süre, şekli ve maddi anlamda iki şekilde olabilir. Sigorta sözleşmesinde şekli süre sigorta sözleşmesinin kurulduğu tarih ile sona ereceği tarih arasındaki dönemi ifade ederken, maddi süre ise sigorta himayesinin başladığı tarihten itibaren başlar ve tüm himaye süresini kapsar. Her iki süre aynı olabileceği gibi farklı da olabilir (Kayıhan ve Güneş, s. 106-107, 132-133).

2.2.1.1. Uyuşmazlık kavramı

Genel olarak uyuşmazlık, bir anlaşmazlığın dışa yansımış şeklidir⁷⁹. Hukuki anlamda ise, kişilerin belirli bir hukuk kuralı veya davranışı üzerinde anlaşmazlığa düşmeleridir⁸⁰. Başka bir tanıma göre ise uyuşmazlık; bir hukuki ilişkide taraflardan birinin, öteki tarafın hukuk kurallarına aykırı davrandığını ve böylece bir hakkını ihlal ettiğini ileri sürmesidir⁸¹.

Taraflar arasında ortaya çıkan ve çekişme veya niza olarak da adlandırılan uyuşmazlık hukuk düzeninin çözüme kavuşturulması gereken bir ihtilaf olarak görülür. Nitekim hukuk düzeni taraflar arasında ortaya çıkan anlaşmazlıkların toplum ilişkilerini ve düzenini bozmasına izin vermez. Bu nedenle ortaya çıkan uyuşmazlıkların giderilmesi için çeşitli çözüm mekanizmaları geliştirilmiştir⁸². Zaten devletin asli görevlerinden biri de toplum içinde ortaya çıkan uyuşmazlıkları çözüme kavuşturmaktır. Devlet bu işlevi, esasında yargı erkini kullanarak yerine getirir. Ancak pozitivist düşünce ve postmodern anlayışın devletin fonksiyonları konusunda meydana getirdiği değişikliklerle birlikte devlet yargısı yolu ile uyuşmazlıkların çözüme kavuşturulmasının yanında alternatif çözüm yollarının da ortaya çıkmasına olanak sağlamıştır⁸³.

2.2.1.2. Temel uyuşmazlık çözüm yolu: adli yargı yolu

Devletin üç temel görevlerinden bir yargılama faaliyetidir. Nitekim Anayasamızın 36. maddesinde yargılama faaliyetinin devletin görevleri arasında olduğu açıkça belirtilmiştir⁸⁴. Hak arama hürriyetine yer veren bu maddeye göre; *“Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir. Hiçbir mahkeme, görev ve yetkisi içindeki davaya bakmaktan kaçınamaz.”*

Dolayısıyla hukuki ilişkide taraflar arasında bir uyuşmazlık ortaya çıktığında taraflardan biri devletin mahkemelerine başvurarak somut olayda hangi tarafın haklı

⁷⁹ Göksu, M. (2021). *Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları ve Tahkim*, 3. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, s. 16.

⁸⁰ Çakar, s. 47.

⁸¹ Kayıhan ve Günergök, s. 272.

⁸² Göksu, s. 16.

⁸³ Çakar, s. 47.

⁸⁴ Göksu, s. 18.

olduğunu veya hangi tarafın haksız olduğunu belirlenmesini ister. Burada uyuşmazlık dava açılmak suretiyle adli yargının önüne getirilir. Geleneksel yol olarak da adlandırılan bu yolda başkası tarafından hakkının ihlal edildiğini düşünen kimse dava açmak suretiyle devletten hukuki koruma ister. Ancak devletin sağladığı bu hukuki koruma imkanından yararlanmak çoğu zaman bazı koşulların sağlanması ile mümkün olur. Nitekim bir uyuşmazlığın dava biçiminde dönüştürülebilmesi için hukuk düzeninin önceden belirlemiş olduğu sürelerle ve usullere riayet edilmesi gerekir⁸⁵. Kuşkusuz bu süreçte tarafların diğer alternatif çözüm yolları gibi yargılama makamını ve yargılama şeklini seçmesi mümkün değildir⁸⁶.

2.2.1.3. Alternatif uyuşmazlık çözüm yolları

Günümüzde bir hukuki ilişkinin tarafları arasında ortaya çıkan uyuşmazlıkların sadece devlet mahkemeleri eliyle çözüme kavuşturulması şart değildir. Özellikle tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri ve kamu düzenini direkt ilgilendirmeyen uyuşmazlıkların mahkemelere başvurulmadan farklı yollarla çözüme kavuşturulması mümkündür.

2.2.1.3.1. Alternatif uyuşmazlık çözümü kavramı

Bir hukuki ilişkinin tarafları arasında uyuşmazlık ortaya çıktığında sorunun çözüme kavuşturulabilmesi için devlet mahkemelerine başvurmak yerine çeşitli uyuşmazlık çözüm yöntemlerine başvurmak mümkün olduğu gibi, bunun taraflara sağlayacağı bazı avantajlar da olabilir. Özellikle özel hukuk alanlarında mahkemelerin aşırı iş yükü ile karşı karşıya olması, yargılamanın uzun zaman dilimlerine yayılması, yargılama sürecinde çeşitli sorunların ortaya çıkması ve yüksek yargı maliyetlerinin bazı kimselerin yargılama imkanlarından istifade etmesine engel teşkil etmesi gibi nedenlerle âdil yargılanma hakkının ihlal edildiği durumlarda alternatif uyuşmazlık çözüm yolları avantajlı bir tercih veya yol olarak görülebilir⁸⁷.

⁸⁵ Kayıhan ve Günergök, s. 272.

⁸⁶ Göksu, s. 16.

⁸⁷ Özbay İ. (2006). “Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yöntemleri”, *Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. X, S. 3-4 s. 461-463, <http://earsiv.ersincan.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12432/1102>, (E.T: 15/09/2021).

Özellikle pozitivist yaklaşımların artması ve post modern yöntemlerin gelişmesiyle birlikte⁸⁸ birçok ülkede adalete erişim için devlet müdahalesine daha az olanak veren, şekilciliği ikinci plana iten, fazla karmaşık olmayan, fazla zaman harcamayı gerektirmeyen ve daha az maliyetli alternatif yaklaşımlar, yollar ve kurumlar teşvik edilmiştir. Nitekim 1950’li yıllardan itibaren başta ABD olmak üzere Almanya ve bazı sanayileşmiş ülkelerde alternatif uyuşmazlık çözüm yolları geliştirilmiş ve farklı biçimlerde ortaya konulmuştur⁸⁹. Günümüzde kısaca Alternatif Uyuşmazlık Çözümü (AUÇ) veya İngilizce olarak Alternative Dispute Resolution (ADR) adlandırılan bu usul; bir hukuki uyuşmazlığın devlet mahkemeleri önüne getirilmeden önce, farklı çözüm yol ve yöntemleri ile sonuca bağlanmasını ifade eder⁹⁰. Her geçen gün önemi artan alternatif uyuşmazlık çözüm yolları; hukuki uyuşmazlıkların dava açılmak suretiyle mahkemeler eliyle çözüme kavuşturulması yerine, yine kanunlarla düzenlenmiş farklı yöntemlerle çözülmesini ifade eder⁹¹. Bir diğer tanıma göre ise alternatif uyuşmazlık çözüm yolları; *“Tarafların, aralarında belirlenen uyuşmazlığın çözümü amacıyla devlet yargısının olumsuz yönlerine maruz kalmamak için çoğu zaman iradi olmakla birlikte bazı durumlarda zorunlu olarak başvurduğu, devlet yargısına ikame etmeyip onu tamamlayan, tarafların uyuşmazlık sürecine katılmasını sağlayan, tarafları etkin fakat kural olarak bağlayıcı olmayan bir çözüme ulaştıran, yargılama süreci dışında ya da yargılama süreci içinde başvurulabilen ve hukuk düzenince kabul edilebilecek her türlü yöntem”*⁹² olarak ifade edilir.

Ancak burada bir hususu dikkat çekmek gerekir. Çalışmada zikredilen alternatif uyuşmazlık çözümü yolları kavramı içinde geçen *“alternatif”* kelimesi, *“devlet yargısının seçeneğini değil, devlet yargısı yoluyla uyuşmazlık çözümünün seçeneğini ifade eder.”* Başka bir söylemle alternatif uyuşmazlık çözümü ile devlet yargısına rakip bir seçenek oluşturulmaz ve sadece ihtiyaç duyulduğunda üçüncü bir kişiden veya kurumdan yardım alınmak suretiyle tarafların kendi aralarında ortaya

⁸⁸ Bkz. Heper, A. (2015). “Postmodernizm Ve Hukuk –Kısa Bir Bakış”, *Hukuk Kuramı*, C. 2, S. 2, Mart-Nisan 2015, s. 2-3, https://www.hukukkurami.net/editor/Sayi_8/08_01_heper.pdf, (E.T: 16/06/2022).

⁸⁹ Özbay, s. 461-463.

⁹⁰ Çakan, s. 49.

⁹¹ Göksu, s. 18.

⁹² Çakan, s. 50.

çıkan uyuşmazlıkları çözmeleri sağlar. Zaten Anayasamızın 9. maddesinde yer verilen; “*Yargı yetkisi Türk Milleti adına bağımsız ve tarafsız mahkemelerce kullanılır*” ibaresi başka bir görüşe veya yola izin vermez⁹³.

Dolayısıyla alternatif uyuşmazlık çözüm yollarının kesin bir sonuç ortaya koyup koymadığına bakılmaksızın mahkemeler haricinde kullanılan tüm yolları kapsadığı söylenebilir. Açıklanan bu nedenle bu çalışmanın kapsamında yer alan tahkim usulü alternatif uyuşmazlık çözüm yolları arasında değerlendirilir⁹⁴.

2.2.1.3.2. Alternatif uyuşmazlık çözüm yollarının özellikleri

Alternatif uyuşmazlık çözüm yollarının mahkemeler eliyle sağlanan çözüm yollarından ayrıldığı bazı önemli özellikleri bulunur. Bu özellikler aynı zamanda alternatif çözüm yollarının olumlu yanlarını da oraya koyar.

Buna göre alternatif çözüm yolları gönüllülük esasına dayalı olup, taraf iradesi ile kullanılan bir yoldur. Yani bu yola başvurmada, kural olarak, zorlama söz konusu değildir⁹⁵. Ancak kanun koyucu bazen bu yollardan birine başvurmayı şart olarak belirleyebilir. Nitekim bazı ülkelerde alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerine başvurma, yargılama faaliyetinin bir parçası veya ön aşaması olarak kabul edilir⁹⁶. Benzer şekilde ülkemizde de bazı davalardan önce uzlaşma veya arabuluculuk yolunun kullanılması dava şartı olarak belirlenmiştir. Ancak bu yolların kullanılması ile bu yollardan sonuç alınması farklıdır. Dolayısıyla kanun gereği bu yola başvuran kişinin bu yoldan mutlaka sonuç alması beklenemez. Başka bir ifadeyle kanun gereği bazı uyuşmazlıkların çözümünde bu yollara başvurulması zorunlu olmakla birlikte tarafların sonuca ulaşması (tarafların anlaşıp anlaşmaması) tamamen gönüllülük esasına tabidir⁹⁷. Öte yandan bu çözüm yolları taraf iradelerine dayalı olduğu için tarafların çözüm konusunda iradelerini ortaya koymalarına ve sürece doğrudan katılmalarına ve egemen olmalarına olanak verir. Dolayısıyla

⁹³ Göksu, s. 19.

⁹⁴ Çakan, s. 50.

⁹⁵ Özbay, s. 463-464.

⁹⁶ Perçin, G. E. (t.y.). “Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yöntemlerinden Arabuluculuğun Hukuksal Düzenlemelerdeki Yeri”, *Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni*, Cilt: 31, Sayı: 2, s. 184, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/411053>, (E.T: 14/09/2021).

⁹⁷ Göksu, s. 21.

tarafların beklentilerinin karşılanması ve istenen sonuçların elde edilmesi bu yollarda yüksek ihtimaldir⁹⁸.

Alternatif uyuşmazlık çözüm yollarının ikinci özelliği, menfaat temelli bir çözüm süreci önermesidir. Çünkü alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerinin temel gayesi, tarafların karşılıklı görüşmelerde bulunarak, menfaat dengesi bakımından orta yolu bulunmalarına olanak vermektir. Bu yöntemlerde tarafların hangisinin haklı olduğunun belirlenmesinden ziyade iki tarafın da menfaatinin korunması ve kazanımların arttırılması sağlanmaya çalışılır. Bu usuller kullanılarak ulaşılan çözümlerde, genellikle kazanan ve kaybeden taraf yoktur, belirli nispette taviz vererek kazanan iki taraf vardır⁹⁹.

Alternatif uyuşmazlık çözüm yollarının üçüncü özelliği, uyuşmazlıkta gizliliğinin korunması, mahremiyetin sağlanması ve sırların ifşa olmasının önlenmesine hizmet etmesidir¹⁰⁰. Devlet mahkemelerinde kural olarak yargılamanın aleniliği esas olduğu için uyuşmazlığın duyulması ve sırların başkaları tarafından öğrenilmesi yüksek ihtimaldir¹⁰¹. Oysaki alternatif uyuşmazlık çözüm süreçlerinde gizlilik esastır ve kanun hükümleri ve cezai yaptırımlarla koruma altındadır¹⁰². Bu yöntemde gizliliğin büyük ölçüde işlerlik kazanması nedeniyle, uyuşmazlık içinde olan taraflar aralarındaki iletişimin ve ilişkilerin zarar görmesi kısmen önlenir ve bir anlamda gelecekte ilişkilerin korunması ve devam ettirilmesi için uygun zemin oluşturulur¹⁰³.

Alternatif uyuşmazlık çözüm yollarının dördüncü özelliği, uyuşmazlığın daha kısa bir sürede ve daha az bir maliyetle çözüme kavuşturulmasına olanak vermesidir¹⁰⁴. Başka bir ifade ile bu yöntemlerden beklenen en büyük yararlarından biri zaman ve paradan tasarruf sağlamasıdır. Bazı davalar yıllarca

⁹⁸ Çakan, s. 54.

⁹⁹ Perçin, s. 184.

¹⁰⁰ Çakan, s. 54.

¹⁰¹ Kurt Konca, K. (2014). “Medeni Usul Hukukunda Aleniyet İlkesinin Sınırlandırılması”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 4, Sayı 2, s. 65-66, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sduhfd/issue/22956/245684>, (E.T: 12/09/2021).

¹⁰² Göksu, s. 21.

¹⁰³ Tanrıver, s. 158.

¹⁰⁴ Erdoğan, Y. G. (2009). “Alternatif Uyuşmazlık Çözümlerinin Hukuki Temelleri, Hak Arama Özgürlüğü İle İlişkisi, Olumlu Ve Olumsuz Yönleri”, *Hukuk Gündemi Dergisi*, Ankara Barosu, s. 29-31, <http://www.ankarabarusu.org.tr/site/ankarabarusu/hgdmakale/2009-2/2.pdf>, (E.T: 19/06/2022).

neticelendirilemediği halde bazı çözüm yollarında birkaç haftada, hatta birkaç günde sonuç almak mümkündür. Böylece bir taraftan büyük zaman kayıplarının önüne geçilirken diğer taraftan yargılama masraflarından ve özellikle yüksek avukatlık ücretlerinden kurtulma olanakları elde edilmektedir¹⁰⁵.

Alternatif uyuşmazlık çözümünün başka özellik ve yararları da bulunur. Ancak en öne çıkanlar bunlardır.

Ancak bu çözüm yollarının olumsuz yönleri de bulunur. Buna göre; uzlaşma kültürünün olmadığı toplumlarda bu yolların kabul görmemesi, taraflardan birinin ekonomik olarak diğerinden daha güçlü olması durumunda çözüm yollarının özgürce sonuçlanmasının engellenebileceği, uyuşmazlığın çözümü için üçüncü bir kişinin görevlendirildiği durumlarda bu kişinin tarafsızlığı ve bağımsızlığının her zaman sağlanamaması, tarafların ulaştığı çözümün bir denetime tabi olmaması gibi durumlar bu yöntemin eksik yönlerinden bazılarıdır¹⁰⁶.

2.2.1.3.3. Günümüzde en çok başvurulan alternatif uyuşmazlık çözüm yolları

Günümüzde alternatif uyuşmazlık çözüm yolları konusunda farklı seçenekler ortaya çıkmıştır. Bu yollardan en bilinenleri; müzakere, tarafsız ön değerlendirme, tarafsız vakıa saptama, kısa duruşma, kısa yargılama, uzlaştırma, arabuluculuk ve tahkimdir¹⁰⁷. Ancak bu yollardan uzlaştırma, arabuluculuk ve tahkim diğerlerine göre daha yaygın kullanılmaktadır.

2.2.1.3.3.1. Uzlaştırma

Alternatif uyuşmazlık çözüm yollarından en yaygın şekilde kullanılanlardan biri uzlaştırmadır. Uzlaştırma, genel olarak, ortaya çıkan bir uyuşmazlığın herhangi bir yargı kararı olmaksızın tarafların kendi iradeleri ile ama tarafsız ve bağımsız bir kişinin yardım ve rehberliği vasıtasıyla sona erdirilmesidir¹⁰⁸.

¹⁰⁵ Göksu, s. 21.

¹⁰⁶ Çakan, s. 54-55.

¹⁰⁷ Göksu, s. 22.

¹⁰⁸ Bkz. 30145 sayılı Ceza Muhakemesinde Uzlaştırma Yönetmeliği (2017). RG, 5.10. 2017, S. 30145.

Uzlaştırma kurumu Türk hukukunda daha çok ceza hukuku çerçevesinde görüldüğü için tanımın da bu bağlamda yapılması gerekir¹⁰⁹. Ceza Muhakemesinde Uzlaştırma Yönetmeliğine göre (m. 4); uzlaştırma, “kapsamına giren bir suç nedeniyle şüpheli veya sanık ile mağdur, suçtan zarar gören veya kanuni temsilcisinin, Kanun ve bu Yönetmelikteki usul ve esaslara uygun olarak uzlaştırmacı tarafından anlaştırılmaları suretiyle uyuşmazlığın giderilmesi sürecini” ifade eder.

Uzlaştırma kurumu kanuni dayanağını öncelikle 2004 tarihli 5271 sayılı Ceza Muhakemeleri Kanunu’nun (CMK) 253-255 maddelerine bulur. Ayrıca 1136 sayılı Avukatlık Kanunu’nun 35/a. maddesinde de benzer düzenlemeler vardır¹¹⁰. Ancak tarafların uzlaşmaya varmaları daha çok CMK bakımından sonuçlar ortaya koyar. Nitekim uzlaştırma ceza muhakemesi bakımından dava şartıdır. Kapsamına giren suçlar bakımından bu yolun mutlaka tüketilmesi gerekir. Öte yandan uzlaştırma özel hukuk bakımından da bazı neticelerin meydana gelmesine neden olabilir. Nitekim icra iflas hukukunda yer verilen konkordato uygulamasında mahkemenin tasdik veya kabul kararı verebilmesi için borçlu tarafından hazırlanan projenin alacaklılar tarafından belli oranda kabul edilmesi gerekir. Dolayısıyla tam anlamı ile olmasa bile özel hukukun bazı alanlarında da uzlaştırmaya benzeyen uygulamaların olduğu söylenebilir. Bundan dolayı uzlaştırma hem ceza hukukunu ve ceza muhakemeleri hukukunu, hem de özel hukuku ilgilendiren karma özellikleri yapısında barındıran bir kurumdur¹¹¹.

Açıklanan nedenlerle uzlaştırma, mahkemelerin iş yoğunluğunu azalttığı ve taraflar arasındaki uyuşmazlığın mahkemeler dışında üçüncü bir kişi vasıtasıyla çözülmesine olanak sağladığı için alternatif bir uyuşmazlık çözüm yolu olarak kabul edilir.

2.2.1.3.3.2. Arabuluculuk

Alternatif uyuşmazlık çözüm yollarından biri de arabuluculuktur. Arabuluculuk, tarafların, karşı karşıya kaldıkları bir uyuşmazlığı, mahkemeye

¹⁰⁹ Çakır, K. (2018). “Uzlaştırmanın Kapsamı ve Şartları” *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, Cilt 24, Sayı 1, Haziran, s. 446 <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/509572>, (E.T: 14/09/2021).

¹¹⁰ Kayıhan ve Günergök, s. 275.

¹¹¹ Göksu, s. 102.

gitmeksizin üçüncü bir kişinin yardımı ile çözebilecekleri yönetime verilen addır¹¹². 6325 Sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu'nun¹¹³ (HUAK) 2. maddesinde yer verilen tanıma göre arabuluculuk; “*Sistematik teknikler uygulayarak, görüşmek ve müzakerelerde bulunmak amacıyla tarafları bir araya getiren, onların birbirlerini anlamalarını ve bu suretle çözümlerini kendilerinin üretmesini sağlamak için aralarında iletişim sürecinin kurulmasını gerçekleştiren, tarafların çözüm üretmediklerinin ortaya çıkması hâlinde çözüm önerisi de getirebilen, uzmanlık eğitimi almış olan tarafsız ve bağımsız bir üçüncü kişinin katılımıyla ve ihtiyarı olarak yürütülen uyuşmazlık çözüm yöntemidir.*”

Yukarıdaki tanımlardan anlaşılacağı bir uyuşmazlık çözüm sürecinin arabuluculuk olarak nitelendirilebilmesi için üçüncü bir kişinin müdahalesine ve katkısına ihtiyaç vardır. Ancak burada üçüncü kişi konumunda olan arabulucu, uyuşmazlığın çözümünde müzakerelere katılmaz, daha çok taraflara yardımcı bir rol üstlenir¹¹⁴. Tarafsız ve uzman bu üçüncü kişinin katılımı olmaksızın yapılan bir görüşme arabuluculuktan ziyade müzakereye benzeyecektir¹¹⁵.

Öte yandan arabuluculuğun temel amacı, mahkemelerin yoğunluğunu azaltmak değil, taraflar arasındaki iletişimsizliği konuya ilişkin eğitim almış profesyonel kişiler yardımıyla gidermektir¹¹⁶. Ancak her halükarda bu yöntem nedeniyle bir taraftan mahkemelerin iş yoğunluğu azalmakta, diğer yandan da taraflar bir uyuşmazlığı çözmeyi denemektedir. Bu nedenle arabuluculuğun alternatif uyuşmazlık çözüm yollarından biri olduğu konusunda kuşku yoktur¹¹⁷.

¹¹² Bkz. Ekmekçi Ö., Özekes, M., Atalı, M. ve Seven, V. (2019), Hukuk Uyuşmazlıklarından Arabuluculuk, 2. Baskı, Oniki Levha Yayınları, İstanbul, s. 17-18; Adalet Bakanlığı (2019). *Temel Arabuluculuk Katılımcı Kitabı*, s. 27, https://adb.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/1412_021155514Temel%20Arabuluculuk%20E%C4%9Fitimi%20Kat%C4%B1%C4%B1mc%C4%B1%20Kitab%C4%B1.pdf, (E.T: 15/06/2022).

¹¹³ RG, 22.06.2012, S.28331.

¹¹⁴ Warbeck, J. (1998). “Alternative Dispute Resolution In The World of Business: A Comparative Analysis of The Use of ADR In The United Kingdom And Germany”, *The Arbitration and Dispute Resolution Law Journal*, Part 2, June, s. 111.

¹¹⁵ Adalet Bakanlığı, s. 27-28.

¹¹⁶ Adalet Bakanlığı, s. 27-28.

¹¹⁷ Bkz. Özgen, M. (2022). *Sigorta Hukukunda Arabuluculuk ve Tahkim*, Yetkin Yayınları, Ankara, s. 13-15 ve 20-21.

2.2.1.3.3.3. Tahkim

Günümüzde uyuşmazlık içinde olan tarafların sıklıkla başvurduğu alternatif uyuşmazlık çözüm yollarından biri de tahkimdir. Tahkim, sözleşmeden doğan bir uyuşmazlığın çözümünü için tarafların mahkeme yerine hakeme başvurmalarıdır.

2.2.2. Tahkimin genel esasları ve türk hukukundaki yeri

Bu başlık altında öncelikle tahkimin genel esasları incelenecektir. Bu bağlamda tahkim kavramı, özellikleri, türleri ve önemli unsurları ele alınacaktır. Daha sonra tahkim sözleşmesinin şekli, çeşitleri ve özellikleri incelenecektir. Üçüncü aşamada ise ülkemizde HMK'da¹¹⁸ düzenlenen tahkim hükümleri ele alınacak ve sigortacılıkta tahkim yargılaması ile benzer ve farklı yönleri ortaya konulacaktır.

2.2.2.1. Tahkim kavramı ve mahiyeti

Tahkim, taraflar arasındaki uyuşmazlıkların devlet mahkemeleri yerine hakem adı verilen kimseler aracılığı ile nihai olarak çözümlendiği alternatif uyuşmazlık çözüm yoludur¹¹⁹. Tahkim, kanunların izin verdiği konular kapsamında olmak şartıyla, taraflar arasında ortaya çıkmış veya çıkabilecek uyuşmazlıkların, devlet mahkemeleri yerine hakem olarak adlandırılan bağımsız kişilerce çözülmesi hususunda tarafların anlaşması olup¹²⁰ süreçteki hukuki yargılama faaliyetini de kapsamaktadır.

Ancak her uyuşmazlık konusunda tarafların tahkime gitmeleri mümkün değildir. Bunun için uyuşmazlığın tahkime elverişli olması gerekir¹²¹. Tahkime elverişlilik ise sadece tarafların üzerinde tasarruf edebileceği çekişmeli yargı kapsamındaki uyuşmazlıkları ifade eder. Dolayısıyla tahkim yalnızca taraf

¹¹⁸ RG, 4/ 2/2011, S. 27836.

¹¹⁹ İstanbul Tahkim Merkezi (İstac) (2021). *Tahkim*, s. 1, <https://istac.org.tr/uyusmazlik-cozumu/tahkim>, (E.T: 15/09/2021).

¹²⁰ Korucu, Y. (2015). *Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na Göre Tahkim*, Adalet Yayınevi, Ankara, s. 41; Karasu, R. ve Güner, T. (2022). “Sigorta Uyuşmazlıklarının Çözümünde Uygulanan Kurumsal Tahkim Yargılamasının Yaygınlaştırılmasının Gerekliliği Üzerine”, *Prof. Dr. Rıza Ayhan'a Armağan*, Yetkin Yayınevi, Ankara, s. 306; Ayrıca Bkz. Arslan, R. vd. (2022). *Medeni Usul Hukuku*, 8. Baskı, Yetkin Yayınları, s. 161-163.

¹²¹ Kayıhan ve Günergök, 275-276.

iradelerine tabi olan uyuşmazlıklar hakkında geçerlidir. Taraf iradelerine dayanmayan konularda uyuşmazlık çözümü hakemlere bırakılamaz¹²².

Tahkim, uzlaştırma ve arabuluculuk gibi alternatif uyuşmazlık yollarından biridir. Ancak onlardan farklı özelliklere sahiptir. Öncelikle uzlaştırma ve arabuluculukta görev yapan üçüncü kişi uyuşmazlığı çözmez, daha çok uyuşmazlığın taraflar arasında çözülmesi için yardımcı bir rol üstlenir. Gerçi uzlaştırıcı ve arabulucu süreç içerisinde öneri getirir ama bu öneri taraflar açısından bağlayıcı değildir. Taraflar öneriyi kabul edip etmemekte tamamen özgürdür. Oysaki tahkimde yapılacak yargılama sonucunda hakemlerin verdiği kararlar taraflar açısından bağlayıcı olup, devlet eliyle yapılan yargılamada olduğu gibi maddi anlamda kesin hüküm teşkil eder¹²³. Ancak hakem kararlarının bazı koşullarda devlet mahkemeleri nezdinde temyiz edilmesi mümkündür¹²⁴. Hakem kararlarının bağlayıcı olması, tahkimi diğer alternatif uyuşmazlık çözüm yollarından ayıran en önemli özelliklerden biridir. Bu yönü ve sonuçları itibariyle tahkim devlet eliyle yapılan yargılamaya benzemektedir. Ancak bu benzerliklere rağmen tahkim yine de bir alternatif uyuşmazlık çözüm yolu olarak kabul edilir.

Tahkim, geleneksel yargılamaya kıyasla hızlı ilerler ve çabuk sonuç verir. Ayrıca bu özellikleri nedeniyle de uyuşmazlık daha az maliyetle çözüme ulaştırılabilir¹²⁵. Özellikle ülkemiz açısından bakıldığında, mahkemelerin iş yükü başta olmak üzere, yargılama süreçlerinin uzunluğu ve yüksek yargı harcı ile avukatlık ücretleri da göz önünde bulundurulduğunda tahkimin avantajlı bir alternatif çözüm yolu olduğu söylenebilir¹²⁶.

Tahkimin önemli bir özelliği de gizliliğin esas olmasıdır. Bu gizlilik taraflar açısından söz konusu olduğu gibi uyuşmazlık konusu hakkında da esastır¹²⁷. Başka

¹²² Yılmaz, S. ve Çavuşoğlu, G. F. (2019). “Türk Hukukunda Tahkime Elverişlilik Kavramı Ve Taşınmaz Aynına İlişkin Uyuşmazlıkların Tahkimde Görülmesi”, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 10/2, s. 608-609, <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/882670>, (E.T: 05/06/2022).

¹²³ Göksu, s. 118.

¹²⁴ Kayıhan ve Günergök, s. 50-51.

¹²⁵ Tomic, K. (2018). “D&O Insurance and Arbitration”, *Research Association For Interdisciplinary Studies*, December, file:///C:/Users/HAB% C4% B0B/Downloads/SSRN-id3303345.pdf, (E.T: 04/05/2022).

¹²⁶ Kayıhan ve Günergök, s. 52-53.

¹²⁷ Tüysüz, C. (2017) “Milletlerarası Ticari Tahkimde Gizlilik Yükümlülüğü”, *Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni*, Cilt: 37, Sayı: 2, s. 846-848, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/412078>, (E.T: 15/09/2021).

bir ifade ile tahkim yargılaması sürecinde ve karar sonrasında tarafların kimliklerinin ve ticari sırlarının korunacak olması tahkimi uyuşmazlık çözümünde etkin bir alternatif çözüm yöntemi haline getirir¹²⁸.

Ayrıca uzman hakemlerin seçiminde taraflara daha etkin rol vermesi, mahkemelerde aranan bazı şekil şartlarının aranmaması, davacıların avukat tutmaya ihtiyaç duymadan basit bir dilekçe ile başvuruda bulunabilmeleri, ülkenin her yerinden posta ile başvuru yapılabilmesi¹²⁹, tarafları yargılama ve çözüm süreçlerine daha fazla katması, yargılama süreçlerinde uygulanacak usuller, kurallar ve sürelerin belirlenmesinde tarafları söz sahibi kılması tahkimi devlet yargılamasına alternatif bir çözüm yolu haline getirir¹³⁰.

Ancak olumlu yanlarına rağmen hakem kararlarına karşı (belli koşullarda) kanun yollarının kullanılması tahkimin zayıf ve sakıncalı yönünü oluşturur. Bu da tahkimin en önemli avantajı olan hızlı çözüme kavuşturması yönünde bir engel teşkil eder ve beklenen amaca hizmet etmeyi engeller. Ancak uyuşmazlığın hızlı çözüme kavuşturulması kadar kararların denetime tabi olması da önem arz eder. Bu nedenle hızlı karar almak hiçbir zaman denetimsiz kalmaya engel ve gerekçe oluşturmamalıdır¹³¹.

2.2.2.2. Tahkim türleri

Tahkim, hukuki nitelik ve özelliklerine göre; kurumsal tahkim ve geçici tahkim, ihtiyari tahkim ve zorunlu tahkim, genel (iç) tahkim ve milletlerarası tahkim şeklinde sınıflandırılabilir.

2.2.2.2.1. Kurumsal tahkim ve geçici (ad hoc) tahkim

Tahkim, öncelikle, faaliyetinin bir kurumun gözetimi altında yürütülüp yürütülmediğine göre kurumsal tahkim veya geçici (Ad Hoc) tahkim olarak sınıflandırılır¹³². Bu bağlamda kurumsal tahkim, tarafların tahkim süreci

¹²⁸ Kayıhan ve Günergök, s. 52-53.

¹²⁹ Karasu ve Güner, s. 307.

¹³⁰ Halprin, P. (2017). "Determining the Arbitration Obligation", *Risk Management*, April, https://www.andersonkill.com/Custom/PublicationPDF/PublicationID_1517_Determining-the-Arbitration-Obligation.pdf, s. 1-2, (E.T: 20/05/2022).

¹³¹ Karasu ve Güner, s. 309.

¹³² Göksu, s. 119.

düzenlemesini bir hakem kuruluşuna bıraktıkları tahkim şeklidir. Bu tahkim türünde süreçlere ilişkin kurallar ile hakem belirlenmesine ilişkin usuller önceden belirli olup, diğer tahkim türlerine göre esnetilmesi zordur. Kurumsal tahkim daha düzenli ve profesyonel bir organizasyon içinde gerçekleşir. Bu bağlamda hakem seçimi, yazışmaların yapılması, mekan sağlanması gibi önemli aşama ve süreçler önceden örgütlenmiş ve tecrübe kazanmış kurumlar tarafından yerine getirilir. Bundan dolayı, kurumsal tahkim taraflara büyük güven verir. Ancak sunulan hizmetlere ilişkin ücretlerin fazla olması ve bürokratik işlemlerinin çokluğu nedeniyle bu tahkim türü eleştiriye maruz kalır. Dünyada ulusal ve uluslararası düzeyde birçok tahkim kuruluşu bulunur. Bunlardan öne çıkanlar; International Chamber of Commerce (ICC) (Uluslararası Ticaret Odası Tahkim Mahkemesi) ve London Court of International Arbitration'dir (LCIA) (Londra Uluslararası Tahkim Mahkemesi). Türkiye'de ise kurumsal tahkime örnek olarak İstanbul Tahkim Merkezi (ISTAC), İstanbul Ticaret Odası Tahkim Merkezi (İTOTAM) gösterilebilir¹³³.

Ad Hoc tahkimi ise, tarafların aralarındaki uyuşmazlığın çözümünü, kendileri tarafından belirlenen ve herhangi bir kuruma bağlı olmayan hakemlere bıraktıkları tahkim türüdür. “Geçici” veya “bir defaya mahsus” tahkim manasına da gelen bu tahkim türünde milli veya milletlerarası nitelik taşıyan herhangi bir tahkim merkezi ya da kurum bulunmaz. Sekretarya görevi hakemler veya bunların atadığı kişiler tarafından yapılır¹³⁴. Bu tahkim türünde, bürokratik işlemler daha hızlı ve esnek şekilde ve daha düşük maliyetle yapıldığı için çabuk karar alınabilir ve ücretler daha ekonomik olur. Ayrıca süreçlere daha az kişi dâhil olduğu için gizliliğin korunması daha kolaydır. Son olarak bu tahkim türünde milletlerarası sermayenin baskısının daha az olduğu düşünülür. Bu yöntemi seçen taraflar, yerel tahkim düzenlemelerine tabi olmaksızın, Birleşmiş Milletler Milletlerarası Ticaret Hukuku Komisyonu (UNCITRAL) tarafından önceden düzenlenen tahkim kurallarının uygulanması kararlaştırılabilir. Tarafların bu yönde bir irade ortaya koymaları hâlinde söz konusu uyuşmazlıklar, taraflarca kabul edilecek değişikliklere bağlı olarak bu kurallara göre çözümlenir.

¹³³ Kayıhan ve Günergök, s. 56-57.

¹³⁴ Ekşi, N. (2020). *Türkiye’de Kurumsal Tahkim*, Beta Yayınları, İstanbul, s. 9-10.

2.2.2.2.2. İhtiyari tahkim ve zorunlu tahkim

Tahkim, istisnalar dışında ihtiyari bir uyuşmazlık çözüm yoludur¹³⁵. Dolayısıyla tahkim denilince akla hemen ihtiyari tahkim gelir. Tahkim konusundaki düzenlemelerin çoğu da zaten ihtiyari tahkime yönelik yapılmıştır. Bu yöntemde taraflar bir uyuşmazlığın çözümü için kendi aralarında yapacakları bir anlaşma ile mahkeme yerine kendi aralarında seçtikleri hakeme başvuracaklarını kabul eder¹³⁶. Nitekim kanunların yasaklamadığı ve kamu düzenine aykırı olmayan konularda taraflar anlaşarak belirleyecekleri hakemler vasıtasıyla uyuşmazlıkları çözüme kavuşturabilir¹³⁷.

Tahkim, kural olarak ihtiyari olmasına rağmen, istisnai bazı durumlarda, zorunlu olabilir¹³⁸. Nitekim kanun koyucu bazen mahkemelerde dava açmadan önce tarafların tahkime başvurmalarını şart koşabilir¹³⁹. Bu yolu kullanmayan tarafların dava açması mümkün olmaz. Ülkemizde zorunlu tahkime ilişkin bazı düzenlemeler; 1512 sayılı Noterlik Kanunu'nda, 6356 sayılı Sendikacılık ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu'nda, 5894 sayılı Türkiye Futbol Federasyonu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun'da görülür¹⁴⁰.

2.2.2.2.3. HMK tahkimi ve milletlerarası tahkim

Tahkim, bir üst kavramdır ve muhtelif hukuki unsur ve ilkeleri içinde barındırır¹⁴¹. Ancak yabancılık unsuru içerip içermemesine göre HMK tahkimi ve milletlerarası tahkim olarak ikiye ayrılır. Buna göre herhangi bir uyuşmazlık yabancılık unsuru içermiyorsa HMK tahkimi (genel tahkim, iç tahkim, milli tahkim) kurallarına tabi olurken, yabancılık unsuru içeriyorsa milletlerarası tahkim kuralları geçerli olur. Türk hukukunda HMK tahkimi ve milletlerarası tahkime ilişkin hüküm ve kurallar, iki ayrı kanunda düzenlenmiştir. HMK tahkime ilişkin hükümler HMK'nın 407-444. maddeleri arasında düzenlenmiştir. Milletlerarası tahkime ilişkin

¹³⁵ Kuru, B. ve Aydın, B. (2023). *“Medeni Usul Hukuku”*, 8. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, s. 696.

¹³⁶ Göksu, s. 120-121.

¹³⁷ Kayıhan ve Günergök, s. 278.

¹³⁸ Karasu ve Güner, s. 306.

¹³⁹ Kayıhan ve Günergök, s. 278.

¹⁴⁰ Göksu, s. 121.

¹⁴¹ Şanlı, C. vd. (2021). *Milletlerarası Özel Hukuk*, 9. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul, s. 759.

hükümler ise 4686 sayılı Milletlerarası Tahkim Kanunu'nda (MTK) düzenlenmiştir¹⁴².

Buna göre; yabancılık unsuru taşıyan ve tahkim yerinin Türkiye olarak belirlendiği veya bu Kanun hükümlerinin taraflar ya da hakemlerce seçildiği uyuşmazlıklar hakkında MTK hükümleri uygulanır. Dolayısıyla MTK'nın tanımladığı anlamda yabancılık unsuru içermeyen ve tahkim yerinin Türkiye olarak belirlendiği uyuşmazlıklar hakkında HMK hükümleri uygulanır¹⁴³.

Öte yandan tahkim, sadece tarafların iradesine bağlı olan uyuşmazlıklar hakkında geçerli olur¹⁴⁴. Bu bağlamda iki tarafın iradesine tabi olmayan işlerden ve taşınmaz mallar üzerindeki aynî haklardan kaynaklanan uyuşmazlıkların tahkime elverişli olmadığı kabul edilir (HMK, m. 408). Nitekim mevzuatımıza göre; miras, boşanma, velayet, vesayet, iş hukuku ve iflas hukukuna ilişkin uyuşmazlıkların tahkim yoluyla çözülmesi mümkün değildir¹⁴⁵.

2.2.2.3. Tahkim sözleşmesi

Bir uyuşmazlığın tahkim yolu ile çözülebilmesi için öncelikle taraflar arasında bir tahkim sözleşmesinin yapılmış olması gerekir. Uyuşmazlığın tahkim yolu ile çözüleceği konusunda tarafların kendi aralarında anlaşmış olması, tahkim yolunun olmazsa olmaz koşuludur. Dolayısıyla ortada bir sözleşme yoksa, tarafların uyuşmazlığı tahkim yargılaması ile çözmesi mümkün olmayacaktır¹⁴⁶.

2.2.2.3.1. Tahkim sözleşmesi kavramı ve unsurları

Tahkim sözleşmesi, tarafların bir uyuşmazlığı devlet mahkemelerinde değil, seçecekleri özel kişiler (hakemler) vasıtasıyla çözümlenme konusunda aralarında yapmış oldukları anlaşmadır¹⁴⁷. Literatürde tahkim sözleşmesi; tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri haklarla ilgili olarak doğmuş veya doğabilecek

¹⁴² Yılmazsoy, E. (2020). "Tahkim ve Tahkim Sözleşmesi", *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, s. 397-398, 2020/1, <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1500694>, (E.T: 05/06/2022).

¹⁴³ Göksu, s. 122-123.

¹⁴⁴ Yılmaz ve Çavuşoğlu, s. 601.

¹⁴⁵ Kayhan ve Günergök, s. 278.

¹⁴⁶ Yılmazsoy, s. 399-400.

¹⁴⁷ Lokmanoğlu, S. Y. (2020). "Türk Hukukunda Tahkim Sözleşmesinin Kurucu Unsurları ve Geçerlilik Şartları", *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, Cilt 1, Sayı 41, 347, s. 350 <https://dergipark.org.tr/tr/pub/taad/issue/58516/857816>, (E.T: 18/09/2021).

uyuşmazlıkların devlet mahkemelerine gitmeden hakemler vasıtası ile çözümlenmesi konusunda yapmış oldukları anlaşma olarak tanımlanır¹⁴⁸. HMK'nın 412. maddesinde yapılan tanıma göre ise tahkim sözleşmesi; *“Tarafların, sözleşme veya sözleşme dışı bir hukuki ilişkiden doğmuş veya doğabilecek uyuşmazlıkların tamamı veya bir kısmının çözümünü hakem veya hakem kuruluna bırakılması hususunda yaptıkları anlaşmadır.”*

Tahkim sözleşmesine tahkim şartı da denilir. Tahkim sözleşmesinin geçerli olabilmesi için yapısında bazı unsurların bulunması gerekir. Bunlardan ilki tahkim sözleşmenin yazılı şekilde yapılmış olması gerekir¹⁴⁹. Buna göre, hakemlerin yapmış oldukları yargısal faaliyetin uyuşmazlığın tarafları arasında yapılmış bir sözleşmeye dayanması gerekir. Yazılı şekil şartının yerine getirilmiş sayılmış olması ise birkaç şekilde olabilir. Buna göre; tahkim sözleşmesi taraflarca imzalanmış yazılı bir belgeye dayandırılabilir gibi taraflar arasında teati edilen bazı iletişim araçlarına (mektup, telgraf, teleks, faks gibi) dayandırılabilir. Yine elektronik ortama geçirilmiş olması ya da dava dilekçesinde yazılı bir tahkim sözleşmesinin varlığının iddia edilmesine davalının verdiği cevap dilekçesinde itiraz edilmemiş olması da mümkündür. Ayrıca asıl sözleşmenin bir parçası hâline getirilmek gayesiyle tahkim şartı içeren bir belgeye yollama yapılması durumunda da tahkim sözleşmesi yapılmış kabul edilir (HMK, m. 412). Görüldüğü üzere yazılı olma şartı Kanun'da geniş şekliyle ifade edilmiştir.

İkincisi, tarafların tahkime başvurmak istediklerini tahkim sözleşmesinde açık ve kesin olarak ifade etmiş olmaları gerekir. Nitekim sözleşmede bu iradenin açık olmadığı veya şüpheli olduğu anlaşılırsa tahkim sözleşmesi geçersiz olarak kabul edilir¹⁵⁰.

Üçüncüsü, tahkim sözleşmesinin tarafların iradesine tabi olan uyuşmazlıklarla ilgili olması gerekir. Başka bir ifade ile uyuşmazlık konusu, tahkime elverişli olmalıdır. Daha önce ifade edildiği üzere iki tarafın iradesine tabi olmayan işlerden

148 Akıncı, Z. (2016). *Milletlerarası Tahkim*, 5. B., Vedat Kitabevi, İstanbul, s. 5-6.

149 Bkz. Kuru ve Aydın, s. 697.

150 Bkz. Şanlı vd. s. 758-762; Kuru ve Aydın, s. 697.

ve taşınmaz mallar üzerindeki aynî haklardan kaynaklanan uyuşmazlıklar konusunda tahkim sözleşmesi yapılamaz¹⁵¹.

Dördüncüsü, uyuşmazlığın belirli ve açık olması veya en azından belirlenebilecek durumda olması gerekir. Nitekim Kanun'da (HMK, m. 412); “sözleşme veya sözleşme dışı bir hukuki ilişkiden doğmuş veya doğabilecek uyuşmazlıklar” denilmek suretiyle taraflar arasındaki uyuşmazlığın sonradan da belirlenebileceği ifade edilmiştir. Ancak uyuşmazlığın konusu belirlenebilecek durumda değilse tahkim sözleşmesi geçerli olmayacaktır¹⁵².

Ayrıca tahkim sözleşmesinin bir özel hukuk sözleşmesi olması nedeniyle TBK'daki sözleşmelere ilişkin diğer şartları da (uygun düştüğü ölçüde) taşıması gerekir. Örneğin sözleşme taraflarının fiil ehliyeti sahibi olması, sözleşmenin tek taraflı fesih edilememesi, sözleşmenin geçersiz ve butlan olmaması gibi¹⁵³.

2.2.2.3.2. Tahkim sözleşmesinin hukuki niteliği

Tahkim sözleşmesinin hukuki niteliğinin konusunda literatürde farklı görüşler bulunmaktadır. Nitekim tahkim sözleşmesinin maddi hukuk sözleşmesi olduğunu savunanlar bulunduğu gibi, usul hukuku sözleşmesi olduğunu ileri sürenler de bulunmaktadır¹⁵⁴. Öte yandan bazı çevreler bu sözleşmenin karma bir sözleşme olduğunu iddia ederken bazıları da bağımsız bir sözleşme türü olduğunu ileri sürmektedir¹⁵⁵.

Bir sözleşmenin usul hukuku sözleşmesi mi, yoksa maddi hukuk sözleşmesi mi olduğu kararının verilebilmesi için öncelikle ilgili sözleşmenin asıl etkisinin usul hukuku alanında mı, yoksa maddi hukuk alanında mı ortaya çıktığının belirlenmesi gerekir¹⁵⁶. Tahkim sözleşmesinin maddi hukuk sözleşmesi olduğunu savunanlara göre¹⁵⁷; tahkim sözleşmesinin kurucu unsurları maddi hukuk karakteri taşır ve taraflar arasındaki uyuşmazlık konusunu oluşturan ilişkiler maddi hukukta etkisini gösterir. Bu görüşü savunanlara göre; tahkim sözleşmesi bir özel hukuk

¹⁵¹ Çakan, s. 121-122.

¹⁵² Çakan, s. 62.

¹⁵³ Göksu, s. 125.

¹⁵⁴ Bkz. Yılmaz ve Çavuşoğlu, s. 596.

¹⁵⁵ Bkz. Yılmazsoy, s. 406-407.

¹⁵⁶ Lokmanoğlu, s. 350.

¹⁵⁷ Bkz. Yılmaz ve Çavuşoğlu, s. 596-597.

sözleşmesidir ve ancak tarafların iradeleri çerçevesinde hüküm ifade eder¹⁵⁸. Nitekim bu tezlere göre; tahkim sözleşmesinde taraf iradelerine kurucu, yenilik doğurucu bir etki tanır. Ayrıca hakemlerin yaptığı yargılama ve verdikleri kararlar özel hukuka ilişkin kuralların uygulanması şeklinde cereyan eder¹⁵⁹. Bundan dolayıdır ki yargılama sürecinde ve yargılama sonunda verilen karar ile tahkim sözleşmesinden dolayı ortaya çıkan sorunların çözümünde sözleşmeye ilişkin borçlar hukuku ilkeleri uygulanır¹⁶⁰. Bu da tahkim sözleşmesinin maddi hukuk niteliğini öne çıkartır.

Tahkim sözleşmesinin usul hukuk sözleşmesi olduğunu savunanlara göre; tahkimin usul kanunları içinde düzenlenmesi ve usul hukuku sözleşmesinde yer verilen ifadelerin içeriği, tahkim sözleşmesinin usul hukuku sözleşmesi olduğunu ortaya koyar¹⁶¹. Nitekim “*usul hukuku sözleşmesinin*” tanımına göre; “*Usul hukuku sözleşmesi, mevcut veya gelecekteki bir davada bir usuli ilişkiyi kurmayı, değiştirmeyi veya ortadan kaldırmayı amaçlayan ya da usuli bir edimin ifasını veya ondan kaçınılmasını içeren ve etkilerini doğrudan yargılama hukukunda gösteren iki taraflı bir usul işlemidir*”¹⁶². Tanımdaki ifadelere göre tahkim sözleşmesi bir usul hukuku sözleşmesi özelliği gösterir. Bu bağlamda taraflar arasındaki bir uyuşmazlığın çözümü için, hakemlerin belirlenmesi, davanın açılması, kanıtların sunulması ve değerlendirilmesi, uyuşmazlığın karara bağlanması ve bu karara karşı kanun yollarına başvurulması usuli işlemlerdir ve tahkim sözleşmesinin usuli yönünü öne çıkarır. Öte yandan tahkim sözleşmesinin kurulmasının borçlar hukuku hükümlerine ve ilkelerine tabi olması veya borçlar hukuku özelliği göstermesi kendi başına bu sözleşmenin nitelik itibarıyla maddi hukuk sözleşmesi olduğu sonucuna varabilmesi için yeterli değildir. Çünkü tahkim sözleşmesi sonuçları ve etkileri bakımından maddi hukuk sözleşmelerinden farklılıklar gösterir. Başka bir ifade ile bir hukuki işlem olan sözleşmeyi nitelikleri bakımından doğdukları sonuçlar ile birlikte değerlendirmek gerekir. Tahkim sözleşmesinin doğurduğu sonuçlar ve etkileri usul hukuku alanında ortaya çıkar¹⁶³. Bunun doğal bir sonucu olarak tahkim sözleşmesi konusunda usul hukuku hükümlerinin uygulanması öncelikli olmaktadır.

¹⁵⁸ Lokmanoğlu, s. 350-351.

¹⁵⁹ Yılmaz ve Çavuşoğlu, s. 596-597.

¹⁶⁰ Lokmanoğlu, s. 350-351.

¹⁶¹ Yılmazsoy, s. 407.

¹⁶² Lokmanoğlu, s. 351-352.

¹⁶³ Yılmaz ve Çavuşoğlu, s. 597.

Ancak usul hukuku hükümlerinde bir boşluğun ortaya çıkması hâlinde ikinci aşamada maddî hukuk hükümlerinin tahkim sözleşmesine uygulanması gerekir¹⁶⁴. Dolayısıyla bu görüşü savunanlara göre tahkim sözleşmesi usul hukuku sözleşmesi olarak kabulü edilmelidir¹⁶⁵.

İki görüşün haricinde bir de karma görüşü savunanlar bulunur. Bu görüşü savunanlara göre¹⁶⁶; tahkim, hem maddi hukuku hem de usul hukukunu içeren bir kurumdur. Bu nedenle maddi hukuk ve usul hukuku görüşleri tek başlarına tahkim sözleşmesinin hukuki niteliğini açıklamaya yeterli gelmez. Nitekim tahkim sözleşmesi, sözleşmeye dayanan bir işlem olarak kurulur, sonuçlarını ise usul hukuku alanında ortaya koyar. Dolayısıyla tahkim sözleşmesinin tarafların serbest iradesi neticesinde kurulması sözleşmenin maddi hukuk yönünü oluştururken, sözleşmenin uygulanmasının usul hukukuna ilişkin sonuçlar doğurması sözleşmenin usul hukuku yönünü ortaya koyar¹⁶⁷. Bu bakımdan sözleşmenin kuruluşu ve özellikle irade beyanlarının ortaya konuluşu esnasında borçlar hukukunun genel ilkeleri uygulanır. Ancak karar ortaya konulduktan sonra mahkeme kararı gibi icra edilebilir hâle gelir¹⁶⁸.

Dördüncü görüşü savunalar ise; tahkim sözleşmesinin kendine has bir sözleşme (sui generis) olduğunu ileri sürer¹⁶⁹. Bu görüşe göre, tahkim kavramına ve bu bağlamda tahkim sözleşmesine daha geniş bir perspektiften bakılmalıdır. Dolayısıyla tahkimin, toplumun ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla oluşturulduğu dikkate alındığında kendine has bir sözleşme olduğu kabul edilmelidir¹⁷⁰.

Tahkim sözleşmesinin hukuki niteliği konusunda Türk hukukunda hakim görüş sözleşmenin bir usul hukuku sözleşmesi olduğu yönündedir¹⁷¹. Bu görüşü savunanlara göre; tahkim konusunun HMK'da düzenlenmiş olması, hakem kararlarının oluşması için yapılacak pek çok işlemin (hakem heyetinin kurulması,

¹⁶⁴ Yılmazsoy, s. 407-409.

¹⁶⁵ Yavuz, C. (2009). "Türk Hukukunda Tahkim Sözleşmesi ve Tabi Olduğu Hükümler", *II. Uluslararası Özel Hukuk Sempozyumu "Tahkim"*, 14 Şubat 2009, MÜHFD, İstanbul, s. 142-143.

¹⁶⁶ Bkz. Yılmazsoy, s. 407-408.

¹⁶⁷ Yılmazsoy, s. 407-408.

¹⁶⁸ Lokmanoğlu, s. 351-352.

¹⁶⁹ Özel, S. (2008). *Milletlerarası Ticari Tahkimde Kanunlar İhtilaflı Meseleleri*, Legal Yayınları, İstanbul, s. 34-35.

¹⁷⁰ Lokmanoğlu, s. 351-353.

¹⁷¹ Yılmazsoy, s. 408.

delillerin toplanması, bilirkişiye başvurulması, tanık dinlenilmesi, duruşma yapılması vb.) dayanağının usul kanununda bulunması, hakem kararlarının kazai nitelik taşıması tahkim sözleşmesinin kaynağının usul hukuku olduğunu gösterir¹⁷². Öte yandan, tahkim sözleşmesinin kurulması ve tarafların sahip olması gereken şartlar bakımından maddi hukuk hükümlerine tabi olması onu maddi hukuk sözleşmesi yapmaz. Ancak bu konularda borçlar hukuku hükümleri niteliğine uygun düştüğü ölçüde uygulanır¹⁷³.

2.2.2.3.3. Tahkim sözleşmesi türleri

Tahkim sözleşmesi, taraflar arasındaki sözleşmenin bir şartı olarak veya ayrı bir anlaşma şeklinde yapılabilir¹⁷⁴. Nitekim HMK'nın 412/2. maddesinde açıkça ortaya konulduğu üzere tahkim sözleşmesi iki ayrı şekilde yapılabilir.

Tahkim şartı, genellikle taraflar arasında yapılan bir sözleşmenin içeriğine bir hüküm konulması şeklinde görülür. Bu durumda taraflar, bağımsız bir tahkim sözleşmesi yapmayıp, bunun yerine, aralarındaki sözleşmeye bir madde ilave ederek, uyuşmazlığın tahkim yolu ile çözülmesini kararlaştırmış olur. Ancak böyle bir durumda bile tahkim şartı sözleşmenin içerisinde yer alan herhangi bir hüküm olarak değil, ana ilişkiden bağımsız bir sözleşme olarak kabul edilir¹⁷⁵.

İkinci olarak tahkim sözleşmesi ayrı bir sözleşme olarak yapılabilir (HMK, m. 412/2). Buna göre; taraflar ana sözleşme dışında yapacakları ikinci bir sözleşme ile tahkim çözüm yoluna dair hususları belirleyebilir. Ancak bu şekilde ayrı bir sözleşme yapılması uygulamada fazla görülmez¹⁷⁶.

Ancak her halükarda tahkim şartı ana ilişkiden bağımsız bir sözleşme olarak görülür. Bunun anlamı tahkim sözleşmesinin geçerliliği, esas sözleşmenin geçerliliğine bağlı olmamasıdır. Bir şekilde ana ilişkinin dayalı olduğu sözleşme bir şekilde geçersiz olsa bile her iki sözleşme şeklinde de tahkim şartı geçerliliğini korur.

¹⁷² Karadaş, İ. (2013). *6100 Sayılı HMK'da Düzenlenen Ulusal (İç) Tahkim*, Adalet Yayınları, Ankara, s. 24.

¹⁷³ Lokmanoğlu, s. 353-354.

¹⁷⁴ Pekcanitez, H., Atalay, O. ve Özekes, M. (2022). *Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı*, 10. Baskı, Oniki Levha Yayınları, İstanbul, s. 614.

¹⁷⁵ Lokmanoğlu, 353-354.

¹⁷⁶ Yılmazsoy, s.405.

Yani tahkim şartı asıl sözleşmeden ayrı olarak kendi varlığını devam ettirecektir. Buna ayrılabilirlik ilkesi denilir¹⁷⁷.

2.2.2.3.4. Tahkim sözleşmesinin mahkemelere başvuruya etkisi

Taraflar, aralarındaki bir uyuşmazlığın çözümü için tahkim yolunu kullanacakları konusunda anlaşmaya varmışsalar, kural olarak, artık mahkemeye başvuru yapmaları mümkün olmaz. Çünkü tahkim sözleşmesi bağlayıcıdır. Yani tarafların uyuşmazlığın çözümü için tahkim yolunu kullanmaları gerekir¹⁷⁸. Ancak bu durum zorunlu tahkim için geçerlidir. İhtiyari tahkimde taraflar tahkim sözleşmesi yapmış olsalar bile mahkemede dava açabilecekleri gibi bunu yapmayı tahkim yolunu da kullanabilir.

Öte yandan zorunlu tahkimde bile kanun koyucu tahkim sözleşmesinin varlığını mutlak olarak değerlendirmemiş ve taraflara bazı haklar tanımıştır¹⁷⁹. Buna göre tahkim şartının zorunlu olduğu durumlarda taraflar, kural olarak, mahkemeye başvuramazlar. Ancak taraflar tahkim şartına rağmen mahkemeye başvurmuşsalar, mahkeme tahkim sözleşmesi olduğunu dava dosyasından anlaşırsa bile, bunu re'sen dikkate alamaz. İllaki davalının tahkim itirazında bulunması gerekir. Nitekim HMK'nın 116. maddesine göre davacı dilekçesini mahkemeye sunmuşsa davalının uyuşmazlığın tahkim yoluyla çözümlenmesi gerektiğine dair ilk itirazda bulunması gerekir. Yani mahkemenin önüne gelen bir davada tahkim sözleşmesine istinaden davayı usulden reddedebilmesi için karşı tarafın tahkim itirazında bulunmuş olması gerekir. HMK'nın 117. maddesi uyarınca itirazın davanın başında yapılması gerekir. Akdi halde karşı taraf daha sonra bu itirazını ileri süremeyecektir ve mahkeme davaya bakarak kararını verecektir.

Dolayısıyla tahkim sözleşmesine rağmen mahkemede dava açılması hâlinde ilk itiraz yapılmamışsa hâkim davaya bakar. Tahkime ilişkin ilk itirazın süresi içinde yapılması durumunda dahi hâkim davayı hemen reddetmez, gerekli incelemeleri yaparak kararını verir¹⁸⁰. Buna göre mahkeme uyuşmazlığın sözleşme dışında olduğunu veya tahkime elverişli olmadığını ya da tahkim sözleşmesinin geçersiz

¹⁷⁷ Eyüboğlu, C. (2017). "Türk Hukukunda Tahkim Anlaşmasının Geçerliliği", *Ankara Barosu Dergisi*, s. 238, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/542061>, (E.T: 04/05/2022).

¹⁷⁸ Çakan, s. 63.

¹⁷⁹ Göksu, s. 127.

¹⁸⁰ Ekşi, N. (2019). *Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda Tahkim*, Beta Yayınları, İstanbul, s. 96.

olduğunu belirlerse yapılan itirazı reddeder ve davaya bakmaya devam eder¹⁸¹. Ancak mahkeme tahkim itirazını yerinde bulursa görevsizlik kararı verir ve davayı usulden reddeder¹⁸².

Görüldüğü üzere tahkim sözleşmesinin varlığı dava açılmasına engeldir. Buna tahkim sözleşmesinin önleyici etkisi de denir. Ancak burada kastedilen davalar genel hükümlere göre görülen (gerçek) davalardır. Bu bağlamda, itirazın iptali davası, menfi tespit davası, istirdat davaları da bu kapsamda olup, ilk tahkim itirazına konu edilebilir. Ancak tahkim sözleşmesine rağmen 2004 Sayılı İcra İflas Kanunu¹⁸³ (İİK) hükümlerine göre ilamsız icra takibi yapılabilir. Yine borçlunun itirazı üzerine alacaklı itirazın kaldırılması yolunu da kullanabilir¹⁸⁴.

2.2.2.4. Tahkime elverişlilik

Tahkime elverişlilik, uyuşmazlıkların tahkim yolu ile çözülüp çözülemeyeceği hususunda kanuni sınırlamaları ifade eder. Ancak tahkime elverişlilik taraflar ve konular itibarıyla ikiye ayrılır. Kimlerin tahkim yargılamasına taraf olabileceği “*sübjektif tahkim*” olarak ifade edilirken, hangi uyuşmazlıkların tahkim yargılamasına konu edilebileceği “*objektif tahkim*” olarak adlandırılır¹⁸⁵.

Tahkime elverişlilik ile ilgili önemli hususlar HMK'nın 408. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre; taşınmaz mallar üzerindeki aynî haklardan veya iki tarafın iradelerine tabi olmayan işlerden kaynaklanan uyuşmazlıklar tahkime elverişli değildir. Bu hüküm ile açıkça tahkime elverişli olmayan konular belirtilmiş, geriye kalan diğer uyuşmazlıkların tahkime elverişli olduğu ifade edilmiştir.

Bu maddede belirtilen taşınmazların aynına ilişkin uyuşmazlıklarda tahkime başvurulamaz. Yani taşınmaz malların mülkiyetine veya bunlar üzerindeki sınırlı aynî haklara ilişkin uyuşmazlıklar tahkim yargılamasının kapsamı dışında bırakılmıştır¹⁸⁶.

¹⁸¹ Göksu, s. 127-128.

¹⁸² Ekşi, (2019), s. 97.

¹⁸³ RG, 30. 11. 2021, S. 31675.

¹⁸⁴ Göksu, s.128.

¹⁸⁵ Eyüboğlu, s. 237.

¹⁸⁶ Ekşi, (2019), s. 52.

İkinci olarak iki tarafın iradesine tabi olmayan işlerden kaynaklanan uyuşmazlıklar da tahkime elverişli değildir. Burada kastedilen işler kamu düzenine ilişkindir. Bu nedenle tarafların üzerinde serbestçe sulh olmaları mümkün değildir. Bu işlere örnek olarak, boşanma davaları, babalık davaları, imar davaları, iflas davaları gösterilebilir¹⁸⁷.

Konu hakkında Yargıtay'ın çeşitli kararları bulunmaktadır. Buna göre; vergi hukuku ve iş hukuku kaynaklı uyuşmazlıklar, kira tespiti ve tahliye davaları tahkime elverişli olmayan konular olarak kabul edilmektedir¹⁸⁸. Yine manevi tazminat talepleri¹⁸⁹, arsa payı karşılığı kat yapımı sözleşmesinden doğan uyuşmazlıklar, gayrimenkul kira bedelinin tahsiline ilişkin uyuşmazlıklar tahkime elverişli olmayan konulardır. Sigorta uyuşmazlıklarının tahkime elverişli olup olmadığı hususunda Yargıtay kararı yoktur. Bundan dolayı sigorta uyuşmazlıklarının tahkime elverişli olduğu söylenebilir¹⁹⁰.

¹⁸⁷ Göksu, s. 126.

¹⁸⁸ Yılmaz ve Çavuşoğlu, s. 595-602; Çakan, s. 76.

¹⁸⁹ TMK'nın 4. maddesine göre; takdir yetkisinin tanındığı veya durumun gereklerini ya da haklı sebepleri göz önünde tutması gerektiği konularda hâkim, hukuka ve hakkaniyete göre karar verir (Yasaman, H. (2013). "Türk Ticaret Kanunu Tasarısında Hâkimin Genişleyen Rolü", *Şirketler Hukuku ve Sermaye Piyasası Hukuku İle İlgili Makaleler, Mütalaalar, Bilirkişi Raporları II*, Vedat Kitapçılık, İstanbul, s. 5). Bu yetki sadece hâkimlere tanınmıştır. Hakemlerin böyle bir takdir yetkisi yoktur. Öte yandan hakemlerin dosya üzerinden inceleme yaparken, tarafların şahsi ve özel durumlarını bilmesine olanak yoktur. Bu yüzden sigorta tahkim yargılamasında hakemlerin manevi tazminat talepleri konusunda karar vermeleri mümkün değildir. Manevi tazminat talebine ilişkin konularda usulden ret kararı verilmesi gerekir (Kayıhan Ş. ve Selanik, A. A. (2022). *Sigorta Hukukunda Alternatif Çözüm Yolları ve Tahkim Usulü*, Seçkin Yayınevi, Ankara, s. 280-282).

¹⁹⁰ Çakan, s. 76.

3. SİGORTACILIKTA TAHKİMİN ÜLKEMİZDE UYGULAMAYA KONULMASI GELİŞİMİ VE KURUMSAL YAPISI

Ülkemizde 14.06.2007 tarih ve 26552 sayılı Resmi Gazete’de (RG) yayımlanarak yürürlüğe giren 5684 sayılı SCK’nın 30. maddesinde yapılan düzenlemeler ile birlikte sigortacılık alanına mahsus yeni bir usuli imkan ve hukuki çare ortaya çıkmıştır¹⁹¹. Sigortacılıkta tahkim olarak adlandırılan ve Kanun’un tek maddesinden oluşan bu düzenlemenin hukukumuzda özel bir yeri olduğu gibi, sunduğu imkan ve avantajlarından dolayı her geçen gün önemi artmaktadır. Bu nedenle sigortacılıkta tahkimin ülkemizde ortaya çıkış serüvenini ve günümüze kadar değişerek gelen kurumsal yapısını ayrı bir bölüm olarak incelemekte yarar ve gereklilik vardır.

Bu doğrultuda hazırlanan bu bölümde öncelikle sigortacılıkta tahkimin ortaya çıkışı ve gelişimi tarihi ve kanuni düzenlemeler açısından ele alınacak, ardından sigortacılıkta tahkimin tahkim türleri arasındaki yeri ve önemi ortaya konulacaktır. Daha sonra sigortacılıkta tahkimin kurumsal yapısı ele alınacak, bu doğrultuda 2007 yılında ülkemizde oluşturulan Sigorta Tahkim Komisyonu’nun (Komisyon) örgütsel yapısı, işleyici ve karşılaşılan yapısal sorunları incelenecektir.

3.1. Sigortacılıkta Tahkimin Ortaya Çıkışı ve Gelişimi

Sigortacılıkta tahkimin ülkemizde ortaya çıkışı yargı sistemimizin yapısından ve süreçlerin işleyişinden kaynaklanan bazı sorunlara zaman içinde çözüm bulunamamasından kaynaklanmıştır.

¹⁹¹ Sigortacılık Kanunu’nun 30. maddesinin gerekçesi için Bkz.; Kabukçuoğlu Özer, F. D. (2012). “*Sigortacılık Kanunu Şerhi*, Oniki Levha Yayını, İstanbul, s. 491-494; ayrıca bkz. <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem22/yil01/ss1364m.htm>, (E.T: 11/06/2022).

3.1.1. Sigortacılıkta tahkiminin ortaya çıkış nedenleri

Sigorta sözleşmelerinden doğan uyuşmazlıkların çözüm yeri esasen adli yargı mercileridir¹⁹². Ancak ülkemizde sigorta uyuşmazlıklarının çözümü konusunda uzman mahkemelerin kurulmaması, devlet mahkemelerinin iş yükünün çok fazla olması, davaların beklenenden uzun sürmesi, özel bir uzmanlık gerektirmesi nedeniyle bilirkişi görevlendirilmesinin zorunluluğu, yargılama faaliyetlerinin geniş zaman dilimine yayılması ve bunun neticesinde davaların sonuçlanması için uzun zaman beklemek zorunda kalınması sigorta uyuşmazlıklarının çözümünü zora sokmakta ve telafisi güç mağduriyetlerin yaşanmasına neden olmaktadır. Öte yandan yargılama masraflarının yüksek olması, avukat ücretlerinin çoğu zaman göze alınamaması sürecin bir diğer olumsuz yanını oluşturmaktadır. Bunun neticesinde sigorta ettirenler ile sigorta menfaatinden yararlananlar karşılaştıkları uyuşmazlık süreçlerinin yol açtığı olumsuzluklardan dolayı sigorta şirketlerinin önerdikleri gerçek tazminat tutarlarından düşük bedelleri kabul etmek zorunda kalmaktadır. Bu da ülkemizde sigorta uyuşmazlıkları alanında büyük mağduriyetlerin yaşanmasına, sigortacılık sistemine olan güvenin sarsılmasına, uyuşmazlık çözüm sisteminin sorgulanmasına neden olmaktadır. Hak arama hürriyetine aykırılık taşıyan bu olumsuz durum ve gelişmeler zamanla sigorta uyuşmazlıklarının çözümüne yönelik alternatif uyuşmazlık çözüm yollarının araştırılmasına ve bu alanda yapılan çalışmalara ilgi duyulmasına yol açmıştır¹⁹³.

Gelinen noktada sigorta uyuşmazlıklarının devlet yargılaması dışında alternatif bir uyuşmazlık çözüm yolu olarak kabul edilen tahkim sistemi içinde çözüme kavuşturulması için çalışmalar yapılmış ve 2007 yılında yürürlüğe giren SCK ile ülkemizde sigortacılıkta tahkim kurumu hukuk sistemimize dâhil edilmiştir¹⁹⁴.

¹⁹² TTK'nın 1401. maddesi kapsamında yapılan sigorta sözleşmeleri mutlak ticari dava kapsamına girer (TTK, m. 4). Bu nedenle sigorta ilişkilerinden kaynaklanan uyuşmazlıkların çözümü için Asliye Ticaret Mahkemelerine başvurulması gerekir. Ancak taraflardan birinin tüketici olması durumunda tüketici mahkemelerine başvuru yapılır.

¹⁹³ Kozanhan, O. E. (2019), "*Sigortacılıkta Tahkim Komisyonunun Yapısı ve Uygulamaları*", (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, s. 24, file:///C:/Users/HOME/Downloads/723947%20(1).pdf, (E.T: 2/10/2023); Ayrıca Bkz. Karasu ve Güner, s. 305-306; Dekak, s. 61-63.

¹⁹⁴ Karasu ve Güner, s. 305-306.

Diğer taraftan sigorta uyuşmazlıklarının çözümü için birçok ülkede başvurulmuş ombudsmanlık müesseselerinin nispeten başarılı olduğunun görülmesi ülkemizde bu çözüm yoluna ilgiyi arttırmıştır. Nitekim gelişmiş ülkelerde yaygın olarak uygulanmakta olan ombudsmanlık sistemi ülkemizde sigortacılıkta tahkim için esin kaynağı olmuş ve hazırlık çalışmalarında bu uygulamalardan geniş ölçüde yararlanılmıştır¹⁹⁵. Bu nedenle ülkemizde oluşturulan sigortacılıkta tahkim sisteminin ombudsmanlık sistemine benzeyen yönleri olduğu söylenebilir. Fakat ombudsmanlık sisteminin Türk hukukuna yabancı olması nedeniyle sigorta uyuşmazlıklarının çözümlenmesine yönelik oluşturulan sigortacılıkta tahkim sistemi daha çok iç tahkime ilişkin mevzuat çerçevesinde şekillendirilmiştir. Ancak ombudsmanlık kurumu Türk hukukunda 6328 sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu ile kamu hukuku kaynaklı uyuşmazlıklara yönelik tasarlanmıştır¹⁹⁶. Böylece Türk hukukunda ombudsman müessesesi daha çok birey ve devlet arasında ortaya çıkan uyuşmazlıklarda kullanılmaya başlanmıştır. Bu nedenle ülkemizde “ombudsman” kavramı “kamu denetçisi” kavramı¹⁹⁷ ile birlikte anılmaktadır¹⁹⁸. Bu uygulama ile idari faaliyetlerden zarar gören bireylerin mahkemelerde dava açmak yerine kamu denetçisine başvurmak suretiyle uyuşmazlıkları çözmeleri mümkün hâle gelmektedir. Yakın dönemlerde hukuk sistemimize dâhil olan kamu denetçisinin tüzel kişiliği bulunmaktadır. Ayrıca bu kurum özel bütçeli olup TBMM Başkanlığına bağlıdır. Kurumun bünyesinde beş denetçi görev yapmaktadır (Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu (KDKK), m. 4).

Ayrıca Avrupa Birliği (AB) ile uyum süreçlerinin tamamlanmaya çalışılması da sigorta uyuşmazlıkları alanında tahkimin gündeme getirilmesinde etkili olmuştur¹⁹⁹.

¹⁹⁵ Kayıhan ve Selanik, s. 84-85.

¹⁹⁶ Yaşar, s. 222.

¹⁹⁷ 6328 sayılı Kanun ile ülkemizde kurulmuş olan Kamu Denetçiliği Kurumu, birey ile idare arasında ortaya çıkan uyuşmazlıkların idari aşamada çözümüne yönelik bir kurum olarak faaliyet göstermektedir.

¹⁹⁸ Özdamar, M. (2013). “Sigorta Hukukunda Uyuşmazlıklarının Çözümünde Tahkim Sistemi”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. XVII, S. 1-2, s. 835, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/789305>, (E.T: 04/05/2022).

¹⁹⁹ Nitekim başta Almanya, İngiltere, ABD, İsveç, Finlandiya olmak üzere birçok ülkede sigorta uyuşmazlıklarını çözmekle görevlendirilmiş ve farklı şekillerde örgütlenmiş ombudsmanlık müesseseleri veya arabuluculuk kurumları bulunmaktadır. Almanya’da sigorta uyuşmazlıklarına, Sigorta ombudsmanlığı olarak faaliyet gösteren özel hukuk tüzel kişisi bir dernek bakarken, İngiltere’de sigorta şirketlerinin gönüllülük esası ile kurdukları Sigorta Ombudsmanlığı Bürosu

Sigortacılık tahkimine yönelik yapılan düzenlemeler ile hem yargının iş yükü azaltılmaya çalışılmış, hem de hak arama hürriyetinin meşru vasıta ve yollarla kullanılmasına olanak sağlanmıştır. Bu değişikliklerle birlikte sigortacılıkta tahkim kurumu, mahkemeler eliyle yargılama tekeline istisna teşkil eden önemli bir müessese olarak hukuk sistemi içinde yerini almıştır²⁰⁰. Başka bir ifade ile SCK ile yapılan en önemli değişiklik tahkim sisteminin sigorta uyuşmazlıklarının çözümünde alternatif olarak sunulmasıdır. Bu nedenle sigortacılıkta tahkim sistemi mevzuatımız açısından önemli ve radikal bir değişiklik olarak kabul edilmektedir.

3.1.2. Sigortacılıkta tahkime ilişkin tarihi süreçler ve kanuni düzenlemeler

Sigortacılıkta tahkim sistemi, ülkemizde 14/06/2007 tarihinde yürürlüğe giren 5684 sayılı SCK ile birlikte alternatif bir çözüm yolu olarak hukuk sistemimiz içinde yerini almıştır²⁰¹. Bu Kanun ile, 21/12/1959 tarihinde kabul edilen ve çok sayıda değişikliğe uğramış olan 7397 sayılı Sigorta Murakabe Kanunu (SMK) yürürlükten kaldırılmıştır. SCK'da başta sigorta sözleşmelerine ilişkin hususlar olmak üzere birçok düzenleyici kural yer almaktadır²⁰². Ayrıca SMK'da yer verilmeyen bazı yeni usuli imkanlar ilk defa ülkemizde uygulamaya konulmuştur²⁰³.

“*Sigortacılıkta tahkim*” başlığını taşıyan SCK'nın 30. maddesinde²⁰⁴ yer verilen düzenlemelere göre; sigortacılıkta tahkim sistemi, sigorta sözleşmesinden

faaliyet yapmaktadır. İsveç'te bir kamu kuruluşu şeklinde kurulmuş olan Ulusal Tüketici Şikayetleri Kurulu görev yapmaktadır. Finlandiya'da ise ikili bir yapı söz konusu olmakta ve ihtiyari sigortalılarla ilgili olarak Tüketici Uyuşmazlıkları Kurulu görev yaparken, zorunlu sigortalılarla ilgili uyuşmazlıklarda Zorunlu Sigorta Kurulu görev yapmaktadır. Fransa'da ombudsmanlık sistemi yerine arabuluculuk sistemi kabul edilmiştir. Bu bağlamda Sigorta Şirketleri Federasyonu Arabuluculuk Sistemi bu alanda görev yapmaktadır (Bkz.: Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği (TSB) (2006). *Sigorta Konusunda Ortaya Çıkan Uyuşmazlıkların Alternatif Yöntemlerle Çözümü (ADR): Avrupa Uygulaması*, 1. Baskı, Ceyma Matbaacılık, İstanbul, s. 54-56; Budak, A. C. (2016). “Sigortacılıkta Tahkim Alanında Meydana Gelen Değişiklikler”, *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Vol. XIII, No: 1, s. 278, https://www.academia.edu/41442187/Sigortac%C4%B1%C4%B1kta_Tahkim_Alan%C4%B1nda_Meydana_Gelen_De%C4%9Fi%C5%99Fiklikler, (E.T: 15/06/2022); Yaşar, s. 212; Dekak, s. 45-68).

²⁰⁰ Karasu ve Güner, s. 305.

²⁰¹ Sigorta Tahkim Komisyonu (STK) (2022). “2021 Faaliyet Raporu”, s. 6, http://www.sigortatahkim.org.tr/files/FaaliyetRaporu_2021_web.pdf, (E.T: 24/10/2021).

²⁰² Atamer, K. (2017). “*Deniz Ticaret Hukuku I*”, Birinci Baskı, Oniki Levha Yayınları, İstanbul, s. 62.

²⁰³ STK, “2021 Faaliyet Raporu”, s. 6.

²⁰⁴ SCK'nın 30. maddesinin gerekçesi için bkz; <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem22/yil01/ss1364m.htm>, (11/06/2022).

kaynaklanan uyuşmazlıkların çözümü için öngörülmüştür²⁰⁵. Bu bağlamda sigorta ettiren veya sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayanlar (sigortalı veya lehtar) ile rizikoyu üstlenenler (sigorta şirketleri) arasında sigorta sözleşmesinden ya da Güvence Hesabı'ndan faydalanacaklar ile Hesap²⁰⁶ arasında ortaya çıkan uyuşmazlıkların çözüme kavuşturulması amacıyla Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği²⁰⁷ (yeni adı Türkiye Sigorta, Reasürans ve Emeklilik Şirketleri Birliği) nezdinde “*Sigorta Tahkim Komisyonu*” kurulmuştur (SCK, m. 30/1). Kanun maddesinden anlaşıldığı üzere, sadece sigorta sözleşmelerinden kaynaklanan uyuşmazlıkların çözümü için Komisyon'a başvurulabilecektir²⁰⁸.

Netice itibariyle 14/06/2007 tarihinde yürürlüğe giren SCK'nın 30. maddesindeki düzenleme ile Birlik²⁰⁹ çatısı altında Sigorta Tahkim Komisyonu kurulmuştur²¹⁰. Kanun'un 30. maddesi 24 fıkradan oluşmakta olup sigortacılıkta tahkimine ilişkin usul ve esaslara yer verilmiştir. Böylece zikredilen düzenleme ile “*sigortacılıkta tahkim kurumu*” hukuk sistemimize dâhil olmuştur²¹¹. Ancak sigortacılıkta tahkim sistemi SCK'nın sekizinci bölümünde “*tahkim*” başlığı altında düzenlenmesine rağmen bu bölümün “*sigortacılıkta tahkim*” kenar başlığı altında sadece bir maddede ele alınması ve bu maddenin de 24 fıkradan oluşması, kanun yapma tekniği açısından literatürde eleştiri konusu yapılmıştır²¹². Öte yandan sigortacılıkta tahkim sistemine ilişkin olarak aynı yıl ikincil mevzuat da oluşturulmuştur. Nitekim Kanun'un 30. maddesine dayanılarak Hazine Müsteşarlığı tarafından 17/08/2007 tarih ve 26616 sayılı “*Sigortacılıkta Tahkime İlişkin Yönetmelik (STY)*”²¹³ çıkartılmış ve tahkim sistemine ilişkin hususlar ayrıntılı şekilde

²⁰⁵ Çakan, s. 87.

²⁰⁶ “*Hesap*” kavramı ile “*Güvence Hesabı*” ifade edilmektedir.

²⁰⁷ SCK'da 29/06/2012 tarihinde değişiklik yapılmış ve Birlik çatısı altına emeklilik şirketleri de dâhil edilmiştir. Bu değişiklikle birlikte Birliğin yeni unvanı “*Türkiye Sigorta, Reasürans ve Emeklilik Şirketleri Birliği*” olmuştur. Birliğin logosu değiştirilmiş ve Birlik için “*Türkiye Sigorta Birliği*” ibaresi kullanılmaya başlanmıştır.

²⁰⁸ Çakan, s. 87.

²⁰⁹ “*Birlik*” kavramı ile “*Türkiye Sigorta, Reasürans ve Emeklilik Şirketler Birliği*” ifade edilmektedir.

²¹⁰ Atamer, K. (2009). “*Yargıtay Kararları Işığında Deniz Ticareti ve Deniz Sigortası Hukukunda Güncel Gelişmeler*”, Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, 12 Haziran 2009, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırmaları Enstitüsü (T. İş Bankası A.Ş. Vakfı), s. 272.

²¹¹ Özdamar, s. 834.

²¹² Bkz. Yaşar, s. 213.

²¹³ RG, 10.10.2021, S. 31564.

düzenlenmiştir. Bu Yönetmeliğin ardından Hazine Müsteşarlığı tarafından 21.01.2009 tarih ve 27117 sayılı “*Sigorta Tahkim Usulü ve Sigorta Hakemlerine İlişkin Tebliğ (STUSHİT) (Tebliğ No: 9/1)*” çıkartılmış ve sigortacılıkta tahkime ve hakemlerin çalışmalarına ilişkin esaslar belirlenmiştir²¹⁴. 29.06.2012 tarihinde ise, Kanun’un 30. maddesinde, 6327 sayılı “*Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun*” ile bazı değişiklikler yapılmıştır²¹⁵.

Sonraki süreçlerde STY’de değişiklik yapan 9 ayrı yönetmelik (24/7/2013 tarih ve 28717 sayılı yönetmelik, 19/1/2016 tarih ve 29598 sayılı yönetmelik, 14/6/2018 tarih ve 30451 sayılı yönetmelik, 18/4/2019 tarih ve 30749 sayılı yönetmelik, 15/6/2019 tarih ve 30802 sayılı yönetmelik, 10/8/2021 tarih ve 31564 yönetmelik, 25/9/2021 tarih ve 31609 sayılı yönetmelik, 22/04/2022 tarih ve 31817 sayılı yönetmelik, 7/6/2023 tarih ve 32214 sayılı yönetmelik) daha çıkarılmıştır. Bu düzenlemeler ile sigortacılıkta tahkime ilişkin önemli değişiklikler yapılmıştır.

Ayrıca SCK’nın 30. maddesinin 23. fıkrasında; SCK’da hüküm bulunmayan hallerde HMK hükümlerinin, sigortacılıktaki tahkim hakkında da kıyasen uygulanacağı da belirtilmiştir. Bu bağlamda HMK’daki tahkime ilişkin usul ve esasların sigortacılıkta tahkimi şekillendirdiği söylenebilir²¹⁶.

Öte yandan ülkemizde sigortacılık sektörünün düzenlenmesi ve denetlenmesi konusunda görevli ve yetkili organ uzun süre Hazine Müsteşarlığı’ydı. Ancak, Müsteşarlığın sigortacılık ve bireysel emeklilik sektörlerine ilişkin düzenleme ve denetleme görev ve yetkileri, RG’nin 18.10.2019 tarihli ve 30922 sayılı nüshasında yayımlanan 47 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile kurulan Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurulu (SEDDK)’ya devredilmiştir²¹⁷. SEDDK, 2020 yılında faaliyete başlamıştır.

²¹⁴ Ancak bu tebliğ 2016 yılında yürürlükten kaldırılmıştır.

²¹⁵ Özdamar, s. 834.

²¹⁶ Yaşar, s. 214.

²¹⁷ Ülkemizde 18.10.2019 tarihinde Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu kurulmuştur. Ancak SEDDK oluşumu ve gelişimi oldukça eskilere dayanmaktadır. Nitekim 1963 yılında ülkemizde özel sigortacılık sahasında faaliyet icra eden gerçek ve tüzel kişilerin kamu namına denetimini yürütmek üzere Sigorta Murakabe Kurulu kurulmuştur. Ancak Kurul 1994 yılında Sigorta Denetleme Kurulu adını alarak Hazine Müsteşarlığı bünyesine dâhil olmuştur. Sektöre ilişkin idari süreçlerin yürütülmesi için ise aynı dönemde Sigortacılık Genel Müdürlüğü kurulmuştur. Ancak 18.10.2019 tarihinde yapılan değişikliklerle birlikte Sigortacılık Genel Müdürlüğü ve Sigorta

3.1.3. Sigortacılıkta tahkimin tanımı amacı ve kapsamı

SCK'nın 30. maddesi ile hukuk sistemimiz içinde yerini alan sigortacılıkta tahkim; sigorta ettiren veya sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayan kişiler ile rizikoyu üstlenen taraf arasında sigorta sözleşmesinden veya Güvence Hesabı arasında doğan uyuşmazlıkların çözümü amacıyla, tarafların adli yargı yolunu kullanmalarına gerek kalmadan, Türkiye Sigorta ve Reasürans ve Emeklilik Şirketleri Birliği nezdinde kurulmuş olan Komisyon'a başvurarak, uyuşmazlığın bu Kurum tarafından belirlenen sigorta hakemleri tarafından çözümlenmesine verilen addır²¹⁸.

Sigortacılıkta tahkimi düzenleyen SCK'nın amacı bu Kanun'un 1. maddesinde belirtilmiştir. Buna göre, Sigortacılıkta tahkim açısından SCK'nın amacı; *“Sigorta sözleşmesinden doğan uyuşmazlıkların çözümlenmesine yönelik olarak sigorta tahkim sistemi ile ilgili usûl ve esasları düzenlemektir.”*

Sigortacılıkta tahkimin amacı ise SCK'nın 30. maddesinde belirtilmiştir. Buna göre; *“sigorta ettiren veya sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayan kişiler ile riski üstlenen taraf arasında sigorta sözleşmesinden doğan uyuşmazlıkların, bu alanda uzmanlaşmış hakemler tarafından basit, süratli ve adil şekilde çözüme kavuşturulmasını sağlamak”* sigortacılıkta tahkimin amacı olarak ifade edilmiştir²¹⁹. Bu doğrultuda ülkemizde oluşturulan sigortacılıkta tahkim sistemi ile, sigorta uyuşmazlıklarının ortaya çıktığı durumlarda davacılara devlet mahkemelerine başvurmak yerine Komisyon'a başvurarak ihtilaflarını daha hızlı ve kolay şekilde çözmeleri imkanı tanınmakta ve böylece sigorta uyuşmazlıkları için taraflara yeni bir alternatif sunulmaktadır. Komisyon'a intikal eden uyuşmazlıkların çözümü, bağımız

Denetleme Kurulu birleştirilerek Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu oluşturulmuştur. SEDDK, 05.06.2020 tarihinde ilk toplantısı yaparak faaliyetlerine başlamıştır. SEDDK, idari ve mali özerkliğe sahip kamu tüzel kişiliğine haiz bir yapıda kurulmuş olup, merkezi İstanbul'dadır. SEDDK'nın ilgili olduğu bakanlık Hazine ve Maliye Bakanlığıdır. SEDDK'nın görevleri; sigortalılar ve katılımcılar ile sektörde yer alan diğer kişi ve kuruluşların haklarını ve menfaatlerini gözetmek ve korumak, sektörle ilgili kişi ve kuruluşların faaliyetlerini etkin ve güvenli biçimde icra etmelerine olanak verecek şekilde piyasanın işleyişini ve düzenini tesis etmek, ülke içi ve ülke dışı paydaşlarla işbirliği yapmak ve bu suretle finansal piyasaların gelişmesine destek olmak, yasada belirtilen görev ve misyonun yerine getirilebilmesi için etkin bir düzenleme ve denetim sistemi tesis etmektir (Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu Teşkilat Yönetmeliği, m. 4-6). (SEDDK (2022). *2020 Faaliyet Raporu*, s. 10-13, <https://www.seddk.gov.tr/upload/Raporlar/Kurum%20Faaliyet%20Raporlar%C4%B1/faaliyet-raporu-2020.pdf>, (E.T: 20/06/2022).

²¹⁸ Ayhan vd., s. 6.

²¹⁹ Kabukçuoğlu Özer, s. 492-493.

hakemlerce Kanun'da belirtilen sınırlı bir süre içinde çözümlenmeye ve devlet mahkemelerine başvurmadan ihtilaflar giderilmeye çalışılmaktadır²²⁰.

Sigortacılıkta tahkimin kapsamı ise; sigorta ettiren veya sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayan kişiler ile rizikoyu üstlenen taraf arasında sigorta sözleşmesinden veya Güvence Hesabı'ndan faydalanacak kişiler ile Güvence Hesabı arasında doğan uyuşmazlıklardır. Dolayısıyla sigortacılıkta tahkimin kapsamına iki uyuşmazlık konusu girer. Bunlardan ilki sigortadan menfaati olanlar ile sigortacılık yapan kuruluşlar arasında ortaya çıkan ihtilaflar, diğeri ise Güvence Hesabı'ndan faydalananlar ile Hesap arasında meydana gelen uyuşmazlıklardır²²¹.

3.1.4. Sigortacılıkta tahkime ilişkin terminoloji

SCK'nın sekizinci bölümünde yer verilen ve 30. madde olarak düzenlenen tahkim yargılamasının kenar başlığı "*sigortacılıkta tahkim*" adını taşır. Ayrıca literatürde konu ele alınırken zaman zaman "*sigortacılık tahkimi*" veya "*sigorta tahkimi*" ifadeleri kullanılır. Böyle olunca sigortacılıkta tahkim, sanki iç tahkimden farklıymış gibi algılanır. Oysaki sigortacılıkta tahkim, ülkemizde uzun süredir uygulama alanı bulan tahkim yargılamasından çok da farklı ve özellikli değildir. Ancak sigortacılıkta tahkime ilişkin ülkemizde oluşturulan kurumsal yapı diğer tahkim uygulamalarına göre yeni ve farklıdır. Böylece sigortacılıkta tahkim ülkemizde diğer tahkim uygulamalarında olduğu gibi ihtiyarilik temeli üzerine oturtulmakla birlikte tahkim yargılamasının başlatılması, yürütülmesi ve sonuçlandırılması hususlarında kurumsal ve örgütsel bir yapı oluşturulmuştur. Nitekim ülkemizde daha çok Ad Hoc tahkim uygulamaları görülmesine rağmen sigortacılıkta tahkim ile adete ICC (International Chamber of Commerce - Uluslararası Ticaret Odası) tahkiminin benzeri bir uygulamaya gidilmiş, bu bağlamda ihtiyari olan sigortacılıkta tahkime yönelik olarak kanunla kurumsal bir yapı oluşturulmuş, yönetmeliklerle uygulama desteklenmiş, böylece ihtiyari tahkimde pek de görülmeye alışık olunmadığı şekli ile güvenilir bir kurumsal yapı tesis edilmiştir. Dolayısıyla sigortacılıkta tahkimin diğer tahkim türlerinden farklı ve

²²⁰ Ayhan vd. s. 126.

²²¹ Çakan, s. 87.

özelliikli yanı daha çok kamu normları ile düzenlenmiş ve desteklenmiş şekilde kurumsal yapıda olmasdır²²².

Öte yandan ülkemizde uygulanan ve kurumsal yapı içinde yürütölen sigortacılıkta tahkim dışında tarafların kendi aralarında ayrı bir tahkim sözleşmesi yapmaları mümkündür²²³. Böyle bir durumda taraflar arasında uyuşmazlık çıktığında bunu kendi aralarında HMK ve MTK hükümlerine göre çözülebilecektir. Ancak böyle bir durumda artık Komisyon nezdindeki tahkim yolu – aksi yönde bir seçim hakkı verilmediği müddetçe- kapalı olacaktır²²⁴. Bu anlamda Kanun’la kurulan ve işletölen sigortacılıkta tahkim, Ac hoc tahkime bir alternatif olduğu gibi adli yargı yoluyla uyuşmazlık çözümlüne de bir alternatif olmaktadır²²⁵.

Dolayısıyla sigortacılıkta tahkim denildiğinde anlaşılması gereken uyuşmazlığın niteliği ve taraflarına ilişkin hususlardır²²⁶. Ancak yine de sigortacılıkta tahkimin diğer tahkim türlerine göre bazı özelliikli yönleri bulunmaktadır. Bu özellikler aşağıda belirtilmiştir.

3.1.5. Sigortacılıkta tahkimin diğer tahkim türleri arasındaki yeri²²⁷ ve alternatif çözüml yollarından farkı

Sigortacılıkta tahkimin tahkim türleri içindeki yeri ve özellikleri konusunda literatürde çeşitli görüş ve değerlendirmeler bulunur.

3.1.5.1. Sigortacılıkta tahkimin tahkim türleri içindeki yeri

Ülkemizde sigortacılıkta tahkime ilişkin yapılan kanuni düzenlemelere rağmen, tarafların adli yargıya başvuru yolu kapatılmamıştır. Dolayısıyla taraflar sigorta uyuşmazlıklarının çözümlü konusunda adli yargı ile sigortacılıkta tahkim

²²² Yeşilova Aras, E. ve Yeşilova, B. (2013). “Sigortacılık Tahkimi – Sigorta Tahkim Usulü ve Ayırdedici Özellikleri (Sigortacılık Kanunu m. 30)”, *Yaşar Üniversitesi Dergisi*, Sayı 8, s. 286-288, <https://dergipark.org.tr/en/pub/jyasar/issue/19146/203165>, (E.T: 25/06/2022).

²²³ Yaşar, s. 222.

²²⁴ Yeşilova Aras ve Yeşilova, s. 286-288.

²²⁵ Özdamar, s. 833-834.

²²⁶ Yeşilova Aras ve Yeşilova, s. 286-288.

²²⁷ Çalışmanın bu bölümünde “Sigortacılıkta Tahkimin Tahkim Türleri Arasındaki Yeri” başlığı altında ele alınan kısım Gedik Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Öğretim Yönetmeliği’nin 10. maddesi uyarınca müstakil bir çalışma olarak yayımlanmıştır. Bkz. Yıldız, H. (2022). “Sigortacılıkta Tahkimin Tahkim Türleri Arasındaki Yeri” *Medeniyet Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 7, Sayı 13, ss. 615-628, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/imhfd/issue/72794/1182063>, (E.T: 15/10/2022).

yargılaması arasında tercih yapmakta serbesttir. Bu da sigortacılıkta tahkimi ihtiyari tahkime yaklaştırır. Zaten tahkimin doğal yapısı da budur. Öte yandan yargılama yetkisi Anayasa ile sadece devlet mahkemelerine bırakıldığı için sigortacılıkta tahkimin zorunlu hâle getirilmesi ve yargılamanın mahkemeler dışında mecburi uygulamalarla başka organizasyonlara bırakılması Anayasaya aykırılık teşkil edecektir²²⁸. Yine böyle bir zorunluluğun olduğu hallerde, tarafların devlet mahkemelerine başvurma hakları kısıtlanmış olacaktır. Dolayısıyla ülkemizde uygulanan sigortacılıkta tahkimin zorunlu tahkim olarak değerlendirilemeyeceğinin açıkça belirtilmesi gerekir. Sigortacılıkta tahkimin Kanun'la özel olarak düzenlenmesi ise kurumsal yapısının oluşturulması ve adalet adına belli bir kalitenin ve standardın sağlanması içindir²²⁹.

Ülkemizde SCK ile yapılan düzenleme ve yöneme bakıldığında sigortacılıkta tahkimin klasik anlamda ihtiyari veya zorunlu tahkim sistemi dışında, yeni ve farklı bir usul olarak ortaya konulduğu söylenebilir. Şöyle ki; ülkemiz uygulamasında sigorta şirketleri sigorta tahkim sistemine üye olmak istediklerini önceden Komisyon'a bildirdikleri takdirde, kendileriyle ilgili sonradan tezahür edebilecek uyuşmazlıklarda, tahkim usulünü önceden kabul etmiş olurlar (SCK, m. 30/1). Kuşkusuz sigorta şirketlerinin Komisyon'a başvurmaları mecburi değildir. Ancak rekabet içinde faaliyetlerini sürdüren sigorta şirketlerinin hemen hepsi Komisyon'a başvurmaktadır. Dolayısıyla sigorta tahkim sistemine üye olmayan sigorta şirketlerinin tarafı oldukları uyuşmazlıkların mahkemelerde çözüme kavuşturulması gerekir. Öte yandan söz konusu sigorta şirketi ile uyuşmazlık yaşayan sigorta ettiren ve/veya sözleşmeden menfaat elde eden kişiler arzu ederlerse Komisyon'a başvurup uyuşmazlığın giderilmesini isteyebilir. Bu durumda önceden sigorta tahkim sistemine üye olmayı kabul etmiş olan sigorta şirketinin sonradan ortaya çıkan uyuşmazlıkta bundan vazgeçmesi ve tahkim usulüne itiraz etmesi artık mümkün olmayacaktır. Ancak uyuşmazlığın diğer tarafı olan sigortadan menfaat sağlayan kişilerin sigortacılıkta tahkime başvurmaları mümkün olduğu gibi, bunun yerine devlet mahkemelerine başvurmaları da imkan dâhilindedir. Görüldüğü üzere ülkemizde uygulanan sigortacılıkta tahkim sistemi (önceden sisteme üye olan) sigorta şirketleri açısından zorunlu iken, sigortalı ve menfaat sağlayan kişi açısından ihtiyari tahkim

²²⁸ Yeşilova Aras ve Yeşilova, s. 290.

²²⁹ Özdamar, s. 838-839.

özelliği gösterir²³⁰. Yani sigorta ettirenin mahkemeye başvurma hakkı hâlâ devam eder. Nitekim Komisyonu'na yapılacak başvuru koşulları arasında sigorta ettirenin veya zarar görenin önceden mahkemeye başvuru yapmamış olması şartı aranmaktadır. Dolayısıyla ülkemiz uygulamasında sigortacılıkta tahkim, ihtiyari sigortalara ilişkin uyuşmazlıklarda sigorta tahkim sistemine üye sigorta şirketleri açısından ve zorunlu sigortalara ilişkin uyuşmazlıklarda ise bütün sigorta şirketleri bakımından zorunluluk esasına dayalı iken, sigorta ettiren ve sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayanlar bakımından gönüllülük esası üzerine bina edilmiştir²³¹. Böyle olunca ülkemizde uygulanmaya başlanan sigortacılıkta tahkim sisteminin ihtiyari veya zorunlu tahkim türlerinden birine dâhil olmadığı, bir anlamda, *ombudsmanlıkta* olduğu gibi, nevi şahsına münhasır bir özellik sergilediği söylenebilir²³². Sigortacılıkta tahkimin bir taraf için zorunlu, diğer taraf için ihtiyari olması nedeniyle bu tahkim yöntemi Özdamar²³³ tarafından; “*karma tahkim*”, Ulusoy²³⁴ tarafından “*nisbi zorunlu tahkim*” olarak ifade edilmiştir. Ancak mevcut sistem Ulaş tarafından “*ihtiyari tahkim*” olarak adlandırılmıştır²³⁵.

Dolayısıyla ülkemizde sigortacılıkta tahkime ilişkin olarak yapılan kanuni düzenlemeler ile tercih edilen yöntem bakıldığında bu tahkim uygulamasının klasik anlamda ihtiyari veya zorunlu tahkim sistemi dışında, yeni ve farklı bir usul olarak tanzim edildiği söylenebilir. Başka bir ifade ile sigortacılıkta tahkim ülkemiz uygulaması açısından nevi şahsına münhasır bir sistemdir. Bundan dolayı sigortacılıkta tahkim sistemini ihtiyari, zorunlu veya nispi zorunlu gibi ayrımlar içine sokmaya çalışmak yerine karma olarak değerlendirmek daha doğru bir yaklaşım olacaktır. Nitekim literatürde sigortacılıkta tahkimin karma tahkim özelliği gösterdiği yönündeki görüşler ağırlıklı görünmektedir²³⁶.

²³⁰ Yeşilova Aras ve Yeşilova, s. 289-290; Ekşi, 2020, s. 42-46; Özdamar, s. 838-839.

²³¹ Karasu ve Güner, s. 311.

²³² Özdamar, s. 838-839.

²³³ Özdamar, s. 838-839.

²³⁴ Ulusoy, E. (2009). “Finans Hukukunda Tahkim”, *II. Uluslararası Özel Hukuk Sempozyumu “Tahkim”*, 14/02/2009, s. 238, <https://hukuk.marmara.edu.tr/yayinlar/sempozyum-yayinlari/ii-uluslararasi-ozel-hukuk-sempozyumu-tahkim>, (E.T: 14/10/2021).

²³⁵ Ulaş, I. (2007). “Sigortacılıkta Tahkim”, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, Cilt 24, Sayı 2, Aralık, s. 240.

²³⁶ Bkz. Özdamar, s. 840-841; Kabukçuoğlu Özer, s. 497; Bilgen, M. (2017). *Sigorta Hukuku*, Adalet Yayınevi, Ankara, s. 962; Saat, D. (2016). “Tüketici İşlemi Niteliğindeki Sigorta Sözleşmeleri ve Bu Kapsamda Sigorta Tahkim Komisyonunun Rolü”, *MÜHFD*, C. 22, S. 3, s. 2462.

Öte yandan hem sigorta şirketlerinin sigorta tahkim sistemine üye olması konusunda hem de sigorta ettiren ile zarar görenin Komisyon'a başvuru yapması hususunda iradelerinin ihtiyarı olması, yani bu konuda bir zorunluluğun bulunmaması, sigorta tahkiminin adil yargılama hakkına engel olacağı şeklindeki bir eleştiriyi bertaraf eder. Nitekim hem sigorta şirketleri hem de davacı tarafın Komisyon'a ihtiyari olarak başvurmaları uyuşmazlığa ilişkin dava açma imkanından feragat etmiş sayılmalarına neden olur²³⁷.

3.1.5.2. sigortacılıkta tahkimin özellikleri ve tahkimden ayrıldığı yönleri

Sigortacılıkta tahkim, nevi şahsına mahsus bazı özellikler gösterse de HMK'da düzenlenen tahkim sisteminin işleyişi ile karşılaştırıldığında pek çok ortak ve benzer özellikleri yapısında barındırmaktadır. Bu nedenle sigortacılıkta tahkimin HMK tahkiminin özelleştirilmiş hali olduğu yönünde görüş ve değerlendirmeler yapılmaktadır²³⁸. Ancak tüm benzerliklere rağmen sigortacılıkta tahkimin HMK'da yer verilen tahkimden ayrıldığı ve farklı özellikler gösterdiği yönleri bulunmaktadır.

3.1.5.2.1. Kurumsal yapısı açısından

HMK'da düzenlenen tahkimde taraflar arasında ortaya çıkan bir uyuşmazlığın önceden oluşturulmuş kurumlar tarafından çözüme kavuşturulması şart değildir. Her ne kadar HMK tahkimine ilişkin uyuşmazlıkların çözümüne yönelik önemli ve ciddi tahkim merkezleri bulunmaktaysa da tarafların bu kurumlara başvurmaları mecburi değildir. Bu bağlamda taraflar diledikleri yerde ve şekilde uyuşmazlığın çözümüne yönelik tahkim yollarını kullanabilecektir.

Sigortacılıkta tahkimde ise ortaya çıkan bir uyuşmazlığın önceden oluşturulmuş belli bir kurum bünyesinde çözüme kavuşturulması şarttır. Nitekim sigortacılıkta tahkime ilişkin birçok süreç ve işlem direkt bu kurumla yapılır veya bu kurumun organizasyonu içerisinde gerçekleştirilir. Bu doğrultuda sigortacılık tahkimine ilişkin oluşturulan sistemde; tahkimden yararlanmak isteyen sigorta kuruluşlarının sigorta tahkim sistemine önceden üye olması, sigortalı tarafın uyuşmazlık için bu Komisyon'a başvuru yapması, hakem atamasının Komisyon tarafından yapılması, sürelerin ve sürecin Komisyon tarafından önceden belirlenmesi

²³⁷ Karasu ve Güner, s. 312.

²³⁸ Kabukçuoğlu Özer, s. 495-496.

gibi önemli hususlar mevzuatta önceden belirlenmekte ve sistemin işleyişi Komisyon vasıtasıyla sağlanmaktadır.

Öte yandan HMK tahkimi uygulaması ülkemiz açısından çok eskilere dayanmasına rağmen sigortacılıkta tahkim ve oluşturulan kurumsal yapı ülkemiz açısından yenidir.

3.1.5.2.2. Uyuşmazlık konusu açısından

Sigortacılıkta tahkimin HMK tahkiminden ayrıldığı yönlerden biri de uyuşmazlık konusuna ilişkindir²³⁹. Buna göre; HMK tahkimine ilişkin hükümler, MTK'nın tanımladığı manada yabancılık unsuru içermeyen²⁴⁰ ve tahkim yerinin Türkiye olarak belirlendiği uyuşmazlıklar için uygulama alanı bulurken, sigortacılıkta tahkime göre, yabancılık unsuru içersin içermesin sigorta sözleşmesinden kaynaklanan bütün uyuşmazlıklar için tahkime gidilmesi mümkündür²⁴¹.

Dolayısıyla HMK tahkiminde konu sınırlaması olmaksızın herhangi bir hukuki ilişkiden doğmuş veya doğabilecek uyuşmazlıkların tamamı veya bir kısmının çözümü için tahkime başvurulabilecek iken, sigortacılıkta tahkime sadece kaynağı sigorta sözleşmesi olan uyuşmazlıklar için başvurulabilir²⁴².

3.1.5.2.3. Tahkim sözleşmesi açısından

HMK'ya göre bir uyuşmazlığın çözümünde tahkim yolunun kullanılabilmesi için tarafların önceden bir tahkim sözleşmesi yapması gerekir. Taraflar arasında bu yönde bir tahkim sözleşmesi bulunmadığı müddetçe tahkim yoluna başvurmaları

²³⁹ Kozanhan, A. E. (2019). “*Sigortacılıkta Tahkimde Yargılama Usulü*”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), *Kadir Has Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü*, s. 59, <http://academicrepository.khas.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/20.500.12469/2676/Sigortac%C4%B1%C4%B1kta%20tahkimde%20yarg%C4%B1lama%20usul%C3%BC.pdf?sequence=1&isAllowed=y>, (E.T: 19/06/2022).

²⁴⁰ Yabancılık unsuru; herhangi bir hukukî olay veya ilişkiyi, hâkimin mensup olduğu devletin hukuku dışında, en az bir hukuk düzeni ile daha ilişkili hale getiren unsurdur. Yabancılık unsuru bkz. MTK, m. 2; Akıncı vd., s. 73-78; Can, H. ve Tuna, E. (2023). *Milletlerarası Tahkim Hukuku*, Seçkin Yayınları, Ankara.

²⁴¹ Kabukçuoğlu Özer, s. 496-497.

²⁴² YİBHKGK, 2019/4 E., 2020/1 K., 19/06/2020T. <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/e-2019-4-k-2020-1-t-19-6-2020>, (E.T 20/06/2022).

mümkün değildir. Tahkim sözleşmesinin de yazılı olması gerekir²⁴³. Bu bir geçerlilik şartıdır. Zikredilen yazılı şekil şartının yerine getirilmiş kabul edilebilmesi için, tahkim sözleşmesinin iki tarafça imzalanmış yazılı bir belgeye veya iki taraf arasında teati edilen bir iletişim aracına (mektup, faks, telgraf, teleks, vb.) geçirilmiş olması veya elektronik ortamda muhafaza altına alınmış olması ya da dava dilekçesinde yazılı bir tahkim sözleşmesi olduğunun iddia edilmesine davalı tarafın verdiği cevap dilekçesinde itiraz etmemiş olması yeterlidir. Ayrıca asıl sözleşmenin bir parçası hâline getirilmek maksadıyla tahkim şartı içeren bir belgeye yollama yapılması durumunda da tahkim sözleşmesinin yapıldığı kabul edilir (HMK, m. 412/3). Öte yandan tahkim sözleşmesinin, taraflar arasındaki sözleşmenin bir şartı şeklinde veya ayrı bir sözleşme biçiminde yapılması mümkündür (HMK, m. 412/2).

Oysaki sigortacılıkta tahkimde tarafların, her bir olay için ayrı bir sözleşme yapmasına gerek yoktur. Taraflardan riziko üstlenici konumundaki sigorta şirketi veya Güvence Hesabı tahkim sistemine yazılı başvuru yaparak üye olduklarında, artık kendilerini ilgilendiren bütün uyuşmazlıkların tahkim yolu ile çözümlenmesini kabul etmiş olurlar²⁴⁴. Dolayısıyla sigorta uyuşmazlıklarında Komisyon'a başvurabilmesi için taraflar arasında önceden yapılmış bir tahkim sözleşmesi aranmamakta²⁴⁵, sigorta şirketinin sigorta tahkim sistemine üye olması yeterli görülmektedir²⁴⁶. Bu özellikli yapısı ile sigortacılıkta tahkim, sisteme üye olan sigorta şirketleri için zorunlu iken sigortalılar için gönüllüdür²⁴⁷.

Sigortacılıkta tahkimde, taraflar arasında yapılan sigorta sözleşmesinde tahkime gidilebileceğine yönelik bir anlaşma olmasına gerek olmadığı gibi, tarafların

²⁴³ Eyüpoğlu, s. 233; Ancak taraflar arasında önceden yapılmış bir tahkim sözleşmesi olmasa bile, yargılama sırasında tarafların tahkim yoluna başvurma konusunda anlaşmaları mümkündür. Böyle bir durumda dava dosyası mahkemece hakemlere gönderilir. Burada amaç tahkim yolunun geniş tutulmasıdır (Özbek, M. S. (2019), "Tahkim İlk İtirazı Üzerine Tahkim Sözleşmesi Üzerinde Yapılan Mahkeme Denetimi", *Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2019/2, s. 180, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/909218>, (E.T: 19/06/2022).

²⁴⁴ Bu arada sigorta şirketlerinin sigorta tahkim sistemine üyelik başvurusu yapmasından önce taraflar arasında akdedilmiş olan sözleşmeler için sigortacılıkta tahkim yoluna başvuru başvuramayacağı hususunda bir düzenleme olmamakla birlikte, sigorta şirketlerinin üyelik sırasında bir çekince koymamaları koşuluyla önceki dönemlerde akdedilen sözleşmeler nedeniyle ortaya çıkan uyuşmazlıkların Komisyon nezdinde çözülmesinin önünde bir engel bulunmaktadır.

²⁴⁵ SCK'nın, m. 30/1. maddesine göre; "Sigorta tahkim sistemine üye olan kuruluşlarla uyuşmazlığa düşen kişi, uyuşmazlık konusu sözleşmede özel bir hüküm olmasa bile tahkim usulünden faydalanabilir."

²⁴⁶ Öztekin, S. (2009). "Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu Yönünden Sigortacılıkta Tahkime Bakış", *Medenî Usûl ve İcra - İflâs Hukuku Dergisi*, 2009/2, Cilt 5, Sayı 13, s. 222-223.

²⁴⁷ Kabukçuoğlu Özer, s. 497.

önceden bu haklarından feragat etmeleri geçerli değildir. Başka bir ifade ile sigorta sözleşmesinde özel bir hüküm olmasa bile, sigorta ettiren veya sigortadan menfaat sağlayan taraflar Komisyon'a başvurabilir. Komisyon'a başvurmak için sigorta yapan kuruluşun sigorta tahkim sistemine üye olması yeterlidir²⁴⁸. Hatta zorunlu sigortalar söz konusu olduğunda sigorta yapan kuruluşların sigorta tahkim sistemine üye olması şart değildir²⁴⁹.

Öte yandan taraflar arasından genel hükümler bağlamında tahkim sözleşmesi yapılabilmesi için uyumsuzluğun belirli veya en azından belirlenebilir olması lazımdır. Dolayısıyla ileride ortaya çıkabilecek bütün uyumsuzlukların tahkim yolu ile çözülebileceğine yönelik bir sözleşme geçerli olmayacaktır. Oysaki sigortacılıkta tahkimde sigorta şirketi sigorta tahkim sistemine üye olmakla, üyelik tarihinden sonra ortaya çıkması muhtemel tüm uyumsuzluklarda tahkim yargılamasını kabul etmiş olur²⁵⁰.

Ayrıca tahkim sözleşmesi sadece uyumsuzluğun tarafları arasında yapılacağı için sigorta şirketlerinin sigorta tahkim sistemine başvuruda bulunmaları yazılı tahkim sözleşmesi olarak değerlendirilemez. Dolayısıyla sigortacılıkta tahkim sisteminde gerçekte taraflar arasında yapılmış yazılı bir tahkim sözleşmesi yoktur²⁵¹.

Bu nedenle sigorta tahkim sözleşmesinin kaynağının taraflar arasında yapılmış özel bir sözleşme olmadığı, SCK'nın 30. maddesindeki hükümler olduğu söylenebilir. Bu hükmün varlığı nedeniyle taraflar arasında uyumsuzluğun çıkmasının ardından iki taraf arasında kendiliğinden bir sözleşmenin ortaya çıktığı kabul edilir. Nitekim borçlar hukukunda olduğu üzere sigorta şirketinin tahkim sistemine üye olmasıyla birlikte tahkim sözleşmesine ilişkin aleni bir icapta bulunduğu varsayılır ve kendisiyle sözleşme ilişkisi içerisinde bulunan herkese karşı bu icabının geçerli

²⁴⁸ Bkz. Bağatur, M. Ç. ve Öge, H. (2017), *Sorularla Sigorta Tahkim*, Oniki Levha Yayınları; İstanbul, s. s. 15-16.

²⁴⁹ 03/04/2013 tarihinde RG'de yayımlanan 6456 sayılı Kamu Finansmanı Ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanun İle Bazı Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 45. maddesi ile SCK'nın 30/1 maddesinde değişiklik yapılmış ve zorunlu tutulan sigortalardan kaynaklanan uyumsuzluklar için sigorta kuruluşları tahkim sistemine üye olmasa dahi hak sahiplerinin tahkim usulünden faydalanabilecekleri belirtilmiştir. Kanun maddesi şöyledir; *"İlgili mevzuat ile zorunlu tutulan sigortalardan kaynaklanan bu fıkra kapsamındaki uyumsuzluklar için ilgili kuruluş sigorta tahkim sistemine üye olmasa dahi hak sahipleri bu bölüm hükümlerine göre tahkim usulünden faydalanabilir. Sigorta tahkim sistemine üye olmayan kuruluşlar bakımından Sigorta Tahkim Komisyonu giderlerine katılım Hazine Müsteşarlığınca ayrıca belirlenir."*

²⁵⁰ Karasu ve Güner, s. 313.

²⁵¹ Kabukçuoğlu Özer, s. 499.

olduğu kabul edilir. Sigorta şirketi ile uyuşmazlık yaşayan sigortalı tarafın Komisyon'a başvurması ise kabul iradesi olarak nitelendirilir ve kendiliğinden bir tahkim sۆzleřmesinin kurulduğu varsayılır. Ancak gۆrۆlduđu üzere sigortacılıkta tahkimde sۆzleřmesinin uyuşmazlık çıktıktan sonra yapıldığı kabul edilir. Oysaki HMK tahkiminde bu sۆzleřme uyuşmazlıktan ۆnce yapılmaktaydı. ۆzetle sigortacılıkta tahkim sۆzleřmesi ۆnceden değil Komisyonu başvurulduktan sonra ve kendiliğinden kurulmuş sayılır²⁵².

3.1.5.2.4. Taraflar açısından

Sigortacılıkta tahkim, tahkime başvuracak kişiler bakımından da HMK tahkiminden ayrılır. Nitekim HMK tahkimine, ancak tahkimin tarafları başvurabilecekken, sigortacılıkta tahkime tahkim sۆzleřmesinin tarafı olmayanlar da başvurabileceklerdir. Başka bir ifade ile SCK'nın 30. maddesi gereğince zorunlu sigortalar bakımından, sigorta tahkimine başvurabilmek için sigorta sۆzleřmesinin veya sigorta sۆzleřmesinde kararlaştırılan tahkim sۆzleřmesinin tarafı olmak şart değildir. Dolayısıyla sigorta ettirenler, sigortalılar, lehtarlar ve Hesap'tan yararlanabilecek kişilerin yanında, zorunlu sigortalarda zarar gۆren ۆcncu kişiler de tahkime bařvurabilir²⁵³.

3.1.5.2.5. Alternatif özüm yollarına başvuru açısından

HMK tahkiminde, taraflar arasında bir sۆzleřme yapıldığı takdirde uyuşmazlığın çözümü için tarafların diğer alternatif çözüm yollarına başvurmaları mümkün değildir. Oysaki sigortacılıkta tahkimde tarafların tahkim sistemine üye olmaları nedeniyle, tahkim sۆzleřmesinin olduğu varsayılmasına rağmen, tarafların sigortacılık tahkim sisteminden yararlanmak için Komisyon'a başvurmaları zorunlu değildir ve sigortacılıkta tahkim dışında diğer alternatif çözüm yollarına başvurulmaları mümkündür²⁵⁴. Başka bir ifade ile Komisyon'a başvurmak sigortalı taraf için zorunlu olmadığı gibi sorunun çözümü konusunda kendisine bir tercih

²⁵² ۆzdamar, s. 481-842.

²⁵³ YİBHGGK, 2019/4 E., 2020/1 K., 19/06/2020T. <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/e-2019-4-k-2020-1-t-19-6-2020>, (E.T 20/06/2022).

²⁵⁴ Kabuuoğlu ۆzer, s. 498.

hakkı sağlamaktadır. Sigortalı isterse mahkemeye²⁵⁵ veya Tüketici Sorunları Hakem Heyetine başvurabileceği gibi isterse Komisyon'a başvurabilir²⁵⁶.

3.1.5.2.6. Görev yapan hakemler açısından

HMK tahkiminde hakemlerin özellikleri konusunda özel bir düzenleme olmadığı gibi, hakemlerin seçimi konusunda irade taraflara bırakılmıştır. Hakem olarak kimin görev yapacağını taraflar önceden serbestçe belirleyebilir. Oysaki sigortacılıkta tahkimde hakemlerin özellikleri SCK'da önceden belirlendiği gibi ve belirli kriterleri sağlamış, sınavlarda başarılı olmuş ve sigorta hakem listesine girmiş kişiler arasından Komisyon tarafından atanır (SCK, m. 30/8). Hakemlerin belirlenmesi konusunda tarafların hiçbirinin bir rolü bulunmaz. Bu konuda tüm yetki Komisyon'a aittir²⁵⁷.

Öte yandan HMK tahkiminde hakem sayısını taraflar dilediği şekilde belirleyebilirken, sigorta tahkiminde kural olarak (belli bir tutarın üzerindeki uyuşmazlıklarda) en az üç kişinin görev yapması zorunludur²⁵⁸.

Genel kapsamdaki tahkim sözleşmelerinde taraflar aralarındaki her uyuşmazlığın çözümü için hakemlerin yetkilendirilmesi mümkündür. Oysaki sigortacılıkta tahkimde hakemlerin yargı yetkisi, sigorta ettirenin yahut sigortadan menfaat sağlayan kişilerin başvurusuna konu uyuşmazlık ile sınırlıdır²⁵⁹.

Hakemlerin ret nedenleri açısından da farklar bulunur. Buna göre; HMK tahkiminde hakemlerin reddi, hakemlerin taraflarca kararlaştırılan niteliklere sahip olmadığı, taraflarca belirlenen ret sebeplerinin mevcut olduğu veya tarafsızlığından şüphe edilmesini gerektiren durumların gerçekleştiğinin anlaşılması hâlinde söz konusu olacaktır (HMK, m. 418/4). Ayrıca hakem ret talebi kabul edilmeyen kişi bir ay içinde mahkemeye başvurabilir²⁶⁰. Buna karşın sigortacılıkta tahkimde hakemlerin reddi, HMK'da düzenlenmiş olan hâkimlerin ret sebeplerine bağlanmış ve atıf

²⁵⁵ Sigorta ilişkilerinden kaynaklanan uyuşmazlıkların çözümü için Asliye Ticaret Mahkemelerine başvurulur. Ancak taraflardan birinin tüketici olması durumunda tüketici mahkemelerine başvuru yapılması gerekir.

²⁵⁶ YİBHKGK, 2019/4 E., 2020/1 K., 19/06/2020T. <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/e-2019-4-k-2020-1-t-19-6-2020>, (E.T 20/06/2022).

²⁵⁷ Dekak, s. 85-86.

²⁵⁸ Kabukçuoğlu Özer, 498.

²⁵⁹ Dekak, s. 85-88.

²⁶⁰ Kabukçuoğlu Özer, s. 498.

yapılmıştır (SCK, m. 30/15). Ayrıca ret nedeninin oluşup oluşmadığı da Komisyon tarafından ayrıca değerlendirilir.

HMK tahkiminde, taraflar aksini kararlaştırmadıkları müddetçe, bir hakemin görevlendirildiği davada hakemin belirlendiği tarihten itibaren, birden çok hakemin görevlendirildiği davalarda ise hakem heyeti tarafından ilk toplantı tutanağının tanzim edildiği tarihten itibaren bir yıl zarfında esas hakkında karar vermeleri gerekir. Öte yandan bu bir yıllık sürenin, tarafların anlaşması durumunda veya anlaşmanın sağlanamaması hâlinde taraflardan birinin başvurusu üzerine mahkeme tarafından uzatılması mümkündür (HMK, m. 427). Sigortacılıkta tahkimde ise hakemlerin görevlendirildikleri tarihten itibaren en fazla dört ay içinde çalışmalarını tamamlamaları ve kararlarını vermeleri gerekir. Aksi durumda, uyuşmazlığın yetkili mahkemece görülmesi gerekir. Ancak, bu sürenin uzatılması mümkündür. Bunun için tarafların açık ve yazılı muvafakatleri şarttır (SCK, m. 30/16).

Hakem ücretleri açısından da fark söz konusudur. HMK tahkiminde hakem ücreti, taraflarca aksi kararlaştırılmadığı takdirde, uyuşmazlığın niteliği, tahkim yargılamasının süresi, dava konusu alacağın miktarı göz önünde bulundurularak, hakemler ile taraflar arasında yapılan görüşmelerde birlikte kararlaştırılır (HMK, m. 440/1). Öte yandan hakem ücretleri, teamüllere veya kurumsal tahkim kurallarına gönderme yapılarak taraflarca da belirlenebilir (HMK, m. 440/2). Taraflarla hakemler arasında ücretin belirlenmesi konusunda anlaşmazlık çıktığı takdirde, bu konuda ücretin tespitine ilişkin olarak sözleşmede herhangi bir hüküm bulunmuyorsa veya taraflarca bu konuda teamüllere ve kurumsal tahkim kurallarına gönderme yapılmamışsa, hakemlerin ücreti, her yıl Adalet Bakanlığınca ilgili kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının görüşleri alınarak hazırlanan ücret tarifesine göre tespit edilir (HMK, 440/3). Heyet başkanının ücreti, taraflarca aksi kararlaştırılmadıkça, diğer hakemlerden her birine ödenecek ücretin yüzde on fazlası olarak belirlenir (HMK, m. 440/4). Buna karşılık sigortacılıkta tahkimde hakemlik ücreti, Komisyon'un görüşü alınarak SEDDK tarafından belirlenir²⁶¹. Hakem ücreti ise Komisyon tarafından ödenir (SCK, m. 30/18; STY, m. 11/3).

²⁶¹ Aynı şekilde sigortalının Komisyon'a yatıracağı başvuru ücreti ve sigortacıların yatıracağı üyeliğe katılma payı da Komisyon'un görüşü alınarak SEDDK tarafından belirlenir.

3.1.5.2.7. Hakem kararlarına karşı yargı yolu bakımından

HMK tahkim yargılamasında hakem kararlarına karşı devlet mahkemelerinde (Bölge Adliye Mahkemesinde (BAM)) iptal davası açılabilir. İptal davası üzerine verilen kararlara karşı ise, sadece iptal sebepleriyle sınırlı olmak üzere, temyiz yoluna başvurulabilir. Ayrıca temyize başvurmak iptal kararının icrasını durdurmaz²⁶².

Sigortacılıkta tahkimde ise; uyuşmazlık hakemlerinin vermiş oldukları kararlar Komisyon tarafından oluşturulan itiraz hakem heyetlerinin denetimine tabidir²⁶³. Belli bir uyuşmazlık tutarını aşan itiraz hakem heyeti kararlarına karşı ise temyiz yolunun kullanılması mümkündür²⁶⁴. Dolayısıyla sigortacılıkta tahkim yargılamasında hakem kararlarına karşı BAM'da iptal yolunun kullanılması mümkün değildir.

3.1.5.3. Sigortacılıkta tahkimin HMK tahkimiyle irtibat noktası

Sigortacılıkta tahkim, kurumsal yapısına ve çeşitli özelliklerine rağmen HMK'da düzenlenen tahkimle irtibat içindedir. Bunun temel nedeni SCK'nın 30/22. maddesinde açıkça; *“Bu Kanunda hüküm bulunmayan hallerde HUMK'un hükümleri, sigortacılıktaki tahkim hakkında da kıyasen uygulanır”* ifadesine yer verilmesidir. Dolayısıyla SCK'da hüküm bulunmayan her durumda eski HUMK (yeni HMK) hükümleri uygulanacaktır.

Ancak burada HUMK'dan HMK'ya geçişin sorun teşkil edip etmeyeceği akla gelebilir. Zira özel Kanun olan SCK'dan sonra genel Kanun olan HMK yürürlüğe girmiştir ve SCK'nin ilgili maddelerinde açıkça eski HUMK'a atıf yapılmıştır. Dolayısıyla burada önceki özel kanun ile sonraki genel kanun ilişkisinin nasıl kurulacağı sorunu ortaya çıkmıştır. Bu konuda literatürde farklı görüşler bulunur. Nitekim bazı yazarlar²⁶⁵; sorunun *“özel kanunun her zaman tercih edilmesi”* veya *“genel kanunun yeni ve güncel olması”* yönünden ele alınmaması, her olay için ayrı ayrı inceleme ve değerlendirme yapılması gerektiğini belirtmiştir. Ancak aksini

²⁶² Karasu ve Güner, s. 319.

²⁶³ Kayıhan ve Selanik, s. 139.

²⁶⁴ Karasu ve Güner, s. 319.

²⁶⁵ Bkz. Yeşilova Aras ve Yeşilova, s. 282.

savunan yazarlar²⁶⁶; sigorta tahkimde özel kanun hükümlerinin uygulanacağını açıkça savunurken, Kanun'da yapılan açık atıf nedeniyle sadece SCK'da hüküm bulunmayan hallerde HMK hükümlerinin kıyasen uygulanacağını belirtir.

3.1.5.4. Sigortacılıkta tahkimin arabuluculuktan farkı

Ülkemizde 1 Ocak 2019 tarihi itibarıyla ticari davalarda arabuluculuk zorunlu hâle gelmiştir. Bu düzenlemeyle birlikte tüketici sözleşmesinden kaynaklanmayan sigorta uyuşmazlıkları TTK'nın 4/1. maddesinde yer alan "*her iki tarafın da ticari işletmesiyle ilgili hususlardan doğan hukuk davaları*" hükmü uyarınca mutlak ticari dava olarak kabul edildiğinden arabuluculuğa başvuru zorunlu hâle gelmiştir²⁶⁷. Kanunla getirilen bu zorunluluk nedeniyle, tahkim yolu kullanılmayan ve uyuşmazlık konusu bir miktar paranın ödenmesi olan alacak ve tazminat taleplerini içeren sigorta uyuşmazlıkları hakkında dava yolu kullanılmadan önce zorunlu arabuluculuk yolunun kullanılması gerekir. Bundan dolayı sigorta şirketlerine karşı ticaret mahkemesi nezdinde açılacak davalarda arabuluculuk dava şartı olarak nitelendirilmiş ve zorunlu tutulmuştur.

Bir dava şartı da ilgili sigorta şirketine başvuruda bulunma ile ilgilidir. Nitekim 2918 sayılı KTK'nın 97. maddesi uyarınca, zarar görenin zorunlu mali sorumluluk sigortasında belirtilen hadler dâhilinde dava yolunu kullanmadan önce ilgili sigorta kuruluşuna yazılı başvuru yapılması gerekir. Bu başvurunun sigorta şirketi tarafından karşılıksız bırakılması veya verilen cevabın talebi karşılamaması durumunda zarar gören mahkeme nezdine dava yolunu kullanabilmekte veya SCK uyarınca sigorta tahkim sistemine başvurabilmektedir. Böylece zarar görenlerin sigorta şirketlerine karşı mahkemede dava açmadan önce iki dava şartını sağlaması gerekir. Yani zarar görenin, bir taraftan sigorta şirketine başvurmaya ilişkin özel dava şartını, diğer taraftan da arabuluculuğa başvuruya ilişkin dava şartını yerine getirmesi gerekir.

Öte yandan HUAK'nın 18/A maddesinin 18. paragrafında "*Özel kanunlarda tahkim veya başka bir alternatif uyuşmazlık çözüm yoluna başvurma zorunluluğunun*

²⁶⁶ Bkz. Özgen, s. 108.

²⁶⁷ Tüketici mahkemelerinde tüketicilerin açmış oldukları davalarda da arabulucu şartı bulunmaktadır. Ancak tüketici hakem heyeti kararlarına mahkeme nezdinde itiraz edilmeden önce dava şartı arabuluculuğa başvurulmaz.

olduğu veya tahkim sözleşmesinin bulunduğu hâllerde, dava şartı olarak arabuluculuğa ilişkin hükümler uygulanmaz.” denilmiştir. Bu ifadeden anlaşıldığı üzere sigortacılıkta tahkim yargılaması öncesinde arabuluculuğa başvuru yapmak zorunlu bir uygulama değildir.

Daha önce ifade edildiği üzere tahkim, taraflar arasındaki sözleşmenin bulunması hâlinde söz konusu olur. SCK’nın 30. maddesindeki düzenlemelere göre; sigorta şirketlerinin Komisyon’la tahkim sözleşmesi yapması “*icap*”, karşı tarafın sigorta şirketine karşı Komisyon’a müracaat etmesi ise “*kabul*” anlamına gelir. Dolayısıyla icap ve kabulün oluşmasıyla birlikte taraflar arasında tahkim sözleşmesinin kurulduğu kabul edilir. Ortada bir tahkim sözleşmesinin bulunduğu hâllerde ise HUAK 18/A (18)’deki tahkim istisnası bu kapsamda kendisine yer bulur ve arabuluculuk zorunlu olmaktan çıkar. Artık burada arabuluculuk dava şartı geçerli olmaz.

Gelinen noktada arabuluculuğa başvurma zorunluluğu sadece genel mahkemelerde dava açılması öncesinde bir dava şartı olarak kabul edilir. Ticari uyuşmazlıklarda arabuluculuğun zorunlu hâle gelmesinden sonra da taraflar sigorta sözleşmelerinden kaynaklanan ihtilaflar için, dava yolunu kullanmadıkları müddetçe, arabulucuya gitmeden, sigortacılıkta tahkim sistemine başvuru yapılabilir.

Öte yandan ülkemizde uygulanan ve kurumsal yapı içinde yürütülen sigortacılıkta tahkim dışında tarafların kendi aralarında ayrı bir tahkim sözleşmesi yapmaları ve uyuşmazlığı kendi aralarında HMK ve MTK hükümlerine göre çözmeleri de mümkündür. Üstelik taraflarca belirlenen arabulucuların SCK’da belirtilen hakemler ve raportörler için aradığı nitelikleri de taşımasına gerek yoktur.

Ayrıca sigorta hakemlerinin yapmış oldukları iş ve kullandıkları yöntemler de arabuluculardan farklıdır²⁶⁸. Buna göre arabulucular, tarafları uzlaştırmaya yönelik bir çaba içindedir. Bu anlamda arabulucular; uyuşmazlık içinde olan taraflar arasında kabul görmüş teknikler kullanarak, görüşme ve müzakerelerde bulunmak gayesiyle tarafları bir araya getirerek onların birbirlerini daha iyi anlamalarını ve bu cihetle çözümlerini kendilerinin ortaya koymasını ve aralarında sağlıklı bir iletişim sürecinin

²⁶⁸ Sigorta hakemlerinin yaptıkları iş ve kullandıkları yöntemler hakem-bilirkişi müessesesinden de farklıdır. Buna göre hakem-bilirkişiler uyuşmazlığın miktarını ve niteliğini belirlemeye yönelik teknik değerlendirmeler yaparken, sigorta hakemleri uyuşmazlığın çözümüne yönelik çalışmalar yaparak haklar ve hukuki münasebetler üzerine karar verir (Kabukçuoğlu Özer, s. 500-501).

oluşmasını temin etmeye çalışan, bağımsız ve tarafsız kişilerdir (HUAK, m. 2). Arabulucular, hakemlerden farklı olarak, yargılama yapamaz. Dolayısıyla arabulucular uyuşmazlığı yargı yolu dışında gidermeye çalışmak zorundadır. Taraflar arabulucuya yargı yoluna gitmeden önce başvurabilecekleri gibi sonradan da başvurabilir. Oysaki sigortacılıkta tahkimde hakemlerin yaptığı iş bir yargılama faaliyetidir. Bu anlamda sigortacılıkta tahkimde uyuşmazlığın çözümünde tarafların bir araya gelmesi ve uzlaşmaya çalışması söz konusu değildir. Arabulucular, hakemlere göre daha az kurala bağlıdır. Yine arabulucunun hakemden farklı olarak bağlayıcı bir karar vermesi mümkün değildir²⁶⁹.

3.1.5.5. Sigortacılıkta tahkimin arabuluculukla birlikte uygulanmasına yönelik çalışmalar

Anglo-Sakson hukuk sistemini benimsemiş bazı ülkelerde alternatif uyuşmazlık çözüm yollarından arabuluculuk ile tahkim birlikte kullanılmaktadır²⁷⁰. Karma bir sistem olarak düşünülen bu alternatif uyuşmazlık çözüm yolu literatürde iki kavramın kısaltılması şeklinde, yani Arb-Tah olarak, ifade edilir²⁷¹. Arb-Tah sisteminde taraflar, öncelikle uyuşmazlıkları arabuluculuk yoluyla çözmeye gayret eder. Ancak taraflar arasında anlaşma sağlanamazsa uyuşmazlık bu sefer ikinci aşama olan tahkim yolunda hakemler vasıtasıyla çözümlenmeye çalışılır. Önce dostane yöntemlerin kullanıldığı ve sonrasında yargılama yoluna geçildiği için bu sistemde her iki usulün avantajlı yönlerinden yararlanılır. Başka bir ifade ile taraflar, insiyatifin kendi ellerinde olduğu arabuluculuk aşamasında uyuşmazlığı çözemezlerse insiyatif bu sefer hüküm verici bir işlevi yerine getiren hakemlere geçer. Arb-Tah sisteminde birbirini izleyen iki ayrı yöntem bir arada kullanılır ve uyuşmazlığın ya tarafların katılımı ile ya da hakemlerin katkısı ile çözüme kavuşturulması sağlanır. İki yöntemin birleşik şekilde bir arada kullanılması

²⁶⁹ Çiftçi, T. (2017). “Türk Hukukunda Sigorta Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Ve Tahkim Kurumlarının Karşılaştırılması”, *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi (IBAD)*, Haziran, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ibadjournal/issue/32857/370154>, (E.T: 15/09/2021).

²⁷⁰ ABD’de bu sistem yaygın olarak kullanılmaktadır. Bu nedenle konuya ilişkin önemli çalışmalar bu ülkede yapılmıştır. Ayrıca Singapur Arabuluculuk Konvansiyonu ve Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu bu alandaki çalışmaları temel taşlar olarak kabul edilmektedir (Özgen, s. 134-135; Gökyayla, C. D. (2019). “Arabuluculuk ve Tahkimi Bir Arada İçeren Uyuşmazlık Çözüm Yolu”, *İstanbul Hukuk Mecmuası*, 77 (2), s. 587-590, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/950192>, (E.T: 29/12/2022).

²⁷¹ Literatürde tahkim ve arabuluculuğun İngilizce karşılıkları olarak “Med-Arb” kısaltması da kullanılmaktadır (Özgen, s. 132).

uyuşmazlıkların hızlı şekilde çözüme kavuşturulmasına olanak verdiği için zaman ve maliyet tasarrufu sağlar²⁷².

Bu sistemde, genellikle, arabuluculuk görevini üstlenen kimsenin daha sonra tahkim hakemi olarak görev yapması söz konusudur. Ancak bunun olumlu ve olumsuz bazı yanları bulunmaktadır. Öncelikle sürece hakim olan arabulucunun sonraki aşamada hakem olarak görev yapması uyuşmazlığın çözümünde pratik bazı avantajlar sağlayabilir. Zira konuya, taraflara ve sürece dair pek çok hususa hakim olan arabulucu, sonraki aşamada hakem olarak daha kolay ve çabuk neticeye ulaşabilir²⁷³. Ancak önceki aşamada öğrenilen ve gizli kalması gereken özel konuların ve ticari sırların hakemler tarafından tahkim aşamasında kullanılması veya göz önünde bulundurulması arabuluculuğa ilişkin düzenlemelere uygun olmadığı gibi sakıncalı da olabilir. Zira arabuluculuğun en önemli özelliklerinden biri gizlilik ve bu karma sistem gizliliğin ihlaline yol açabilir²⁷⁴. Ayrıca bu sistemde hakemlerin objektif karar vermeleri de kolay olmayacaktır.

Ülkemizde Arb-Tah sistemine yönelik ilk ciddi çalışmalar İSTAC tarafından yapılmış ve “İstanbul Tahkim Merkezi Arabuluculuk-Tahkim Kuralları” adı altında yayımlanmıştır²⁷⁵. Benzer bir çalışmanın sigortacılık alanında da yapılması ve uygulamanın Sigorta Tahkim Komisyonu bünyesinde yürütülmesi yönünde bazı öneriler bulunmaktadır²⁷⁶. Zira sigortacılık ve tahkim konusunda artık uzmanlık kazanmış bu kurumun tecrübeli hakemler ile arabuluculuk müessesini de kendi yapısı içinde organize edebileceği ve böylece sigorta uyuşmazlıklarının daha başarılı şekilde çözüme kavuşturulacağı ileri sürülmektedir. Ancak şu an için mevzuatımız buna olanaklı değildir. Nitekim HUAK'nın 4. maddesine göre arabulucu olarak görev yapanlar, bu sıfatla görev yaptığı uyuşmazlık ile ilgili olarak açılan davada, daha sonra hakemlik yapamaz. Bu nedenle yapılacak bir düzenlemede öncelikle bu

²⁷² Özbek, M. S. (2017), “Arabuluculuk İle Tahkim Yöntemlerinin Kesişme Bölgesi: Arabuluculuk-Tahkim”, *Yargıtay Dergisi*, Cilt: 43, Sayı 1, s. 15, <http://ankaratahkim.com/ARABULUCULUK-TAHK%C4%B0M1.pdf>, (E.T: 06/05/2022).

²⁷³ İlhan, O. (2020). *Arabuluculuk Sözleşmesi*, Seçkin Yayınları, Ankara, s. 40-41.

²⁷⁴ Özgen, s. 139.

²⁷⁵ İstanbul Tahkim Merkezi (t.y.) “İstanbul Tahkim Merkezi Arabuluculuk-Tahkim Kuralları”, <https://istac.org.tr/wp-content/uploads/2019/11/ISTAC-Arabuluculuk-Tahkim-Kurallar%C4%B1-Med-Arb.pdf>, (14/06/2022).

²⁷⁶ Bkz. Özbek, 2017, s. 15-16; Özgen, s. 142; Demirkol B. ve Aküzüm, U. (2020). *Türkiye’de Med-Arb (Arabuluculuk-Tahkim) Yapısı, Mevzuatı ve Uygulanması*, Oniki Levha Yayınları, İstanbul, s. 61-62.

hükmün değiştirilmesi gerekecektir²⁷⁷. Öte yandan bu sistem Komisyon'un ve hakemlerin yükünü arttıracak ve sürelerin uzamasına yol açacaktır. Bu nedenle bu sistemin başarılı olabilmesi için hakem sayısının ve personelin artırılması icap edecektir. Ayrıca iki ayrı alternatif uyuşmazlık sisteminin bir kurum çatısı altında nasıl işleyeceğinin iyi belirlenmesi gerekecektir.

Arb-Tah sisteminin ne şekilde kurgulanacağı konusunda farklı görüşler bulunmaktadır. Zira çeşitli ülke uygulamalarında farklar bulunmaktadır. Ancak ülkemiz için önerilen sistemde Arb-Tah sisteminin bir bütün olarak ele alınması ve Komisyon'a yapılan başvurunun iki yolu da kapsayacak şekilde olması düşünülmektedir. Yani Komisyon'a yapılan tek bir başvuru üzerine önce arabuluculuk yolu kullanılacak, ancak netice alınmazsa tahkim aşamasına geçilecektir. Şayet taraflar Komisyon'a başvurmadan önce arabuluculuk yolunu kullanmışsalar artık Komisyon'da doğrudan tahkim süreçlerine geçilecektir.

Ülkemiz mevzuatında tahkime başvurulmadan önce arabuluculuğa başvurulması zorunlu değildir. Ancak zorunlu olmamakla birlikte tahkime başvuracak olanların arabuluculuk yolunu kullanmak istemeleri söz konusu olabilir²⁷⁸. Kaldı ki tarafların tahkime başvurduktan sonra karar çıkana kadar arabuluculuk vasıtasıyla uyuşmazlıkları çözüme kavuşturmalarının önünde bir engel yoktur²⁷⁹. Bu nedenle karma sistemin bir ihtiyacı karşılayacağı söylenebilir.

Konu hakkında önem arz eden bir husus da Arb-Tah sisteminde hakemlerin arabulucu olarak görev yapıp yapamayacakları ile ilgilidir. Nitekim Komisyon bünyesinde yürütülecek bu iki aşamalı yolda arabulucu ve hakemlerin aynı kişi mi, farklı kişi mi olması gerektiği konusunda farklı görüşler bulunmaktadır. Nitekim tek kişinin hem arabulucu hem hakem olarak iki çözüm mekanizmasında yer almasının avantajlı ve dezavantajlı yönleri olacaktır. Ancak arabuluculuk faaliyetinin hakemler dışında başka kişiler tarafından yürütülmesinin gizlilik ve tarafsızlık açısından daha avantajlı olacağı ifade edilir. Bu nedenle arabuluculuk aşamasında raportörlerden yararlanmak mümkün olabileceği gibi sırf arabuluculuk faaliyeti için

²⁷⁷ Özbek, 2017, s. 15.

²⁷⁸ Özgen, s. 139.

²⁷⁹ Demirkol ve Aküzüm, s. 61-62.

sigorta uyuşmazlıklarında uzman kişilerden yararlanılması mümkündür²⁸⁰. Böylece hakemler önlerine gelen uyuşmazlığı tahkim yargılaması kurallarına göre çözümlenecek ve daha objektif kararlar verecektir. Ancak aynı kişinin hem arabulucu hem de hakem olarak görev yapmasının peşinen yasaklanmaması gerektiğini ve tarafların anlaşması koşuluna bağlanmasının daha isabetli olacağını savunanlar da bulunmaktadır²⁸¹.

Netice itibariyle Sigorta Tahkim Komisyonu gibi sigortacılık konusunda uzmanlaşmış ekibe ve yapıya sahip bir kurumun sigorta uyuşmazlıklarına ilişkin arabuluculuk faaliyetlerini de kendi yapısı içinde tahkim sistemi ile entegre etmesi ve iki ayrı uyuşmazlık çözüm yolunun bir çatı altında toplanması ülkemiz açısından önemli bir alternatif çözüm yolu olarak değerlendirilebilir. Mevzuatta yapılacak düzenlemeler ile arabuluculuk ve tahkim faaliyetlerinin Komisyon bünyesinde belli bir sıra ve sistem içinde yürütülmesi mümkün olduğu gibi, makul bir yaklaşım olarak da görülebilir.

3.1.6. Sigortacılıkta tahkim sözleşmesinin mahiyeti

Tahkim sözleşmesi, tahkimin ilk adımı ve temel şartıdır. HMK tahkiminde taraflar mevcut veya ileride gündeme gelebilecek uyuşmazlıklar için tahkim sözleşmesi yapabilir. Ancak sigortacılıkta tahkim için tarafların önceden bir sözleşme yapmaları şart değildir. Başka bir ifade ile taraflar arasında önceden düzenlenen sigorta sözleşmesinde tahkime ilişkin bir hükmün bulunması gerekli değildir. Aynı şekilde sigorta ettirenin önceden bu hakkından feragat etmesi mümkün ve geçerli değildir. Nitekim sigorta tahkiminin kaynağı SCK'nın 30. maddesidir. Bu maddeye dayanarak, sigortaya ilişkin uyuşmazlığın çıkmasıyla birlikte taraflar arasında kendiliğinden bir tahkim sözleşmesinin kurulduğu söylenebilir. Başka bir ifade ile taraflar arasında borçlar hukuku açısından icap ve kabulün gerçekleştiği kabul edilebilir. Nitekim sigorta şirketinin tahkim sistemine üye olmasıyla birlikte tahkim sözleşmesine ilişkin olarak aleni bir icapta bulunduğu varsayılır. Dolayısıyla sigorta şirketi kendisiyle sözleşme ilişkisi içerisine giren herkese karşı bu icabının geçerli olduğunu baştan kabul etmiş olur. Öte yandan sigorta sözleşmesinin akdedilmesinin ardından, sigorta şirketi ile uyuşmazlık yaşayan sigorta ettirenin veya

²⁸⁰ Özgen, s. 140-145.

²⁸¹ Bkz. Özbek, 2017, s. 95.

sözleşmeden menfaat elde edecek üçüncü kişinin Komisyon'a başvurması kabul iradesi olarak nitelendirilir²⁸². Tam da bu anda, taraflar arasında tahkim sözleşmesinin kurulmuş veya tamamlanmış olduğu söylenebilir.

Görüldüğü üzere sigortacılıkta tahkim sözleşmesinin kurulması, HMK'da düzenlenen tahkim sözleşmesinden farklı olarak taraflar arasında uyuşmazlık çıkmasından önce değil, uyuşmazlık yaşandıktan sonra söz konusu olmaktadır. Böylece sigortalı tarafın Komisyon'a başvurmasıyla birlikte uyuşmazlığın çözümü için atanan hakemin yargılama yetkisi başlamaktadır. Bundan dolayı sigorta tahkim sözleşmesinin kaynağının hem Kanun'dan hem de taraflar arasında kendiliğinden kurulan sözleşmeden veya sözleşme ilişkisinden kaynakladığı söylenebilir²⁸³.

3.1.7. Sigortacılıkta tahkime elverişlilik

Sigortacılıkta tahkimin esasları ve işleyişi genel olarak HMK'da, özel olarak da SCK'da düzenlendiği için tahkime elverişlilik bahsinde zikredilen hükümlere bakmak gerekir.

HMK'nın 407-445. maddeleri arasında tahkim yargılamasına ilişkin hükümlere yer verilmiştir. Tahkime elverişlilik konusu ise HMK'nın 408. maddesinde düzenlenmiştir. Bu maddede, taşınmaz mallar üzerindeki aynî haklardan veya iki tarafın iradelerine tabi olmayan işlerden kaynaklanan uyuşmazlıkların tahkime elverişli olmadığı belirtilmiş ve böylece genel olarak bu iki alan dışında kalan uyuşmazlıkların tahkime elverişli olduğu ifade edilmiştir. Buradan yola çıkılarak sigorta uyuşmazlıklarının sigortacılıkta tahkim bağlamında çözüme kavuşturulmasına engel bir durumun olmadığı söylenebilir.

İkinci olarak sigortacılıkta tahkim yargılamasının esasları SCK'nın 30. maddesinde düzenlenmiştir. Bu bağlamda sigorta uyuşmazlıklarının tahkime elverişli olup olmayacağı buradaki hükümlerden çıkarılmaktadır. Buna göre, SCK'nın 30/1. maddesinde; sigorta ettiren veya sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayan kişiler ile rizikoyu üstlenen taraf arasında sigorta sözleşmesinden veya Hesap'tan faydalanacak kişiler ile Hesap arasında doğan uyuşmazlıkların çözümü amacıyla Birlik nezdinde Komisyon'un oluşturulduğu belirtilmiştir. Bu hükme göre ülkemizde 14/06/2007

²⁸² Özdamar, s. 841; Yeşilova Aras ve Yeşilova, s. 291.

²⁸³ Kayıhan ve Selanik, s. 74-75; Özdamar, s. 841.

tarihi itibariyle sigorta uyuşmazlıkları alanında görev yapmak üzere ihtiyari bir tahkim merkezi oluşturulmuştur²⁸⁴. Gelineen noktada HMK'nın 408. maddesi ile SCK'nın 30. maddesine göre sigorta sözleşmelerinden kaynaklanan uyuşmazlıklarının tahkime elverişli olduğu söylenebilir²⁸⁵. Bu nedenle sigorta uyuşmazlıklarının Komisyon nezdinde çözüme kavuşturulmasının önünde bir engel yoktur.

Ancak sigortacılıkta tahkime yapılan başvuruların adil yargılama hakkı gözetilerek çözüme bağlanması büyük önem taşır. Tahkim yargılamasının tıpkı mahkemelerde olduğu gibi adil şekilde yürütülmesi ve adil yargılama hakkına halel getirilmemesi gerekir. Bu bağlamda sigortacılıkta tahkime başvuru iradi olmakla birlikte kişilerin adil yargılama hakkında feragat gibi değerlendirilmemesi gerekir. Ancak ülkemizde sigortacılıkta tahkim sistemi devletin kontrolü altında işler. SCK'nın 30. maddesinde HMK'ya atıf yapılarak kişilerin devlet mahkemelerine başvuru hakkında vazgeçerek sigortacılıkta tahkime başvurmaları durumunda dahi adil yargılama hakkının en önemli unsurları olan tarafların eşitliği ve hukuki dinlenilme hakkına riayet edileceği belirtilmiştir. Komisyon'un yapısı itibariye hakemlerin yetkilerinin sınırlı olması ve usul hukukuna ilişkin eksiklerin bulunması zaman zaman tahkime elverişlilik ve adil yargılama hakkının işletilmesi konularında tereddütlere yol açmaktadır²⁸⁶. Ancak günümüze kadar Komisyon'un çözüme kavuşturduğu uyuşmazlık sayısının her geçen gün artarak devam etmesi, yapılan yargılamalarda sarf edilen sürelerin kısalığı, yargılama masraflarının mahkeme harçlarına göre düşüklüğü, tarafların eşitliği ve hukuki dinlenilme hakkı konusunda sistemin HMK'da düzenlenen olanaklardan yararlanmaya imkan vermesi vb. nedenlerle adil yargılama hakkının korunduğu ve ileri sürülen tereddütlerin yerinde olmadığı söylenebilir.

²⁸⁴ Çakan, s. 120-122.

²⁸⁵ Kayıhan ve Selanik, s. 83-84.

²⁸⁶ Çakan, s. 120-121.

3.2. Sigorta Tahkim Komisyonu'nun Teşekkülü ve Kurumsal Yapısı

Sigorta Tahkim Komisyonu teşekkül ederken kurumsal bir yapıda oluşturulmuştur. Bu bağlamda Komisyon; komisyon başkanlığı, sekretarya ve hakemler olmak üzere üçlü bir yapı üzerine bina edilmiştir.

3.2.1. Sigorta tahkim komisyonu'nun teşkilat yapısı²⁸⁷

Ülkemizde 14/06/2007 tarihinde RG'de yayımlanan 5684 sayılı SCK'nın 30. maddesi ile; sigorta sözleşmelerinden doğan uyuşmazlıkların çözümü amacıyla Türkiye Sigorta, Reasürans ve Emeklilik Şirketleri Birliği (Birlik)²⁸⁸ bünyesinde Sigorta Tahkim Komisyonu kurulmuştur (SCK, m. 30/1). Böylece evvelimde sigorta tahkim yargılaması, Komisyon bünyesinde işlemek üzere tasarlanmıştır²⁸⁹. Komisyon'un merkezi İstanbul olarak belirlenmiştir.

Komisyon, yargılama faaliyetlerini yürüten hakemlere sekretaryal destek veren bir kurum olarak tasarlanmıştır²⁹⁰. Bu bağlamda Komisyon'un temel amacı, sigorta ettirenler veya sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayanlar ile sigorta kuruluşları arasında sigorta sözleşmesinden kaynaklanan uyuşmazlıkların çözüme kavuşturulmasını sağlamak üzere SCK'nın 30. maddesi çerçevesinde kurulan tahkim sisteminin etkin şekilde çalışmasını sağlamaktır. Bu temel amaç dışında Komisyon'un başka amaçları da bulunmaktadır. Bunlar; sigortalılar ile sigorta kuruluşları arasındaki ortaya çıkan uyuşmazlıkların, sigortacılık veya sigorta hukuku alanında ihtisaslaşmış kişilerce daha kısa sürede ve en az maliyetle çözüme kavuşturulmasını sağlamak suretiyle mahkemelerin iş yükünü azaltmak ve bir an önce neticeye ulaşmak; taraflar arasında ortaya çıkan uyuşmazlıkların etkin ve hızlı bir şekilde çözümlenmesine olanak sağlayarak sigorta sektörüne güven duyulmasını sağlamak; ilgili düzenleyici ve denetleyici kurumlara sağlayacağı bilgi ve raporlarla

²⁸⁷ Çalışmanın bu bölümünde "Sigorta Tahkim Komisyonu'nun Teşkilat Yapısı" başlığı altında ele alınan kısım Gedik Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Öğretim Yönetmeliği'nin 10. maddesi uyarınca müstakil bir çalışma olarak yayımlanmıştır. Bkz. Yıldız, H. (2022). "Sigorta Tahkim Komisyonu'nun Örgütsel Yapısı ve İşleyişi", *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2022, S. 18 (1), s. 68 - 78, <https://dergipark.org.tr/en/pub/esad/issue/70716/1117627>, (E.T: 26/07/2022).

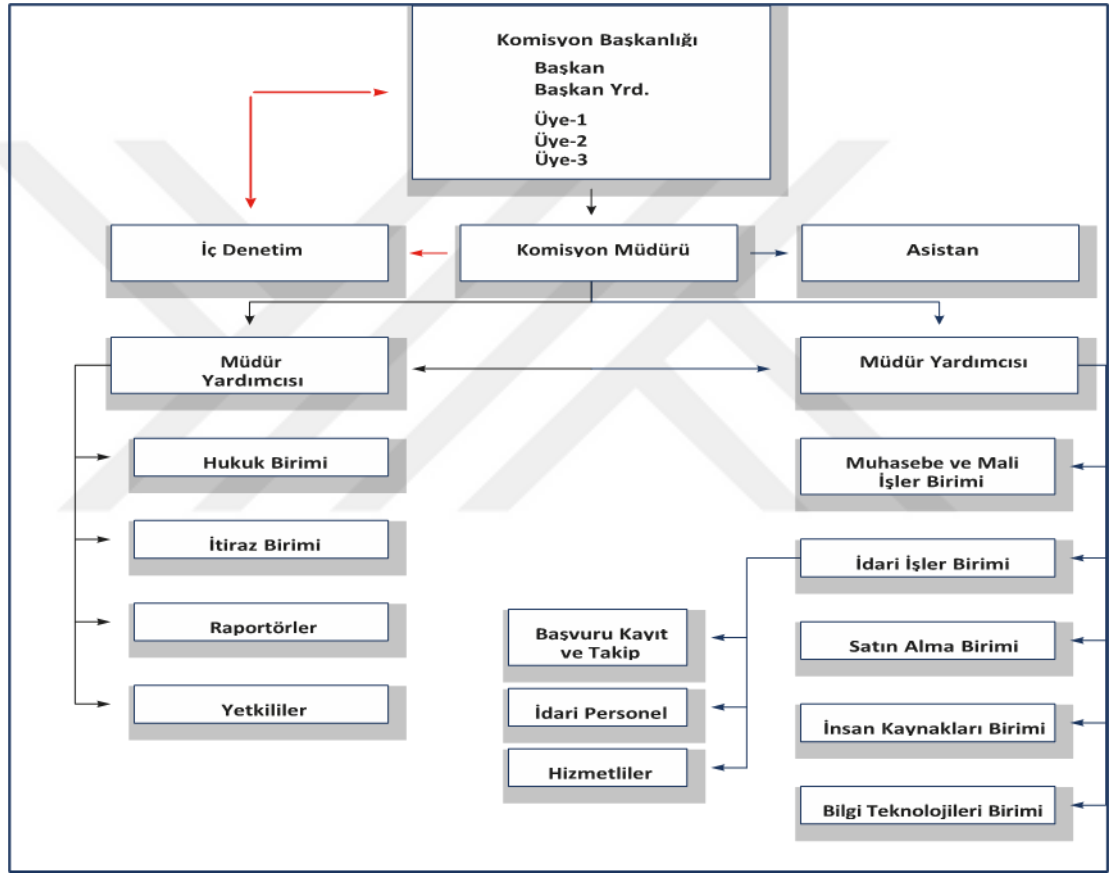
²⁸⁸ Kısa adı; Türkiye Sigorta Birliği'dir (TSB).

²⁸⁹ Karasu ve Güner, s. 313.

²⁹⁰ Kozanhan O. E, s. 36.

sektörün işleyişinde ortaya çıkabilecek eksiklik veya sorunlara dikkat çekmek ve bu cihetle yapılabilecek yeni düzenlemelere destek vermektir²⁹¹.

Komisyon'un nasıl teşekkül edeceği ise SCK'nın 30/2. maddesi ile STY'nin 5. maddesinde belirtilmiştir. Buna göre; Komisyon; Sigorta Tahkim Komisyonu Başkanlığı ile sekreteryadan oluşmaktadır. Sekreteryada görev yapan yetkililer ise Komisyon müdür ve yardımcıları, büro müdür ve yardımcıları, raportörler ile diğer çalışanlardan oluşmaktadır (STY, m. 5/1). Sigorta Tahkim Komisyonu'nun organizasyon şeması aşağıda belirtildiği gibidir²⁹².

Şekil 3.1: Sigorta Tahkim Komisyonu Organizasyon Şeması

Kaynak: STK, “2021 Faaliyet Raporu”, s. 12.

3.2.1.1. Sigorta tahkim komisyonu başkanlığı

Sigorta Tahkim Komisyonu Başkanlığı; 10/8/2021 tarih ve 31564 sayılı Yönetmelik’te yapılan değişikliklerden sonra bir SEDDK temsilcisi, iki Birlik

²⁹¹ STK (2022). “Komisyonun Görevleri ve Amacı”, s. 1, http://www.sigortatahkim.org/index.php?option=com_content&view=article&id=55&Itemid=81, (E.T: 05/06/2022).

²⁹² STK, “2021 Faaliyet Raporu”, s. 12, http://www.sigortatahkim.org.tr/files/FaaliyetRaporu_2021_web.pdf, (E.T: 10/06/2022).

temsilcisi, bir tüketici derneği temsilcisi ile SEDDK tarafından belirlenen bir akademisyen hukukçu temsilcisinin katılımıyla oluşur²⁹³. Toplam beş üyeden oluşan Başkanlıkta üyeler iki yıllığına görev yapar. Başkanlık, üye tamsayısının salt çoğunluğunun sağlanması ile toplanır. Yapılacak ilk toplantıda Komisyon'un içinden Başkan ve başkan yardımcıları seçilir (STY, m. 5/3-8).

Başkanlığın görevleri ise SCK'nın 30/3. maddesi ile STY'nın 6. maddesinde belirtilmiştir. Buna göre; müdür ve müdür yardımcılarını atamak, Birlik tarafından ayrı bir hesapta izlenecek olan Komisyon'un bütçesini hazırlayarak Birliğe sunmak, tahkim sisteminin adil, tarafsız ve etkin bir biçimde işleyişini sağlamak için gerekli önlemleri almak, Komisyon'un faaliyet sonuçları hakkında yıllık rapor hazırlayarak Birliğe ve SEDDK'ya (değişiklikten önce Müsteşarlığa) göndermek, bilgi işlem alt yapısını hazırlamak, kanunlarla kendisine verilen diğer görevleri yapmak, raportörler ve diğer personeli atamak, hakem başvurularını değerlendirerek uygun görülenlerin kabulü için durumu SEDDK'ya bildirmek, sigorta hakem listesini tutmak, uyuşmazlığın çözümü için hakem seçilmesi ve gerektiğinde hakem heyeti oluşturulmasının Yönetmelik hükümleri çerçevesinde ve doğru bir biçimde gerçekleşmesini sağlayacak mekanizmaları kurmak ve bunun denetimini sağlamak, itiraz hakem heyetlerini kurmak, hakem ücretini ödemek, büro açılmasına karar vermek, Komisyon müdür ve müdür yardımcılarını ile Büro müdürü ve müdür yardımcılarını verilecek görevleri belirlemek, SEDDK tarafından verilen diğer görevleri yerine getirmektir. Ayrıca Komisyon, işin niteliği gereği bizzat kendisi yapması gerekenler hariç olmak üzere, işlerin ifası için Komisyon müdürüne veya büro müdürüne yetki verebilir. Yine Başkanlık, gerek gördüğü hallerde, uyuşmazlık konusunda tahkime gidilmeden önce ön bilgi vermek amacıyla danışmanlık hizmeti sağlayacak bir mekanizma oluşturabilir²⁹⁴.

²⁹³ “Kurum temsilcisinin asgarî on yıl kamu hizmetinde çalışmış, sigortacılık alanında deneyim sahibi ve en az daire başkanı seviyesinde olması; Birlik temsilcilerinin de genel müdür yardımcısı için öngörülen şartlara sahip olması gerekir. Tüketici derneği temsilcisi ise Türkiye çapında en fazla üyeye sahip tüketici derneğinin önereceği üç aday arasından Müsteşarlıkça seçilir.” (SCK, m. 30/2). “Kurum tarafından belirlenecek akademisyen hukukçunun sigorta hukuku, hukuk usulü veya medeni hukuk alanlarından en az birinde doktor öğretim üyesi veya daha üst ünvana sahip olması gerekir” (STY, m. 5/7).

²⁹⁴ Karasu ve Güner, s. 314.

Ancak Başkanlığın teşekkül biçimi konusunda literatürde bazı eleştiriler bulunmaktadır²⁹⁵. Buna göre, öncelikle, SCK'da Başkanlıktan söz edilmemiş, hem yönetim birimi hem de işleyiş birimi olarak Komisyon gösterilmiştir. Ancak bu ayırım sonradan Yönetmelik'le yapılmıştır²⁹⁶. Bu ayırımın Kanun ile yapılmayıp Yönetmelik'le yapılması normlar hiyerarşisine uygun düşmemektedir.

Öte yandan Başkanlığın üye yapısı ve dağılımı adil ve dengeli gözükmemektedir. Şöyle ki; Başkanlık bir yargı mercii değildir. Bu nedenle sigorta uyuşmazlıklarının Başkanlıkça nihai olarak çözülmesi mümkün değildir. Uyuşmazlıklar Başkanlık tarafından atanan hakemler tarafından karara bağlanmaktadır. Hakemler ise bağımsız ve tarafsızdır. Zaten bu husus, kanunla güvenceye bağlanmıştır. Ancak hakem listelerinin belirlenmesinde ve hakemlerin tayininde yetkili olan Başkanlık bünyesinde Birlikten iki temsilcinin bulunması eleştiri konusu yapılmaktadır. Zira Başkanlığın beş üyesinden ikisi davalı olan sigorta şirketlerinin görevlisi olarak yer aldıkları Komisyon'da hakemlerin belirlenme ve atanma süreçlerinde etkin rol oynarken, uyuşmazlığın diğer tarafında yer alan davacıların süreç içinde hiçbir rolü yoktur. Başka bir ifade ile tahkim yargılamasının en önemli aktörleri olan hakemler davalıların (sigorta şirketlerinin) etkin olduğu Birlik tarafından tayin edilmektedir. Bu nedenle hakemlerin üyesi oldukları taraf ile uyuşmazlık içinde olan karşı taraf arasında tarafsız kalıp kalmayacağı şüpheli gözükmemektedir. Oysaki HMK tahkim yargılamasında hakemlerin belirlenmesi taraflara bırakılmış ve bu süreçte tarafların rolü eşit ve dengeli oluşturulmuştur. Sigortacılıkta tahkim yargılamasında hakem heyetinin belirlenmesi taraflara bırakılmamış ve tarafsız olduğu iddia edilen Başkanlığa bırakılmıştır. Ancak izah edildiği üzere Başkanlığın teşekkül biçimi ve ilgili menfaat gruplarından gelen üye sayısı sigortalıların lehinde olacak şekilde belirlenmiştir. Başkanlığın beş üyesinden birinin tüketici derneği temsilcisi olarak seçilmiş olması nedeniyle sigortalıların menfaatini koruyacağı düşünülebilir. Ancak burada sorunlu birkaç husus vardır. Öncelikle sigorta yaptıran tüzel kişi tacirler tüketici konumunda değildir. İkinci olarak sigorta yaptıran tüm tüketiciler dernek üyesi değildir. Dolayısıyla Başkanlıkta üyesi olan tüketici derneğinin bu kişilerin menfaatini koruyup korumayacağı şüphelidir. Birliğin görevlendirdiği bir üye ile hukukçu

²⁹⁵ Bkz. Yeşilova Aras ve Yeşilova, s. 304-310.

²⁹⁶ Kabukçuoğlu Özer, s. 502.

olarak seçtiği bir üyenin davacı lehine asgari bir hukuki güvence sağlayacağına ise hiçbir garantisi yoktur. Gelineen noktada Başkanlığın üye teşekkül yapısı yargısal temel hakların korunması açısından adil ve dengeli gözükmemektedir. Mevcut yapı silahların eşitlik ilkesi ve hakkaniyete uygun düşmemektedir. Başkanlığın bu yapısı Komisyon'da önemli rolleri olan müdürleri ve raportörleri etkileyebileceği gibi süreçte yargısal faaliyet yapan hakemlerin tarafsızlığına ve bağımsızlığına gölge düşürmektedir²⁹⁷.

Belirtilen bu eleştirileri gidermek ve Komisyon'un bağımsızlığını arttırmak için Başkanlığın teşekkül yapısında değişiklikler yapılmasında yarar vardır. Bu doğrultuda yapılacak değişikliklerle öncelikle Komisyon'a Adalet Bakanlığı'ndan hâkim kökenli bir üye eklenmesi mümkündür. İkinci olarak hukukçu akademisyen sayısının ikiye çıkarılması olasıdır. Bu şekilde taraflarla bir şekilde bağlantısı olan üyelerin Komisyon'daki ağırlığı azaltılacak, diğer taraftan üyelerle hiçbir şekilde bağlantısı olmayan Adalet Bakanlığı'ndan seçilen üye ile hukukçu akademisyenlerin ağırlığı arttırılmış olacaktır²⁹⁸.

3.2.1.2. Sigorta tahkim komisyonu sekreteryası

Komisyon'un organizasyon sistemi içinde ikinci önemli yapı sekreteryadır. Sekreteryaya; müdür, raportör, itiraz yetkilisi ve diğer personelden oluşur (STY, m. 30/3).

3.2.1.2.1. Komisyon müdürü

Komisyon, hakemlere sekretaryal destek veren kurum olarak da nitelendirilir²⁹⁹. Sekreteryanın başında Komisyon müdürü yer alır. Komisyon müdürü ve yardımcıları Başkanlık tarafından atanır. Atama işlemi tamamlandıktan sonra durum en geç on iş günü içinde SEDDK'ya yazılı olarak bildirilir (STY, m. 7/1). Komisyon müdürlüğü makamı, sekreteryanın başı konumundadır ve yargılama içindeki rolü fazladır.

²⁹⁷ Yeşilova Aras ve Yeşilova, s. 304-310; Ayrıca Bkz. Karasu, R. (2016). *Karayolları Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası, Trafik Sigortası*, Yetkin Yayınevi, Ankara, s. 136-138.

²⁹⁸ Karasu ve Güner, s. 313; Ayrıca Bkz. Karasu, 2016, s. 136-138.

²⁹⁹ Yaşar, s. 216.

Komisyon müdür yardımcısının birden fazla atanması durumunda, yardımcılarından en az birinin sigortacılık veya sigortacılık tekniği ile alakalı alanlardan mesul olması gerekir. Ancak bu sorumluluğun verileceği müdür yardımcısının en az iki yıllık sigortacılık tecrübesi olması gerekir (STY, m. 7/5).

Komisyon müdür ve yardımcıları atanırken daha önce bazı görevlerde fiilen çalışmış kişilerden olmaması gerekir. Buna göre; sigorta şirketlerinin, reasürans şirketlerinin, sigortacılık yapan diğer kuruluşların, sigorta eksperlerinin, sigorta acentelerinin ve brokerlerin ortakları, yönetim ve denetiminde bulunanlar ve bunlar adına imza atmaya yetkili olanlar ile tüm bu kuruluşlarda meslekî faaliyet icra edenler ve sigorta eksperleri, sigorta acenteleri ve brokerler Komisyon müdürü yardımcısı olamaz (STY, m. 7/2).

Komisyon müdürünün görevleri ise STY'nin 7/3. maddesinde belirtilmiştir. Buna göre; raportör ve diğer personel ihtiyacını belirlemek, sistemin sağlıklı bir biçimde çalışmasını sağlamak, personel alımı için gerekenleri yapmak, raportör ve diğer personelin atanabilmeleri için gerekli şartları taşıyıp taşımadığını inceleyerek uygun olanları ve gerekli tüm bilgi ve belgeleri Başkanlığa sunmak, hakemlerin reddine yönelik yapılan başvuruları incelemek, hakem kararlarını en geç üç iş gününü içinde taraflara bildirmek, hakemlik ücreti, Komisyon'a başvuru ücreti ve üyeliğe katılma payının belirlenmesinde SEDDK'ya görüş bildirmek, Başkanlıkça kendisine verilen diğer görevleri yapmak müdürün görevleri arasında sayılmaktadır.

Ancak müdürün görevleri konusunda literatürde bazı eleştiriler bulunmaktadır³⁰⁰. Buna göre; HMK tahkiminden farklı olarak sigortacılıkta tahkimde müdürlerin yargılama sürecinde etkin rol aldığı düşünülmektedir. Nitekim HMK tahkiminde hakemin reddi usulü taraflarca belirlenirken, sigortacılıkta tahkimde hakemlerin reddi gibi yargısal bir konuda müdür yetkilendirilmiştir. Bu bağlamda hakem listesinin oluşturulması ve hakem tayini için yapılan eleştiriler hakemlerin reddi konusunda müdür için de geçerli olacaktır. Yani müdürün hakem reddi gibi konularda söz sahibi olması yargısal faaliyete müdahale anlamına geleceği gibi, müdürün Başkanlıktaki üyelerin etkisinde kalması mümkündür. Bu da hakemin reddi bakımından kanuni düzenlemelerin zafiyet içerdiği yorumuna neden olmaktadır. Ayrıca müdürün belirlenmesinde aranan şartlarda sigorta hukukunda iki yıl veya

³⁰⁰ Bkz. Yeşilova Aras ve Yeşilova, 310-313.

sigortacılıkta beş yıl tecrübe istenmesi bir başka eleştiri konusunu oluşturmaktadır. Oysaki müdürün belirlenmesinde aranan şartların hakemler için konulan şartlarla aynı olması beklenirdi³⁰¹.

3.2.1.2.2. Raportörler

Sekretaryada görev yapan ikinci grup çalışanlar raportörlerdir. Raportörler, Komisyon müdürü tarafından atanır. Ancak görev süreleri ve ücretleri Başkanlık tarafından belirlenir (STY, m. 8/2).

Raportör; “*Sigorta ettiren veya sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayan kişiler ile riski üstlenen taraf arasında sigorta sözleşmesinden doğan uyuşmazlıkların çözümü amacıyla Komisyon’a intikal etmiş şikâyetler üzerinde ön incelemeyi yapan kişidir.*” (STY, m. 4/1). Dolayısıyla raportörün görevi, sigorta sözleşmesinden doğan ve Komisyon’a intikal etmiş olan uyuşmazlıkların çözümüne yönelik ilk inceleme ve değerlendirmeyi yapmaktır. Ancak raportörlerin uyuşmazlığın esasına girmemeleri ve bu konuda karar vermemeleri gerekir. Öte yandan raportörler hayat ve hayat dışı sigorta branşlarından sadece birinde faaliyet icra edebilir. Raportörler, kendilerine gelen dosya üzerindeki çalışma ve incelemelerini on beş gün zarfında bitirmek zorundadırlar (STY, m. 8/3).

Raportörlerin atanabilmeleri için gerekli olan koşullar; malî güç dışında sigorta şirketi ve reasürans hukukunda en az iki yıl veya sigortacılıkta en az beş yıl deneyim sahibi olmaktır (STY, m. 8/1).

Ancak literatürde raportörlerin tahkim yargılamasındaki durumu ve yetkileri konusunda bazı eleştiriler bulunmaktadır³⁰². Buna göre; sigorta uyuşmazlıklarının sadece hakemler tarafından çözüme kavuşturulması gerekirken SCK’nın 30/7. maddesine yer verilen “*Uyuşmazlıklar, hayat ve hayat dışı sigorta gruplarının sadece birinde görev yapacak olan sigorta hakemleri ve raportörler aracılığıyla çözülür.*” ifadesi ile raportörlerin de sürece dâhil edildiği ve bir anlamda yargılama yetkisinin hakemler ile raportörler arasında paylaştırıldığı belirtilmekte ve bu durum eleştiri konusu yapılmaktadır. Başka bir ifade ile Kanun’un lafzı raportörlerin hakemlerle denk olduğu ve aynı işlevi gördükleri anlamının ortaya çıkmasına neden

³⁰¹ Yeşilova Aras ve Yeşilova, 310-313.

³⁰² Dekak, s. 70-71.

olmaktadır. Oysaki raportörlerin temel görevi kurum içinde hakemlerle görülebilecek bir uyuşmazlık olup olmadığını belirlemektir. Başka bir ifade ile raportörlerin görevi usuli meseleler hakkında ve yargı dışı olacak şekilde karar vermektir. Dolayısıyla raportörlerin yargılama görevi yoktur ve olmamalıdır³⁰³. Ancak STY'nin 16/2/a. maddesinde raportörlerin görevi; “*Sigortacılık yapan kuruluşa gerekli başvuruların yapılıp yapılmadığının, yapılmışsa talebinin kısmen ya da tamamen olumsuz sonuçlandırıldığının ya da sigortacılık yapan kuruluşun onbeş işgünü içinde cevap vermediğinin değerlendirilmesi*” olarak belirtilir. STY'nin 16/5-6. maddesinde ise raportörün dosyayı uyuşmazlığın halli için gerekli olduğu kabul edilen bilgi ve belge eksikliği açısından inceleyeceği belirtilir. Ön incelemede bilgi ve belge eksikliğinin olduğunun anlaşılması hâlinde ise raportör taraflara bilgi vererek dosyayı kapatır. Oysaki Komisyon'a başvuran sigortalı tarafın bu başvuru öncesinde sigorta şirketine başvuru yaptığını ancak bu başvurunun olumsuz sonuçlandığını belgelendirmesi gerekir. Davacının bu iddiasını yeterli şekilde belgelendiremediği veya sigorta şirketinin böyle bir başvuru yapılmadığını iddia ettiği durumlarda sigortalı tarafından Komisyon'a usulüne uygun başvuru yapılıp yapılmadığının anlaşılabilmesi için hakemlerin dosya üzerinde derinlemesine inceleme yapması gerekir. Yapılan incelemede şayet başvurunun usulüne uygun yapılmadığı anlaşılırsa başvuru usulden reddedilecek ve sigorta şirketi lehine vekalet ücretine hükmedilecektir. Bu değerlendirmeleri ön inceleme aşamasında yapan raportörler, dosya daha hakemlere intikal etmeden, uyuşmazlık hakkında karar vermekte ve dosyayı kapatabilmektedir. Hakemler tarafından incelenip karara bağlanması gereken bir uyuşmazlık hakkında raportörlerin çok da derinlemesine inceleme yapmadan on beş günlük bir sürede karar vermesi yargılama yetkisinin devri anlamına geleceği gibi zaman zaman bir hakkın ihlal edilmesine de yol açabilmektedir³⁰⁴.

Öte yandan raportörler için hakemler gibi ret veya çekinme hakkı tanınmamıştır. Bu durum Komisyon'un daimi çalışanı olan raportörlerin pozisyonlarının tarafsızlık ve bağımsızlık ilkeleri yönünden tartışmalara sebebiyet vermektedir³⁰⁵.

³⁰³ Yeşilova Aras ve Yeşilova, s. 315-316.

³⁰⁴ Çakan, s. 91-92.

³⁰⁵ Kayıhan ve Selanik, s. 99.

Görüldüğü üzere sigortacılıkta tahkim yargılamasında raportörlerin bir taraftan hakem statüsünde görülmesi, diğer taraftan Komisyon çalışanı olarak kabul edilmesi tezat oluşturmaktadır.

3.2.1.2.3. İtiraz yetkilisi

SCK'nın 30/12. maddesinde 2013 yılında 6456 sayılı Kanun ile yapılan değişiklik sonrası itiraz başvuru yolu oluşturulmuştur. Ancak bu süreçte başvuru ve dosyanın itiraz hakem heyeti tarafından incelenmesinden evvel ön incelemeye tabi tutulabilmesi için itiraz yetkilisi pozisyonu tesis edilmiştir. İtiraz yetkilisi, itiraz hakem heyetine intikal etmiş dosyalar üzerindeki ön incelemeyi yapan kişidir. İtiraz yetkilisi bu aşamada itirazı süre ve miktar bakımından, başka bir ifade ile usul yönünden inceler (STY, m. 16/A/I). İtiraz yetkilisinin görev ve yetkileri raportörlerinki ile aynıdır.

3.2.1.2.4. Diğer personeller

Başkanlık, gerek duyduğu alanlarda istihdam etmek üzere ve sistemin sağlıklı biçimde işlemesine olanak verecek şekilde kadrosuna personel alabilir (STY, m. 9/1).

3.2.1.3. Sigorta tahkim komisyonu'nda görev yapan hakemle

Komisyon bünyesinde yürütülen tahkim yargılaması hakemler aracılığıyla yapılır. Bu nedenle sigortacılıkta tahkim sistemi içinde en önemli görevler hakemlere düşer.

3.2.1.3.1. Hakemlerin görevleri

Sigorta hakemleri, sigorta ettiren veya sigorta sözleşmesinden menfaat temin eden kişiler ile rizikoyu üstlenenler arasında sigorta sözleşmesinden doğan uyuşmazlıkları çözen kişidir (SCK, m. 2/o-n; STY, m. 4/1/ğ). Hakemler, uyuşmazlığın çözümünde hâkimler gibi görev yapar. Bu bağlamda hakemler önlerine gelen uyuşmazlıkları usul ve esas bakımından inceleyip nihai sonuca ulaşır. Hakemlerin verdikleri kararlar belli bir tutara kadar kesindir.

Hakemler de raportörler gibi hayat ve hayat dışı sigorta branşların sadece birinde görev yapabilir. Ayrıca hakemler kendi aralarında uyuşmazlık hakemi ve itiraz hakemi olarak ikiye ayrılır (STY, m. 14/1-2).

Hakemler, mücbir sebep ve umulmayan haller dışında Komisyon'ca verilen görevi reddedemez (SCK, m. 30/15). Ancak literatürde listeye rızası ile kaydolmuş hakemlerin görev alma konusunda zorlanması haksız bir beklenti olarak değerlendirilir³⁰⁶.

Sigortacılıkta tahkim yargılamasında görev yapacak olan hakemler, HMK tahkiminde olduğu gibi, taraflarca belirlenmez. Hakemler, önceden hazırlanmış listelerden Başkanlık tarafından seçilir. Bu durum hakemlerin tarafsızlığı konusunda oluşabilecek tereddütleri gidermeye yeter. Nitekim hakemlerin taraflarca seçilmesi durumunda tarafların hakemlerle irtibata geçmeleri ve onları etkilemeye çalışmaları ihtimal dâhilinde olacaktır. Ayrıca tarafların hakemleri belirleme süreci zaman kayıplarına ve yargılamanın gecikmesine yol açacaktır³⁰⁷.

3.2.1.3.2. Hakemlerde aranacak nitelikler ve hakem listesinin oluşturulması

Sigorta tahkim hakemlerinin görevlendirilmesinde aranacak nitelikler ve hakem listesinin oluşturulmasına ilişkin önemli hususlar SCK ile STY'de yer alır.

3.2.1.3.2.1. Sigorta tahkim hakemlerinde aranan nitelikler

Sigorta tahkim hakemlerinde aranacak nitelikler SCK'nın 30/8. maddesi ile STY'nin 13/3. maddesinde ayrıntılı şekilde düzenlenmiştir. Buna göre; hakem olmak isteyenlerin; sigorta şirketi ve reasürans şirketi kurucularında aranan niteliklere (malî güç koşulu haricinde) sahip olması, en az dört yıllık bir yüksek okul mezunu olması ve sigorta hukukunda en az beş yıl veya sigortacılıkta en az on yıl tecrübe sahibi olması gerekir.

Kanun'da belirtilen ve hakemlerde aranacak şartları taşıyanların SEDDK tarafından yapılan sınavda başarılı olması gerekir. Sınava girmek isteyen adayların başvurularının incelenmesi ve sınava girebilip giremeyeceklerine ilişkin karar verilmesi Aday Değerlendirme Komisyonu tarafından yapılır. Bu Komisyon tarafından son şekli verilen başvuru listesi Sigortacılık Eğitim Merkezi'ne (SEGEM) bildirilir. Sınav SEGEM tarafından yapılır. Sınavda başarı gösterenler ilan edilir ve

³⁰⁶ Bkz. Yeşilova Aras ve Yeşilova, s. 326.

³⁰⁷ Karasu ve Güner, s. 314.

SEDDK'ya bildirilir. SEDDK'nın kabul etmesi hâlinde, uygun görülenler hakemlik listesine kaydedilmek üzere Komisyon'a bildirilir (STY, m. 13/A).

Öte yandan 10/08/2021 ve 15/09/2021 tarihlerinde STY'nin 14/7. maddesinde yapılan değişikliklerle beraber bazı meslek sahiplerine sınavsız hakem olma hakkı verilmiştir. Böylece üst mahkemelerde ve bazı kuruluşlarda belli görevlerde bulunan bazı hâkim ve görevlilerin itiraz hakemi olarak Komisyon hakem listesine doğrudan kayıt olmaları mümkün hâle gelmiştir³⁰⁸.

Yine, 07/06/2023 tarihinde STY'nin 13/3. maddelerinde değişiklik yapılarak hakemlik sınavına girebileceklerin kapsamı genişletilmiştir. Buna göre “*aktüerya, risk kabul, teknik muhasebe ile reasürans alanları*” sigortacılık deneyimine dahil edilmiş ve hakem aday tabanı genişletilmiştir.

3.2.1.3.2.2. Hakem listesinin oluşturulması

SCK'nın 30/8. maddesinde belirtilen nitelikleri taşıyıp da hakem olmak isteyenler, gerekli koşullara sahip olduklarını gösterir belgelerle birlikte Komisyon'a başvurabilir. Bu başvurularda, sigortacılık alanındaki uzmanlıkların belirtilmesi gerekir. Ancak bir kişinin birden fazla uzmanlık alanı belirtmesi mümkündür.

Hakemlik başvurusu kabul edilenlerden SEDDK tarafından uygun görülenlerin kaydedilmesi amacıyla bir liste tutulur. Ancak bu liste uyumsuzluk hakemleri ile itiraz hakem heyetinde yer alacak hakemler için ayrı ayrı hazırlanır. Bir hakemin birden fazla listede yer alması mümkün değildir (STY, m. 14/1-2).

Listeye kaydolan hakemler ilk defa görevlendirilmeye başlamadan önce Komisyon tarafından düzenlenen eğitimlere katılmak zorundadır. Ayrıca beş yılda bir yenileme eğitimleri yapılır. Bu eğitimin içeriği Başkanlığın önerisi üzerine SEDDK tarafından belirlenir (STY, m. 19/4-7).

³⁰⁸ “Kanunun 30/8. Maddesinde belirtilen şartları taşımak kaydıyla, Yargıtay Büyük Genel Kurulunun iş bölümü kararına göre sigorta sözleşmelerinden kaynaklanan uyumsuzlukları çözmekle görevli dairelerdeki başkan ve üye hâkimler, Hâkimler ve Savcılar Kurulunun iş bölümü kararına göre bölge adliye mahkemelerinin sigorta sözleşmelerinden kaynaklanan uyumsuzlukları çözmekle görevli dairelerdeki başkan ve üye hâkimler, 10/7/2018 tarihli ve 30474 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan 3 sayılı Üst Kademe Kamu Yöneticileri ile Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Atama Usûllerine Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile atanan Kurul başkan ve üyeleri ile 6400 veya üzeri ek göstergeli görevlere atanarak en az altı ay süreyle bu görevlerle ilgili ek göstergelere tabi şekilde görev yapmış olanlar başvuruda bulunmaları hâlinde itiraz hakemi olarak listeye doğrudan kaydedilir.” (STY, m. 14/7).

3.2.1.3.2.3. Hakemlerin reddi ve çekilmesi

Komisyon tarafından dosyaya atanan hakemlerin bu görevi kabul etmeleri gerekir. Ancak mücbir nedenler ve umulmayan hallerde görevi reddetmeleri mümkündür (SCK, m. 30/15).

HMK'nın hâkimin yasaklılığına ve reddine ilişkin hükümleri hakemler hakkında da uygulanır. Ayrıca bu konuda sigortacılık mevzuatında özel düzenleme bulunur. Nitekim sigorta hakemlerinin ret nedenleri STY'nin 17. maddesinde tek tek sayılmıştır. Bu maddede belirtilen hallerden birinin varlığı hâlinde hakemin reddi mümkün olabilir.

Benzer şekilde sigorta hakeminin dosyadan çekilmesi de mümkündür. STY'nin 18. maddesinde belirtilen hallerden birinin varlığı hâlinde hakemler uyuşmazlığa bakamaz, talep olmasa bile çekilmek zorundadır.

Sigorta hakemlerin başka işlerle iştiğal etmeleri mümkündür (STY, m. 13/B/7). Ancak bu konuda SCK'nın 30/19. maddesinde bazı kısıtlamalar yer alır³⁰⁹.

Öte yandan hakemlerin taraflardan biriyle istihdam ilişkisinin bulunmaması gerekir. Taraflardan biriyle istihdam ilişkisi olmaksızın sözleşmeli ya da dosya başı anlaşmalı olarak çalışan avukatlar ile taraflara mütalaa veren hukukçuların sigorta hakemliği yapmalarının önünde bir engel yoktur. Ancak bu durumlar hakemi ret nedeni olarak kabul edilmiştir. Bu hallerde idare hakeme, dosya kendisine ulaştığı tarihten itibaren durumunu, karşı tarafa bildirmesi amacıyla, Komisyon'a derhâl bildirme yükümlülüğü getirmiştir (STUSHİT, m. 5). Ancak uyuşmazlıkların çözümünde hâkimler gibi görev yapan, bu nedenle adil, tarafsız ve bağımsız davrandıkları konusunda şüpheye mahal bırakmamaları gereken hakemlerin hem davacıların avukatlığını yapmaları hem de Komisyon'da hakem olarak görev

³⁰⁹ 10 Ağustos 2021 tarih ve 31564 sayılı RG'de yayımlanarak yürürlüğe giren STY'de Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmeliğin 9. maddesi ile avukat olan hakemlerin Sigorta Tahkim Komisyonu'nda taraf vekilliği yapmaları engellenmişti. Ancak bu yönetmelik değişikliğinin iptali için Danıştay'da dava açılmıştı. Açılan davada, Danıştay 10. Dairesinin 13.01.2022 tarih ve 2021/5503E. sayılı kararı ile yönetmeliğin ilgili hükmünün yürütmesinin durdurulmasına karar verilmiştir. Kararın gerekçesinde, "Dava konusu Yönetmelik değişikliği ile sigorta davalarını kanuni temsilcilik dışında, vekil sıfatıyla takip edebilme konusunda yetkisi bulunan avukatların sigorta hakemliği yapma hakkının, kanun hükmünü aşar bir şekilde sınırlandırıldığı, sigorta hakemliği yapan kişilerin de avukatlık görevinin kanuna aykırı şekilde engellendiği görüldüğünden, dava konusu düzenlemede hukuka uyarluk bulunmadığı" ifade edilmiştir (Danıştay 10. Dairesi, E. 2021/5503, T. 13/01/2022).

almaları literatürde eleştiri konusu yapılmaktadır. Bu nedenle hakemlerin aynı zamanda avukatlık mesleğini de icra etmeden yargılama faaliyetlerini tek bir iş olarak görmeleri gerekir. Bu konuda yeni düzenleme yapılmasına ihtiyaç bulunmaktadır.

Buna göre, dosyaya hakem atandıktan sonra taraflar, öğrenme tarihinden itibaren en geç beş iş günü içinde Komisyon'a verecekleri bir dilekçeyle hakemin reddini isteyebilir. Komisyon'a hakemler hakkında böyle bir başvuru yapılması durumunda Komisyon müdürü, öncelikle iki tarafın görüşlerini dinler, daha sonra da en geç beş iş günü içinde konu hakkında kararını verir (STY, m. 30/15).

Ancak literatürde Komisyon müdürünün kararını bir gerekçeli metinle ortaya koyması gerektiği belirtilir. Böylece Komisyon müdürünün verdiği kararda nasıl bir yol izlediği açıklığa çıkmış olur³¹⁰. İkinci bölümde anlatıldığı üzere; hakem tayini Komisyon tarafından yapılmasına rağmen hakemin reddi usulünün müdüre bırakılmış olması eleştirilere neden olmaktadır. Kaldı ki müdürlüğün kararının denetlenmesine yönelik bir düzenleme de bulunmamaktadır. Daha önemlisi mahkeme haricinde verilecek her türlü karar denetime açık olmalıdır³¹¹. Aslen mahkemenin inisiyatifinde olan bir yetkinin Komisyon görevlisine bırakılmış olması isabetli görülmemektedir³¹².

Hakemin reddine ilişkin istem üzerine Komisyon müdürü kararını verene kadar geçen sürede hakem görevine devam eder. Ancak redde ilişkin talebin ardından ve bir müddet sonra verilmesi muhtemel aleyhe bir kararın öncesinde hakemin görevini hakkıyla yapması kolay olmayacağı gibi, tarafların da sürece olan güvenin azalması yüksek ihtimal olarak gözükmemektedir. Ancak karar için müdüre verilen sürenin beş iş günü ile sınırlandırılmış olması bu kuşkuların çabuk dağılmasına neden olacaktır. Öte yandan müdüre tanınan beş günlük sürede hem tarafların dinlenmesi hem de nihai kararın verilmesi hakemin reddi kurumunun tahkim için etkin bir çözüm yolu olarak değerlendirilmesi konusunda kuşkuların doğmasına yol açmaktadır³¹³.

³¹⁰ Dekak, s. 86.

³¹¹ Yeşilova Aras ve Yeşilova, s. 331-332.

³¹² Kayıhan ve Selanik, s. 105-106.

³¹³ Yeşilova Aras ve Yeşilova, s. 331-332.

3.2.1.3.2.4. Hakemlerin listeden silinmesi

Belli koşullarda hakemlerin listeden silinmesi de söz konusu olabilir. Buna göre; sigorta hakemliği yapmak için gerekli görölen nitelikleri sonradan kaybedenler ile tarafsızlık ilkesine aykırı hareketlerde buldukları belirlenen hakemlerin ismi Komisyon tarafından önceden oluşturulan listeden sürekli olarak silinir. Ayrıca hakem kendisine verilen dosyaları bir yıl içinde en çok üç defa süresinde neticelendirmemişse bir yıl süreyle listeden çıkartılır (SCK, m. 30/11; STY, m. 14/3-4).

Öte yandan tahkim sisteminin adil ve başarılı olması için hakemlerin tarafsız olması büyük önem taşır. Bu nedenle hakemlerin tarafsızlığına ilişkin olarak SCK'nın 30/19. maddesinde düzenleme yapılmıştır. Sonraki bölümlerde³¹⁴ yer verilen bu düzenlemeye göre bazı meslekleri icra edenler aynı zamanda sigorta hakemliği yapamayacaktır. Yani bu kişiler hakemlikten yasaklı durumundadırlar.

Sigorta hakemlerinin yasaklılığına ilişkin olarak STY'nin 14/3. maddesinde düzenleme bulunmaktadır. Düzenlemeye göre; *“Dosya üstlenmesinde hukuki ve fiili engeller bulunan hakemler, bu amaçla tutulan ayrı bir listede yer alır. Buna göre; a) Mücbir nedenler ve umulmayan haller nedeniyle fiili hakemlik yapması dört aydan daha uzun bir süre mümkün olmayan kişiler, b) Kanunun 30/19. maddesi uyarınca sigorta hakemliği yapması yasaklanmış kişiler, fiilen sigorta hakemliği yapamaz ve bu listede izlenir. Sigorta hakemlerinde, belirtilen listede bulunma haline sebep olan durumların sona ermesi hâlinde, Listede ilgili değişikliğin yapılabilmesini teminen keyfiyet, ilgili hakem tarafından derhal Komisyon'a bildirilir.”*

Yine, hakemler Komisyon nezdinde görölen uyuşmazlıkları taraf vekili sıfatıyla takip edemezler. HMK'nın 34. maddesinde yer verilen *“hâkimin yasaklılığına ve reddine ilişkin hüküm”* hakemler hakkında da uygulanır.

Yapılan bu düzenlemeler ile hakemlerin tarafsızlığı sağlanmaya çalışılmıştır. Ayrıca listeden silinmeye ilişkin bazı hükümler ile de hakemlerin tarafsız kalması gerektiğine vurgu yapılmıştır. Ancak hakemin özellikle tarafsız davranmadığı gerekçesiyle listeden silinebilmesi için kesinleşmiş bir mahkeme kararının olması gerekir. Aksi takdirde bu yetkinin müdürlük tarafından kullanılması çalışma

³¹⁴ Konu, dördüncü bölümün *“4.3.2.2.1. Hakemlerin Tarafsızlığı ve Bağımsızlığı İlkesi”* başlığı altında incelenmiştir.

özgürlüğüne ve bağımsızlığa gölge düşürecektir. Böyle bir durumda idari davanın SEDDK'ya karşı açılması gerekir³¹⁵.

Tarafsızlık ilkesine aykırı hareket eden hakemlerin listeden sürekli olarak çıkarılmasına ilişkin yapılan düzenlemeler yerinde olmakla birlikte bu ilkeye aykırılığın tespitine ilişkin bir düzenleme yapılmaması bir eksiklik olarak görülür. Hakemlerin reddi konusunda Komisyon müdürünün görevli olduğu düşünülebilir. Ancak bu kadar önemli bir konuda müdürün tek başına yetkili olması mümkün olmadığı gibi isabetli de değildir. Çünkü hakemlerin listeden çıkarılması ve mesleği icra etmelerinin engellenmesine yönelik bir husus çalışma özgürlüğü ile ilgili önemli bir karar olup açıkça kanunla düzenlenmesi gereken bir konudur. Bu hususun kanun ile düzenlenmemesi literatürde eleştiri konusu edilmektedir³¹⁶. Bu nedenle konu hakkında kanuni düzenleme yapılmasına ihtiyaç bulunmaktadır. Yapılacak bir düzenlemede; hakkında tarafsızlık iddiasının ileri sürüldüğü hakem hakkında önce disiplin soruşturmasının başlatılması, hakemin tarafsız davranıp davranmadığının bir raporu ile ortaya konulması ve Komisyon üyelerinin çoğunlukla (üçte iki) vereceği bir kararın gerekliliği öngörülmelidir. Komisyon'un hakemler hakkında vereceği men kararlarının yargı yoluna gidilerek iptal edilmesi elbette mümkündür³¹⁷.

Öte yandan heyet hâlinde çalışan hakemlerden kimin gecikmeye sebep olduğunun belirlenmesi gerekir, aksi halde heyetteki herkesin yaptırımı tabi tutulması haksızlık olacaktır³¹⁸.

3.2.1.3.2.5. Hakemlerin sorumlulukları

Hakemlerin sorumluluğuna ilişkin SCK'da özel bir düzenleme yer almaz. Dolayısıyla bu konuda SCK'nın 30/22. maddesi hükmü gereği HMK'nın 419. maddesi yol gösterici olacaktır. Bu hükme göre; *“Taraflarca aksi kararlaştırılmamışsa, tahkim yargılamasında görevi kabul eden hakem, haklı bir neden olmaksızın görevini yerine getirmekten kaçındığı takdirde, tarafların bu nedenle uğradığı zararı gidermekle yükümlüdür.”* Dolayısıyla hakemlerin sorumluluğu, görevi kabul etmesine rağmen yerine getirmemiş olması hali ile

³¹⁵ Yeşilova Aras ve Yeşilova, s. 326.

³¹⁶ Bkz. Yeşilova Aras ve Yeşilova, s. 326; Karasu ve Güner, s. 315-315.

³¹⁷ Karasu ve Güner, s. 315-315.

³¹⁸ Yeşilova Aras ve Yeşilova, s. 326.

sınırlandırılmıştır. Bu maddede amaç hakemlik görevinin, sorumluluk davası tehdidi olmaksızın yapılmasını sağlamaktır³¹⁹.

Öte yandan tahkim yargılamasında gizlilik büyük önem taşır. Nitekim SCK'nın 30/20. maddesine göre; “Komisyon’da görev alanlar, hakemler ve raportörler, işleri dolayısıyla öğrendikleri bilgi ve sırları ilgililerin izni olmaksızın açıklayamaz.” Bunun nedeni tarafların tahkime gitmelerinde en önemli saiklerden birinin ihtilaf konusunun üçüncü kişilerce bilmesini istememeleridir³²⁰. Bundan dolayı hakemlerin yargılama esnasında öğrendikleri bilgileri ve ticari sıraları tahkimin gizliliği esasına aykırı olarak paylaşmaları ve ifşa etmeleri kamu düzenine aykırılık olarak değerlendirilir. Böyle bir durumda tarafların ticari sıralarının öğrenilmesinden kaynaklanan zararlardan dolayı hakemlerin hukuki sorumluluğuna gidilebilir³²¹.

Hakemlerin tahkim yargılamasına ilişkin olarak yaptıkları eylemlerle verdikleri kararlar ile suç işlemeleri de söz konusu olabilir. Örneğin, hakemler, şahsi menfaat temin etmek için taraflardan biri ile maddî çıkar ilişkisine girebilir. Hakemler kamu görevi ifa ettikleri için kamu görevlisi olarak kabul edilmektedir. Dolayısıyla hakemlerin tahkim yargılamasına ilişkin olarak işleyecekleri suçlardan dolayı kamu görevlisi gibi cezaî sorumluluklarına gidilebilecektir³²².

3.2.2. Sigorta tahkim komisyonu’nun gelirleri, giderleri ve bütçesi

SCK ile getirilen tahkim sisteminin gelir, gider ve bütçesi aynı Kanun’un 30/20. maddesine göre Yönetmelik’le belirlenecektir. Bu doğrultuda hazırlanan STY’nın 11. maddesinde Komisyon’un gelirleri, giderleri ve bütçesine ilişkin düzenleme yer almaktadır. Bu hükme göre; Komisyon’un gelirleri başlıca üç kaynaktan sağlanır. Bunlardan ilki tahkim sistemine üye olmak isteyen kişiler ile Kanun’un 30/1. maddesi gereği ilgili uyuşmazlık için tahkim sisteminde yer alacak rizikoyu üstlenicilerden sağlanacak katılma payıdır. İkincisi uyuşmazlığın çözümü

³¹⁹ Özbek M. S. (2022). *Tahkim Hukuku*, Cilt I ve II, Yetkin Yayınları, Ankara, 2022, s. 1064-1065.

³²⁰ Biçkin, s. 386.

³²¹ Yıldırım, F. (2016), “Tahkimde İptal Davası Ve İptal Davasının Amaçları Bakımından Bazı Değerlendirmeler”, *Cevdet Yavuz’a Armağan*, s. 322, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/373673>, (E.T: 22/06/2022).

³²² Okuyucu Ergün, G. (2007), “Tahkimde Ceza Hukuku Sorunları”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Sayı 70, s. 156-157, <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2007-70-318>, (E.T: 18/06/2022).

için Komisyon'a başvuracak olan kişilerden alınacak başvuru ücretidir. Üçüncüsü ise Kanun'un 14/7. maddesi uyarınca Güvence Hesabı'ndan yapılacak katkı payıdır. Ayrıca hibe ve diğer gelirler de Komisyon'un gelirleri arasında sayılır.

Tahkim sisteminin finansmanın ağırlıklı olarak sigorta şirketleri tarafından yapılan katılım payı ile sağlandığı söylenebilir. Bu yöntem uluslararası uygulamalara paraleldir. Buna göre katılım payı; *"İlgili uyuşmazlığın çözümü için tahkim sistemine dahil olan risk üstlenicilerden alınacak dosya başı katılım payı ile tahkim sistemine üye olanlardan yılda bir defa alınacak sabit katılım payı ve dosya başına alınacak katılım payından oluşur. Ancak, üye olanlardan dosya başına alınacak katılım payı, her üye için bir yıl içinde gerçekleşen ve çözümü için sigorta hakemine intikal eden otuz dosyadan sonra başlar. Dosya başına alınacak katılım payında, bir yıllık süre takvim yılına göre belirlenir. Ancak, ilk üyelikte sürenin bir yıldan az olması hâlinde, dosya başına hesaplanacak katılım payına ilişkin düzenleme Komisyon tarafından yapılır."* (STY, m. 11/1).

Katılım payı konusunda oluşturulan bu sistem, tarafların her uyuşmazlığı tahkime taşınmalarını cazip olmaktan çıkartmakta ve bir anlamda uyuşmazlıkları kendi aralarında çözme konusunda motivasyon sağlamaktadır. Zira uyuşmazlığın sayısı arttıkça katkı payının yükselecek olması tahkim sisteminin üyesi için ekstra bir maliyete yol açacaktır³²³.

Tahkim sistemine katkı sağlayan ikinci grup ise Komisyon'a başvuran sigorta ettirenler veya sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayanların yatırdıkları başvuru ücretidir. Piyasa koşullarına göre cüzi olarak belirlenen bu ücretin gereksiz başvuru ve taleplerin önünü keseceği ve sisteme başvuruların daha gerçekçi olmasını sağlayacağı düşünülmektedir.

Başkanlığın görüşü alınarak SDDK tarafından belirlenecek başvuru ücreti, katılım payı ile hakemlerin ücretleri her yıl Ocak ve Temmuz aylarında gözden geçirilmekte ve gerek görülürse revize edilmektedir." (STY, m. 11/3). Öte yandan yapılan ön inceleme sonucunda, dosyasının Komisyon tarafından değerlendirmeye alınmayacağına anlaşılması ve raportör incelemesine başlamadan önce başvurunun

³²³ Kabukçuoğlu Özer, s. 509.

geri çekilmesi hallerinde başvuru ücretinin yüzde ellisi ilgiliye iade edilmektedir (STY, m. 16/3).

Komisyon'un giderleri ise birkaç kalemden oluşmaktadır. Bunların bir kısmı Komisyon'un işletme giderleri ile ilgilidir. Diğerleri ise çoğunlukla ücret ödemelerinden oluşmaktadır. *“Komisyon'un ücret bağlamında yapmış olduğu ödemeler ise; Komisyon üyelerine ödenen aylık ücretler ve diğer ödemeler, raporör ve itiraz yetkilisi ücretleri, Komisyon ve büro müdür ve yardımcıları ile diğer personelin ücretleri ve özlük haklarına ilişkin diğer ödemeler, hakem ücretlerinden oluşmaktadır.”* (STY, m. 11/4).

“Komisyon'un bütçesi ise yıllık olarak hazırlanmakta ve her yıl en geç Kasım ayının on beşine kadar Başkanlık tarafından Birliğe sunulmaktadır.” (STY, m. 12/1). *“Komisyon'un bütçesinin yetersiz kalması hâlinde veya yeni kaynağa ihtiyaç duyulması durumunda Birlik'ten veya Güvence Hesabı'ndan yeni kaynak aktarımı için talepte bulunmaktadır.”* (STY, m. 12/2).

3.2.3. Sigorta tahkim komisyonu'na yapılan başvuru ve sonuçlarında dair istatistiki bazı bilgiler

Komisyon, sisteme üyeliklerin tamamlanması ve hakem listelerinin oluşturulmasından sonra 12.08.2009 tarihinde uyuşmazlık başvurularını kabul etmeye başlamıştır. Yaklaşık 14 yıllık geçmişi olan Komisyon'a yapılan başvurular zaman içerisinde sürekli artış eğilimi göstermiştir. Bunun nedeni kamuoyu nezdinde Komisyon'un bilinirliğinin yıldan yıla giderek artması ve tahkim sisteminin sigorta uyuşmazlıklarının çözüme kavuşturulabilmesi için önemli bir alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemi olarak kabul görmesidir. Geline nokta Komisyon hem nicelik anlamında hem de nitelik anlamında sigorta uyuşmazlıklarında alternatif çözüm yollarından biri olmuştur³²⁴.

2022 yılı itibariyle sigorta tahkim sistemine üye sayısı 45'dir. Bu kuruluşların 42'si sigorta şirketlerinden oluşur. Ayrıca Doğal Afet Sigortaları Kurumu (DASK),

³²⁴ STK (2023). “2022 Yılı Faaliyet Raporu”, s. 5-9, http://www.sigortatahkim.org.tr/files/faaliyetraporu_2022_web.pdf, (E.T: 29/10/2023).

Tarım Sigortaları Havuzu (TARSİM) ve Güvence Hesabı’da sisteme üye olan diğer kuruluşlardır³²⁵.

Komisyon hakem listesine kayıtlı olun ve aktif olarak bu görevi sürdüren hakem sayısı 31.12.2022 tarihi itibarıyla 246’dır. Hakemlerinin 232’si hayat dışı branşlarda, 14’ü ise hayat branşında görev yapmaktadır. Mevcut hakemlerin 160’ı sigorta hukukçusu kişilerden, 86’sı ise sigortacılık alanında uzmanlaşmış kişilerden oluşmaktadır³²⁶.

Sigorta Tahkim Komisyonu, uyuşmazlık başvurularını kabul etmeye başladığı 12.08.2009 tarihinden 31.12.2022 tarihine kadar toplam 1.339.178 adet başvuruyu değerlendirmeye almıştır. 2022 yıl itibarıyla, sigorta hakemleri tarafından karara bağlanan dosya sayısı 334.145’dir. Bu dosyaların yüzde 64’ünde “*kabul*”, yüzde 19,10’unda “*kısmen kabul*”, yüzde 16,90’ında “*ret*” yönünde karar verilmiştir. Hakemler tarafından yapılan yargılamalarda ortalama çözüm süresi 89’dur. Uyuşmazlıkların ortalama olarak 3 aylık sürede çözülmesi Komisyon’un oluşturulmasında isabetli karar verildiğinin göstergesi olarak kabul edilebilir³²⁷.

Poliçe türleri bazında değerlendirme yapıldığında; 31/12/2022 tarihi itibarıyla Komisyon’a yapılan başvuruların %98,90’lık kısmının kara araçları kasko ve sorumluluk sigorta sigortalarından (Trafik 95,11, Kasko %3,79) kaynaklanan uyuşmazlıklara ilişkin olduğu görülmektedir. Geriye kalan başvurular ise diğer sigorta branşlarına ilişkindir³²⁸.

³²⁵ STK. “2022 Yılı Faaliyet Raporu”, s. 9-11.

³²⁶ STK. “2022 Yılı Faaliyet Raporu”, s. 9-21.

³²⁷ STK. “2022 Yılı Faaliyet Raporu”, s. 9- 21.

³²⁸ STK. “2022 Yılı Faaliyet Raporu”, s. 9-21.

4. SİGORTACILIKTA TAHKİM YARGILAMASI

Sigortacılığa ilişkin uyuşmazlıkların çözümüne yönelik oluşturulan tahkim sistemi hakkında tüm kurallar ve süreçler 14.06.2007 tarih ve 26552 sayılı RG yayımlanarak yürürlüğe giren SCK'nın 30. maddesinde düzenlenmiştir. Ayrıca çıkartılan yönetmelikler ile uygulamanın ayrıntıları ortaya konulmuştur. Öte yandan sigortacılıkta tahkim yargılamasında zikredilen sigortacılık mevzuatının yanı sıra, yapılan atıf dolayısıyla HMK hükümleri de uygulama alanı bulmaktadır. Ancak sigortacılıkta tahkimin kendine mahsus özelliklerinin olması ve bu yargılama usulüne ilişkin özel hükümler bulunması nedeniyle HMK'nın genel nitelikteki düzenlemelerinden ancak sigortacılıkta tahkimin yapısı ve özelliklerine uygun düştüğü ölçüde yararlanılmaktadır³²⁹.

Sigortacılıkta tahkim yargılamasının incelendiği bu bölümde öncelikle bu tahkim türünün kapsamı, başvuru koşulları ve başvuru usulleri ele alınacaktır. Ardından sigortacılıkta tahkim yargılamasının aşamaları ve işleyişi incelenecektir. Bu bağlamda sırasıyla raportöre sevk ve ön inceleme aşaması, hakem yargılama aşaması ve hakem kararlarına karşı kanun yolları ele alınacaktır. Son olarak sigorta tahkim yargılamasında vekalet ücreti ve yargılama giderleri konusu üzerinde durulacaktır.

4.1. Sigortacılıkta Tahkim Yargılamasının Kapsamı

Sigorta sözleşmesinde ortaya çıkan bir uyuşmazlığın Komisyon nezdinde çözüme kavuşturulabilmesi için sigortacılıkta tahkim yargılamasının kapsamının ayrıntılı şekilde incelenmesi gerekir.

4.1.1. Uyuşmazlığın niteliği bakımından

Sigorta sözleşmesinde taraflar arasında meydana gelen bir uyuşmazlığın Komisyon nezdinde çözüme kavuşturulabilmesi için öncelikle bu uyuşmazlığın

³²⁹ Özdamar, s. 844.

tahkime götürülebilir nitelikte olması gerekir³³⁰. Hangi uyuşmazlığın sigortacılık tahkimine götürülebilir nitelikte olacağı ise SCK'da açıkça belirtilmiştir³³¹. Buna göre tahkime götürülecek bir uyuşmazlığın kaynağı özel sigorta sözleşmesi ile ilgili olmalıdır³³². Nitekim Kanun'un 30/1. maddesinde, özel sigortalardan doğan uyuşmazlıkların tahkim yoluyla çözümlenebileceği ifade edilmiştir. Kanun'un bu maddesine göre; *"Sigorta ettiren veya sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayan kişiler ile riski üstlenen taraf arasında sigorta sözleşmesinden doğan uyuşmazlıkların çözümü amacıyla Türkiye Sigorta Reasürans ve Emeklilik Şirketleri Birliği nezdinde Sigorta Tahkim Komisyonu oluşturulmuştur."* (SCK, m. 30/1).

Kanun'un bu ifadesinden anlaşılacağı üzere; sigorta tahkiminden yararlanabilmek için gerekli olan koşullardan ilki; özel hukuka ilişkin bir sigorta sözleşmesinin bulunması ve bu sözleşmeden dolayı hukuki bir uyuşmazlığın meydana gelmiş olmasıdır³³³. Bu anlamda sigorta tahkim yargılamasının kapsamına; sigorta ettiren veya sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayan kişiler ile sigortaya ilişkin rizikoyu üstlenen taraf arasındaki sigorta ilişkisinin temeli olan sigorta sözleşmesinden kaynaklanan uyuşmazlıkların girdiği söylenebilir³³⁴.

Benzer şekilde Güvence Hesabı ile Hesap'tan faydalanacak kişiler arasında ortaya çıkan uyuşmazlık da sigorta tahkimin kapsamına girer³³⁵. Nitekim 14 Haziran 2007 tarihinde RG'de yayımlanan 6327 sayılı Kanun ile SCK'nın 14. maddesinde değişiklik yapılmış ve Kanun'un kapsamına Güvence Hesabı dâhil edilmiştir. Böylece Güvence Hesabı ile ilgili ihtilafın Komisyon nezdine çözüme kavuşturulması mümkün hâle gelmiştir. Güvence Hesabı'ndan hangi durumlarda tazminat talep edilebileceği ise SCK'nın 14. maddesinde belirtilmiştir. Bu durumlar; sigortalının tespit edilememesi hâlinde kişiye verilen bedensel zararlar, rizikonun ortaya çıktığı tarihte geçerli olan teminat tutarları dâhilinde sigortasını yaptırmamış olanların sebep olduğu bedensel zararlar, sigorta şirketinin malî bünye zaafiyeti

³³⁰ Dekak, s. 81-82.

³³¹ Özdamar, s. 844.

³³² Kayıhan ve Selanik, s. 90.

³³³ Özdamar, 844; Dekak, s. 75; Kayıhan ve Günergök, s. 281.

³³⁴ *"Kazaya karışan araç yönünden belirlenmesi gereken konu, kaza anında geçerli bir poliçenin olup olmadığıdır. Bunun tespiti için, hasar dosyası, kaza tespit tutanağı ve ilgili sigorta poliçesinin irdelenmesi ... gerekir"* (Y. 4 HD, E. 2021/2589, K. 2021/3121, T. 16/06/2021, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb>, (E.T: 17/06/2022).

³³⁵ Ayhan vd., s. 128; Yeşilova Aras ve Yeşilova, s. 292.

sebebiyle mütemediyen tüm branşlarda ruhsatlarının iptal edilmesi veya iflası durumunda ödemekle yükümlü olunan maddî ve bedensel zararlar, çalınmış ya da gasp edilmiş bir aracın karıştığı kazada KTK uyarınca işletenin sorumlu tutulmadığı durumlarda kişiye yönelik ortaya çıkan bedensel zararlar, yeşil kart sigortası uygulamaları için faaliyet icra eden Türkiye Motorlu Taşıt Bürosunca yapılacak ödemelerdir.

Netice itibariyle özel sigorta sözleşmesi kapsamında değerlendirilmeyen uyuşmazlıkların Komisyon'da görüşülmesi mümkün değildir³³⁶. Diğer taraftan sigortacılıkta tahkimin kapsamına, acenteler ile sigorta şirketleri arasında ortaya çıkan uyuşmazlıklar ile sigorta şirketlerinin rücu faaliyetlerinden kaynaklanan uyuşmazlıklar girmeyecektir³³⁷.

4.1.2. Uyuşmazlığın tarafları bakımından

SCK'nın 30/1. maddesinde, sigortacılıkta tahkim için Komisyon'a kimlerin başvurabileceği belirtilmiştir. Buna göre; Komisyon'a başvuracak olanlar; sigorta ettiren veya sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayan kişilerdir. Bu kişiler gerçek ve tüzel kişi olabilir. Sigorta ettiren, sigorta sözleşmesini yapan kişidir³³⁸. Çoğu zaman sigorta ettiren ile sigortalı aynı kişidir. Zira kişiler kendi menfaatleri için sigorta yaptırır. Ancak bazı kimseler kendi menfaatini değil başkasının menfaatini güvence altına almak isteyebilir³³⁹. Örnek verilecek olunursa zarar sigortalarında her ne kadar sigortalının menfaati korunmak istense de zarar gören üçüncü kişilerin de sigortacıya karşı doğrudan talep hakkı bulunur (TTK, 1475/2)³⁴⁰. Ancak burada zarar gören ile sorumluluk sigortacısı arasındaki uyuşmazlığın sigorta sözleşmesinden doğması şarttır³⁴¹. Öte yandan, şartlar oluştuğunda bazı kimselerin Güvence Hesabı kapsamında sigorta şirketlerine ve dolayısıyla Komisyon'a başvurabilmesi mümkündür.

³³⁶ Kayıhan ve Günergök, s. 281.

³³⁷ Çakan, s. 87.

³³⁸ Kubilay, s. 40.

³³⁹ Kayıhan ve Günergök, s. 132.

³⁴⁰ 2918 sayılı KTK'nın 97. maddesinde zarar gören üçüncü kişi Komisyon nezdinde talepte bulunabilir. Ancak zarar gören kişi, ZMMS'de öngörülen sınırlar içinde tahkim yoluna gitmeden önce ilgili sigorta kuruluşuna yazılı şekilde başvuruda bulunmak zorundadır.

³⁴¹ Yeşilova Aras ve Yeşilova, s. 291-292; Çakan, s. 94.

Görüldüğü üzere sigortacılıkta tahkim yargılaması için Komisyon'a başvuracak olanlar birkaç grupta toplanır. Bunlar; sigorta ettirenler, sigortalılar, lehtarlar, Güvence Hesabı'ndan fayda sağlayanlar ve sorumluluk sigortalarında zarar gören üçüncü kişilerdir. Sigortacılıkta tahkime ilişkin mevzuatta bu kişilere; "başvurucu" adı verilir. Ancak literatürde bu kişiler daha çok "davacı" olarak ifade edilir. Bu kişiler bizzat veya avukatları vasıtasıyla, sigorta sözleşmesinden veya Güvence Hesabı'ndan doğan uyuşmazlıkların çözümü için Komisyon'a başvurabilir³⁴². Ayrıca davacı açısından tüketici ve tacir ayrımı da yapılmamıştır³⁴³.

Öte yandan bazı kanunlarda sözleşme ilişkisi dışındaki üçüncü kişilerin de rizikoyu üstlenen sigorta kuruluşlarına karşı talepte bulunabileceği belirtilmiştir³⁴⁴. Nitekim TTK'nın 1456/2. maddesine göre; "Sigortacıya, mal üzerinde sınırlı aynı hak bulunduğu bildirildiği takdirde, aynı hak sahiplerinin izni bulunmadıkça, sigortacı sigorta tazminatını sigortalıya ödeyemez." Benzer bir düzenleme de Medeni Kanun'un (TMK) 879. maddesindeki yer almaktadır. Buna göre; "Muaccel olan sigorta tazminatı, malike ancak bütün rehinli alacaklıların rızasıyla ödenebilir. Sigorta tazminatı taşınmazın eski hâle getirilmesi için harcanacaksa, malik tarafından yeterli bir güvence gösterilmesi koşuluyla kendisine ödenir."

SCK'nın 30/1. maddesinde sayılanlar haricindeki bir kimsenin Komisyon'a başvuru yapması mümkün değildir³⁴⁵. Bu nedenle, sigortalının şahsına ait olan Komisyon'a başvuru hakkı, alacağın temlik yoluyla Komisyon'a başvurabilecek şahıslar arasında sayılmayan kişilere devredilemez³⁴⁶. Bu bağlamda hasar danışmanlık şirketleri, acenteler, sigorta eksperleri vb. kişiler³⁴⁷ alacağın temlik yolu

³⁴² Ayhan, s. 129.

³⁴³ Dekak, s. 79.

³⁴⁴ Özdamar, s. 845.

³⁴⁵ "Sigortacılık Kanunu m. 30/1'de sayılanlar dışındaki bir kişinin Sigorta Tahkim Komisyonuna başvurması mümkün değildir. Bu nedenle, sigortalının şahsına ait olan sigorta tahkim komisyonuna başvuru hakkı, alacağın temlik yoluyla sigorta tahkim komisyonuna başvurabilecek şahıslar arasından sayılmayan kişilere devredilemez. Sigorta eksperleri, ekspertiz ücretlerinin tahsili için sigorta tahkim komisyonuna başvuramaz." (Y. 11. HD, E. 2016/58, K. 2016/693, T. 25/01/2016, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb>, E.T: 15/06/2022).

³⁴⁶ Y. 11. HD, E. 2016/58, K. 2016/693, T.25/01/2016, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb>, E.T: 04/06/2022).

³⁴⁷ Sigortacıların açacağı rücu davaları ile sigorta ettirene açılacak prim alacağı davalarında tahkim yolu kapalıdır (Atamer, 2009, s. 272).

ile Komisyon'a başvuramazlar³⁴⁸. Nitekim 22.07.2020 tarihinde 7251 sayılı Kanun'la SCK'ya eklenen madde ile (ek madde 6); sadece görevlendirilen avukat ve sigortalının birinci dereceden yakınlarının tazminat devri, takibi ve tahsili yapabileceği belirtilmiş, bu kişiler dışında başka kimselerin bu fonksiyonları sürdürmeleri olanağı açıkça ortadan kaldırılmıştır³⁴⁹.

Tahkim yargılamasında karşı taraf "başvurunun muhatabı" olarak adlandırılır. Ancak literatürde karşı taraf daha çok "davalı" olarak ifade edilir. Buna göre sigorta sözleşmesinde rizikoyu üstlenen ve sigorta tahkim sistemine üye olan sigorta şirketleri başvurunun muhatabı veya diğer söylemle davalıdır. Ayrıca riziko üstlenen taraf kapsamına Güvence Hesabı da girer. Aynı şekilde DASK ve TARSİM³⁵⁰ de rizikoyu üstlenen taraf olarak görülür³⁵¹. Buna rağmen literatürde rizikoyu üstlenen taraf deyiimiyle daha çok sigorta şirketleri kastedilir³⁵².

Dolayısıyla sigorta ettirenler ile sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayan kişiler, rizikoyu üstlenen ve sigorta tahkim sistemine üye olan sigorta şirketlerine karşı sigorta sözleşmesinden doğan uyuşmazlıkların çözümü için Komisyon'a başvurabilir. Aynı şekilde Güvence Hesabı'ndan faydalanacak kişiler de Güvence Hesabı ile aralarında ortaya çıkan uyuşmazlıkların halli amacı ile Komisyon'a müracaat edebilir³⁵³.

Öte yandan tahkim yargılamasında acentelerin davalı konumunda olabilmeleri mümkün değildir. Her ne kadar sigorta sözleşmelerinin önemli bir kısmı acenteler ile yapıyor olsa da poliçede rizikoyu üstlenen acente değil, sigorta şirketi veya Güvence Hesabı'dır. Ayrıca acentelerin kendi adına tahkim sistemine üye

³⁴⁸ "TTK m. 1454/I'e göre, aksine bir sözleşme yoksa sigorta tazminatını sadece sigortalı talep edebilir. Bu nedenle, sigorta ettiren davacının aktif dava ehliyetinin bulunup bulunmadığının tespiti açısından sigorta poliçesi hükümlerinin değerlendirilmesi ve buna göre karar verilmesi gerekir." (Y. 11. HD, E. 2017/1481, K.2017/4617, T. 21/09/2017, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb>, E.T: 16/06/2022).

³⁴⁹ Konu hakkında sigorta itiraz hakemlerinin verdiği bir karar ise şu şekildedir; "Sigortacılık Kanunu uyarınca sigortacılık yapan kurum veya kuruluşlardan ya da Hesap'tan talep edilecek tazminat alacağına ancak; alacaklı tarafından bizzat, alacaklının kanuni temsilcisi veya kanuni temsilcinin bizzat vekâlet verdiği avukat vasıtasıyla, alacaklının bizzat vekâlet verdiği eşi, çocukları, annesi, babası, kardeşleri veya avukatı vasıtasıyla takip edilebileceği düzenlenmektedir. Bu kapsam dışındaki vekalet ilişkisiyle yapılan başvurular, dava şartı yokluğu nedeniyle usulden reddedilir." (Sigorta Tahkim Komisyonu, 28.08.2021, 2021/İHK-25539 sayılı karar).

³⁵⁰ Devlet destekli bir tarım sigortası olan TARSİM, "Tarım Sigortaları Havuzu" anlamına gelir.

³⁵¹ Yeşilova Aras ve Yeşilova, s. 294.

³⁵² Yaşar, s. 220.

³⁵³ Ayhan vd., s. 129.

olmaları da mümkün değildir³⁵⁴. Bu nedenle sigortacılıkta tahkim yargılamasında acenteler davalı taraf olarak kabul edilmez³⁵⁵.

4.1.3. Tahkim sistemine üyelik bakımından

Sigortacılık alanında meydana gelen uyuşmazlıkların Komisyon nezdinde çözüme kavuşturulabilmesi için aranan koşullardan üçüncüsü sigortacılık yapan kuruluşların tahkim sistemine üye olmasıdır. Bir sigorta kuruluşunun tahkim sistemine üye olabilmesi için üyelik talebini yazılı olarak Komisyon'a bildirmesi ve sabit katılım payını ödemesi yeterlidir³⁵⁶. STY'nın 15. maddesinde bu husus açıkça belirtilmiş ve sisteme üye olunmadan önce sigorta ettirenlerle STY çerçevesinde tahkim sözleşmesi yapılamayacağı ortaya konulmuştur.

Ancak sigortacılık yapan kuruluşların sisteme üye olup olmaması, Komisyon'a yapılacak başvurular hakkında birkaç ihtimalin ortaya çıkmasına neden olacaktır. Bunlardan ilki taraflar arasında önceden yapılmış bir tahkim sözleşmesi olmasına rağmen sigortacılık yapan kuruluşun tahkim sistemine üye olmaması durumunda Komisyon'a başvuru yapıp yapamayacağı ile ilgilidir. Buna göre, sigortacılık yapan kuruluşun tahkim sistemine üye olmadan önce sigorta ettirenlerle bu Yönetmelik çerçevesinde bir tahkim sözleşmesi yapması mümkün değildir³⁵⁷. Başka bir ifade ile taraflar arasında önceden bir tahkim sözleşmesi olsa bile sigortacılık yapan kuruluşun sigorta tahkim sistemine üye olmaması nedeniyle Komisyon'un görev yapması söz konusu olmayacaktır. Bu anlamda taraflar arasında önceden yapılan tahkim sözleşmesinin Komisyon nezdinde bir geçerliliği olmayacaktır (STY, m. 15). Ancak taraflar arasında bir tahkim sözleşmesi varsa HMK kapsamında tahkim yolunun kullanılması mümkündür³⁵⁸.

³⁵⁴ Dekak, s. 80.

³⁵⁵ Ayhan vd., s. 129.

³⁵⁶ Ancak Komisyon'a yazılı başvuru yapılmasının geçerlilik değil, ispat koşulu olduğunu iddia eden görüşler de bulunmaktadır. Bunlara göre sigorta kuruluşu yazılı başvuru dışında diğer tüm koşulları yerine getirmişse sisteme üye olarak kabul edilmesi gerekir (Bkz. Ulaş, 2007, s. 248).

³⁵⁷ Dekak, s. 77.

³⁵⁸ Yaşar, s. 222.

Ancak Güvence Hesabı'nın sigorta tahkim sistemine üye olması zorunlu değildir. Çünkü Güvence Hesabı da aynı Komisyon gibi Birliğe bağlı ve aynı tüzel kişilik içinde yer alır. Aynı idari birimlerin birbirine üye olmaları beklenemez³⁵⁹.

Öte yanda zorunlu tutulan sigortaları yapan kuruluşların da sigorta tahkim sistemine üye olmaları mecburi değildir³⁶⁰. Zorunlu tutulan sigortalardan kaynaklanan ve SCK'da gösterilen uyuşmazlıklar için ilgili kuruluşlar sigorta tahkim sistemine üye olmasalar bile hak sahipleri tahkim hükümlerine göre Komisyon'a başvurup tahkim hükümlerinden yararlanabilir³⁶¹.

Sigorta tahkim sistemine üyelik konusunda ikinci ihtimal taraflar arasında önceden yapılmış bir tahkim sözleşmesi olmamasına rağmen, sigortacılık yapan kuruluşun sisteme üye olması durumunda Komisyon'a başvuru yapıp yapılamayacağı ile ilgilidir. Taraflar arasında önceden bir tahkim sözleşmesi olmasa bile sigortacılık yapan kuruluşun sigorta tahkim sistemine üye olmasıyla birlikte sigorta kuruluşu ile uyuşmazlığa düşen tarafın Komisyon'a başvurması mümkündür. Bu anlamda üyelik sonrası dönemde tarafların aralarında tahkim sözleşmesi bulunmasa bile sigortacılıkta tahkim sisteminden yararlanmaları mümkündür. Daha açık bir ifade ile sigorta kuruluşunun sisteme üye olmasından sonra taraflar arasında önceden bir tahkim sözleşmesi olup olmadığının bir önemi bulunmaz. Nitekim SCK'nın 30/1. maddesinde; taraflar arasında yapılan sözleşmede tahkime ilişkin özel bir hüküm olmasa bile tarafların tahkime başvurabileceği belirtilmiştir³⁶².

Ancak burada özellik arz eden bir durum ortaya çıkmaktadır. Buna göre, başvuru yapıp üyelik payı ödendikten sonra üyeliğin zaman itibarıyla hangi ihtilaflar için geçerli olacağı çok net değildir³⁶³. Başka bir ifade ile Komisyon'a kayıt yaptıktan sonra sisteme dâhil olan sigorta şirketinin yapmış olduğu aleni icabın sadece bu tarihten sonra düzenlenen sigorta sözleşmelerinden doğan ihtilafları mı,

³⁵⁹ Yeşilova Aras ve Yeşilova, s. 295.

³⁶⁰ Daha önce ifade edildiği üzere, sigortacılıkta tahkim uygulamasına başlandığı ilk zamanlarda tahkim sisteminden yararlanılabilmesi için zorunlu sigortalara ilişkin olarak da sigorta tahkim sistemine üye olunması gerekliydi. Ancak 6456 sayılı değişiklikle birlikte zorunlu sigortalıların bakımından sigorta şirketlerinin sigorta tahkim sistemine üye olması şartı kaldırılmıştır. Böylece tahkimin uygulama alanı genişletilmiştir (Karasu ve Güner, s. 311).

³⁶¹ Kayıhan ve Selanik, s. 90-91.

³⁶² Yeşilova Aras ve Yeşilova, s. 294-296.

³⁶³ Dekak, s. 77.

yoksa bu tarihten önce düzenlenen ancak üyelik tarihi sonrasında ortaya çıkan ihtilafları mı kapsayıp kapsamadığı konusunda literatürde tartışma bulunmaktadır³⁶⁴.

Bu konuda ortaya konulan bir görüş³⁶⁵; sigorta kuruluşlarının sisteme üyeliği öncesinde ortaya çıkan rizikolardan kaynaklanan uyuşmazlıkların çözümünde Komisyon'un yetkili olamayacağı yönünde ise de; daha yaygın olan diğer bir görüş³⁶⁶; sigorta kuruluşunun sisteme üyeliği sırasında üyelik öncesi dönemde akdedilen sözleşmelerden kaynaklanan uyuşmazlıkların Komisyon nezdinde çözümüne yönelik bir çekince koymaması durumunda Komisyon'a yapılacak başvuruların kabul edilmesi yönündedir. Nitekim bu görüşün aksi yönünde bir ifade Kanun'da olmadığı gibi sigorta kuruluşunun başvurusunda da yer almaz. Bu nedenle ikinci görüşün ağırlıklı olarak kabul gördüğü söylenebilir³⁶⁷. Ancak burada rizikonun tahkim sistemine dâhil olunduktan sonra ortaya çıkması önem arz eder. Dolayısıyla rizikonun meydana geldiği tarihte sigortacılık yapan kuruluş tahkim sistemine üye ise, uyuşmazlığa düşen tarafın Komisyon'a başvurması mümkün olacaktır³⁶⁸.

Sigorta tahkim sistemine üyelik konusunda üçüncü ihtimal taraflar arasında HMK kapsamında yapılmış bir tahkim sözleşmesi bulunmasına rağmen sigortacılık yapan kuruluşun aynı zamanda sisteme üye olması hâlinde Komisyon'a başvuru yapıp yapılmayacağı ile ilgilidir. Böyle bir durumda taraflar için iki seçenek söz konusu olacaktır. İlk seçenek tarafların HMK gereğince tahkim yoluna başvurmalarıdır. Bu seçeneğin kullanılması hâlinde artık Komisyon'a başvuru yapılamayacaktır. İkinci seçenek sigortacılık yapan kuruluşun sigortacılık tahkim sistemine üye olması nedeniyle davacı tarafın direkt Komisyon'a başvurusudur³⁶⁹. Ancak ikinci seçenek konusunda literatürde farklı görüşler bulunmaktadır. Bir görüşe göre³⁷⁰; önceden yapılan özel tahkim sözleşmesi nedeniyle sigortacılıkta tahkim sistemine başvuru yapılması artık mümkün olmayacaktır. Ancak çoğunluğun

³⁶⁴ Yeşilova Aras ve Yeşilova, s. 293-294.

³⁶⁵ Kurt Konca, N. (2010) "Sigorta Uyuşmazlıklarının Tahkim Yoluyla Çözümü", *Prof. Dr. Fırat Öztan'a Armağan*, C. 1, Ankara 2010, s. 1358-1359.

³⁶⁶ Yeşilova Aras ve Yeşilova, s. 298.

³⁶⁷ Dekak, s. 77-78.

³⁶⁸ Bkz. Kurt Konca, s. 1356.

³⁶⁹ Yaşar, s. 222.

³⁷⁰ Bkz. Yeşilova Arası ve Yeşilova, s. 299.

görüşüne göre³⁷¹; sigortacılık yapan kuruluşun Komisyon'a başvuru yapmasıyla birlikte yeni bir tahkim sözleşmesi yapılmış sayılacaktır. Dolayısıyla yeni tahkim sözleşmesi, eski tahkim sözleşmesinin yerine geçecektir. Böyle bir durumda ise artık sigorta tahkim sistemine başvuru yapılması mümkün olacaktır³⁷².

4.1.4. Süreçlerin tamamlanması bakımından

Hak sahibinin sigorta sözleşmesinden kaynaklanan bir uyuşmazlığı Komisyon'a intikal ettirebilmesi için öncelikle uyuşmazlık konusu ile ilgili olarak sigorta şirketine başvuru yapmış ve bu başvurunun tamamen veya kısmen sonuçsuz kalmış olması gerekir. Nitekim SCK'nın 30/13. maddesinde; *"Komisyon'a gidilebilmesi için, sigortacılık yapan kuruluşla uyuşmazlığa düşen kişinin, uyuşmazlığa konu teşkil eden olay ile ilgili olarak sigortacılık yapan kuruluşa gerekli başvuruları yapmış ve talebinin kısmen ya da tamamen olumsuz sonuçlandığını belgelemiş olması gerekir. Sigortacılık yapan kuruluşun, başvuru tarihinden itibaren on beş iş günü içinde yazılı olarak cevap vermemesi de Komisyon'a başvuru için yeterlidir."* ifadelerine yer verilmiştir.

Sigorta tahkim yargılamasında sigorta kuruluşuna başvuru zorunluluğuna uyulması dava şartıdır. Sigorta şirketine başvurunun yapılmaması veya değerlendirme yapılabilmesi için gerekli görülen rapor, tutanak, görüş vb. belgelerin verilmemesi veya eksik olarak verilmesi yapılan başvurunun usulüne uygun olmadığı değerlendirilmesine yol açacaktır. Böyle bir durumda sigorta şirketine usulüne uygun başvuru yapılmadığı gerekçesiyle dava şartı yokluğundan davanın usulden reddine karar verilmesi gerekir.

Öte yandan Yargıtay içtihatlarına göre; Komisyon'dan talepte bulunulmadan önce sigorta şirketine başvuru yapılması zorunluluğu, eksikliği süre verilerek

³⁷¹ Özdamar, s. 840, Yaşar, s. 223.

³⁷² Öte yandan sigorta sözleşmesi yapılırken sigorta şirketinin sisteme üye olduğu, ancak riziko gerçekleştiği anda üyeliğinin devam etmediği bir durumda nasıl bir yol izleneceği hususunda SCK'da bir düzenleme bulunmamaktadır. Kanaatimizce böyle bir durumda SCK'nın sigortalıyı korumaya yönelik düzenlemelerinin göz önünde bulundurulması gerekir. Dolayısıyla varsayılan bu durumda sözleşmenin kurulma anında sigorta şirketinin tahkim sistemine üye olması ve sigortalının bu üyelik durumuna güvenerek sözleşme yapmış olması ihtimali nedeniyle sözleşme süresinin sonuna kadar tahkim yolunun açık olması gerekir. Başka bir ifade ile sigorta şirketi tahkim sistemi dışına çıkmış olsa bile sonradan ortaya çıkan riziko nedeniyle (sözleşme süresinin sonuna kadar) sigortalının Komisyona başvurması halinde uyuşmazlığın Komisyon bünyesinde görülmesi gerekecektir.

tamamlanabilecek bir dava şartı niteliğindedir³⁷³. Bu zorunluluğun yerine getirilmiş kabul edilebilmesi için, bu başvuruya Yönetmelik hükümlerine uygun raporun eklenmesi zorunlu değildir³⁷⁴.

4.1.5. Mahkemelere ve hakemlere başvuru bakımından

Komisyon'a yapılan bir başvuru için; önceden devlet mahkemelerinde dava açılmamış, uyuşmazlığın Tüketici Sorunları Hakem Heyetine intikal etmemiş olması gerekir³⁷⁵. Bu husus SCK'nın 30/14. maddesine açıkça belirtilmiştir. Dolayısıyla devlet mahkemelerine ve Tüketici Sorunları Hakem Heyetine yapılmış olması durumunda artık Komisyon'a başvurulamayacaktır³⁷⁶.

Yine HMK'ya göre tahkime gidilen hallerde artık Komisyon'a başvurulamayacaktır (STY, m. 16-2/b). Bu hususun SCK'da düzenlenmeyip Yönetmelik'le belirtilmesi eleştiri konusu edilmekle birlikte hükmün isabetli olduğu söylenebilir. Zira Yönetmelik'te yapılan bu düzenleme ile aynı konuda iki tahkim yargılaması yapılması yolu kapatılmakta ve bir uyuşmazlık hakkında birden fazla hüküm kurulmasına engel olunmaktadır³⁷⁷.

Öte yandan Komisyon'a başvurulmasından önce arabuluculuğa başvurulması zorunlu değildir. Zorunlu arabuluculuğa ilişkin kurallar Komisyon'a yapılan

³⁷³ Ancak "Sigorta Tahkim Komisyonu'ndan talepte bulunulmadan önce sigorta şirketine başvuru yapılması zorunluluğu, eksikliği süre verilerek tamamlanabilecek dava şartı niteliğindedir. Bu başvurunun eksik ya da usule uygun olmayan belgelerle yapılması hâlinde bu eksiklik de daha sonra tamamlanabilir." (Y. 4. HD, E. 2021/3040, K. 2021/1561, T. 24/05/2021, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb>, E.T: 13/06/2022).

- "Sigorta Tahkim Komisyonundan talepten bulunulmadan sigorta şirketine başvuru yapılması zorunluluğu, eksikliği süre verilerek tamamlanabilecek dava şartı niteliğindedir. Bu zorunluluğun yerine getirilmiş kabul edilebilmesi için, bu başvuruya Yönetmelik hükümlerine uygun raporun eklenmesi zorunlu değildir." (Y. 17. HK, E. 2020/9215, K. 2021/1930, T. 24/02/2021, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb>, E.T: 16/06/2022).

³⁷⁴ Y. 17. HD, E. 2020/9215, K. 2021/1930, T.24/02/2021, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb>, E.T: 19/06/2022.

³⁷⁵ "Genel mahkemelerde görülen bir dava da Sigorta Tahkim Komisyonuna yapılan başvuru bakımından derdestliğin olumsuz bir dava şartı olması etkisini doğurur. Ancak bu etkinin doğurabilmesi için her iki talebin de taraflarının, sebebinin ve konusunun aynı olması şarttır." (Y. 4 HD, E. 2021/3219, K. 2021/1685, T. 25/05/2021, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb>, E.T: 23/06/2022).

³⁷⁶ Ayrıca uyuşmazlık ile ilgili olarak İİK'na göre icra takibi yapılmamış olması, arabuluculuk ve uzlaşma yolu ile uyuşmazlık hakkında önceden karar verilmemiş olması gerekir. Böyle bir kararın bulunması halinde ortada bir uyuşmazlık olmadığı için Komisyon'a başvuru yapılması mümkün olmayacaktır.

³⁷⁷ Karasu ve Güner, s. 316-317.

başvurular bakımından dikkate alınmaz. Dolayısıyla Komisyon'a başvurulmadan önce arabulucuya başvurulmuş olması şart değildir³⁷⁸.

Komisyon'a başvurulmasından önce TCK'nın 73/7. maddesi gereği; "şikayetten vazgeçilmiş" ve bu suretle "dava düşmüş" ise Komisyon'a başvurulup başvurulamayacağı ise şahsi hakların saklı tutulup tutulmamasına göre değişecektir. Buna göre; TCK'nın 73/7. maddesi gereği; şikayetten vazgeçme nedeni ile dava düşmüş ve şahsi haklar saklı tutulmamış ise hukuk mahkemelerinde dava açılması artık mümkün olmayacaktır. Yani vazgeçme sırasında davacı kişisel haklarını ayrıca saklı tutmuş ise hukuk mahkemelerinde dava açabilir, aksi durumda ise dava açamaz. Ancak burada vazgeçmenin içeriği ve usulü önem arz eder. Vazgeçme; sadece kamu davası açıldıktan sonra ve hâkim huzurunda yapılabilir. Nitekim bir sigortalı araç sürücüsünün karıştığı bir kazada jandarmaya verdiği ifadesinde hiç kimseden şikayetçi olmadığını beyan etmesi hukuk davasına yönelik maddi tazminat isteminden vazgeçmesi anlamına gelmez. Sürücünün bu beyanı kamu davası dışında verilmiş bir beyan olup, ceza takibine yönelik bir şikayetten vazgeçme anlamı taşır³⁷⁹. Dolayısıyla verilen örnekte vazgeçmeye yönelik bir beyanın verilmesi hukuk davasına yönelik maddi tazminat isteminden vazgeçildiği anlamına gelmez³⁸⁰.

Üzerinde durulması gereken bir diğer durum da uzlaşmanın sağlanması durumunda Komisyon'a başvurulup vurulamayacağıdır. CMK'nın 253/19. maddesine göre, taraflar arasında uzlaşmanın sağlandığı durumlarda, soruşturma konusu suç nedeniyle artık tazminat davası açılmaz. Açılmış olan bir dava var ise bundan feragat edildiği kabul edilir. Yargıtay tarafından verilen bir kararda³⁸¹; bir kazaya karışan davacının asıl fail konumunda bulunan araç sürücüsü ile uzlaşması durumunda sürücüye karşı tazminat talebinde bulunamayacağı, ayrıca aynı eylemden sigorta poliçesi sebebi ile hukuki sorumluluğu üzerine alan sigorta şirketine de müracaat edilemeyeceği belirtilmiştir. Sigorta tahkim yargılamasında hakemler de bu yönde karar vermekte ve taraflar arasında uzlaşmanın olduğu durumlarda artık

³⁷⁸ Y. 4. HD, E. 2021/3476, K. 2021/3999, T. 30/06/2021, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb>, (E.T: 15/06/2022).

³⁷⁹ Kayıhan ve Selanik, s. 249-250.

³⁸⁰ Ayrıca bkz. Y. 17. HD, E. 2020/402, K. 2021/916, T. 08/02/2021, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb>, (E.T: 23/06/2022).

³⁸¹ Y. 17. HD, E. 2019/6262, K. 2020/7041, T.16/11/2020, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb>, (E.T: 23/06/2022).

tazminat davası açılmayacağı ve Komisyon'a başvurulmayacağı belirtilmektedir³⁸².

4.2. Sigortacılıkta tahkime başvuru koşulları

Bir uyuşmazlığın sigortacılıkta tahkim bağlamında Komisyon'da dava edilebilmesi için Yönetmelikte belirtilen şekli ile başvurunun yapılmış olmasının yanında başvuruya ilişkin şekil, süre ve ücret ödemesi gibi prosedürlerin tamamlanması gerekir³⁸³.

4.2.1. Başvurunun şekli

Komisyon'a yapılacak başvurunun şekli konusunda STY'nin 16/1. maddesinde düzenleme bulunur. Buna göre; "*Tahkim için, Komisyonun merkezine, başvuru yapan kişinin ikametgâhının bulunduğu ya da rizikonun gerçekleştiği yerdeki büroya veya Komisyonun elektronik ortamından başvurulabilir.*" *Uyuşmazlık başvurularında; Komisyonun internet sayfasında yayımlanan güncel başvuru formu, uyuşmazlığa ilişkin bilgi ve belgeler, başvuru ücreti ile tebligat giderinin yatırıldığına dair belgelerin yer alması gerekir.*" Komisyon'a yapılan başvuru tarihi, literatürde, davanın açıldığı tarih olarak kabul edilir³⁸⁴.

Komisyon'a başvuru yazılı şekilde yapılır. STY'nin 16/1. maddesindeki düzenlemeye göre; "*Uyuşmazlık başvurularında; Komisyonun internet sayfasında yayımlanan güncel başvuru formu, uyuşmazlığa ilişkin bilgi ve belgeler, başvuru ücreti ile tebligat giderinin yatırıldığına dair belgelerin yer alması gerekir.*" Bunun için ilk olarak Komisyon tarafından önceden hazırlanmış olan başvuru formunun doldurulması³⁸⁵ ve gerekli görülen belgelerin eklenmesi gerekir. İkinci olarak başvuru formuna uyuşmazlığa ilişkin bilgi ve belgeler (gerçek kişiler için kimlik fotokopisi, taleple ilgili belgeler vb.) eklenmesi gerekir. Üçüncü olarak başvuru formuna sigorta sözleşmesi/poliçesi ilave edilmelidir. Dördüncü olarak başvuru

³⁸² Kayıhan ve Selanik, s. 249-250.

³⁸³ Sigortacılıkta tahkime başvurunun (veya dava açmanın) iki önemli sonucu zaman aşımının kesintiye uğraması ve derdestlik halinin ortaya çıkmasıdır.

³⁸⁴ Öztekin, s. 227.

³⁸⁵ Başvuru formu örneği çalışmanın sonunda Ek olarak verilmiştir. Ayrıca Sigorta Tahkim Komisyonu'na Yapılacak Online Başvurularda Dikkat Edilmesi Gereken Konular hakkında bkz; STK (2022). "Online Başvurularda Dikkat Edilmesi Gereken Konulara İlişkin Önemli Duyuru, s. 1, http://www.sigortatahkim.org.tr/files/Online_Basvurular_Hakkinda_Duyuru.pdf, (E.T: 24/06/ 2022).

ücretinin yatırıldığı dair banka dekontu veya makbuzunun başvuruya eklenmesi gerekir. Bu arada başvurunun avukat ile yapıldığı durumlarda özel yetki içeren vekaletin derc edilmesi gerekir. Komisyon'a başvurunun şahsen veya posta ile yapılması mümkündür (STY, m. 16/1).

Komisyon'a başvuru şeması aşağıda verilmiştir³⁸⁶;

Şekil 4.1: Sigorta Tahkim Komisyonu'na Başvuru Şeması

Kaynak: STK (2022). "Başvuru Nasıl Yapılır", s.1.

Yukarıda şematize edildiği üzere tahkim yargılaması öncesinde sigorta kuruluşuna başvuru yapılmış olması ve gerekli belgelerin ibraz edilmesi dava şartı olarak belirlenmiştir³⁸⁷.

³⁸⁶ STK (2022). "Başvuru Nasıl Yapılır", s.1, http://www.sigortatahkim.org/index.php?option=com_content&view=article&id=49&Itemid=65 (E.T: 30/06/2022).

³⁸⁷ Öte yandan tahkim yargılamasının avukat vasıtasıyla takibi de zorunlu değildir.

4.2.2. Başvurunun süresi

Komisyon'a başvuru için önceden belirlenmiş bir süre söz konusu değildir. Ancak Komisyon'a başvuru süresi, ilgili olaya göre genel hükümler kapsamında belirlenebilir. Nitekim sigorta sözleşmesi ile taraflar arasında borçlar hukuku çerçevesinde bir zamanaşımı ilişkisi kurulmakta ve TTK'da düzenlenmiş olan zamanaşımı hükümleri devreye girmektedir. Buna göre TTK'nın 1420. maddesine göre; *“Sigorta sözleşmesinden doğan bütün istemler, alacağın muaccel olduğu tarihten başlayarak iki yıl ve 1482. madde hükmü saklı kalmak üzere, sigorta tazminatına ve sigorta bedeline ilişkin istemler her hâlde rizikonun gerçekleştiği tarihten itibaren altı yıl geçmekle zamanaşımına uğrar.”* Bu madde ile sigorta sözleşmesinde iki yıllık zamanaşımına altı yıllık üst sınır getirilmiştir. Öte yandan aynı maddenin ikinci fıkrasında başka kanunlardaki zamanaşımı süresinin saklı tutulduğu belirtilmiştir (TTK, m. 1420/2). Nitekim sorumluluk sigortalarında zamanaşımı süresi on yıl olarak belirlenmiştir (TTK, m. 1482/1).

Diğer taraftan tahkim yargılamasında davanın ne zaman açılmış sayılacağına belirli olması gerekir. Özellikle zamanaşımı sürelerinin tespiti açısından konu önem arz eder. Çünkü TBK'nın 154/2. maddesine göre; alacaklının mahkemeye veya hakeme başvurması zaman aşımını keser. Buna göre davanın açılma anı Komisyon'a başvuru tarihi olarak kabul edilir ve zamanaşımı bu tarihte kesilir. Öğrenme hali; kazanın gerçekleştiği tarih veya tedavi sonucu maluliyet raporu ile malul kaldığını öğrenme ile destekten yoksun kalınma durumunda desteğinden yoksun kalınan kişinin ölmesi ile başlar (TTK, m. 1482).

4.2.3. Başvurunun ücreti

Komisyon'a başvuru sırasında belli bir ücretin ödenmesi gerekir. Ancak bu ücret günümüz şartlarında cüz'i olarak kabul edilmektedir. Öte yandan yargılama boyunca bazı tebligat giderleri, masraflar vs. söz konusu olur. Bu masraflar yargılama sonucunda haksız çıkan tarafa yüklenir.

Başvuru ücretine ilişkin güncel tutarlar (2023 yılı için) şu şekildedir; Komisyon'a başvuruda bulunmak için öncelikle; uyuşmazlık tutarı 5.000 TL'ye kadar olanlar başvurular için 200 TL, uyuşmazlık tutarı 5.001 ile 10.000 TL arasındaki başvurular için 450 TL, uyuşmazlık tutarı 10.001 ve 30.000 TL arasındaki

başvurularda 650 TL, uyuşmazlık tutarı 30.001 TL ve üzeri başvurularda uyuşmazlık tutarının yüzde 1,5'i (en az 650 TL olmak üzere)³⁸⁸.

Öte yandan Yargıtay içtihatlarına göre başvuru ücretinin yatırılmamış ve başvuru kayıt numarasının alınmamış olması hâlinde, davacıya bu eksikliği gidermesi için HMK'nın 115/2. maddesi uyarınca süre verilmesi gerekir³⁸⁹.

Bunun yanında hakemler, kararlarında HMK'da yer alan ilgili hükümler çerçevesinde yargılama masraflarına hükmedecektir.

4.3. Sigortacılıkta Tahkim Yargılamasının Aşamaları ve Usulleri

Komisyon bünyesinde yürütülen yargılama faaliyeti esasen hakemler tarafından icra edilir. Hakemlerin takip edecekleri usuller ve süreçler SCK ve STY'de düzenlenmiştir. Ayrıca konuya ilişkin olarak HMK'da düzenlemeler bulunur. Ancak hakem aşamasından önce raportör tarafından ön inceleme aşamasının tamamlanması gerekir.

4.3.1. Raportör aşaması ve başvuruların değerlendirilmesi

Sigortacılıkta tahkim yargılamasının ilk aşaması Komisyon'a yapılan başvurunun raportör tarafından incelenmesidir. Ayrıca bu aşamada başvuru evrakı başvuru karşı tarafla paylaşılır ve uyuşmazlığa ilişkin olarak savunma yapma imkanı verilir.

4.3.1.1. Raportör tarafından yapılan kontrol ve incelemeler

Sigorta kuruluşları ile ihtilafı olan kişilerce Komisyon'a yapılan başvurunun ardından, Komisyon yetkilileri dosyayı raportöre yollar. Ancak burada öncelikle yapılan başvuruda uyuşmazlığın hayat branşında mı, yoksa hayat dışı branşta mı olduğunun yetkililer tarafından belirlenmesi gerekir. Başvurunun büroya yapılması durumunda inceleme, büro raportörlerince gerçekleştirilir. Bu inceleme ve belirlemeden sonra dosya ilgili uzmanlığa sahip raportöre sevk edilir (STY, m. 2).

³⁸⁸ STK (2022). "Başvuru Ücreti", *Hukuk Bülteni*, s. 1, <http://forensislaw.com/blog/sigorta-tahkim-komisyonuna-basvuru>, (E.T: 15/08/2022).

³⁸⁹ Y. 11. HD, E. 2017/515, K. 2017/1104, T. 27/02/2017, (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb>, E.T: 05/06/2022).

4.3.1.1.1. Raportör tarafından ön incelemenin yapılması

Sigorta raportörleri kendilerine gelen dosya üzerinde ilk incelemeyi yapar. Bu safhaya ön inceleme aşaması denir. Ancak sigortacılıkta tahkimdeki ön inceleme aşamasının mahiyeti HMK'dakinden farklıdır³⁹⁰. Bu nedenle sigortacılıkta tahkimde ön inceleme aşaması yargılamanın esasına ilişkin bir süreç olarak kabul edilmez³⁹¹. Bu aşamada raportörlerin görevi dosyayı inceleyerek başvuru koşullarının sağlanıp sağlanmadığını ve dosyada eksiklikler olup olmadığını belirlemektir (STY, m. 16/2).

Raportör ön inceleme aşamasında ilk olarak; davacının, sigortacılık yapan kuruluşa gerekli başvuruları yapıp yapmadığını, başvuru yapılmışsa talebinin tamamen veya kısmen olumsuz sonuçlandığını ya da sigorta kuruluşunun on beş işgünü içinde cevap vermediğini, zorunlu olmayan sigortalar dışındaki uyuşmazlıklar bakımından sigorta şirketinin sigorta tahkim sistemine üye olup olmadığını kontrol eder. Ancak sigorta şirketine başvuru konusunda eksiklik olduğu belirlenmişse eksikliğin giderilmesi için davacıya süre verilebilir. Yine bu aşamada raportör, uyuşmazlığın önceden mahkemelere, HMK tahkimine ya da Tüketici Sorunları Hakem Heyetine intikal edip etmediğini ilgilinin beyanını esas alarak tespit eder (STY, m. 16/2). Şayet mahkeme ve hakem süreçleri önceden kullanılmışsa yeniden Komisyon'a başvuru yolu kullanılmayacaktır.

Raportör bu incelemede, davacının ileri sürmüş olduğu iddiaları ve bunlara ilişkin sunmuş olduğu belgeleri uyuşmazlık başvurusu aleyhine yapılan davalı sigorta kuruluşuna tebliğ ederek Sigorta Tahkim Sistemi Üyelik Sözleşmesi uyarınca 5 iş günü içerisinde cevaplarını sunmasını talep eder (Sigorta Tahkim Sistemi Üyelik Sözleşmesi, m. 5). Ancak bu konuda SCK ve STY'de bir düzenleme yer almaz³⁹².

Böylece raportör, uyuşmazlık konusunda hem davacının hem de davalı kuruluşun beyanını almış olur. Raportör tarafların bu beyanı ile bağlıdır. Raportör sadece dosya üzerinden inceleme yapar ve re'sen araştırma yetkisine sahip değildir³⁹³.

³⁹⁰ HMK'nın 137-143. maddeleri arasından ön incelemenin kapsamı ve süreçlerine yer verilmiştir.

³⁹¹ Yaşar, s. 228.

³⁹² Çakan, s. 95.

³⁹³ Kayıhan ve Selanik, s. 96.

Raportör tarafından yapılan incelemeden sonra, dosyanın Komisyon tarafından değerlendirmeye alınıp alınamayacağı anlaşılabilir. Eğer değerlendirmeye alınmazsa sonuç ilgiliye derhal bildirilir ve başvuru ücretinin yüzde ellisi iade edilir. Raportör incelemeye başlamadan önce başvurunun geri çekilmesi de mümkündür. Bu durumda da yine başvuru ücretinin yüzde ellisi iade edilir (STY, m. 16/3-4).

4.3.1.1.2. Raportör tarafından belgelerin incelenmesi

Raportör dosya üzerinden ilk incelemesini tamamladıktan sonra ikinci olarak dosyayı, uyuşmazlığın çözümü için gerekli görülen bilgi ve belgeler açısından inceler. Bu incelemede uyuşmazlığın çözümü için ihtiyaç duyulan bilgi ve belgelerin eksik olduğu anlaşılırsa raportör durumu taraflara bildirir ve taraflara bilgi vermek kaydıyla dosyayı kapatır. Bu durumda, başvuru ücretinin yüzde ellisi davacıya iade edilir (STY, m. 16/5).

Raportörün dosyayı incelemesi için öngörülen süre on beş gündür. Ancak verilen süre içinde ön inceleme ile sonuçlandırılmayan başvurular olabilir. Böyle bir durumda ayrı bir rapor hazırlanır (STY, m. 16/6).

4.3.1.1.3. Raportör tarafından yapılan incelmenin sonuca bağlanması

Raportör tarafından yapılan incelemeler sonucunda hazırlanan rapor, gerekli görülen hallerde dosyayla birlikte derhal Komisyon merkezine iletilir (STY, m. 16/6). Ancak burada dikkat edilmesi gereken önemli bir husus raportörün yetkileri ile ilgilidir. Buna göre raportör bu aşamada bir karar vermeyip, ön inceleme raporunu yazarak dosyayı hakeme verilmesi için Komisyon'a teslim eder. Zira raportörün görevi yargılamanın alt yapısını hazırlamaktadır. Raportörün hakem gibi yargılamayı yürütme yetkisi bulunmaz³⁹⁴.

Ancak başvurunun ön inceleme aşamasında raportör tarafından reddi yönünde verilecek bir karara karşı itiraz mekanizması oluşturulmamıştır. Literatürde usulüne uygun bir başvurunun yapıldığına dair tespit davası açılabilceği ve alınan sonuç ile Komisyon'a başvurulabileceği yönünde görüşler bulunmaktadır³⁹⁵.

³⁹⁴ Erdemir, A. (2017). *Sigorta Uyuşmazlıklarında Tahkim*, Seçkin Yayınları, Ankara, s. 19; Kayıhan ve Selanik, s. 96.

³⁹⁵ Bkz. Kayıhan ve Selanik, s. 98.

Raportörün yetkileri konusunda yakın dönemde bazı değişiklikler yapılmıştır. Buna göre Hazine Müsteşarlığı'nın, 14 Haziran 2018 ve 30451 sayılı RG'de yayımlanan “*Sigortacılıkta Tahkime İlişkin Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik*” ile “*değer kaybı*” başvurularının tahkim hakemlerine gitmeden raportör aşamasında çözüme kavuşturulması mümkün olmuştur. Böylece bir anlamda hakemlerin yükü azaltılmaya çalışılmıştır. Yeni düzenleme ile değer kaybı talepleri ilgili mevzuatta önceden belirlenen formül, yöntem veya ölçütlere göre davacının isteğine bağlı olarak, Komisyon'un danışmanlık hizmetleri çerçevesinde raportör tarafından sonuçlandırılacaktır. Ancak raportör, Komisyon listesine kayıtlı sigorta eksperlerinden danışmanlık hizmeti alabilecektir. Ancak dosya on beş gün içinde raportör tarafından sonuçlandırılmazsa veya davacı tarafından hakeme gidilmesinin talep edilmesi durumunda dosya hakeme gönderilecektir (STY, m. 16/5). Bu değişiklik hakemlerin yüklerini azaltmaya yönelik olumlu gelişme olarak görülmesine rağmen raportörün yargılama yetkisinin bulunmaması nedeniyle eleştiriye açıktır³⁹⁶.

4.3.1.2. Muhatabın bilgilendirilmesi ve savunma hakkı

Davacının Komisyon'a müracaatı sonrası davalı tarafın davadan haberdar edilmesi gerekir. Böylece karşı tarafın kendisini savunmasına olanak verilir. Bu zorunluluk Anayasamızın 36. maddesinde sayılan adil yargılama hakkı ile HMK'nın 423. maddesinde belirtilen tarafların eşitliği ve hukuki dinlenilme hakkının bir gereğidir. Aksi bir durumda yani davalı tarafın savunması alınmadan verilecek bir karar hukuka aykırılık teşkil edecektir³⁹⁷.

Davalı tarafın iddiaları ve savunma hakkı konusunda SCK'da ve ilgili Yönetmelik'te yeterli açıklama yer almaz. Nitekim Komisyon'a yapılan başvuruyu takiben raportör tarafından çalışma yapılan ve ön inceleme olarak adlandırılan aşamada, sürecin (savunma hakkının kullanımının hangi aşamada, ne şekilde ve hangi sürede yapılması gerektiğine dair) nasıl takip edileceği yönünde Kanun'da herhangi bir düzenleme bulunmaz. Ancak sav ve savunma hakkı verilmesi ve kullanılması konusunda HMK'nın 428 ve 429. maddelerinden yola çıkılarak hakemlere gereken yetki verildiği söylenebilir. Öte yandan cevap ve savunma hakkına ilişkin süreler

³⁹⁶ Bkz. Yeşilova Aras ve Yeşilova, s. 316.

³⁹⁷ Dekak, s. 89.

konusunda Komisyon'a verilen üyelik sözleşmesinde düzenleme bulunur. Buna göre; tahkime üye olan sigorta şirketlerinin beş günlük sürede cevaplarını veya görüşleri Komisyon'a iletmeleri gerekir. Ancak sigorta tahkim sistemine üye olmayan kuruluşlar için bir süre belirtilmemiştir³⁹⁸. Bununla birlikte Kanun'un 30/15. maddesinin lafzında, hakemlerin kendilerine verilen evrak üzerinden karar vermesi gerektiği ifade edilir. Böyle bir durumda hakemlerin dosya üzerinde inceleme yaparken, raportörler nezdinde, bu tarz bir layihalar teatisinin yaşanıp yaşanmadığına bakması gerekir³⁹⁹. Sigorta kuruluşlarının ne kadar sürede cevap verecekleri konusunda da sigortacılık mevzuatında düzenleme olmaması önemli bir eksiklik olarak görülür. Sigortacılıkta tahkime ait olan bu mesele için HMK'daki düzenlemeler haricinde SCK'da düzenleme yapılmasına ihtiyaç vardır⁴⁰⁰.

Öte yandan sigortacılıkta tahkime ilişkin davalar, davacının mahkemeden olan hukuki korunma talebine ilişkin olduğu için davalı sigorta kuruluşunun hakemden hüküm altına alınmasını isteyebileceği bir talep söz konusu olmayacaktır. Nitekim sigortacılıkta tahkimde davalının karşı dava açması mümkün değildir. İster usûle ister esasa ilişkin olsun bu tür davalarda davalı savunma hâlinedir. Davalının esasa yönelik savunması daha çok "inkar" yollu olur. Ancak savunmanın, varsa "itiraz" yahut "def'i"lerin ileri sürülmesi şeklinde olması da mümkündür⁴⁰¹. Nitekim sigortacılıkta tahkimde davalı tarafın savunma hakkını kullanırken başvurabileceği en önemli konuların başında zamanaşımı def'i gelir. Ancak zamanaşımı def'i taraflarca öne sürülmedikçe hakemler tarafından dikkate alınmamalıdır⁴⁰².

Bu arada davalı tarafından ilgili uyuşmazlığın hakemler nezdinde çözülemeyeceği, hakemlerin yetkisiz olduğu, sigorta sözleşmesinin geçerli olmadığı yönünde itirazda bulunulması durumunda hakemlerin bu itirazları ön sorun şeklinde incelemesi gerekecektir. Hakemler tarafından uyuşmazlık konusunda yetkili

³⁹⁸ Kayıhan ve Selanik, s. 263.

³⁹⁹ Yeşilova Aras ve Yeşilova, s. 348.

⁴⁰⁰ Dekak, s. 89.

⁴⁰¹ Yeşilova Aras ve Yeşilova, s. 303.

⁴⁰² Karotmarlı, s. 47.

oldukları ve sigorta sözleşmesinin geçerli olduğu yönünde karar verilirse tahkim yargılamasına devam edilecektir⁴⁰³.

4.3.2. Hakem aşaması ve yargılamasının esasları

Sigorta tahkim yargılamasında en önemli aşama kuşkusuz hakem inceleme ve değerlendirme aşamasıdır. Bu aşama, hakemin görevlendirilmesiyle başlar, temyiz aşamasına kadar devam eder.

4.3.2.1. Hakeminin görevlendirilmesi

Raportör tarafından dosyaya ilişkin ön inceleme tamamlanıp, rapor Komisyon'a sunulduktan sonra, artık yargılamada hakem aşamasına gelmiş olur. Bu aşamada Komisyon'un görevi uyuşmazlığa hangi hakemin bakacağını belirlemektir. Hakemler, hayat ve hayat dışı branşlara ayrılmış olup, kural olarak sadece birinde görev yapar.

Hakemlerin atanması konusunda tüm inisiyatif ve yetki Komisyon'dadır. Bu konuda taraflara herhangi bir tercih ve takdir hakkı bırakılmamıştır. Komisyon, hakem seçimini yaparken hakem listesinden sıra usulüne göre seçim yapar. Ancak Komisyon merkezinde, öncelikle uyuşmazlığın çözümü için hakem heyeti oluşturulmasının gerekli olup olmadığı değerlendirilir. Bu bağlamda uyuşmazlık konusunun miktar olarak elli bin TL'yi aşmaması durumunda dosyaya tek hakem atanır. Ancak işin niteliğine bağlı olarak Komisyon gerek görürse bir heyet de oluşturabilir. Fakat uyuşmazlık konusunun miktar olarak elli bin ve üzerinde olması durumlarda Komisyon'un hakem heyeti oluşturması zorunludur⁴⁰⁴. Hakem atanmasında, hakemlerin uzmanlık alanları göz önünde bulundurulur. Buna göre listede önde bulunan hakemin uzmanlık alanı, uyuşmazlık konusunun çözümü için

⁴⁰³ Dekak, s. 88.

⁴⁰⁴ "Sigortacılık Kanunu'nun 30'uncu Maddesinin On İkinci ve On Beşinci Fıkralarında Yer Alan Parasal Sınırların Artırılmasına İlişkin Tebliğde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ" 28 Şubat 2023 tarihli ve 32118 sayılı Resmî Gazetede yayımlanmış olup yayım tarihinde yürürlüğe girmiştir. Tebliğin uygulamasına ilişkin olarak belirlenen parasal sınırlar aşağıda verilmiştir;

"MADDE 3- (1) Sigorta Tahkim Komisyonuna başvurusu yapılan on beş bin Türk Lirasının altındaki uyuşmazlıklar hakkında verilen hakem kararları kesindir. On beş bin Türk Lirası ve daha üzerindeki uyuşmazlıklar hakkında verilen hakem kararlarına karşı Sigorta Tahkim Komisyonu nezdinde itiraz edilebilir. (2) Sigorta Tahkim Komisyonuna yapılan iki yüz otuz sekiz bin yedi yüz otuz Türk Lirasının üzerindeki uyuşmazlıklar hakkında itiraz üzerine verilen hakem kararları için temyize gidilebilir. (3) Sigorta Tahkim Komisyonuna yapılan elli bin Türk Lirası ve üzerindeki uyuşmazlıklar hakkında heyet teşekkülü zorunludur."

uygun veya yeterli değilse, sıradaki hakemlerden uzmanlık alanı uygun olanlar görevlendirilir. Hakem listesinde hukukçu bulunması hâlinde, heyetteki hakemlerden en az birinin hukukçu olması gerekir (STY, m. 16/7-8).

Dosyaya hakem atanmasına ilişkin olarak ilkeleri belirlemeye Komisyon yetkilidir. Bu ilkeler SEDDK'nın belirlediği esaslar çerçevesinde, hakemlerin uzman olduğu alan, üstlendiği görevleri, coğrafi kriterler ve iş yükü gibi hususlara göre belirlenir. Komisyon tarafından hakem veya hakem heyeti belirlendikten sonra karar uyuşmazlığın taraflarına derhal bildirilir (STY, m. 16/8-9). Bu bildirim uygulamada elektronik posta yollanması veya cep telefonuna mesaj gönderilmesi şekilde yapılır⁴⁰⁵.

4.3.2.2. Hakemlerin göz önünde bulundurmaları gereken ilkeler

Sigorta tahkim hakemlerinin yürüttükleri faaliyetin yargısal niteliğinin bulunması ve bu faaliyet neticesinde verilen kararların bağlayıcı olması nedeniyle, hakemlerin bazı yükümlülüklerle ve sorumluluklara sahip olması gerekir. Başka bir ifade ile hakemler, SCK ve HMK'da düzenlenen emredici ve kamu düzenine ilişkin hükümler ile bağlı olup bunları uygulamak zorundadır.

SCK'da hakemlerin tarafsız ve bağımsız olması gerektiğine dair açık düzenlemeler yer almaktadır. Bu bağlamda hakemlerin reddi ve çekinme sebeplerine ilişkin hususlar SCK'da ayrı olarak düzenlenmiştir (SCK, m. 30/15 ve 30/19). Ayrıca HMK'nın ikinci bölümünde 24 ile 32. maddeleri arasında yer verilen "*yargılamaya hakim olan ilkeler*" hakemlerin de uyması gereken temel prensiplerdir.

4.3.2.2.1. Hakemlerin tarafsızlığı ve bağımsızlığı ilkesi

SCK'nın 30/19. maddesinde açıkça belirtildiği üzere; hakemler ile raportörler gördükleri işlerde tarafsız olmak zorundadır. Bu hükme göre; sigorta kuruluşları ile ilişkili olanlar⁴⁰⁶ hakemlik yapamaz. Bu kural belirtilen bu kişilerin eş ve çocukları için de geçerlidir.

⁴⁰⁵ Dekak, s. 85.

⁴⁰⁶ Buna göre; sigorta şirketlerinin, reasürans şirketlerinin, sigortacılık yapan diğer kuruluşların, sigorta eksperlerinin, sigorta acentelerinin ve brokerlerin ortakları, yönetim ve denetiminde bulunan kişiler ve bunlar adına imza atmaya yetkili olanlar ile tüm bu kuruluşlarda meslekî faaliyetinde bulunanlar ve sigorta eksperleri, sigorta acenteleri ve brokerler sigorta hakemliği yapamazlar.

Ayrıca SCK'nın 30/11. maddesinde hakemlerin listeden silineceği haller belirtilerek tarafsızlığa vurgu yapılmıştır. Buna göre; hakemler, hakemlik yapmak için Kanun'da sayılan nitelikleri sonradan kaybetmişse veya tarafsızlık ilkesine ihlal eden hareketlere giriştiği tespit edilmişse hakem listesinden sürekli olarak silinir.

Hakemlerin tarafsızlığı kadar bağımsız olmaları da önemlidir. Bağımsızlıktan kasıt objektif ve adil şekilde karar verebilmeleridir. Bu bağlamda hakemlerin yargılama yapmadan bir görüşe varmaları veya çeşitli nedenlerle taraflardan birine bir ayrıcalık tanınması bağımsızlığa zarar verecek davranışlardır. Hakemlerin bağımsız kalabilmeleri için taraflarla ilişkili olmaması gerekir. Bu anlamda gerek ekonomik, gerek sosyal gerekse de siyasi nedenlerle hakemlerin taraflara bağımlı olmaması büyük önem taşır⁴⁰⁷.

Yine hakemler işleri dolayısıyla öğrendikleri sırları ve bilgileri açıklayamaz. Böyle bir açıklama için ilgililerin izni aranır. Ancak, suç teşkil eden durumlarda hakemlerin yetkili mercilere haber vermeleri zorunludur (SCK, m. 30/20).

Ancak literatürde hakemlerin bağımsızlığı ve tarafsızlığı konusunda bazı tartışmalar bulunur. Buna göre hakemlerin belirlenmesi ve dosyaya atanması hususunda görevin Komisyon tarafından yerine getirilmesinde görünüş olarak herhangi bir adaletsizlik olmasa da, literatürde Komisyon Başkanlığı'nın oluşumu ve üye sayısı dikkate alınarak hakem belirlenmesine eleştiri getirilmektedir⁴⁰⁸. Bu konuda ikinci bölümde açıklama yapılmıştır.

4.3.2.2.2. Hukuki dinlenilme hakkı

HMK'nın 23. maddesine göre; tahkim yargılamasında taraflar, eşit hak ve yetkiye sahiptir. Bu ilke yargılama boyunca hakemlerin iki tarafa eşit mesafede olmalarını gerekli kılar⁴⁰⁹. Nitekim tahkimde tarafların eşit hak ve yetkiye sahip olmaları, tahkim usulüne ilişkin genel ilkedir. Her ne kadar hakemler dosya üzerinden karar veriyor olsalar bile duruşma açmaları ve tarafları dinlemeleri konusunda mevzuatta açık ve kesin bir engel yoktur (HMK, m. 429/1).

⁴⁰⁷ Kayıhan ve Selanik, s. 103.

⁴⁰⁸ Yeşilova Aras ve Yeşilova, s. 173.

⁴⁰⁹ Şahin, M. (2021). "Sigorta Hukuku Uyuşmazlıklarının Tahkim Yoluyla Çözümü", (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 84, file:///C:/Users/HOME/Downloads/692915.pdf, 25/06/2022).

Kaldı ki hakemlerin dosya üzerinden inceleme yapmaları her koşulda hukuki dinlenilme hakkının ihlal edildiği anlamına gelmez. Burada önemli olan hakemlerin iki tarafın iddia ve savunmalarını ortaya koymalarına imkan tanınması, eksiklikleri tamamlaması ve kanun hükümlerine uygun karar vermesidir. Yargıtay tarafından verilen bir kararda⁴¹⁰; cevap dilekçesi ve bilirkişi raporunun davacıya tebliğ edilmemesi davacının savunma hakkının kısıtlanması olarak kabul edilmiştir. Bir başka kararda da Yargıtay⁴¹¹; hükme esas alınan aktüer raporu davalı tarafa tebliğ edilmediği için rapora itiraz ve beyanda bulunma hakkı verilmediğine kanaat getirerek, oluşturulan hükmün Anayasa ve HMK ile koruma altına alınan hukuki dinlenilme hakkının ihlaline sebebiyet verdiği karar vermiştir. Zaten HMK'nın 31. maddesine göre “*hâkimin davayı aydınlatma görevi*” olduğu için “*hukuki dinlenilme hakkına*” halel getirmemesi gerekir.

4.3.2.2.3. Taleple bağlılık ilkesi

Medenî usûl hukukunun temel prensiplerinden biri de taleple bağlılık ilkesidir. Buna göre hâkim yargılamanın sonucunda talepten fazlasına karar veremediği gibi talepten başka bir şeye de karar veremez. Ancak duruma göre hâkimin talepten daha azına karar vermesi mümkündür (HMK, m. 26). Yargılama görevi yapan hakemler de tıpkı hâkimler gibi yargılama süresince taleple bağlılık ilkesine göre karar vermek zorundadır. Yargıtay tarafından verilen bir kararda; davacının dilekçesinde belirttiği maluliyet oranından daha yüksek bir maluliyet oranı esas alınarak yapılan tazminat hesaplamasının taleple bağlılık ilkesini ihlal ettiği sonucuna varılmıştır⁴¹².

4.3.2.2.4. Taraflarca getirilme ilkesi

Sigortacılıkta tahkim yargılamasında önemi olan ilkelere biri de taraflarca getirilme ilkesidir⁴¹³. HMK'nın 25/1-2. maddesinde düzenlenen bu ilkeye göre; “*Kanunda öngörülen istisnalar dışında, hâkim, iki taraftan birinin söylemediği şeyi*

⁴¹⁰ Y. 17. HD, E. 2016/12953, K. 2019/5180, T. 29/04/2019, (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb>, E.T: 19/06/2022).

⁴¹¹ Y. 17 HD, E. 2019/1418, K. 2020/2092, T. 25/02/2020, (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb>, E.T: 19/06/2022).

⁴¹² Y. 17 HD, E. 2016/10634, K. 2019/4952, T. 17/04/2019, (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb>, E.T: 18/06/2022).

⁴¹³ “Taraflarca getirilme ilkesi” için bkz. Atalı, M., Ermenek, İ. ve Erdoğan, E. (2022). *Medeni Usul Hukuku*, Yetkin Yayınevi, 6. Baskı, Ankara, s. 124-126.

veya vakıaları kendiliğinden dikkate alamaz ve onları hatırlatabilecek davranışlarda dahi bulunamaz. Kanunla belirtilen durumlar dışında, hâkim, kendiliğinden delil toplayamaz.” Dolayısıyla sigortacılıkta tahkimde hakemler tarafların talebiyle bağlıdır. Başka bir ifade ile hakemler, tarafların ileri sürmediği vakıaları kendiliğinden araştırmayacakları gibi, yeni delil toplayamaz. Bu bağlamda hakemler talep olmadan tanık dinleyemez, keşif yapamaz ve yemin teklif edemez. Bu ilkenin aksini ifade eden re’sen araştırma ilkesi sigortacılıkta tahkimde geçerli değildir.

4.3.2.2.5. Diğer ilkeler

HMK’nın ikinci bölümünde yer verilen “yargılamaya hakim olan ilkeler” sigortacılıkta tahkim yargılamasında hakemlerin de uyması gereken ilkelerdir⁴¹⁴. Nitekim hakemler, HMK’da düzenlenen emredici ve kamu düzenine ilişkin hükümleri ile bağlı olup bunları uygulamak zorundadır. Bu bağlamda, HMK’nın ikinci bölümünde yer verilen; tasarruf ilkesi (m.24), usul ekonomisi ilkesi (m.30) ve hâkimin davayı aydınlatma ödevi (m.31) gibi ilkeler kamu düzenine ilişkin emredici hükümler olduğu için hakemleri de bağlayacaktır⁴¹⁵.

4.3.2.3. Hakem yargılamasında süreler

Sigorta tahkim yargılamasında süreler Kanun’da belirtilmiştir. SCK’nın 30/16. maddesine göre; “Hakemler, görevlendirildikleri tarihten itibaren en geç dört ay içinde karar vermeye mecburdur. Aksi halde, uyuşmazlık yetkili mahkemece halledilir.” Burada zikredilen dört aylık süre uyuşmazlık hakemlerine ilişkin verilen süredir.

Ancak dört aylık yargılama süresinin başlangıcı konusunda literatürde farklı görüşler bulunur. Öncelikle son derece önemli olan böyle bir konuda SCK’da net ve açık hüküm bulunmaması bir eksiklik olarak görülür⁴¹⁶.

Öte yandan Kanun’un lafzından dört aylık yargılama süresinin başlangıcı olarak, Komisyon’un yazıyla hakemleri görevlendirdiği tarih anlaşılır. Sürenin başlangıcı konusunda Yargıtay’ın görüşü de bu şekildedir⁴¹⁷.

⁴¹⁴ Bkz. HMK’nın 24-32. maddeleri.

⁴¹⁵ Şahin, s. 83.

⁴¹⁶ Bkz. Atamer, 2009, s. 273.

Ancak dört aylık sürenin başlangıcının hakemlerin dosyada tasarruf edebildiği tarih olan linklerin aktif hâle getirildiği tarih olduğunu belirten görüşler de bulunur⁴¹⁸. Bu görüşlere göre; hakemin dosyaya atanması ile birlikte, bu tarih itibari ile hakeme ve taraflara, dosyanın taraf ve hakem bilgileri gönderilmekle, bu bilginin kendilerine ulaşmasından itibaren SCK'nın 30/15. maddesi gereğince hakemi ret sebepleri değerlendirilmekte, en geç beş iş günü süresinde hakemi ret dilekçeleri varsa bildirilmesi için beklenmektedir. Ancak bu tarihte hakem, dosyayı ne fiziken ne de dijital olarak görmektedir. Sigortacılıkta tahkim sisteminde, hakemin dosyada tasarruf edebildiği tarih, linklerin aktif hâle getirildiği, tüm dosyanın taranmış linkinin email ile gönderildiği tarihtir. Bu itibarla, dört aylık sürenin başlangıcında esas alınan görevlendirme tarihinin, hakemin dosyada tasarruf edebildiği tarih olan linklerin aktif hâle getirildiği tarihin esas alınması gerektiğinin savunan görüşler bulunmaktadır⁴¹⁹.

Öte yandan hakem heyetinin dört aylık süreyi geçirdikten sonra karar vermesi durumunda bu karar artık yok hükmünde olacaktır⁴²⁰. Tahkim süresinin dolması hâlinde, genel mahkemelerde karar verilmek üzere hakemlerin dosyadan el çekme kararı vermesi gerekir⁴²¹. Ancak haklı bir neden yokken hakemlerin dört aylık süre dolmadan dosyadan el çekmesi de mümkün değildir⁴²².

⁴¹⁷ “Sigortacılık Kanunu 30/16. maddesi gereğince hakemlerin görevlendirildikleri tarihten itibaren en geç dört ay içinde karar vermeleri gerektiği, bu sürenin bitiminden itibaren verecekleri kararların batıl hâle geleceği...” (Y. 11. HD, E. 2019/2078, K.2019/4643, T.19/06/2019, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb>, E.T: 25/06/2022).

⁴¹⁸ Bkz. Karasu ve Güner, s. 318; Karasu, 2016, s. 145; Ulaş, 2007, s. 257.

⁴¹⁹ Bkz. “Karşı Oy; “İtiraz Hakem Heyetinin 28.02.2017 tarihini 4 aylık sürenin başlangıcına esas olan lafza bağlı ancak kanunun ruhuna aykırı yorumu aynı zamanda 5684 sayılı Yasa'nın amacına da aykırı bulunmaktadır. Açıklanan nedenlerle Uyuşmazlık Hakem Heyetince yasal 4 aylık süre içerisinde karar verilmiş olduğundan, İtiraz Hakem Heyetince uyuşmazlığın esasını incelemek üzere İtiraz Hakem Heyeti kararının bozulmasına, bu yöne ilişkin davacının temyiz isteminin kabulüne karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde temyiz isteminin reddi ile İtiraz Hakem Heyeti kararının onanmasına ilişkin sayın çoğunluk görüşüne karşıyım” (Y. 11. HD, E. 2019/2078, K.2019/4643, T. 19/06/2019, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb>, (E.T: 20/06/ 2022).

⁴²⁰ Bu aşamada zamanaşımı süresinin dolması ihtimalinde nasıl bir yol izleneceği hususu “3.1.5.2.6. Görev Yapan Hakemler Açısından” başlığı altında incelenmiştir.

⁴²¹ Y. 4. HD, E. 2021/2487, 2021/1984, T.31/05/2021, (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb>, E.T: 19/06/2022).

⁴²² “.. anılan eksikliğin giderilmesi için tahkim yargılaması bakımından öngörülen sürenin dolacağı gerekçesi ile davacıya süre verilmeyerek yazılı şekilde karar verilmesi doğru görülmemiştir. Zira tahkim yargılaması için düzenlenen sürenin geçirilmesinde davacıya yüklenecek bir kusur bulunmamaktadır. Hakem heyetince davacıya süre verilerek anılan eksiklik giderilmek yerine yazılı şekilde karar verilmekle, yargılama için düzenlenen süre, davacının elinde olmayacak şekilde işlemsiz

Ancak Kanun’la belirlenen dört aylık sürenin uzaması mümkündür. HMK tahkimine göre bu süre tarafların açık ve yazılı muvafakatleriyle uzatılabilir. Ayrıca taraflar anlaşamazlar ise bir tarafın talebi üzerine mahkemece sürenin uzatılması mümkündür (HMK, m. 427/2). Benzer şekilde sigortacılıkta tahkimde de sürenin uzaması olasıdır. Ancak bu konuda mevzuatta açık bir düzenleme bulunmamaktadır. Süre uzatım kararının HMK tahkimindeki gibi mahkemeden alınması hem sigortacılıkta tahkimin yapısına uygun değil, hem de zaten kısıtlı olan sürenin tüketilmesine neden olacaktır. Oysaki ihtiyaç duyulan ek sürenin Komisyon tarafından verilmesi kurumsal tahkime uygundur. Fakat bu konuda sigortacılıkta tahkim mevzuatında bir boşluk olduğu için yeniden bir düzenleme yapılmasına ihtiyaç vardır⁴²³. Öte yandan kanun koyucunun süre uzatımı konusunu tamamen tarafların iradesine bıraktığı ve uzatma konusunda susmayı tercih ettiğini ileri sürenler de bulunmaktadır⁴²⁴. Uygulamada hakemlerin ek süreye ihtiyaç duymaları hâlinde taraflardan talepte buldukları, tarafların da kendi aralarında anlaşmaları durumunda sürenin uzamasına muvafakat verdikleri görülür. Her halükarda süre uzatımı tarafların anlaşmalarına ve açık rızalarına bağlıdır. Bir tarafın rızası olmadığı durumlarda süre uzamayacaktır. Zaten uyuşmazlığın aleyhine sonuçlanacağını düşünen taraftan uzatma talebine rıza göstermesini beklemek doğru olmayacaktır⁴²⁵. Ancak sürenin uzatılmaması nedeniyle karar verilememesi durumunda aynı uyuşmazlık için tekrar Komisyon’a başvurulamayacaktır. Bu nedenle literatürde, yapılacak bir düzenleme ile taraflardan birinin veya hakemlerin talebi üzerine Komisyon’a tek seferlik ama iki aya varan bir ek süre uzatımı yetkisinin verilmesi yönünde görüşler bulunmaktadır⁴²⁶.

Öte yandan uyuşmazlık hakem kararlarına karşı itiraz talebinde bulunulduğunda işin heyete intikalinden itibaren iki ay içinde karar verilir. Yapılan izahat çerçevesinde bu sürenin uzaması mümkündür (SCK, m. 30/12).

geçirilmiştir. Hakem heyetince yapılan bu eksikliğin sonuçlarına davacının katlanmasını beklemek hakkaniyete uygun düşmemektedir. Diğer taraftan Hakem heyetince yapılan bu eksikliğin İtiraz Hakem Heyetince giderilmesi gerekli ve mümkünken; İtiraz Hakem Heyetince henüz sürenin dolup dolmayacağı belli olmadığı halde sürenin dolacağı ihtimalinden hareketle dosyadan el çekilmesine karar verilmesi de doğru görülmemiştir.” (Y. 4. HD, 2021/2560, K. 2021/1857, T. 27/05/2021), (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb>, E.T: 29/06/2022).

⁴²³ Kayıhan ve Selanik, s. 112.

⁴²⁴ Bkz. Kabukçuoğlu Özer, s. 498.

⁴²⁵ Karasu ve Güner, s. 318.

⁴²⁶ Bkz. Kayıhan ve Selanik, s. 112; Karasu ve Güner, s. 318.

4.3.2.4. Hakem yargılamasının maddi hukuka ilişkin yönleri

Genel olarak tahkim yargılamasında taraf iradeleri belirleyici olur ve hakemlerin hangi kurallara göre karar verecekleri önceden şekillenir. Bu bağlamda tahkim yargılamasında görev yapacak hakemlerin, verecekleri kararlarda hakkaniyet ve nasfet⁴²⁷ kurallarına göre mi, yoksa maddi hukuka göre mi davranacakları taraflarca önceden tahkim sözleşmesinde kararlaştırılabilir. Ancak taraflar bu yönde bir iradeyi önceden ortaya koymamışsalar hakemlerin hakkaniyet ve nasfet kurallarına göre karar vermeleri gerektiği literatürde savunulmaktadır⁴²⁸. Ancak aksi görüşü savunanlar da bulunmaktadır.

Sigortacılıkta tahkim yargılamasında hakemlerin hakkaniyet, nasfet, adalet ve dürüstlük kurallarına göre mi, yoksa maddi hukukun kurallarına göre mi karar verecekleri konusunda kesin bir belirleme yoktur. Bu sorunun yanıtı bırakılması ise sisteme güven duyulmasına engel olabilecek önemli bir husustur⁴²⁹. Ancak gerek SCK’da kullanılan kavramlar ve Kanun’un genel görünümü, gerekse de literatürde yapılan değerlendirmeler, sigortacılıkta tahkim yargılamasında hakemlerin maddi hukukun esaslarına göre karar vermeleri gerektiği yönündedir⁴³⁰.

4.3.2.4.1. Maddi hukukun tespiti

Açılan bir davanın maddi ve usul hukuku cihetinden birtakım sonuçları vardır. Bu nedenle sigorta hukukuna ilişkin uyuşmazlıklarda Komisyon’a başvuru yapıldıktan sonra usul hukukuna göre yapılacak değerlendirmelerin yanında maddi hukuka ilişkin birtakım tespitlerin yapılması gerekir. Nitekim hakemlerin dosyaya atanmasından sonra yapılması gereken işlerden ilki olaya uygulanması gereken maddi hukukun tespit edilmesidir. Yani hakemler uyuşmazlığın niteliğine göre maddi olaya hangi hukukun uygulanacağını belirlemek zorundadır.

Hakemler, tahkim yargılamasını kanun hükümlerini gözeterek yürütür⁴³¹. Başka bir ifade ile hakemler, taraflar aksini kararlaştırmadıkları müddetçe,

⁴²⁷ Bu kavramın zaman zaman “*nesafet*” olarak da kullanıldığı görülmektedir. “Türk Dil Kurumu tarafından bu sözcük “*nasfet*” olarak kullanılmaktadır” (Atamer, 2009, s. 273).

⁴²⁸ Öztekin, s. 242-243.

⁴²⁹ Atamer, 2009, s. 273.

⁴³⁰ Bkz. Öztekin, s. 242-243.

⁴³¹ 28.01.1994 tarih ve 4/1 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararı: “*Hakem sözleşmesinin tarafları, hakem sözleşmesi veya şartında, taraflar arasındaki uyuşmazlığın çözümünde maddi hukuk kurallarının*

uyuşmazlığın çözümüne yönelik yaptıkları yargılamada Türk maddi hukukunun kurallarını uygulayacaktır. Taraflar kendi aralarında aksine bir düzenleme yapmış olsalar bile, hakemler, emredici nitelikteki Türk maddi hukuk kurallarına göre yargılama yapmak zorundadırlar⁴³².

Bu bağlamda hakemler, tahkim yargılamasında, SCK hükümleri ile TTK hükümlerini öncelikle uygulamak durumundadır. Bu konularda hüküm bulunmaması durumunda HMK hükümlerini uygulamak zorundadır. Nitekim SCK'nın 30/22. maddesinde; *“Sigortacılık Kanunu'nda hüküm bulunmayan hallerde HMK hükümlerinin sigortacılıkta tahkim hakkında da kıyasen uygulanacağı”* belirtilmiştir. Dolayısıyla HMK'nın tahkime ilişkin hükümleri sigortacılıkta tahkimde kıyasen uygulanır⁴³³. Ayrıca olayın çözümlenmesine için yerine göre KTK, TBK, TMK hükümleri uygulanmak zorundadır⁴³⁴.

Sigorta tahkim yargılamasında maddi hukuka ilişkin yapılacak değerlendirmelerde göz önünde bulundurulacak hususlardan biri de taraflar arasında yapılan sözleşmedeki hükümlerdir. Ancak sözleşme hükümleri değerlendirilirken sigortacının finansal açıdan güçlü olabileceği, bilgi açısından sigortacı lehine durumların olabileceği göz önünde bulundurulmalı ve sigortacı tarafından bilgilendirme yükümlülüğünün gerçek anlamda yerine getirilip getirilmediğine dikkat edilmelidir⁴³⁵. Bu konuda SCK'daki hükümler ile yönetmeliklerdeki düzenlemeler yol göstericidir.

Yine SEDDK tarafından onaylanan ve taraflarca uygulanması zorunlu olan genel şartların da sigortacılıkta tahkimde ayrı bir yeri ve önemi bulunur⁴³⁶. Ancak genel şartların SEDDK tarafından zayıf olan tarafı korumak amacıyla getirildiği düşünüldüğünde genel işlem şartı denetimine tabi tutulmasına gerek olmadığı

uygulanması gerektiğini öngörmüşlerse, artık hakemler bu kurallar uyarınca karar vermelidirler. Maddi hukuk kurallarının uygulanmasında, başta anayasa olmak üzere kamu düzenine ilişkin kurallar ile öğretilerdeki bilimsel görüşler ve bu konudaki Yargıtay uygulaması da göz önüne alınmalıdır. Hakemlerin öngörülen bu maddi hukuk kurallarına uymadığı hususu tarafların herhangi biri tarafından ileri sürülerek bir temyiz nedeni yapılabilir ve bu temyiz isteminin de Yargıtay'ca mahkeme kararları gibi temyizden incelenmesi gerekir.”

⁴³² Yaşar, s.229.

⁴³³ Kayıhan ve Günergök, s. 286.

⁴³⁴ Çakar, s. 97.

⁴³⁵ Kayıhan ve Selanik, s. 133.

⁴³⁶ Bkz. Çakan, s. 43-44.

düşünülmektedir. Ancak özel şartlarda durum böyle değildir. Bu nedenle özel şartların müzakereler sonucunda kabul edilip edilmediği noktasında genel işlem şartı denetimine tabi olması gerektiği yönünde görüşler bulunmaktadır⁴³⁷.

4.3.2.4.2. Delillerin toplanması ve tahkikat

Sigortacılıkta tahkim yargılamasında hakemler faaliyetlerini icra ederken yargılama usûlünün ana ilkelerine göre süreçleri yönetmek zorundadır. Sigorta tahkimine ilişkin yargılama SCK ve STY kapsamında gerçekleştirilecektir. Ancak hüküm bulunmayan hallerde HMK hükümleri uygulanacaktır. Bu bağlamda hakemlerin yargılama faaliyeti sırasında; HMK'nın delillere ilişkin düzenlemelerinin göz önünde bulundurulması gerekir. Yargılamanın işleyişinde; ibraz edilen delillerin toplanması ve değerlendirilmesi, bilirkişi incelemesi yaptırılması, keşif yapılması, tanık dinlenmesi ve duruşma yapılması, davanın ihbarı ve davaya müdahale, geçici koruma tedbirleri ve tarafların yargılamayı sona erdirebileceği işlemler tahkim yargılamasında öne çıkan konular olarak görülür.

4.3.2.4.2.1. Delil tespiti ve evrak üzerinden karar verilmesi

4.3.2.4.2.1.1. Başvuru evrakının incelenmesi

Komisyon'a yapılacak uyuşmazlık başvurularında; başvuru formu, uyuşmazlığa ilişkin bilgi ve belgeler ile başvuru ücretinin yatırıldığına dair belgenin yer alması gerekir (STY, m. 16/1).

Komisyon'a yapılan başvuru öncelikle raportör tarafından incelenir. Ön inceleme aşaması olarak kabul edilen bu kısımda raportöre ayrılmış olan süre on beş gündür (STY, m. 16/13-15). Raportörün yapacağı incelemelere ilişkin olarak önceki bölümlerde⁴³⁸ açıklama yapıldığı için konuya burada tekrar yer verilmemiştir. Raportör çalışmasını tamamladığında dosyayı hakemlere iletir. Hakemlerin belirlenmesi ve atanması görevi Komisyon tarafından yerine getirilir (SCK, m. 16-23).

⁴³⁷ Bkz. Kayıhan ve Selanik, s. 133.

⁴³⁸ Konu, üçüncü bölümde "3.2.1.2.2. Raportörler" başlığı altında ele alınmıştır.

4.3.2.4.2.1.2. Sunulan deliller üzerinden değerlendirilme yapılması

Davacının Komisyon'a verdiği başvuru formuna, uyuşmazlığa ilişkin iddialarını destekleyen evrakı ilave etmesi gerekir. Zira SCK'nın 30/15. maddesinin göre; "*Hakemler, sadece kendilerine verilen evrak üzerinden karar verir.*" Burada evrak kavramı ile kastedilen medeni usul hukukunda yer verilen belgedir. Belge, bir vakianın ispatına elverişli her türlü bilgi taşıyıcısı olarak ifade edilir. Bu çerçevede; yazılı tanık beyanı, kazanın oluş tutanağı, sağlık kurulu raporu, uzman görüşü, fatura, ruhsat ve sair dokümanlar birer belgedir⁴³⁹.

Hakemlerin karar verirken, sadece kendilerine dosyada sunulan belgelere göre değerlendirme yapmaları gerektiği belirtilmiştir. Yani hakemler taraflarca getirilen delillerle bağlıdır. Ancak Kanun'un amacı açısından bakıldığında hakemlerin eksik belgelerin tamamlanmasını istemesi mümkündür. Zaten HMK'nın 31. maddesine göre "*hâkimin davayı aydınlatma görevi*" olduğu gibi 27. maddesine göre "*hukuki dinlenme hakkına*" hâlel getirmemesi gerekir. Hakem tarafından yazılacak karar ilam niteliğinde olduğundan HMK'nın 297. maddesinde belirtilen hususları bünyesinde taşıması gerekir. Bu bağlamda dosyanın hakem tarafından tekemmül ettirilmesi ve⁴⁴⁰ ondan sonra karar vermesi gerekir (SCK, m. 16-23). Öte yandan HMK hükümleri ile ve Yargıtay kararlarına göre dosya tekemmül ettirilmeden verilen kararlar bozma nedeni olarak kabul edilir. Nitekim bir Yargıtay kararında; kazaya ilişkin ceza dosyasının tamamının getirilmemesi, tüm delillerin

⁴³⁹ Batar, V. N. (2022), "*Sigorta Tahkiminde İspat Sorunları*", (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 104, file:///C:/Users/HOME/Downloads/750073%20(2).pdf, (E.T: 2810/2023).

⁴⁴⁰ "*Dava, iptal edilen poliçelerden kaynaklanan işlemeyen günlere dair primlerin iadesi istemine ilişkindir. Taraflar arasında sigorta poliçelerinin düzenlendiği, bu poliçeler kapsamında bir kısım hasar ödemelerinin yapıldığı, sigorta poliçelerinin süresinden önce anlaşma ile karşılıklı olarak iptal edildiği tartışmasız olup, uyuşmazlık davacının ödediği sigorta primi ve indirilecek miktar noktasında toplanmaktadır. Davacının iptal edilen poliçeler nedeniyle, poliçeleri düzenleyen... ve... Sigorta Reasürans ... Hiz. Ltd. Şti'ne değil, davalının prim tahsile yetkili bir başka acentesi olan dava dışı ... Sigorta Acenteliği Ltd. Şti'ne ödeme yaptığı ibraz ettiği makbuzdan anlaşılmaktadır. Bu bağlamda makbuzla ödeme yapıldığı anlaşılan dava dışı acenteye, bu ödemenin hangi poliçeler için ve ne amaçla yapıldığının sorulup, gerektiğinde dava dışı acenteye davalının da ticari defter ve kayıtları incelenerek ödeme sebebi saptanıp iptal edilen poliçe nedeniyle yapıldığının anlaşılması hâlinde oluşacak sonuca göre bir karar vermek gerekirken yazılı şekilde eksik inceleme ile karar verilmesi doğru görülmeyip bozmayı gerektirmiştir.*" (Y. 11 HD, E. 2017/3986, K. 2017/7431, T. 20/12/2017, https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgi/Bankasi/IstemciWeb, E.T: 22/06/2022).

toplanmaması ve olayın özel şartlarının göz önünde bulundurulmaması nedeniyle verilen karar bozma nedeni olarak kabul edilmiştir⁴⁴¹.

Ancak sigortacılıkta tahkim yargılamasında her türlü eksikliğin hakemlerce tamamlanmasının mümkün olduğu düşünülmemelidir. Bu nedenle dosyadaki eksikliğin tamamlanması hususunun geniş yorumlanmaması gerekir⁴⁴². Burada önemle belirtilmelidir ki tarafların dilekçelerinde belirtmedikleri delillerin hakemler tarafından re'sen toplanması mümkün değildir. Zira taraflarca getirilme ilkesi (HMK, m. 25) ve taleple bağlılık ilkesi (HMK, m. 26) sigortacılıkta tahkim yargılamasında da geçerlidir. Bu sebepler sigortacılıkta tahkim yargılamasında her türlü eksikliğin hakemlerce tamamlanmasının mümkün olduğu düşünülmemelidir⁴⁴³.

4.3.2.4.1.2.3. Ara karar ve müzekkere yazılması

Uyuşmazlığın çözümü teknik bilgi gerektirdiği durumlarda hakemlerin, tarafların talebiyle bağlı kalarak, derinlemesine araştırma yapmaları gerekebilir⁴⁴⁴. Bu bağlamda hakemler tarafların iddialarını dayandırdıkları vakıa ve talepler hakkında delil sunmalarını talep edilebilir⁴⁴⁵. Hakemler bazen de bilirkişilerden çalışma yapmalarını isteyebilir. Nitekim uygulamada hakemler dosya inceleme aşmasında oluşturdukları ara kararlar ile; başvuru dilekçesinde usule ilişkin eksikliklerin tamamlanmasını taraflardan istedikleri, dosyada bulunmayan kusur ve sorumluluk raporları için bilirkişiden rapor aldıkları, beden gücü kayıplarına ilişkin sunulan sağlık kurulu raporları kesin değilse veya rapora itiraz varsa yeniden rapor aldıkları, vefat durumunda destekten yoksun kalma tazminatının veya

⁴⁴¹ Çakan, s. 98; Dekak, s. 98; Kayıhan ve Selanik, s. 121.

⁴⁴² Batar, s. 11- 112.

⁴⁴³ Batar, s. 112.

⁴⁴⁴ “Buna göre hakem heyeti tarafından belirlenen eksik bilgi ve belgelerin bir kısmı davacı tarafından dosyaya sunulmuşsa da, bu belgelerin bir kısmı hakem heyeti tarafından üçüncü kişilerden temin edilmeyi gerektirecek niteliktedir. Buna rağmen hakem heyetinin, uyuşmazlığın çözümü için gereken bilgi ve belgeleri, HMK'nın 195 ve 216-221. maddeleri çerçevesinde ilgili kişilerden sorarak temin etmesi gerekirken, davacıya kesin süre vermek suretiyle bu bilgi ve belgeleri de davacıdan istemesi ve kesin süre içerisinde istenen belgelerin davacı tarafından tamamlanmadığı gerekçesiyle davanın dava şartı yokluğundan reddine karar vermesi doğru olmamıştır.” (Y11. HD. E. 2020/5312, K. 2021/3814, T. 19.04.2021, (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb>, E.T: 25/06/2022). Kanaatimize göre, tarafların dilekçelerinde belirtmedikleri delillerin hakemler tarafından re'sen toplanması mümkün olmamalıdır. Zira “*taraflarca getirilme ilkesi*” ve “*taleple bağlılık ilkesi*” sigortacılıkta tahkim yargılamasında da geçerlidir. Nitekim Yargıtay'ın bu karara uymayan farklı kararları da bulunmaktadır.

⁴⁴⁵ Bağatur ve Öge, s. 33.

bedensel zararlarda güç kaybı tazminatının hesaplanmasında bilirkişiyeye başvurdıkları bilinmektedir⁴⁴⁶.

Bu bağlamda, usul ekonomisi ilkesi, davanın aydınlatılması ve hukuki dinlenilme hakkının yerine getirilmesi amacı ile hakemlerin taraflara veya ilgili makama müzekkere yazmaları mümkündür⁴⁴⁷. Nitekim uygulamada sigorta hakemlerinin yargılamanın sağlıklı yürümesi ve hukuki dinlenilme hakkının yerine getirilmesi için ilgili kurum ve kuruluşlara müzekkere yazdıkları bilinir⁴⁴⁸.

Öte yandan yazılan müzekkerede ilgili tarafa belli bir süre verilir. Sürenin kesin olup olmadığı bu kararda belirtilir. Yazılan müzekkerelerde talep edilen hususlar, fiziki tebliğ çıkılarak belirtilebileceği gibi, tarafların Komisyon'a başvuru yaparken sundukları e-posta adreslerine elektronik ortamda iletilebilir.

4.3.2.4.1.2.4. Re'sen delil toplanmaması

Hakemlerin davayı aydınlatma ödevi çerçevesinde, tarafların sunduğu bilgilerden anlaşılan ama dayanmadığı bazı delilleri kendiliğinden yani re'sen toplaması mümkün değildir. Hakemler, taraflarca talep edilmiş olması koşulu ile, keşif ve bilirkişi incelemesi yapılmasına karar verebilir ve ticari defterlerin ibrazını isteyebilir de kural olarak yeni delil toplayamaz, ancak dava dosyasından anlaşılabilen hususlara ilişkin olarak, tarafların talebi doğrultusunda, delil elde edebilir⁴⁴⁹.

Nitekim hakemlerin, raportör inceleme aşamasında yeterli görülen bilgi ve belgelerin aslında yeterli olmadığına karar vermesi ve söz konusu bilgi ve belgelerin tamamlanmadan uyuşmazlığın esastan çözümlenmesinin olanaklı olmadığı kanaatine ulaşması durumunda eksik olan bu bilgi ve belgelerin tamamlanmasını sağlamaları mümkündür⁴⁵⁰. Ancak hakemlerin dava dosyasından anlaşılmayan veya anlaşılabilir tarafların dayanmadığı ve talep etmedikleri delilleri re'sen toplaması mümkün değildir.

⁴⁴⁶ Kayıhan ve Günergök, s. 286.

⁴⁴⁷ Beggi, Y. E (2022). “*Sigorta Hukukundan Kaynaklanan Uyuşmazlıkların Sigorta Tahkim Komisyonu Nezdinde Çözümlemesi*”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, s. 115, file:///C:/Users/HOME/Downloads/736831%20(1).pdf, (E.T: 25/10/2023).

⁴⁴⁸ Bağatur ve Öge, s. 47.

⁴⁴⁹ Özbek, 2022, s. 1379-1380.

⁴⁵⁰ Bağatur ve Öge, s. 47.

4.3.2.4.1.2.5. Usul hukuku dürüstlük kuralının gözetilmesi

Sigortacılıkta tahkim yargılamasında, usul hukuku dürüstlük kuralı gözetilmelidir. Uygulamada sigorta şirketine veya tahkim kurumuna yapılan başvuruda dilekçenin yanında zorunlu ve önemli kabul edilen belgelerin sunulmadığı görülür. Nitekim başvuru dilekçesi ile sunulması zorunlu kabul edilen belgelerin sunulmaması, tazminat ödemesi için hesap bilgilerinin verilmemesi, bedeni zararlara ilişkin olarak sunulan maluliyet raporlarının değerlendirilebilmesi için zorunlu olan Kişisel Verileri Koruma Kanunu formunun imzalanmaması, kaza tutanağı, alkol raporu gibi önemli bazı belgelerin sunulmaması sık karşılaşılan durumlardan bazılarıdır. Ancak sigortacılıkta tahkim yargılamasında hakemlerin sadece kendilerine sunulan evrak üzerinden inceleme yapmak zorunda olması ve sürenin kısa tutulması nedeniyle dürüstlük kuralına açıkça aykırı bir tutumu hukuk düzeni korumaz. Nitekim MK'nın 2. maddesinde belirtilen dürüstlük kuralı tahkim yargılamasında hakemler önünde de geçerlidir. Benzer şekilde HMK'nın 29. maddesine göre de; tahkim yargılamasında tarafların gerekli olan bilgi ve belgeleri sunmaması veya eksik sunmaları HMK'ya da aykırılık teşkil eder⁴⁵¹.

Davacı tarafından iddialarına ilişkin delillerin sunulmaması hâlinde ise bunun sonuçları HMK'nın 430/c. maddesi kapsamında değerlendirilir. Bu hükme göre; taraflardan birinin geçerli bir neden göstermeksizin duruşmaya katılmaması veya delillerin sunulmasından kaçınması hâlinde, hakemler tahkim yargılamasına devam ederek mevcut delillere göre karar verir.

4.3.2.4.1.2.6. Delillerin güncel olması ve çelişkiye mahal vermemesi

Öte yandan Komisyon'a sunulan belgelerin ve raporların güncel olması ve çelişkiye mahal vermemesi gerekir⁴⁵². Kazaya ilişkin belge sunulması hâlinde

⁴⁵¹ Kayıhan ve Selanik, s. 258-259.

⁴⁵² “Başvuru sahibinin sunduğu ekspertiz raporu ve bilirkişi raporu da çelişkilidir. Foto üzerinden görüldüğü üzere kaporta düzeltimi ile giderilebilecek sol kapının hangi gerekçe ile değişimine karar verildiği anlaşılammaktadır. Sol arka çamurluk aksamının da ne derece tüm parçalarının değişim gerektiği fotolardan tam olarak anlaşılammaktadır. Bu haliyle aracın hasar miktarının sıhhatli tespiti aracın ancak bizzat görülerek tekiki ile yapılabilecektir. Dar yetkili hakem heyetimizce bu hususun yerine getirilmesi ise imkan dâhilinde değildir. Bu haliyle yargılamanın adli yargıda sürdürülmesi gerekmektedir.” (Sigorta Tahkim Komisyonu, 13.11.2021- 2021/İHK-38834, E.T: 18/06/2022). Yargıtay'ın “Dar yetkili hakem heyetimizce bu hususun yerine getirilmesi ise imkan dâhilinde değildir. Bu haliyle yargılamanın adli yargıda sürdürülmesi gerekmektedir” şeklindeki görüşü kanaatimizce HMK'nın 431/2. maddesine aykırılık teşkil etmektedir. HMK, m. 431/2; “Aksi kararlaştırılmadıkça, taraflardan birinin talebi veya hakem ya da hakem kurulunun gerekli görmesi

bunların kazanın gerçekleştiği dönemlere ait olması gerekir. Bu konu özellikle sağlık kurulu raporları ile maluliyet raporlarında daha anlamlı hâle gelir. Nitekim Yargıtay kararlarına göre sürekli iş görmezlik (maluliyet) oranının, trafik kazasının gerçekleştiği tarihte yürürlükte olan yönetmelik ve eklerine göre tespit edilmesi gerekir.

Yine Komisyon'a sunulan belge ve raporlar yetkili kuruluşlar tarafından düzenlenmiş olmalıdır. Nitekim Adli Tıp Kurumu'ndan (ATK) verilen sağlık kurulu raporlarının maluliyet oranın belirlenmesine esas alınmaması gerekir. Çünkü ATK, Adalet Bakanlığı'na bağlı kuruluşlardan biridir. Bu kuruluşları, sağlık hizmeti sunucuları olarak değerlendirmek mümkün değildir. Bu nedenle ATK, adalet işlerinde bilirkişilik görevi yapamaz. İlgili kuruluş mutlaka Sağlık Bakanlığı'na bağlı veya anlaşmalı ya da yetkilendirilmiş olmalıdır. ATK, yargılama esnasında adli yargı tarafından başvurulacak ve bilirkişi raporu alınacak kurumlardandır. Ancak sigorta şirketlerine başvuru esnasında alınacak maluliyet raporlarının Yargıtay tarafından belirtildiği üzere kaza tarihindeki yönetmelik kapsamında yetkili sağlık kuruluşlarından alınması gerekir. Tahkime yapılan başvurularda genelde ATK'dan alınan maluliyet raporları kullanılır. Bu raporlar yönetmeliklerde ve genel şartlarda belirtilen “sağlık kurulu niteliğinde” olmayıp, ATK Anabilim Dalı tarafından düzenlenmiştir. Bu raporlar herhangi bir merci (savcılık, mahkeme ve sigorta tahkim) görevlendirilmesi olmadan davacının tek taraflı müracaatıyla alındığından bilirkişi raporu niteliğinde olmayıp, sadece resmi memur önünde düzenlenmiş evrak niteliğindedir. Bunlar, ölüm veya yaralanma ile sonuçlanan kazalarda trafik polisinin tuttuğu kaza tespit tutanaklarına benzer. Bu tutanaklara rağmen adli yargılamalarda çoğu zaman ayrıca kusur incelenmesi yaptırıldığı bilinir. Tek taraflı olarak alınan ATK raporlarında da durum aynıdır⁴⁵³.

Öte yandan maluliyet raporlarının davacının ikametgahının olduğu bölgedeki veya kazanın olduğu civardaki kurumlardan değil de ilgisiz ve çok uzak şehirlerden alınması beraberinde birçok tartışmanın yaşanmasına neden olur. Nitekim davacının kaza sonrası teşhis ve tedavi sürecinin tamamını yürüten hastane yerine

üzerine bilirkişiler, yazılı veya sözlü raporlarını vermelerinden sonra çağrılacakları duruşmaya katılırlar. Bu duruşmada taraflar, bilirkişilere soru sorabilir ve uyuşmazlık konusunda kendi seçtikleri özel bilirkişileri dinletebilirler.”

⁴⁵³ Kayıhan ve Selanik, s. 212-213.

ikametgahından çok uzak şehirlerdeki kurumlardan para karşılığında rapor alması hayatın olağan akışına aykırıdır⁴⁵⁴. Birçok kurumda muayene yapılmadan maluliyet raporu hazırlanır. Oysaki ilgili Yönetmelik'te bizzat muayenenin zorunlu olduğu belirtilmektedir⁴⁵⁵.

Dolayısıyla zaman zaman dava dosyasında yer alan kusur raporları, kazanın tespit tutanakları ve ATK raporları arasında çelişkilerin ortaya çıktığı görülür. Özellikle bu raporlarda ulaşılan kusur oranı hususunda hakemlerce bilirkişilerden rapor alınması ve kusur oranları arasındaki çelişkinin giderilmesi gerekir⁴⁵⁶.

⁴⁵⁴ “Hayatin olağan akışı” kavramı ve mahiyeti konusunda Yargıtay’ın vermiş olduğu çok sayıda karar bulunmaktadır. Bazıları şöyledir; “Davacı taraf senedin taşınmaz satışı için verildiğini ileri sürmüş ancak sunulan satış sözleşmesinde dava konusu bononun kayıtlı olmadığı görülmüştür. Davalı taraf ise "nakit verdim" diyerek davacıya borç verdiğini belirtmiştir. Bu durumda senede karşı senetle ispat külfeti gereğince sunulan deliller karşısında davanın kanıtlanamadığı dikkate alınarak reddi gerekirken yazılı şekilde hayatın olağan akışı gerekçe gösterilerek hüküm kurulması isabetsizdir.” (Y. 19. HD., E. 2016/11418 K. 2017/6326 T. 27.9.2017); “Malen kayıtlı senet mal verildiğine, nakden kayıtlı senet ise nakit verildiğine karinedir. İspat külfeti davacıda olup senetlerin avans olarak verildiğini ve anlaşmaya aykırı doldurulduğunu yazılı delil ile kanıtlamak zorundadır. Senetlerin ticari kayıtlarda yer almaması ispat külfetini değiştirmedeği gibi hayatın olağan akışı gerekçesi ile davanın kabulü de isabetsizdir.” (Y. 19. HD., E. 2015/1290, K. 2015/13448, T. 22.10.2015); “Dava bonoya dayalı menfi tespit istemine ilişkin olup, bonoda nakden kaydı bulunmaktadır. Davalı savunmasında, davacıların murisinden taşınmaz satın almak için tapuya gittiklerini, satış bedelini elden verdiğini, ancak tapu işlemlerinde problem çıkınca vermiş olduğu paraya karşılık bono düzenlendiğini belirtmiştir. Bu durumda ispat yükü davacı taraftadır. Davacı taraf hile iddiasında bulunmuş ise de dayandığı deliller hile iddiasını ispata elverişli değildir. Senedin bedelsizliği ise HMK’nun 200 ve 201’inci maddelerine göre, ancak yazılı delille ispat edilebilir. Mahkemece bu yönler gözetilmeden yerinde olmayan ve dosya içeriğine de uygun düşmeyen soyut ve genel ifadelerle davanın kabulüne karar verilmesi usul ve yasaya aykırıdır.” (Y. 19. HD., E. 2014/3257 K. 2015/114 T. 13.1.2015); “Dava, İİK’nun 72. maddesine göre takip ve dava konusu bononun hile ile alınması nedeniyle borçlu bulunulmadığının tespiti istemine ilişkindir. İspat külfeti davacı tarafta olup, bononun hile ile alındığını kanıtlamakla yükümlüdür. Mahkemece “hayatın olağan akışı” şeklinde yasal olmayan bir gerekçe ile kambiyo senedi niteliğinde olan bononun yorum ile geçersiz kılınması doğru görülmemiştir.” (Y. 19. HD., E. 2015/17199, K. 2016/8177, T. 3.5.2016); ayrıca bkz. Alangoya, Y. (2004). *Senede Karşı Senetle İspat Kuralı ve Hayatın Olağan Akışı Kavramı*, Seçkin Yayınları, Ankara; Uyar, T. (2015). “Talih, Hayatın Olağan Akışına Aykırı Olduğu İddiası İle Bir Senedin İptaline Karar Verilebilir Mi?”, *Legal Hukuk Dergisi*, 13. Sayı, Yıl 2015, s.195 -201; Erzeybek, H. (2022). “Hayatın Olağan Akışına Aykırılık Kavramının İspat Hukuku Açısından Durumu”, *Yargıtay Dergisi*, Cilt: 48 Sayı: 3; Demir, A. (2008). “Yargıtay İçtihatlarındaki Hayatın Olağan Akışı Kriteri”, *Terazi Dergisi*, Aralık; Bildir, M. (2022). “Medenî Usûl Hukukunda Hayatın Olağan Akışı Kavramı”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

⁴⁵⁵ Kayhan ve Selanik, s. 214-2015.

⁴⁵⁶ Karaotmarlı, T. (2023). “Zorunlu Mali Mesuliyet Sigortası Kapsamında Sigorta Tahkim Komisyonu Nezdinde Bedensel Zararlardan Doğan Tazminat Hakkı”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Medeniyet Üniversitesi Lisansüstü, s. 57, Eğitim Enstitüsü, file:///C:/Users/HOME/Downloads/802339%20(1).pdf, (E.T: 26/10/2023).

4.3.2.4.1.2.7. Delillerin toplanmasında devlet mahkemelerinden yardım istenmesi

Kanunlarla mahkemeye tanınan delil toplama yetkisinin hakemlere devri mümkün olmadığı için sigortacılık tahkim yargılamasında hakemlerin mahkemeden yardım istemesi mümkün olmaz. Tahkimin taraflar arasında yapılan bir özel hukuk sözleşmesi olması nedeniyle hakemler doğrudan yargı gücüne ve yetkisine sahip değildir. Ancak bu yetkinin tarafların talebi ve hakemlerin onayı ile kullanılması mümkündür. Nitekim HMK'nın 412. maddesine göre; *“Taraflardan biri, hakem veya hakem kurulunun onayı ile delillerin toplanmasında mahkemeden yardım isteyebilir.”* Tarafların devlet mahkemelerinden yardım isteyebilmelerinin ön koşulu hakemlerin onay vermesidir. Bunun için tarafların hakeme veya hakem kuruluna başvurarak delillerin toplanması hususunda öncelikli olarak onay alması gerekir. Çünkü tahkim sözleşmesinin tarafı olmayan üçüncü kişinin tarafların talebi üzerine ellerindeki delilleri ibraz etmesi zorunlu değildir. Kaldı ki böyle bir durumda taraflarca bir hakkın kötüye kullanılması da söz konusu olabilir⁴⁵⁷. Bu nedenle devlet mahkemelerinden yardım talebi hakemlerin onayı ve tarafların mahkemeye başvurması ile mümkün olacaktır (HMK, m. 432). Böyle bir talebin mahkeme tarafından kabul edilmesi durumunda mahkeme hakemlere yetkilendirme yapmayarak, delil toplama işini HMK hükümlerine göre kendi yapacak ve elde ettiği delilleri hakemlere tevdi edecektir. Ancak delillerin toplanması hususunda hakemlerin mahkemeden yardım isteyememeleri ve bunun sadece tarafların talebi ile yapılabiliyor olması literatürde eleştiri konusu yapılmaktadır. Nitekim MTK'nın 12/B. maddesine göre hakemlerin delillerin toplanması hususunda devlet mahkemelerinden yardım istemesi mümkündür⁴⁵⁸.

4.3.2.4.2.2. Bilirkişi incelemesi yaptırılması

Tahkim yargılamasında hakemlerin bilirkişilerden yararlanması mümkündür. STY'nın 16/12. maddesinde yapılan düzenlemeye göre; *“Hakem, çözümü hukuk dışında özel veya teknik bilgiyi gerektiren hallerde, taraflardan birinin talebi üzerine yahut kendiliğinden, bilirkişinin oy ve görüşünün alınmasına karar verir.”* Bilirkişiden görüş alınması kararı taraflardan birinin talebi üzerine verilebileceği

⁴⁵⁷ Özbek, 2022, s. 1371.

⁴⁵⁸ Özbek, 2022, s. 1371-1372.

gibi, hakemlerin de kendiliğinden bu kararı almaları mümkündür⁴⁵⁹. Yargıtay'ın birçok kararında bilirkişi raporu alınmadan hakem heyeti tarafından karar verildiği için hükmün bozulduğu bilinir⁴⁶⁰.

Bilirkişi listeleri her yıl Başkanlık tarafından SEDDK'nın önceden belirlediği esaslar çerçevesinde oluşturulur. Bilirkişiler, oluşturulan bu listelerden Komisyon tarafından seçilir. Bilirkişilerin ücret tarifesi ise Başkanlığın görüşü alınarak SEDDK tarafından her yıl yeniden belirlenir. Ancak fiilen uyuşmazlık hakemliği ya da itiraz hakemliği yapan kişilerin bilirkişi listesinde yer almaları mümkün değildir. Bilirkişilere ilişkin kuralların birçoğu, özellikle yasaklılık ve ret sebeplerine ilişkin olanlar; hakemler hakkındaki hükümlerden çıkartılır. Başka bir ifade ile, hakem ve bilirkişi ile taraf ve bilirkişi arasındaki ilişkilerde 17. ve 18. maddenin hükümleri kıyasen uygulanır (STY, m. 16/12).

Uygulamada hakemlerin yargılama sürecinde bir ara karar oluşturarak bilirkişi ataması yaptığı görülür. Ara kararda; bilirkişilerin bilgilerine, yapılması istenen görevin mahiyetine, yatırılacak ücrete ve verilen süreye yer verilir. Taraflar ara kararın gereğini yaptıkları takdirde bilirkişiden rapor alınır. Hakemlerin aldıkları bilirkişi raporları uyuşmazlığın çözümünde “*takdiri delil*” olarak kabul edilir⁴⁶¹. Yani hakem bilirkişi raporunu diğer delillerle birlikte serbestçe

⁴⁵⁹ “Sigorta İtiraz Hakem Heyeti tarafından; öncelikle, davacının eğitim durumu ile kaza tarihinde mevcut iş tecrübesi ve yaptığı işin niteliğinin detaylı olarak belirtildiği bir müzekkere yazılarak, işin niteliğine göre 2013 yılı Mayıs ayı itibariyle elde edebileceği ortalama gelirin ne olduğunun ilgili meslek odalarından sorulması ve emsal araştırması yapılması; anılan biçimde gelirin tespitinden sonra, saptanan gelir üzerinden, yukarıdaki açıklamalar ışığında hesaplama yapılması için, konusunda uzman başka bir aktüerya bilirkişisinden rapor alınıp oluşacak sonuca göre karar verilmesi gerekirken, eksik incelemeyle karar verilmesi doğru görülmemiştir.” (Y. 17. HD, E. 2019/3274, K. 2020/1978, T. 24/02/2020, ([https://karararama.yargitay.gov.tr/Yargitay BilgiBankasi IstemciWeb](https://karararama.yargitay.gov.tr/Yargitay/BilgiBankasi/IstemciWeb), E.T: 19/06/2022).

⁴⁶⁰ “Buna göre, itiraz hakem heyetince sigortalının beyan edilmeyen beyin ve mide rahatsızlıkları ile ölüm nedeni arasında illiyet bağının varlığına yönelik eksik araştırma sonucu karar verildiği anlaşıldığından, sigortalının tüm tedavi evraklarının ilgili hastanelerden getirildikten sonra dosyanın Adli Tıp Kurumu 3. İhtisas Kurulu'na gönderilerek, dosya kapsamındaki tedavi belgeleri değerlendirilmek suretiyle, beyan edilmeyen hastalığı ile ölüm nedeni arasında illiyet bağının bulunup bulunmadığının tespiti yönünden bilirkişi raporu alınmak suretiyle eksiklik giderildikten sonra, karar verilmesi gerekirken, yazılı şekilde karar verilmesi doğru görülmemiştir.” (Y. 4. HD, E. 2021/15071, K. 2021/3491, T. 23/06/2021, [https://karararama.yargitay.gov.tr/Yargitay Bilgi Bankasi IstemciWeb](https://karararama.yargitay.gov.tr/Yargitay/Bilgi/Bankasi/IstemciWeb), E.T: 19/06/2022).

⁴⁶¹ Ancak bilirkişi incelemelerinde başvuru ticari defterlerin Kanun'da sayılan şartların yerine getirilmesi kaydıyla ve tacirler arasındaki ticari işlerden kaynaklanan uyuşmazlıklarla sınırlı olmak üzere “*kesin delil*” olarak değerlendirilmesi gerektiği yönünde görüşler bulunmaktadır. Nitekim; “*Doktrinde, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'ndaki düzenleme karşısında ticari defterlerin kesin delil mi yoksa takdiri delil mi teşkil edeceği konusundaki tartışmanın sona erdiği; gerek ticari defterlerin aksinin ancak senetle ispat edilebileceğinin öngörülmesinin (m. 222/3) gerekse Kanun'un*

değerlendirir. Hakemler bu bilirkişi raporları ile bağlı olmamakla birlikte rapora göre karar vermedikleri durumlarda gerekçelendirme yapmak durumundadır⁴⁶².

Öte yandan taraflar bilirkişi ücretlerini yatırmazlarsa hakemler dosyada yer alan diğer belgelere göre karar verir. Ancak dosyadaki belgeler karar vermeye yeterli gelmezse davacının iddiasını ispatlayamadığı kabul edilir⁴⁶³ ve başvuru reddedilir⁴⁶⁴.

Hakemler tarafından alınan bilirkişi raporları taraflara tebliğ edildikten sonra iki hafta içinde bunlara itiraz edilmesi veya beyan sunulması mümkündür. Yapılan itiraz veya beyanda eksikliklerin tamamlanması istenebileceği gibi yeni bilirkişi raporu alınması da talep edilebilir.

4.3.2.4.2.3. Keşif yapılması ve tanık dinlenmesi

Tahkim yargılamasında hakemlerin keşif yapıp yapamayacakları konusunda SCK'da bir hüküm yoktur. Bu nedenle konu literatürde tartışmalıdır. Bir görüşe göre⁴⁶⁵; hakemlerin sınırlı yetkileri olduğu için keşif yapılması mümkün değildir.

gerekçesinin bu görüşü desteklediği savunulmaktadır. Taciri kendi tuttuğu ticari defterlerin teknik anlamda senedin unsurlarını içermeyeceği ve o nedenle Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 200. maddesi anlamında senet olarak kabul edilemeyeceği kanaatindeyiz. Ancak, kanun koyucunun ticari defterlere Kanun'da sayılan şartları yerine getirmek kaydıyla ve tacirler arasındaki ticari işlerden kaynaklanan uyumsuzluklarla sınırlı olmak üzere kesin delil işlevi (etkisi) tanıdığı söylenebilir. Bu nedenle ticari defterler sadece Türk Ticaret Kanunu gereğince deftere kaydı gereken ve tacirler arasında gerçekleşen işlemler hakkında kesin delil teşkil eder.” (Pekcanitez, H. (2017). Medeni Usul Hukuku Cilt II, Oniki Levha Yayınları, İstanbul, s. 1831-1832); ayrıca bkz.; Aslan, M. A. (2022). “Ticari defterlerin ispat kuvveti”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü; Dengiz, A. (2020). “6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu çerçevesinde ticari defterlerin ispat gücü”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kadir Has Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü; Altunay, E. (2019). “İspat kavramı ve bir ispat aracı olarak ticari defterler”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü; Ceyhun, D. (2017). “Ticari Defterlerin Delil Olma Niteliği”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü; Y. 15. HD, E. 2016/2310, K. 20172537, T: 13.06/2017; Y. 15. HD., 2016/4087, K. 2017/261, T. 23/01/2017; HMK, m. 222.

⁴⁶² Bağatur ve Öge, s. 36-45.

⁴⁶³ “Davaya dayanak maluliyet raporuna itirazların bulunduğu, eksikliğin giderilmesi amacıyla ara karar oluşturulmuş ise de ara kararın gereğinin başvuru sahibi tarafından yerine getirilmediği görülmekle, dosyadaki mevcut delillerle de karar oluşturulamayacağından davanın usulden reddine karar vermek gerekmiştir.” (Sigorta Tahkim Komisyonu, 31/10/2021- 2019/İHK-10242 KIT/2021-181).

⁴⁶⁴ Benzer şekilde başvuru sahiplerinin kendiliğinden aldıkları ve dosyaya sunmuş oldukları ekspertiz raporları da SCK'nın 22. maddesi hükmü gereği delil niteliği taşımaktadır ve hukuken geçerli belge niteliğindedir. Her ne kadar sigorta eksperleri sigortacı, sigorta ettiren veya sigortadan menfaat sağlayan kişiler tarafından serbestçe tayin edilebiliyor olsalar da bu kişiler tarafından hazırlanan raporlar, HMK'nın 293. maddesi anlamında uzman görüşü gibi değerlendirilir. Bu nedenle eksper raporları hakemler tarafından takdirli delil olarak dikkate alınır ve itiraz olduğu takdirde bilirkişi görevlendirilmesi yapmak suretiyle yeniden rapor alınır (Bağatur ve Öge, s. 36-45).

⁴⁶⁵ Bkz. Çakan, s. 101.

Ancak aksini savunan görüşler de bulunmaktadır. Nitekim HMK'nın 288/1. maddesi hükümlerinin kıyasen uygulanması suretiyle keşif yapılması ve ihtiyaç duyulan alanlarda yerinde inceleme yapılarak bilgi sahibi olunması mümkündür. Yargıtay tarafından son yıllarda verilen kararlarda sigorta tahkim yargılamasında keşif yapılabileceği, bunun için uzmanlardan yardım istenebileceği belirtilmiştir⁴⁶⁶. Nitekim HMK'nın 429/2. maddesinde; hakemlerin bilirkişileri keşif konusunda yetkilendirebilecekleri, keşif tarihini, tarafların bu keşfe gelmeleri gerektiğini, gelmemeleri hâlinde bunun sonuçlarının ne olacağını uygun bir süre öncesinde taraflara bildirebileceği belirtilir. Uygulamada hakemlerin bu şekilde bilirkişileri keşif konusunda görevlendirdikleri görülür⁴⁶⁷.

Benzer bir tartışma da tanık dinlenmesi konusunda yaşanmaktadır. Öncelikle hakemlerin yargılama sürecinde tanık dinleyebileceğine dair SCK'da bir hüküm bulunmamaktadır. Bu nedenle literatürde sigortacılıkta tahkim yargılamasında hakemlerin sınırlı yetkileri olduğu ifade edilerek tanık dinlenemeyeceği belirtilir. Ancak HMK'nın 288. maddesi hükümlerinin kıyasen uygulanması suretiyle tanık dinlenebileceği yönünde bir görüş bulunmaktadır⁴⁶⁸. Ayrıca Yargıtay tarafından verilen bir kararda hakemlerin gerek gördükleri takdirde tanık dinleyebilecekleri belirtilmiştir⁴⁶⁹. Yargıtay'ın bu kararını, talep olması halinde hakemlerce tanık dinlenebileceği şeklinde anlamak kanaatimizce daha doğru olacaktır.

⁴⁶⁶ “Hakem Heyetince, hasarın ve tazminatın hesaplanabilmesi için olay yerinde keşif yapılması gerektiğinden bahisle davacı vekilinin itirazı reddedilmiştir. Ancak, 5684 sayılı Sigortacılık Kanununun 30/23. maddesinde kanunda hüküm bulunmayan hallerde (HMK) hükümlerinin sigortacılıktaki tahkim hakkında da kıyasen uygulanacağını benimsenmiştir. HMK 431. maddesinde Hakem Heyetinin bilirkişi seçimine ve keşif yapılmasına karar verebileceği düzenlenmiştir. HMK 432 maddesinde de Hakem Heyetinin mahkemeden yardım isteyebileceği kabul edilmiştir. Bu halde Hakem Heyetinin bilirkişi atamasında ve keşif yapmasında yasal bir engel bulunmamaktadır. Bu nedenle, Hakem Heyetince, gerek görülmesi hâlinde olay yerinde keşif yapılması veya bilirkişi incelemesi yaptırılması ve sonucuna göre bir karar verilmesi gerekirken, yazılı olduğu şekilde eksik inceleme yapılarak karar verilmesi doğru olmamıştır.” (Y. 11. HD, E. 2019/2313, K. 2019/5017, T. 01/07/2019, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb>, E.T: 05/07/2022).

⁴⁶⁷ Kayıhan ve Selanik, s. 110-111 ve 273-274.

⁴⁶⁸ Çakan, s. 101.

⁴⁶⁹ “..Sigorta Tahkim Komisyonu Hakem Heyeti kararında sürücünün Y..D.. olduğu yönünde değerlendirme yapılmış ise de dayanak olarak gösterdiği deliller bu sonuca varmaya yeterli nitelikte değildir. O halde Sigorta Tahkim Komisyonu Hakem Heyetince yapılacak iş; kaza tespit tutanağını tanzim eden tutanak münzilerinin tanık olarak dinlenilmesi, ayrıca Kocaeli 4. Asliye Ceza Mahkemesi'nin 31.01.2013 tarih, 2012/836 esas, 2013/52 karar sayılı dosyasının celbi ile bu dosyada dinlenen tanık beyanları ve dosya kapsamında bulunan delillerin değerlendirilmesi ile varılacak sonuca göre bir karar verilmesi gerekirken yazılı olduğu şekilde eksik inceleme ile karar verilmiş olması doğru görülmemiştir.” (Y. 17. HD, E. 2014/1596, K. 2014/2221, T. 20/02/2014, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb>, E.T: 05/07/2022); ayrıca bkz.

4.3.2.4.2.4. Duruşma yapılması

Sigorta tahkim yargılamasında duruşma yapılıp yapılamayacağı hususunda SCK'da ve STY'de açık bir hüküm yoktur⁴⁷⁰. Ancak SCK'nın 30/15. maddesinde “*Hakemler, sadece kendilerine verilen evrak üzerinden karar verir*” hükmüne yer verilmiştir. Bundan dolayı sigorta tahkim yargılamasının duruşma açılmadan yapılması gerektiği kanaati ortaya çıkmaktadır. Ancak bu konuda 2009 yılında çıkarılan Tebliğ'in 7/1/a. maddesi ile aksi yönde bir hüküm ortaya konulmuştur⁴⁷¹. Bu hükme göre; hakemler “*ilke olarak dosya üzerinde inceleme yapar ancak duruşma yapmalarına da bir engel yoktur.*” Tebliğin, Kanun ile uyumsuzluğu ve sonradan ilga edilmesi yönündeki değerlendirmeler bir tarafa bırakılacak olursa, Kanun'daki düzenleme ile kastedilenin sigortacılıkta tahkim yargılamasında hakemlerin duruşma açmadan sadece dosya üzerinden inceleme ile yetinmesine yönelik olmadığı, ilke olarak hakemlerin dosya üzerinden inceleme yapacakları ancak duruşma yapmalarına da engel bir durumun olmadığı yönündedir⁴⁷². Dolayısıyla Kanun'daki hükmün; sigorta tahkim yargılamasında duruşma yapılamayacağı şeklinde değil, “*taflarca hazırlanma ilkesinin*” bir sonucu olarak, hakemlerin getirilen delillerle bağlı olduğu şeklinde anlaşılması gerekir⁴⁷³.

Öte yandan HMK hükümleri uyarınca hakemlerin tahkim duruşması yapmalarına engel bir durum yoktur⁴⁷⁴. Hatta hukuki dinlenilme hakkı göz önünde bulundurulduğunda hakemlerin duruşma yapmasında fayda olacağı söylenebilir. Nitekim HMK'nın 429/1. maddesine göre; delillerin ikamesi, sözlü beyanlarda bulunulması veya bilirkişiden açıklama istenmesi gibi sebeplerle duruşma yapılmasına karar verilebilir. Duruşma yapılmasına yönelik görüşlerden kastedilen hakemlerin, taraflardan sözlü olarak açıklama alabilecek olmasıdır⁴⁷⁵.

Tahkim yargılamasında hakemlerin duruşma yapamayacakları yönündeki bir değerlendirme yargısal temel haklara aykırı olduğu gibi Komisyon nezdinde

Akkanat, H., Atalı M. ve Seven, V. (2022). Yargıtay Kararlarında Sigorta Tahkimi, Yetkin Yayınları, Ankara, s. 38.

⁴⁷⁰ İlga STUSHİT'nin 7. maddesinde hakemlerin duruşma yapabileceği belirtilmiştir.

⁴⁷¹ Bkz. 21.01.2009 tarih ve 27117 sayılı STUSHİT (Tebliğ No: 9/1).

⁴⁷² Bkz. Yeşilova Aras ve Yeşilova, s. 123-124; Dekak, s. 96.

⁴⁷³ Bkz. Karasu ve Güner, s. 319.

⁴⁷⁴ Kurt Konca, 2010, s. 1361.

⁴⁷⁵ Karasu ve Güner, s. 319.

yürütülecek yargılamayla ilgili diğer hükümler karşısında mümkün gözükmemektedir⁴⁷⁶. Fakat uygulamada hakemlerin daha çok evrak üzerinden inceleme yaparak karar verdikleri bilinir⁴⁷⁷.

4.3.2.4.2.5. Davanın ihbarı ve davaya müdahale

Görülmekte olan bir davanın tarafları dışında üçüncü kişilere veya ilgisine bildirilmesi ve müdahale imkanının sağlanması gerekebilir. Bu bağlamda; görülmekte olan bir davada hukukî durumu etkilenecek olan üçüncü kişinin davanın varlığından haberdar edilmesine davanın ihbarı, üçüncü kişinin davaya katılmasına da davaya müdahale denir (HMK, m. 61- 65).

Sigorta tahkim yargılamasında hakemlerin davayı ihbar edebileceği ve üçüncü kişilerin başvurulara müdahil olabileceği yönünde ilga STUSHİT'in 7/I/d. maddesinde düzenleme bulunmaktaydı. Ancak sonradan bu hükmün tahkimin genel yapısına uygun olmadığı anlaşılmıştır. Nitekim literatürde hakemlerin davayı ihbar etme ve davaya müdahale imkanı sunma yetki ve görevlerinin olmadığı, bu usullerin tahkim yargılamasının yapısına uygun düşmediği kabul edilmiştir⁴⁷⁸. Başka bir ifade ile tahkim yargılamasının sınırlarının kanunla belirlendiği, kimlerin Komisyon'a başvurabileceğinin açık ve net olarak mevzuatta sayıldığı, bu nedenle tarafların açık kabulünün olmadığı bir durumda üçüncü kişilerin yargılamada rol almasının mümkün olamayacağı ifade edilir. Aynı şekilde davalının da aynı tahkim yolu içerisinde davacı olması ve karşılıklı dava açması mümkün değildir. Gerek özel kanunlarda, gerekse HMK'nın tahkime ait hükümlerinde devlet yargısına has müesseseleri ve onların kanunla düzenlenmiş sonuçlarını tahkim yargılamasına uyarlamak mümkün gözükmemektir. Bu nedenle davanın ihbarı ve davaya müdahalenin tahkim yargılamasında bulunmadığı söylenebilir⁴⁷⁹. Ancak tüm bu değerlendirmelere rağmen SCK'da bu konuda düzenleme yapılmasında yarar olduğu söylenebilir⁴⁸⁰.

⁴⁷⁶ Bkz. Yeşilova Aras ve Yeşilova, s. 123-124.

⁴⁷⁷ Dekak, s. 96.

⁴⁷⁸ Kayıhan ve Selanik, s. 125.

⁴⁷⁹ Yeşilova Aras ve Yeşilova, s. 345-346.

⁴⁸⁰ Kayıhan ve Selanik, s. 125.

4.3.2.4.2.6. Geçici hukuki koruma tedbirleri

Geçici hukuki koruma tedbirleri, henüz nihai hukuki koruma gerçekleşmeden, yargılamanın sonucunun tehlikeye girmesine engel olmak için başvuru hukuki koruma yollarıdır. HMK’da yer verilen geçici koruma tedbirinin başında ihtiyati tedbir gelir. HMK’nın 414. maddesine göre; “*Aksi kararlaştırılmadıkça, tahkim yargılaması sırasında hakem veya hakem kurulu, taraflardan birinin talebi üzerine, bir ihtiyati tedbirin alınmasına veya delil tespitine karar verebilir.*”

Sigorta tahkim yargılamasında geçici koruma tedbirleri ile kastedilen ihtiyati tedbirdir. Bu müesseseye yönelik olarak ilga STUSHİT’nin 7/I.ç. bendinde düzenleme yer almaktaydı⁴⁸¹. Bu düzenlemeye göre hakemlerin, ihtiyati tedbir kararı vermeleri mümkün değildi. Ancak bu düzenleme 19/01/2016 tarihinde yapılan değişiklikle birlikte ilga olmuştur. HMK’nın 414. maddesinde yapılan değişikliklerle birlikte hakemlere, ihtiyati tedbir yetkisi verilmiştir. Böylece hakemlerin geçici koruma tedbirlerine başvurularının önünde bir engel kalmamıştır⁴⁸². Bu durumda SCK’nın 30/22. maddesindeki atıf nedeniyle sigortacılıkta tahkim uygulamasında ihtiyati tedbir uygulamasının mümkün olacağı söylenebilir⁴⁸³.

Ancak ihtiyati tedbir kararının hakemler tarafından verilmesi bazı şartların gerçekleşmesine bağlıdır. Bu şartlar HMK’nın 414/1. maddesinde tek tek sayılmıştır. Bu şartların bir arada gerçekleşmesi durumunda hakemler ihtiyati tedbir kararını verebileceklerdir.

Geçici koruma tedbirinin nasıl kalkacağı ise HMK’nın 414/4. maddesinde belirtilmiştir. Buna göre; hakem kararlarının icra edilebilir hâle gelmesiyle ya da davanın hakemler tarafından reddedilmesiyle geçici koruma tedbirine yönelik karar kendiliğinden ortadan kalkacaktır.

Öte yandan geçici koruma tedbirlerinden ihtiyati haciz kararını hakemlerin vermesi mümkün değildir. Bu yetki sadece mahkemeler tarafından kullanılabilir⁴⁸⁴.

⁴⁸¹ Çakar, s. 105.

⁴⁸² Yeşilova Aras ve Yeşilova, s. 344.

⁴⁸³ Kayıhan ve Selanik, s. 130.

⁴⁸⁴ Lokmanoğlu, s. 210.

4.3.2.4.2.7. Tarafların yargılamayı sona erdirebileceği durumlar ve yapılacak işlemler

Tahkim yargılamasında Komisyon'a yapılan bir başvurudan sonra yargılamanın ne şekilde cereyan edeceği tarafların tasarrufundadır. Bu durum yargılamaya hâkim olan tasarruf ilkesinin bir gereğidir⁴⁸⁵. Ancak tarafların kullanabileceği bu haklar maddi hukukun izin verdiği ölçüde mümkün olacaktır. Başka bir ifade ile tarafların yargılamayı sona erdirebileceği birtakım hakları kullanabilmeleri ancak tasarruf ilkesinin uygulanabileceği uyuşmazlıklarda söz konusu olacaktır. Nitekim tasarruf ilkesinin geçerli olmadığı çekişmesiz yargıya ilişkin uyuşmazlıklarda taraflar yargılamayı sona erdirebilecek bazı hakları kullanamayacaktır⁴⁸⁶.

Tahkim yargılamasında tarafların yargılamayı sonlandırabileceği taraf işlemleri; feragat, sulh ve kabuldür⁴⁸⁷. Nitekim “*Feragat ve kabul, kesin hüküm gibi hukuki sonuç doğurur. İrade bozukluğu hâllerinde, feragat ve kabulün iptali istenebilir*” (HMK, m. 311). Başka bir ifade ile bu işlemler davaya kendiliğinden son verir⁴⁸⁸.

4.3.2.4.2.7.1. Feragat

HMK'nın 307. maddesine göre; “*Feragat, davacının, talep sonucundan kısmen veya tamamen vazgeçmesidir.*” SCK'nın 30/22. maddesinin hükmü gereği sigortacılıkta tahkim yargılamasında feragat uygulanabilir. Dolayısıyla Komisyon'a yaptıkları başvurudan ilerleyen aşamalarda feragat etmeleri mümkündür.

Feragata ilişkin hükümler HMK'nın 309-2012. maddeleri arasında “*kabul*” ile birlikte düzenlenmiştir. Buna göre; “*Feragat veya kabul, hükmün verilmesinden sonra yapılmışsa, taraflarca kanun yoluna başvurulmuş olsa dahi, dosya kanun yolu incelemesine gönderilmez ve ilk derece mahkemesi veya bölge adliye mahkemesince feragat veya kabul doğrultusunda ek karar verilir. Feragat veya kabul, dosyanın temyiz incelemesine gönderilmesinden sonra yapılmışsa, Yargıtay temyiz incelemesi yapmaksızın dosyayı feragat veya kabul hususunda ek karar verilmek üzere hükmü*

⁴⁸⁵ Budak, A. C. ve Karaaslan V. (2021). *Medeni Usul Hukuku*, 5. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul, s. 87.

⁴⁸⁶ Dekak, s. 103.

⁴⁸⁷ Bağatur ve Öge, s. 49

⁴⁸⁸ Bkz. HMK, m. 307-315.

veren mahkemeye gönderir” (HMK, m. 310). İtiraz hakem kararı henüz kesinleşmemiş ise feragat hâlinde ek karar verilebileceğine ilişkin olarak Yargıtay kararları bulunmaktadır⁴⁸⁹.

Feragat durumunda vekalet ücretinin ve yargılama giderlerinin kimde kalacağı önem arz eder. Buna göre; HMK'nın 326 ve 312/f. maddeleri gereği, davadan feragat eden taraf, davanın reddine ve davacının aleyhine hüküm verilmiş gibi, vekalet ücreti ve yargılama giderlerini ödemeye mahkum edilir⁴⁹⁰.

4.3.2.4.2.7.2. Kabul

HMK'nın 308. maddesine göre; *“Kabul, davacının talep sonucuna, davalının kısmen veya tamamen muvafakat etmesidir. Kabul, ancak tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri davalarda hüküm doğurur.”* SCK'nın 30/22. maddesinin hükmü gereği sigortacılıkta tahkim yargılamasında davalı tarafın, yani sigorta yapan kuruluşun Komisyon'a yapılan başvuruyu kısmen veya tamamen kabul etmesi mümkündür. Dolayısıyla uyuşmazlığın sigorta hakemine intikal etmesinden sonra sigorta yapan kuruluş tarafından uyuşmazlık kısmının belli bir bölümünün veya tamamının zarar gören davacıya ödenmesi söz konusu olabilir. Uyuşmazlık konusunun sigorta yapan kuruluş tarafından ödenmesi durumunda başvuru artık konusuz kalacaktır⁴⁹¹. Ancak uyuşmazlık konusunun belli bir kısmının ödenmesi durumunda, ödenmeyen kısım üzerinden yargılamaya devam edilecektir⁴⁹².

Kabule ilişkin hükümler HMK'nın 309-312. maddeleri arasında *“feragat”* ile birlikte düzenlenmiştir.

Kabul durumunda vekalet ücretinin ve yargılama giderlerinin kimde kalacağı önem arz eder. Buna göre; HMK'nın 312. maddesi gereği, doğrudan kabul durumunda davalı sigorta şirketi davayı kaybetmiş gibi mahkum olur. Dolayısıyla sigorta yapan kuruluş uyuşmazlık tutarının tamamını kabul etmiş ise tüm yargılama giderlerini ödemeye mahkum edilir. Ancak uyuşmazlık tutarının bir kısmının kabul

⁴⁸⁹ Yargıtay, 1. HD, E. 2016/7684, K. 016/7684, T. 28/06/2016 (E.T: 19/06/2022).

⁴⁹⁰ Bağatur ve Öge, s. 50.

⁴⁹¹ Bkz. HMK, m. 311/1.

⁴⁹² Bağatur ve Öge, s. 51.

edilmesi durumunda kabul/ret oranına göre hesaplanacak yargılama giderleri davalı tarafın üzerinde kalır⁴⁹³.

4.3.2.4.2.7.3. Sulh

HMK'nın 313. maddesine göre; *“Sulh, görülmekte olan bir davada, tarafların aralarındaki uyuşmazlığı kısmen veya tamamen sona erdirmek amacıyla, mahkeme huzurunda yapmış oldukları bir sözleşmedir. Sulh, ancak tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri uyuşmazlıkları konu alan davalarda yapılabilir. Dava konusunun dışında kalan hususlar da sulhun kapsamına dâhil edilebilir. Sulh, şarta bağlı olarak da yapılabilir.”*

HMK'nın 434. maddesine göre; *“Tahkim yargılaması sırasında taraflar uyuşmazlık konusunda sulh olurlarsa, tahkim yargılamasına son verilir. Tarafların talebi, ahlâka veya kamu düzenine aykırı değilse ya da tahkime elverişli olan bir konuya ilişkin ise sulh, hakem kararı olarak tespit edilir.”*

HMK'nın 314 ve 315. maddelerine göre; *“Sulh, hüküm kesinleşinceye kadar her zaman yapılabilir. Sulh, hükmün verilmesinden sonra yapılmışsa, taraflarca kanun yoluna başvurulmuş olsa dahi, dosya kanun yolu incelemesine gönderilmez ve ilk derece mahkemesi veya bölge adliye mahkemesince (sigorta tahkim yargılamasında hakemler ve itiraz hakemleri) sulh doğrultusunda ek karar verilir. Sulh, dosyanın temyiz incelemesine gönderilmesinden sonra yapılmışsa, Yargıtay temyiz incelemesi yapmaksızın dosyayı sulh hususunda ek karar verilmek üzere hükmü veren mahkemeye (itiraz hakemine) gönderir. Sulh, ilgili bulunduğu davayı sona erdirir ve kesin hüküm gibi hukuki sonuç doğurur. Mahkeme, taraflar sulhe göre karar verilmesini isterlerse, sulh sözleşmesine göre; sulhe göre karar verilmesini istemezlerse, karar verilmesine yer olmadığına karar verir. İrade bozukluğu ya da aşırı yararlanma hâllerinde sulhun iptali istenebilir.”* Yine avukatın sulh olabilmesi için vekaletname ile kendisine özel bir yetki verilmesi gerekir (HMK, m. 74).

Tahkim yargılamasında hükmün verilmesinden sonra sulh yapılmış olması hâlinde, taraflarca kanun yoluna başvurulmuş olsa bile hakemlerin ek karar vermesi mümkündür.

⁴⁹³ Kayıhan ve Selanik, s. 127.

Tahkim yargılamasında sulh yapılması durumunda yargılama masraflarının hangi taraf üzerine kalacağı da önem arz eder. Buna göre; yargılamanın sulh ile neticelenmesi hâlinde yargılama giderleri hangi tarafta kalacağına dair tarafların anlaşmasına bakılır. Dolayısıyla yargılama giderleri ile ilgili varılan bir anlaşma varsa ona göre bir karar verilir. Ancak bu konuda tarafların bir anlaşması yoksa hakem gerek görürse taraflara bu konuda anlaşmaları konusunda süre verir. Ancak taraflar anlaşamazlarsa hakemler, sulh anlaşmasını esas alarak yargılama giderlerini taraflara paylaştırır⁴⁹⁴. “Anlaşmazlık ön inceleme tutanağı imzalanıncaya kadar giderilirse, tarife hükümleriyle belirlenen ücretlerin yarısına, ön inceleme tutanağı imzalandıktan sonra giderilirse tamamına hükmolunur.” (AÜT, m. 6/1). Ancak burada tarafların sulh anlaşmasındaki oran gözetilerek karar verilir. Öte yandan bu konuda STY’de özel bir düzenleme bulunur. Buna göre; “Raportör incelemeye başlamadan önce başvurunun geri çekilmesi hâlinde de başvuru ücretinin yüzde ellisinin başvuru sahibine iade edilir.” (STY, m. 16/3). Yine benzer şekilde; “Yapılan ön inceleme sonucunda, dosyanın Komisyon tarafından değerlendirmeye alınamayacağı anlaşılırsa durum ilgiliye derhal bildirilir ve başvuru ücretinin yüzde ellisi iade edilir.” (STY, 16/4). Ancak uyuşmazlık henüz hakeme intikal etmediği için vekalet ücreti bakımından herhangi bir karar verilemeyecektir.

4.3.2.5. Uyuşmazlık hakem kararları ve sonuçları

Hakem aşamasına ilişkin genel kural ve esaslar izah edildikten sonra, ayrıca uyuşmazlık hakem kararları ve sonuçlarının üzerinde durmak gerekir.

4.3.2.5.1. Hakem kararlarının mahiyeti

Daha önce ifade edildiği üzere, sigorta tahkim yargılamasında görev yapan uyuşmazlık hakemleri, maddi hukuka göre karar verir⁴⁹⁵. Yani hakemler her iki tarafın dayandığı delilleri dikkate alarak karar vermek zorundadır. Bu bağlamda uyuşmazlığın dayanağı olan sözleşme hükümleri, SEDDK tarafından onaylanan genel şartlar ile dosyaya intikal eden diğer kanıtlara göre değerlendirilir. Ayrıca verilen hakem kararlarında sigorta hukuku hükümleri, TTK hükümleri, TTK’da hüküm bulunmayan durumlarda TBK ve TKHK hükümleri göz önünde

⁴⁹⁴ Bağatur ve Öge, s. 50.

⁴⁹⁵ Budak ve Karaaslan, s. 489.

bulundurulur. Ancak verilen hakem kararlarının öncelikle Anayasada yer alan temel hak ve özgürlüklerine, kanunların esas prensiplerine, kamu düzenine aykırı olmaması gerekir⁴⁹⁶.

Komisyon bünyesinde görülen uyuşmazlıkların belli bir tutarı aşması durumunda hakemlerin heyet hâlinde görev yapması gerekir. Heyet hâlinde görev yapan hakemlerden biri “*koordinatör hakem*” olur ve sürecin kurallara ve sürelerle uygun şekilde yürütülmesini sağlar. Ancak kararlar oybirliği veya oy çokluğu ile alınır (SCK, m. 30/15).

Öte yandan HMK'nın 436. maddesine göre hakem kararları gerekçeli olmalı⁴⁹⁷ ve uyuşmazlığın kaynağı ile yargılama giderlerine yer vermelidir. Yine hakemler, tarafların talebiyle bağlıdır⁴⁹⁸. Ayrıca hakemler kısmi karar verebilir⁴⁹⁹.

Uyuşmazlığın karara bağlanmasıyla birlikte hakemlerin görevi sona erer. Böylece hakemler dosyadan el çekmiş olur.

Seçilen bazı hakem kararları Komisyon veri tabanında düzenli olarak yayımlanır. Ancak burada taraflara ilişkin bilgilere yer verilmez. Kararların bu şekilde düzenli olarak yayımlanması hakem kararlarında istikrarın sağlanması açısından yerinde bir uygulama olarak görülür⁵⁰⁰.

⁴⁹⁶ Kayıhan ve Selanik, s. 131.

⁴⁹⁷ “*Değinenen Yasa kuralları doğrultusunda teyiz incelemesi yapılan kararda, hatır taşımalarının neden var kabul edildiği ve ne oranda indirim yapıldığına ilişkin gerekçelere yer verilmediğinden hüküm denetlenememektedir. Belirtilen biçimde usul kuralına esaslı aykırılık söz konusu olduğundan kararın bozulmasına karar vermek gerekmiştir.*”, (Y. 4. HD, 2021/15940, K. 2021/4281, T. 07/07/2021, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb>, E.T: 22/06/2022).

⁴⁹⁸ “*Yargılamaya hakim olan ilkelerden olan “taleple bağlılık ilkesi” 6100 sayılı HMK m. 26 düzenlenmiş olup, hâkim tarafların talep sonuçlarıyla bağlıdır ve ondan fazlasına veya başka bir şeye karar veremez. Açıklanan nedenlerle 6100 sayılı HMK m.26 gereğince, davacı, başvuru dilekçesinde, dosyaya sunduğu maluliyet raporu için 1.200,00 TL yapmış olduğu ödemeyi yargılama gideri kapsamında talepte bulunmuş olmasına rağmen sürekli iş göremezlik tazminatı ile birlikte hükmedilmesi doğru görülmemiş bozmayı gerektirmiştir.*” (Y. 4. HD, E. 2021/2863, K. 2021/2853, T. 10/06/2021, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb>, E.T: 21/07/2022).

⁴⁹⁹ Öte yandan hakemlerin “*bekletici sorun*” yönünde karar vermeleri HMK tahkiminde (zorunlu olmamakla birlikte ihtiyari olarak) mümkündür. Ancak sigortacılıkta tahkimde hızlilik esas olduğu için bekletici sorun kararı vermek mümkün gözükmemektedir. Bu yüzden bu yönde gelen taleplerin reddedilmesi gerekir. Ancak işin niteliğine uygun düşüğü ölçüde talebe ilişkin ayrı bir bilirkişi incelemesi yapılmasında uygun olabilir. Örneğin sahteciliğe yönelik açılan bir davanın bekletici mesele sayılması yönünde bir talep varsa, bilirkişi incelemesi yapılarak karar verilebilir. Ayrıca “*bekletici sorun*” ile ilgili tartışmalar için bkz. Aşık, İ. (2022). *Medeni Usul Hukukunda Bekletici Sorun*, Seçkin Yayınevi, Ankara.

⁵⁰⁰ Kayıhan ve Selanik, s. 132.

Yargılama giderleri haksız çıkan tarafa yüklenir. Davada her iki taraf da kısmen haklı çıkarsa, yargılama giderleri haklılık durumuna göre taraflar arasında paylaşılır (HMK, m. 442/4).

Hakem kararlarının şekli ve içeriği konusunda HMK'nın 436. maddesi yol göstericidir. Kararı veren hakem veya hakem kurulu üyelerinin tamamı veya çoğunluğun imzaları ve karara eklenmiş ise karşı oy yazısı gösterilir⁵⁰¹.

4.3.2.5.2. Hakemlerin dosyadan el çekmesi

Uyuşmazlık hakemleri, görevlendirildikleri tarihten itibaren en geç dört ay içinde karar vermeye mecburdur. Aksi halde, uyuşmazlık yetkili mahkemelerce halledilir (SCK, m. 30/16). Başka bir ifade ile sürenin dolması hâlinde, hakemlerin genel mahkemede karar verilmek üzere dosyadan el çekme kararı vermesi gerekir⁵⁰². Kanuni süreden sonra verilen karar yok hükmünde olur⁵⁰³. Zira dört aylık sürenin bitiminden sonra yargılama yetkisi mahkemelere geçer⁵⁰⁴.

Öte yandan dört aylık süre tarafların rızası ile uzatılabilir (STY, m. 16/10). Hakemlerin, dört aylık süre dolmadan, eksikleri tamamlamadan ve itirazlar değerlendirilmeden dosyadan el çekme kararı vermesi de mümkün değildir⁵⁰⁵. Nitekim SCK'nın 30/15. maddesine göre; seçilen hakem mücbir nedenler ve umulmayan haller hariç olmak üzere görevi reddedemez. Bu doğrultuda verilen bir Yargıtay kararında; Komisyon'un uyuşmazlığın çözümü için gerekli olan tüm işlemleri yapma yetkisini haiz olduğu belirtilerek, hakemlerin gerekli araştırma ve incelemeleri tamamlamadan dosyadan el çekmelerinin hatalı olduğu ifade edilmiştir.

⁵⁰¹ Hakem kararlarında yer alması gereken bilgiler HMK'nın 436. maddesinde belirtilmiştir.

⁵⁰² Y. 4. HD, E. 2021/2487, K. 2021/1984, T. 31/05/2021, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb>, E.T: 14/06/2022).

- Y. 11. HD, E. 2020/2016, K. 2021/3024, T. 29/03/2021 <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb>, E.T: 10/06/2022).

⁵⁰³ 07/06/2023 tarihinde STY'nin 16/7. maddesinde yapılan düzenleme ile; *“..umulmayan haller ve hakem listesinden silinme halinde sonuçlanmayan başvurular için yeni hakem görevlendirmesi yapılması durumunda, yeni görevlendirilen sigorta hakeminin görevlendirildiği tarihten itibaren en geç dört ay içerisinde; itiraz hakeminin ise iki ay içerisinde karar vermesi gerektiği”* belirtilmiştir. Ayrıca STY'nin 16/14 maddesinde yapılan düzenleme ile *“tek ve heyet koordinatörü hakemlere bir ayda en fazla yetmiş adet uyuşmazlık dosyası atanacağı”* öngörülmüştür. Bu sayıdan daha fazla atama yapılabilmesi için SEDDK'ya bildirim yapılarak atama yapılacaktır.

⁵⁰⁴ Yaşar, s. 231.

⁵⁰⁵ Y. 4. HD, E. 2021/3562, K. 2021/3380, T. 21/06/2021, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb>, E.T: 21/06/2022).

Hakemlerin dosyadan el çekmesi sadece süre kısıtı ile ilgili değildir. HMK'nın 435. maddesinde sayılan hallerin sigortacılık tahkim yargılamasına uygun düştüğü ölçüde hakemlerin dosyadan el çekmesi de mümkündür. Örnek verilecek olunursa bazı delillerin tespiti ancak devlet mahkemeleri vasıtasıyla elde edilebilecek durumda hakemlerin dosyadan el çekmesi mümkündür. Konu hakkında sigorta itiraz hakemlerinin bir kararı şu şekildedir⁵⁰⁶; “Somut olayda zarar gören kalemler çok farklı niteliktedir; zarar kalemleri, bina, dekorasyon, hammadde, demirbaş ve makinalardan oluşmaktadır. Diğer taraftan sağlıklı bir zararı tespit için de kapsamlı defter incelemesi şarttır. Oysa ki Uyuşmazlık Hakem Heyetince atanan bilirkişiler defter inceleme imkanı da bulamamışlardır ve raporlarını defter incelemesi olmadan hazırlamışlardır. Hattı zatında özellikle bina, dekorasyon ve makine hasarı yönünden yerinde inceleme yapma daha sağlıklı olabilecektir. Sadece ekspertiz raporu ve delil tespiti raporundaki verilerden yola çıkarak kanaat bildirilmesi sağlıklı olmayacaktır. Ancak belirtilen işlemlerin dar yetkili Hakem Heyetince atanan bilirkişi heyetlerince gerçekleştirilmesi de imkan dahilinde değildir. Değerlendirme bölümünde ayrıntıları ile açıklandığı üzere; zararın kapsamının belirlenmesine ilişkin araştırmanın münhasıran adli yargıda yapılabilmesi imkan dahilinde olmakla, dosyadan el çekme kararı verilmiştir.”⁵⁰⁷.

⁵⁰⁶ Sigorta Tahkim Komisyonu, 24/07/2022- 2022/İHK-36563 Sayılı Kararı.

⁵⁰⁷ Sigorta Tahkim Komisyonu itiraz hakem heyetinin dosyadan el çektiğine dair bazı örnek kararlar aşağıda verilmiştir;

- “Uyuşmazlık Hakem Heyeti kusur araştırması yapılmadan plakası belirlenemeyen aracın %100 kusuru üzerinden hesap yaptırarak karar vermiştir. Dosya içeriği incelendiğinde; hadisenin oluş şekline dair olayın üzerinden 6 ay sonra verilmiş başvuru sahibinin ifadesi dışında hiçbir evrak/veri bulunmamaktadır. Güvence Hesabı'nın sorumluluğuna gidilebilmesi için kazaya plakası tespit olunamayan aracın sebebiyet verdiği/ verdi ise kazadaki payının şüpheye yer bırakmayacak şekilde ortaya konması ve yargılamada da bu yönde araştırma yapılması gerekir. Bu nedenlerle somut olayda kusur izafesi bakımından kamera kaydı/görgü tanığı ve keşif gibi delillere başvurulması gerekir. Ancak dar yetkili Hakem Heyetlerince bu yönde araştırma yapılması da imkan dahilinde değildir. Bu haliyle adli yargıda her türlü delile başvurularak kazanın oluş şeklinin aydınlatılması gerekir. Bu nedenlerle dosyadan el çekilmesi gerekmiştir.” (Sigorta Tahkim Komisyonu, 17/05/2022- 2022/İHK-21703). Yargıtay'ın “Dar yetkili hakem heyetimizce bu hususun yerine getirilmesi ise imkan dâhilinde değildir. Bu haliyle yargılamanın adli yargıda sürdürülmesi gerekmektedir.” şeklindeki görüşü kanaatimizce HMK'nın 431/2. maddesine aykırılık teşkil etmektedir. HMK, m. 431/2; “Aksi kararlaştırılmadıkça, taraflardan birinin talebi veya hakem ya da hakem kurulunun gerekli görmesi üzerine bilirkişiler, yazılı veya sözlü raporlarını vermelerinden sonra çağrılacakları duruşmaya katılırlar. Bu duruşmada taraflar, bilirkişilere soru sorabilir ve uyuşmazlık konusunda kendi seçtikleri özel bilirkişileri dinletebilirler.”

- “Bu haliyle kazanın oluşumuna ilişkin kesin kanaat oluşturulması mümkün değildir. Hasarın kazayla uyumu ve hasar miktarının, keşif ve araç üzerinde inceleme neticesinde belirlenebileceği kanaatine varılmıştır. Bu işlemlerin heyetimizce gerçekleştirilmesi mümkün olmaması nedeniyle dosyadan el çekme kararı verme gerekmektedir.” (Sigorta Tahkim Komisyonu, 09/09/2021- 2021/İHK-26383).

4.3.2.5.3. Karar öncesi başvurunun geri çekilmesi

Sigorta tahkim yargılamasında hakemin uyuşmazlık hakkında karar vermesi dışında davanın sona ermesine olanak veren bir yol da başvurunun geri çekilmesidir. HMK'nın 435/1. maddesinde geri çekmenin veya geri almanın esaslarını düzenlemiştir. Buna göre; *“Davalının itirazı üzerine hakem veya hakem kurulunun uyuşmazlığın kesin olarak çözümünde davalının hukuki yararı bulunduğunu kabul etmesi hâli hariç, davacı davasını geri alırsa”* tahkim yargılaması sona erer. Benzer bir düzenleme de STY'nin 16/4. maddesinde yer alır. Buna göre; *“Raportör incelemeye başlamadan önce başvurunun geri çekilmesi hâlinde de başvuru ücretinin iadesine ilişkin üçüncü fıkra hükmü (başvuru ücretinin yüzde ellisi iade edilir) geçerlidir.”* Ancak başvurunun geri alınması hususunda davalının onayının gerekip gerekmediği açık değildir. Bu konuda HMK'nın 435 1/a. maddesine göre değerlendirme yapıldığında hakem kararının oluşturulması gerektiği anlaşılabacaktır. Hakemler de bu kararı verirken davalının hukuki yararının olup olmadığını göz önünde bulundurmalıdır. Şayet bu hükme göre değerlendirme yapmadan idari yoldan raportörlerin dosyayı kapatması amaçlanmışsa bu hususun açıklığa kavuşturulacak şekilde yeniden düzenlenmesi gerekir⁵⁰⁸.

Tahkim yargılamasında hakem kararı öncesinde tarafların yargılamayı sonlandırabileceği durumlardan biri de yargılama giderleri için avans yatırılmayarak davanın sona ermesini sağlamaktır⁵⁰⁹. Bu durum bir anlamda geri alma olarak değerlendirilir. Nitekim açılmış olan bir tahkim davasına rağmen hakem tarafından talep edilen avans davacı tarafından verilen sürede yatırılmadığı takdirde hakemler yargılamayı durdurabilir. Ancak yargılamanın durduğunun taraflara bildirilmesi gerekir. Bu bildirimden sonra geçen bir aylık sürede avans ödenmezse tahkim yargılaması sona erecektir⁵¹⁰.

- *“... hasarın teminat kapsamında olup olmadığının tespitinin adli yargıda çözülmesi elzem görülmekle, dosyadan el çekme kararı verilmiştir.”* (Sigorta Tahkim Komisyonu, 21/09/2021-2021/İHK-29733).

⁵⁰⁸ Kayıhan ve Selanik, s. 134.

⁵⁰⁹ HMK'nın 437/e. maddesinde *“442. nci maddenin ikinci fıkrası uyarınca yargılama giderleri için avans yatırılmazsa yargılamanın sona ereceği”* ifade edilmiştir.

⁵¹⁰ Kayıhan ve Selanik, s. 134.

4.3.2.5.4. Hakem kararlarının tashihi, tavzihi ve tamamlanması

Hakem kararları taraflar açısından büyük önem taşıdığı için hata içermemesi gerekir. Bu yüzden *“Hükümdeki yazı ve hesap hataları ile diğer benzeri açık hatalar, mahkemece re’sen veya taraflardan birinin talebi üzerine düzeltiler. Hüküm tebliğ edilmişse hâkim, tarafları dinlemeden hatayı düzeltmez. Davet üzerine taraflar gelmezse, dosya üzerinde inceleme yapılarak karar verilebilir.”* (HMK, m. 304/1-2).

Yine hakem kararlarının yeterince anlaşılır olması gerekir. *“Hüküm yeterince açık değilse veya icrasında tereddüt uyandırıyor yahut birbirine aykırı fıkralar içeriyorsa, icrası tamamlanuncaya kadar taraflardan her biri hükmün açıklanmasını veya tereddüt ya da aykırılığın giderilmesini isteyebilir. Hüküm fıkrasında taraflara tanınan haklar ve yüklenen borçlar, tavzih yolu ile sınırlandırılmaz, genişletilemez ve değiştirilemez.”* (HMK, m. 305/1-2).

Öte yandan hakem kararlarının sonradan tamamlanması da gerekebilir. Buna göre; *“Taraflardan her biri, nihal kararın tebliğinden itibaren bir ay içinde, yargılamada ileri sürülmesine veya kendiliğinden hükme geçirilmesi gerekli olmasına rağmen hakkında tamamen veya kısmen karar verilmeyen hususlarda, ek karar verilmesini isteyebilir. Bu karara karşı kanun yoluna başvurulabilir.”* (HMK, m. 305/A).

4.3.2.5.5. Hakem kararlarının tebliği ve dosyanın saklanması

Hakem kararlarının taraflara bildiri mi konusunda Komisyon müdürü görevlidir. Bu nedenle hakemler kararlarını önce Komisyon müdürüne tevdi eder. Komisyon müdürü en geç üç iş günü içinde hakem kararını taraflara bildirir. Ayrıca bu kararın aslı dosya ile birlikte Komisyon’da saklanır (STY, m. 16/B/1).

Komisyon tarafından hakem kararlarının taraflara ne şekilde tebliğ edileceği hususunda STY’nin 16/11. maddesinde sınırlı da olsa bir düzenleme bulunur. Buna göre; *“Komisyon Müdürü, Kurumun uygun görüşü ile ilgili mevzuata uygun olarak yargılamanın işleyişi ile hakem kararlarının şekil yönünden içeriğine ilişkin bilişim temelli usuller getirir.”*

Komisyon, hakem kararlarını Kayıtlı Elektronik Posta (KEP) yolu ile taraflara veya varsa vekillerine ulaştırır⁵¹¹. Ancak vekille temsilin olduğu yerde tebligatın vekile yapılması zorunludur.

KEP uygulaması UYAP uygulaması olan UETS'den farklıdır. KEP Yönetmeliğine göre; KEP ile yapılan tebligatın ertesi gün ilgisine tebliğ edildiği kabul edilir. Ancak yapılan tebliğlerde Tebligat Kanunu'nun hükümleri geçerlidir. Öte yandan elektronik tebligat yapıldığında bildirim muhatabın adresine ulaştığı tarihi izleyen beşinci günün sonunda⁵¹² tebliğ yapılmış sayılır. Ancak Kep adresi alan avukatlara elektronik yolla tebligat yapıldığında beş günlük süresinin dikkate alınması gerektiği yönünde bir görüş bulunmaktadır⁵¹³. Yine de bu hususta SCK'da düzenleme yapılmasına ihtiyaç bulunmaktadır.

Ancak ara kararların ve bilirkişi raporlarının hakemler tarafından direkt olarak taraflara veya vekillerine bildirilmesi mümkündür. Bu bildirimler çoğu zaman elektronik posta ile yapılır. Bu bağlamda taraflar da ilgili karar ve raporlara ilişkin olarak hakemlere itiraz ve beyanda bulunabilir. Tahkim yargılamasının esnekliği gereği bu bildirimler email, posta, faks ve internet ortamında yapılabilir. Ayrıca sigorta vekilleri Sigorta Bilgi ve Gözetim Merkezi (SBM) üzerinden de cevaplarını iletebilir⁵¹⁴.

Öte yandan Komisyon kararlarının aslı ile birlikte Asliye Ticaret Mahkemesi'ne gönderilmesi ve burada saklanması uygulamasına son verilmiştir. 28/07/2020 tarih ve 31199 sayılı RG yayımlanan 7251 sayılı HMK ile Bazı

⁵¹¹ Dekak, s. 95.

⁵¹² “Bu durumda, İtiraz Hakem Heyetince davacı tarafa kesin süreli ihtarata ilişkin ara kararın e-posta yoluyla tebliği usule aykırı değil ise de, yukarıda açıklanan Anayasa ve Yasa hükümlerine aykırı şekilde; davaya konu başvuru vekille takip edildiği halde, ara kararların hem asıla hem de vekile e-posta yoluyla tebliğe çıkartılmış olması, ara kararında HMK'nın 281. maddesine uygun şekilde taraflara bilirkişi raporuna varsa itirazlarını bildirmeleri için 2 haftalık yasal süre yerine 1 haftalık kesin süre tanındığının kararlaştırılması, elektronik yolla yapılan tebligatın muhatabın elektronik adresine ulaştığı tarihi izleyen beşinci günün sonunda yapılmış sayılması gerekirken, Hakem Heyetince verilen ara kararda; e-postanın hata verisi gelmediği sürece aynı gün tebliğ edilmiş sayılmasına karar verilmesi, bununla birlikte dosyada ara kararın tebliğine ilişkin e-postanın davacı vekiline tebliğ edildiğine dair belge bulunmamasına rağmen, davacı tarafın süresi içerisinde kesin sürenin gereğini yerine getirmediği ve iddiasını ispatlayamadığından bahisle başvurunun reddine dair Uyuşmazlık Hakem Heyeti kararına davacı vekilince yapılan itirazın reddine karar verilmesi hatalı görülmüş.” (Y. 17. HD, E. 2020/10690, K. 2021/1888, T. 24/02/2021, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb>, E.T: 09/06/2022).

⁵¹³ Bkz. Kayıhan ve Selanik, s. 124.

⁵¹⁴ Kayıhan ve Selanik, s. 124; Dekak, s. 95.

Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un 56. maddesi ile 5684 sayılı Sigortacılık Kanununun 30. maddesinin 16. fıkrasının son cümlesi değiştirilmiştir. Bu değişikliğe göre; “Komisyon Müdürünce karar en geç üç iş günü içinde taraflara bildirilir; ayrıca kararın aslı dosya ile birlikte Komisyonca saklanır.” Böylece hakem kararları sadece Komisyon tarafından taraflara tebliğ edilecektir⁵¹⁵. Tebliğ işlemi hakem tarafından önceden yapılmış olsa bile Komisyon’ca yapılan tebliğ esas alınacaktır.

4.3.2.5.6. Hakem kararlarının icrası

SCK'nın 30/12. maddesinin açık hükmü gereği; on beş bin TL'nin altındaki uyuşmazlıklar hakkında verilen hakem kararları kesindir. On beş bin TL ve daha üzerindeki uyuşmazlıklar hakkında verilen hakem kararlarına karşı kararın Komisyon’ca ilgiliye bildiriminden itibaren on gün içinde bir defaya mahsus olmak üzere Komisyon nezdinde itiraz edilebilir.

Uyuşmazlık hakem heyeti kararlarına karşı itiraz yolu kullanıldığında hakem kararlarının icrası kendiliğinden durur (SCK, m. 30/12). Ancak icranın durduğunun icra daireleri tarafından dikkate alınması istendiğinde yapılan itiraza ilişkin derkenarın icra dairesine ulaştırılması gerekir. Bu nedenle itiraz yapıldığına dair derkenar linki itiraz edenin mail adresine Komisyon tarafından gönderilir. Böyle bir linkin ulaşmadığı durumlarda talep üzerine Komisyon tarafından derkenar mail adreslerine ulaştırılır⁵¹⁶.

Ülkemiz uygulamasında uyuşmazlık hakem kararlarının icraya konulabilmesi için kesinleşme şerhinin ticaret mahkemesi tarafından verilmesi gerekmektedir. Ancak SCK'nın 30/16. maddesinde 28/07/2020 tarihinde yapılan değişiklikle birlikte Komisyon kararlarının görevli ticaret mahkemesine gönderilmesi ve mahkemece saklanması usulüne son verilmiştir. Böylece kararlar sadece Komisyon’da saklanmaya başlanmıştır. Daha önemlisi Komisyon tarafından verilen kararlar doğrudan icra edilebilir bir mahkeme statüsüne kavuşmuştur. Dolayısıyla sigortacılıkta tahkime ilişkin verilen hakem kararları İİK'nın 32. vd. maddelerinde

⁵¹⁵ Özden, A. N. (2023). “Kasko ve ZMMS Konulu Sigorta Tahkim Komisyonu Hakem Kararlarının Türk Ticaret Kanunu Işığında Değerlendirilmesi” (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 75-78, file:///C:/Users/HOME/Downloads/808793%20(1).pdf, (E.T: 26/10/2023).

⁵¹⁶ Kayıhan ve Selanik, s. 138.

düzenlenen hükümlere göre icra dairesi kanalıyla icra edilebilecektir. Ayrıca bu kararların icraya konulabilmesi için kesinleşmiş olmasına da gerek yoktur⁵¹⁷. Zira hakem kararları ilam hükmündedir⁵¹⁸. Bu bağlamda icra işlemleri için herhangi bir icra dairesine başvurulup icra takibi yapılabilir, ilgili sigorta kuruluşunun malvarlığı üzerinde haciz konulabilir veya banka hesaplarına başvurulabilir. Ancak icra dairesi nezdinde karara itiraz edilirse bu itiraz kararın icrasını durdurur ve itiraz sonuçlanana kadar beklenir.

4.3.2.6. İtiraz hakem heyeti kararları ve sonuçları

Sigortacılıkta tahkim yargılamasında; itiraz hakem heyetinin görevi, itiraz prosedürü, kararlarının hukuki niteliği ve bu kararların icrası üzerinde durulması gereken önemli konuların başında gelir.

4.3.2.6.1. İtiraz hakem heyetinin görevi ve itiraz prosedürü

SCK'da tahkime ilişkin yer alan 30. madenin ilk hâlinde Komisyon nezdinde hakem kararlarına karşı bir itiraz müessesine yer verilmemişti⁵¹⁹. Ancak 03/04/2013 tarihinde kabul edilen 6456 sayılı "*Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanun ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun*"la birlikte SCK'da değişiklik yapılmış, tahkim yargılamasında itiraz başvurusu yolu oluşturulmuş ve itiraz hakem heyeti teşekkül ettirilmiştir⁵²⁰. Ardından 24/07/2013 tarihinde STY'de değişiklik yapılmış ve uygulamanın nasıl olacağı ortaya konulmuştur (STY, m. 16/A-1-2).

Buna göre, sigorta tahkim yargılamasında on beş bin TL'nin altında kalan uyuşmazlıklar için verilen hakem kararları kesin olduğu için itiraz yolu kapalıdır. Ancak uyuşmazlık tutarı on beş bin TL'nin üzerinde ise kararının tebliğinden itibaren on günlük süre içinde hakem kararlarına karşı taraflarca Komisyon'a itirazda bulunulabilir (SCK, m. 30/12).

Tarafların itiraz talebinde bulunabilmeleri için öncelikle başvuru ücretini Komisyon'a yatırmaları şarttır (SCK, m. 30/12). Bunun için başvuru formuna

⁵¹⁷ Özden, s. 75-78.

⁵¹⁸ Beggi, s. 125

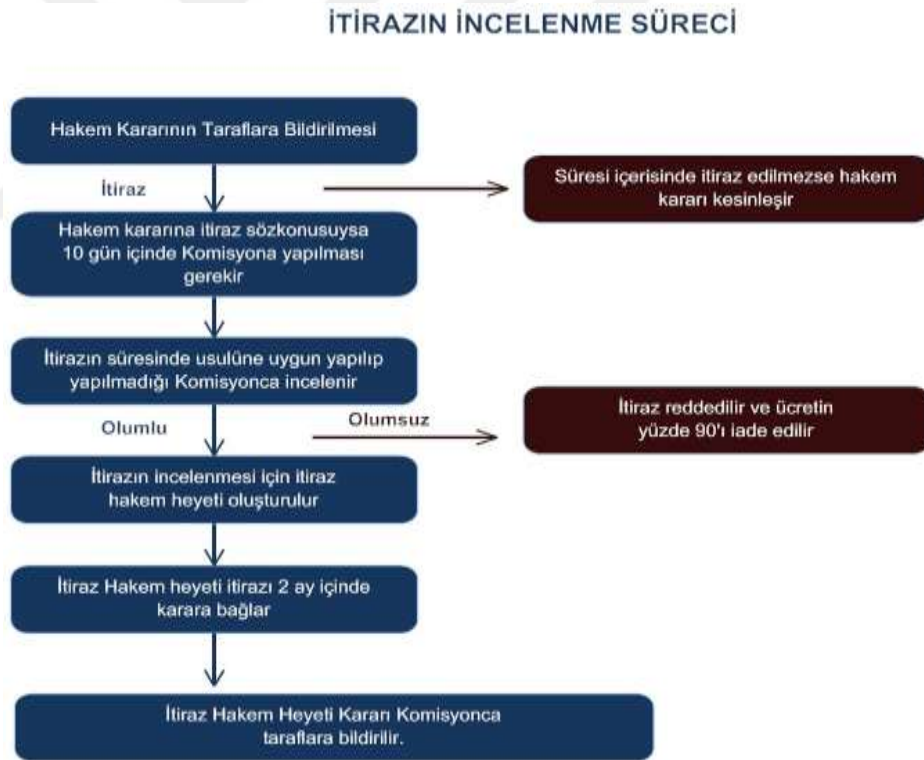
⁵¹⁹ Karasu ve Güner, s. 94.

⁵²⁰ Yaşar, s. 233.

ödemenin yapıldığını gösteren belgenin eklenmesi gerekir. Daha sonraki süreçte itiraz yetkilisi yapılan itirazın süresi içinde ve usulüne uygun yapıp yapılmadığını inceler. Yapılan inceleme sonucunda itirazın değerlendirmeye alınamayacağı anlaşılabilir. Bu durum ilgiliye bildirilir ve tahsil edilen ücretin yüzde ellisi iade edilir⁵²¹. Ancak süre yönünden yapılan incelemede ret kararı verilmesi yargısal karar olduğu için bu kararın idari bir görevli tarafından verilmesi literatürde eleştiri konusu yapılmaktadır⁵²².

Gerekli kontrollerden sonra itirazın değerlendirmeye alınmasında bir engel olmadığı anlaşılırsa Komisyon tarafından, sıra usulüne göre, üç kişilik hakem heyeti oluşturulur ve yapılan itirazın burada incelenmesi sağlanır. İtiraz hakemlerinin seçimi ve atanması konusunda usul, uyuşmazlık hakemlerinin seçimi ve atanmasında olduğu gibidir (SCK, m. 30/12, STY, m. 16/A/1-2-3).

Aşağıda itirazın inceleme süreci şema olarak verilmiştir⁵²³.

Şekil 4.2: İtirazın İncelenme Sürecine İlişkin Şema

Kaynak: STK (2022). “İtiraz Nasıl Yapılır?”, s. 1.

⁵²¹ Kayıhan ve Selanik, s. 139.

⁵²² Yeşilova Aras ve Yeşilova, s. 367.

⁵²³ STK (2022). “İtiraz Nasıl Yapılır?”, s. 1.

İtiraz hakem heyeti, dosyanın kendilerine intikalinden itibaren iki ay içinde itiraz talebi hakkında karar verir (SCK, m. 30/12). Ancak, bu sürenin tarafların açık ve yazılı muvafakatleriyle uzatılması mümkündür (SCK, m. 30/16).

Uyuşmazlık hakem heyetinin on beş bin TL ve daha üzerindeki uyuşmazlıklar hakkında verdiği kararlara karşı iki hafta içinde itiraz başvurusunda bulunulmamışsa karar kesinleşir. Yine itiraz hakem heyetinin iki yüz otuz sekiz bin yedi yüz otuz TL'nin altındaki uyuşmazlıklar için yapılan itiraz üzerine verdiği kararlar kesindir. Ancak iki yüz otuz sekiz bin yedi yüz otuz TL'nin üzerindeki uyuşmazlıklar için temyiz yolu açıktır.

İtiraz hakem heyetine yapılan itirazın reddedilmesi durumunda, itiraz nedeniyle icrası durmuş olan kararlara ilişkin icralar kaldığı yerden devam eder⁵²⁴.

Burada önem arz eden bir konu da itiraz yolunda esas olan uyuşmazlık tutarının belirlenmesine ilişkindir. Buna göre, itiraz hakem yoluna başvuruda esas olan, başvurunun kabul edilmeyen kısmı değil, hakem önüne gelen uyuşmazlık tutarıdır. Örneğin hakem önüne getirilen uyuşmazlık tutarı yirmi bin TL ise ve bu tutarın hakemce on iki bin TL'si kabul edilip, sekiz bin TL'si reddedilmişse, itiraz yoluna başvuruda reddedilen miktarın bir önemi bulunmaz. Bu örnekte itiraz hakem yolunda dikkate alınacak değer yirmi bin TL'lik uyuşmazlık miktarı olacaktır. Dolayısıyla bu uyuşmazlık tutarı on beş bin TL'lik sınırın üzerinde olduğu için tarafların itiraz yolunu kullanmaları mümkün olacaktır⁵²⁵.

Öte yandan uyuşmazlık hakem heyetine yapılan başvurunun değeri, itiraz yolu için öngörülen on beş bin TL'lik parasal sınırın altında olsa da başvurunun belirsiz alacak davası olduğunun belirtilmesi suretiyle yapılması hâlinde karara karşı itiraz yolunun kullanılması mümkündür⁵²⁶. Nitekim Başkanlık tarafından alınan bir

⁵²⁴ Kayıhan ve Selanik, s. 140.

⁵²⁵ Dekak, s. 118.

⁵²⁶ - "Somut olayda, araç hasarının tazmini amacı ile hakem heyetine yapılan başvuruda, davacının aracında oluşan hasarın 9.449,86 TL olduğu, bunun bir miktarının davalı tarafça karşılandığı açıklanarak halen tazmin edilmeyen 6.698,71 TL onarım bedeli ile hesaplanacak değer kaybı için fazlaya dair hakları saklı kalmak kaydı ile şimdilik 50,00 TL onarım bedeli ile 50,00 TL değer kaybının tahsili talep edilmiş; hakem heyetince talebin kısmen kabulü ile 50,00 TL'nin kesin olmak üzere tahsiline karar verilmiş, ancak yapılan başvuruda uyuşmazlık tutarı 5.000,00 TL'nin üzerinde (6.698,71+belirlenecek değer kaybı talebi) olmakla ve yapılan başvurunun belirsiz alacak davası olarak yapıldığı göz önüne alındığında, hakem heyeti kararının itiraz kesinlik sınırı altında kaldığından söz edilemeyeceğinden hakem heyetince itiraz yolu kapalı olarak karar vermesi doğru

kararda; kesinlik sınırının altında bir dava değeri ile açılan belirsiz alacak davalarında alacak tutarı tespit ettirilmeden verilen karar üzerine yapılan itiraz başvurusunun Komisyon'ca kabul edilmesi gerektiği belirtilmiştir. Komisyon'un kararı şu şekildedir⁵²⁷; “Beş bin (2023 yılı için on beş bin) TL'nin altında bir dava değeri ile açılan belirsiz alacak davalarında alacak tutarı tespit ettirilmeden verilen karar üzerine yapılan itiraz başvurusunun Komisyon'ca kabul edilmesi...” Yine Başkanlık tarafından alınan diğer bir kararda; Komisyon'a yapılan başvuruda alacağın toplam tutarının itiraz sınırını aştığının açıkça anlaşılması hâlinde, uyuşmazlık değeri itiraz sınırının altında olsa dahi, karara yapılan itiraz başvurusunun Komisyon'ca kabul edilmesi gerektiği belirtilmiştir⁵²⁸.

4.3.2.6.2. İtiraz hakem heyeti kararlarının hukuki niteliği

Sigortacılıkta tahkim yargılamasında yer verilen “*itiraz yolu*” kendine mahsus bir çözüm vasıtası olarak değerlendirilmektedir⁵²⁹. İtirazı karara bağlayan hakem heyeti, sadece uyuşmazlık hakeminin verdiği kararı kontrol etmekle kalmaz, gerek görürse hakem kararından farklı ve yeni bir karar verebilir. Başka bir ifade ile itiraz hakemleri tıpkı istinaf mahkemesi gibi uyuşmazlık hakem kararlarını kaldırarak yerine yeniden hüküm kurabilir. Bu nedenle itiraz hakem heyeti kararları istinaf kararlarına benzetilir. Temyize konu edilecek karar itiraz sonrası verilen itiraz hakem

görülmemiştir.” (Y. 17. HD, E. 2020/12075, K.2021/2929, T. 18/03/2021, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb>, E.T: 11/06/2022).

- “Somut olayda, başvuran, çift taraflı kazada zarar gören aracının değer kaybına uğradığını belirterek fazlaya ilişkin hakkını saklı tutarak şimdilik 1.000,00 TL tazminat talebinde bulunmuş, Sigorta Tahkim Komisyonunca başvurusunun reddine karar verilmiş, başvuranın itirazı üzerine Sigorta Tahkim Komisyonunca 5.000,00 TL'nin altındaki uyuşmazlıkların itirazı kabul olmadığından bahisle itiraz talebinin komisyon'ca dikkate alınmayacağı belirtilmiştir. Hakem Heyeti kararlarına karşı davacının fazlaya ilişkin hakları saklı tutarak talepte bulunduğu göz önüne alınarak itiraz taleplerinin Komisyon tarafından teşkil edilen İtiraz Hakem Heyetince incelenmesi gerekli olup dosyada İtiraz Hakem Heyeti kararı bulunmamaktadır. Temyiz incelemesi yapılabilmesi için öncelikle Tahkim Komisyonu İtiraz Hakem Heyetince bir karar verilmesi gerektiğinden, Hakem Heyetince verilen karara yönelik olarak Sigorta Tahkim Komisyonu İtiraz Hakem Heyetince davacı vekilinin itirazı hakkında bir karar verilmesi, kararın temyiz edilmesi hâlinde dosyanın temyiz incelemesi yapılmak üzere gönderilmesi için dosyanın Sigorta Tahkim Komisyonuna iletilmek üzere saklayan İstanbul Anadolu 6. Asliye Ticaret Mahkemesine geri çevrilmesine karar verildi.” (Y. 17. HD, E. 2020/11862, K. 2021/2635, T. 11/03/2021, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb>, E.T: 18/06/2022).

⁵²⁷ STK (2021). “Komisyon Başkanlığı Duyurusu- 3”, s. 1, http://www.sigortatahkim.org/index.php?option=com_content&view=article&id=65:sigorta-tahkim-komisyonundan, (E.T: 28/06/2022).

⁵²⁸ STK (2021). Komisyon Başkanlığı Duyurusu- 3, s. 1, http://www.sigortatahkim.org/index.php?option=com_content&view=article&id=65:sigorta-tahkim-komisyonundan, (E.T: 28/06/2022).

⁵²⁹ Budak, s. 136.

heyeti kararı olur⁵³⁰. Bu bağlamda itiraz aşamasında hakem heyeti yeri geldiğinde istinaf veya temyiz ilişkin hüküm ve uygulamalardan kıyasen yararlanabilir⁵³¹.

4.3.2.6.3 İtiraz hakem heyeti kararlarının icrası

İtiraz hakem heyeti kararları iki durumda kesinleşir. Buna göre; itiraz hakem heyeti tarafından verilen iki yüz otuz sekiz bin yedi yüz otuz TL'nin altındaki kararlar ve bu tutarın üstünde olmakla birlikte verilen itiraz hakem heyeti kararlarına karşı süresi içinde temyiz başvurusu yapılmamış olan kararlar kesindir. İtiraz hakem heyetinin verdiği kararların (mahkemeler eliyle) taraflara tebliğinden itibaren iki haftalık süre içinde temyiz başvurusu yapılabilir (SCK, m. 30/12).

İtiraz hakem heyeti yaptığı değerlendirmelerde yapılan itirazın haksız olduğuna karar verir ve itirazı reddederse itiraz nedeniyle icrası duran kararların icrası tekrar kaldığı yerden devam eder. Şayet önceden icra işlemi başlatılmışsa aynı icra dosyası üzerinden işlemlerin durduğu yerden sürdürülmesi mümkündür⁵³².

Ayrıca iraz (ve temyiz) süreleri Komisyon tarafından hakem kararının taraflara tebliğ edildiği tarihte başlar⁵³³.

Komisyon kararları kesindir. Bu nedenle, daha önce Komisyon nezdinde ileri sürülen ve reddedilen talebe ilişkin olarak devlet mahkemesinde dava açılması hâlinde (tarafların, konunun ve sebeplerin aynı olması hâlinde), bu davanın kesin hükmün varlığı nedeniyle usulden reddedilmesi gerekir⁵³⁴.

4.3.3. İtiraz hakem heyeti kararlarına karşı kanun yolları

Sigortacılıkta tahkim yargılamasının eski uygulamasında itiraz hakem heyetinin kararlarına karşı istinaf kanun yolu kullanılmaktaydı. Ancak Yargıtay İçtihadı Birleştirme Hukuk Genel Kurulu'nun (YİBHKG) konuya ilişkin vermiş

⁵³⁰ Dekak, s. 119; Kayıhan ve Selanik, s. 137.

⁵³¹ Örneğin uygulamada üzerinde durulan “katılma yoluyla itiraz yoluna başvuru” konusunda HMK'nın 348 ve 366. maddelerindeki hükümlerin kıyasen uygulanması mümkündür (Budak, s.136).

⁵³² Kayıhan ve Selanik, s. 140.

⁵³³ Özden, s. 75-77.

⁵³⁴ Y. 17. HD, E. 2014/22687, K. 2017/5788, T. 23/05/2017.

olduğu karar sonrasında itiraz hakem heyeti kararları üzerine Yargıtay'a temyiz başvurusu yapılması gerektiği belirtilmiştir⁵³⁵.

Dolayısıyla sigortacılık tahkim yargılamasında belli bir uyuşmazlık tutarı üzerindeki davalarda itiraz hakem heyetinin verdiği kararlara karşı Yargıtay'da temyiz yolunun kullanılması mümkündür. Ancak uyuşmazlık tutarına bağlı bu kuralın istisnaları bulunur. Buna göre belli bir takım sebeplerin ortaya çıkması halinde de temyiz yolu kullanılabilir.

4.3.3.1. İtiraz hakem kararlarına karşı temyiz yolunun kullanılması

Sigorta tahkim yargılamasında temyiz yolu prosedürü itiraz hakem kararlarından sonra başlar. Nitekim SCK'nın 30/12. maddesinde yer verilen düzenlemelere göre itiraz hakem kararlarına karşı temyiz kanun yoluna başvurulması mümkündür. Bu düzenlemede istinaftan söz edilmemiştir. Benzer şekilde HMK'nın 341. maddesindeki düzenlemelerde istinafa başvurulacak haller arasında hakem kararları gösterilmemiştir. Bu nedenle itiraz hakem kararlarına karşı öncelikle istinaf kanun yoluna mı, yoksa istinafa gidilmeksizin doğrudan temyiz kanun yoluna mı başvurulacağı konusunda hem literatürde hem de yargı uygulamasında iki farklı görüş ortaya çıkmıştır⁵³⁶. Bu tartışmalar üzerine YİBHGK, 19/06/2020 tarihinde verdiği bir kararla⁵³⁷; itiraz hakem heyetinin vermiş olduğu kararlara karşı istinaf kanun yoluna başvuru yapılmasına gerek kalmaksızın doğrudan temyiz kanun yoluna başvurulabileceğine hükmetmiştir⁵³⁸.

İtiraz hakem heyetinin verdiği kararlara karşı tebliğden itibaren iki haftalık süre içinde Yargıtay'a temyiz yolu kullanılabilir⁵³⁹. Ancak bu başvuru için tutarsal

⁵³⁵ "5684 sayılı Sigortacılık Kanunu'nun 30. maddesi ile kurulan sigorta tahkim komisyonu itiraz hakem heyetinin bölge adliye mahkemelerinin faaliyete başladığı 20.07.2016 tarihinden sonra itiraz üzerine verilen kararlarının temyiz kanun yoluna tabi olduğuna karar verilmiştir.", YİBHGK, 2019/4 E., 2020/1 K., 19/06/2020 T., <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/e-2019-4-k-2020-1-t-19-6-2020>, (E.T: 10/10/2022).

⁵³⁶ Bkz. Karasu ve Güner, s. 320.

⁵³⁷ "5684 sayılı Sigortacılık Kanunu'nun 30. maddesi ile kurulan sigorta tahkim komisyonu itiraz hakem heyetinin bölge adliye mahkemelerinin faaliyete başladığı 20.07.2016 tarihinden sonra itiraz üzerine verilen kararlarının temyiz kanun yoluna tabi olduğuna dair, 19.06.2020 tarihinde yapılan görüşmede üçte ikiyi aşan oy çokluğu ile karar verilmiştir." YİBHGK, 2019/4 E., 2020/1 K., 19/06/2020T. <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/e-2019-4-k-2020-1-t-19-6-2020>, (E.T 20 /06/2022).

⁵³⁸ Karasu ve Güner, s. 320.

⁵³⁹ Kayıhan ve Selanik, s. 141.

bir sınır belirlenmiştir. Buna göre; itiraz hakem heyetince karar verilen uyuşmazlık tutarı (2023 yılı için) iki yüz otuz sekiz bin yedi yüz otuz TL ve üzerinde ise itiraz hakem heyeti başvurusu sonrasında verilen karara karşı temyiz yoluna başvurulabilir⁵⁴⁰.

Uyuşmazlık hakem kararlarına karşı doğrudan temyiz yolunu kullanmak mümkün değildir. Doğal olarak on beş bin TL'nin altındaki uyuşmazlıklar hakkında verilen uyuşmazlık hakem kararları kesin olduğu için bunlara yönelik itiraz ve dolayısıyla temyiz yolu da kapalıdır. Yine on beş bin TL ile iki yüz otuz sekiz bin yedi yüz otuz TL arasında olan itiraz hakem heyeti kararları kesin olduğu için bunlara karşı temyiz yolu kullanılamayacaktır⁵⁴¹. Kesinlik sınırı için hakem kararında karar verilen tutar değil, uyuşmazlık konusu tutar esas alınır⁵⁴².

İtiraz hakem heyetinin kararına karşı süresi içinde temyiz yolu kullanılırsa ve Yargıtay tarafından bu karar onanırsa, bu durumda artık hakem tarafından incelenmeye ve tasdike gerek kalmaz. Yani tasdik edilen ve onanan Yargıtay kararı icra edilebilme yetkisi kazanır ve icra kanalı ile cebren tahsil yapılabilir. Hakem kararları ilam hükmünde olduğu için İİK'nın hükümlerine göre ilamlı takip yapılabilir⁵⁴³. Bu bağlamda yurt genelinde herhangi bir icra dairesi kanalı ile icra takibi yapılabileceği gibi, duruma göre ilgili sigorta kuruluşunun malvarlığı üzerine haciz konulabilir veya banka hesaplarına bloke uygulanabilir⁵⁴⁴.

İtiraz hakem heyetinin kararının Yargıtay tarafından bozulması durumunda ise Komisyon tarafından atanan yeni hakemler bozma kararına uyarak karar verecektir. Ancak hakemler sadece bozulan kısımlara ilişkin değerlendirme yapacaktır. Ayrıca bu kararın da yeniden temyize götürülmesi mümkündür⁵⁴⁵.

⁵⁴⁰ “Parasal sınırlar, her takvim yılı başından geçerli olmak üzere, önceki yılda uygulanan parasal sınırların; o yıl için Maliye Bakanlığınca tespit ve ilan edilen yeniden değerlendirme oranında artırılması suretiyle uygulanır.” (HMK, Ek Madde 1).

⁵⁴¹ Budak, s. 127-128.

⁵⁴² “Her ne kadar İtiraz Hakem Heyetince kararın kesin olmak üzere verildiği hüküm altına alınmış (40.000 TL) ise de fazlaya ilişkin haklar saklı tutularak yapılan başvuru kısmi dava niteliğinde olduğundan kararın kesin olmadığı anlaşılacakla davacı açısından temyiz yolu açık bulunmaktadır.” (Y. 4. HD, E. 2021/3080 K. 2021/2091 T. 01/06/2021, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb>, E.T: 09/06/2022).

⁵⁴³ Kayıhan ve Selanik, s. 138.

⁵⁴⁴ STK, (2022). “Sıkça Sorulan Sorular”, http://www.sigortatahkim.org/index.php?option=com_content&view=article&id=63&Itemid=56, (E.T: 19/06/2022).

⁵⁴⁵ Biçkin, s. 393.

Öte yandan sigortacılıkta tahkim yargılamasında hakemlerin vermiş olduğu kararların onanması veya bozulmasına dair Yargıtay tarafından verilen kararlara karşı düzeltme yolu kapalıdır⁵⁴⁶.

4.3.3.2. Kanun'da sayılan sınırlı bazı sebeplerin ortaya çıkması halinde temyiz yolunun kullanılması

HMK'nın 439. maddesindeki hükme binaen tahkim hakemlerinin verdiği kararlara karşı, sınırlı durumlarda, iptal yolunun kullanılması mümkündür⁵⁴⁷. Ancak HMK'da düzenlenen iptal yolu hakkında SCK'nın 30/12. maddesinde özel bir düzenleme yer alır ve hakem kararlarına ilişkin farklı bir kanun yolu denetimi öngörülür. Buna göre HMK'da hakem kararlarına karşı BAM'da iptal davası açılabileceği belirtilmişken, SCK'da, belli birtakım sebeplerin ortaya çıkması hâlinde, hakem kararları için Yargıtay nezdinde temyiz yoluna gidilebileceği ifade edilmiştir. SCK'nın, HMK'ya göre özel kanun niteliğinde olması nedeniyle, artık Komisyon nezdinde görev yapan hakemler tarafından verilen kararlara karşı BAM'da iptal yolu kullanılamayacak, ancak SCK'da sayılan iptal sebeplerinin ortaya çıkması durumunda yine SCK uyarınca Yargıtay'da temyiz yolu kullanılabilir⁵⁴⁸.

İptal sebepleri ise HMK'nın 439/2. maddesinde sayılmıştır. Bu sebeplerin bazıları SCK'nın 30/12. maddesinde sayılanlar ile benzerlik gösterir⁵⁴⁹. SCK'daki hükme binaen Yargıtay'da temyize konu yapılabilecek sebepler aşağıda belirtilmiştir (SCK, m. 30/12);

⁵⁴⁶ - "6100 sayılı HMK'da, 1086 sayılı HUMK'dan farklı olarak kanun yolları arasında karar düzeltme müessesesine yer verilmemiş olup, davacı vekilinin karar düzeltme talebine konu Sigorta Tahkim Komisyonu İtiraz Hakem Heyetince verilen 03.09.2019 tarih 2019/İHK-9815 sayılı kararını onayan Dairemizin 12.10.2020 tarih 2020/296 E. -2020/3996 K. sayılı ilamı bakımından da 6100 sayılı HMK'nın Geçici 3/2. maddesi uyarınca 1086 sayılı Kanun'un 5236 sayılı Kanun ile değiştirilen 440. maddesinin değişiklikten önceki hükmünün uygulanmasını gerektirir bir hal de söz konusu değildir. Bu itibarla, davacı vekilinin karar düzeltme dilekçesinin reddine karar vermek gerekmiştir." (Y. 11. E. 2021/1389, K. 2021/1829, T. 01/03/2021, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb>, E.T: 18/06/2022).

- "HUMK'un 440/III-4. maddesi gereğince hakem kararlarına karşı karar düzeltme istenemeyeceğinden talebin reddine karar verilmiştir.", (Y. 4. HD, E. 2021/14412, K. 2021/2987, T. 14/06/2021, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb>, E.T:21/06/2022).

⁵⁴⁷ SCK ile HMUK'nun 533. maddesine atıfta bulunulmuştur. Ancak bu Kanun yerini HMK'ya bıraktığı ve ilgili hükümler 439. maddede düzenlendiği için atfın HMK'nın 439. maddesine yapıldığı kabul edilir (Kayıhan ve Selanik, s. 143).

⁵⁴⁸ Çakan, s. 111.

⁵⁴⁹ Kayıhan ve Selanik, s. 143.

- “Tahkim süresinin sona ermesinden sonra karar verilmiş olması,
- Talep edilmemiş bir şey hakkında karar verilmiş olması,
- Hakemlerin yetkileri dahilinde olmayan konularda karar vermesi
- Hakemlerin tarafların iddiaları hakkında karar vermemesi.”

Burada sınırlı olarak sayılan sebeplerin ortaya çıkması durumlarında Kanun’da belirtilen maddi sınırın (iki yüz otuz sekiz bin yedi yüz otuz TL) altında kalınması durumunda bile temyiz yolu kullanılabilir. Başka bir ifade ile SCK’nın 30/12. maddesinde belirtilen iptal sebepleri ile HMK’da düzenlenen iptal sebepleri benzerlik gösterse bile gidilecek kanun yolu Yargıtay’da temyiz yolu olacaktır⁵⁵⁰. Dolayısıyla kanun koyucunun sınırlı olarak saydığı dört durumda, uyuşmazlık tutarı temyiz sınırının altında kalsa bile, doğrudan Yargıtay nezdinde temyiz yolu kullanılabilir⁵⁵¹. Yargıtay temyiz incelemesini HMK hükümlerine göre fakat maddede belirtilen sebeplerle sınırlı olarak yapacaktır⁵⁵².

Yargıtay tarafından yapılan inceleme sonucunda verilecek karara ilişkin ise iki ihtimal söz konusu olacaktır⁵⁵³. Bunlardan ilki Yargıtay, yeniden yargılamaya gerek görmez ise, hakem kararını değiştirerek veya düzelterek onaylayacaktır (HMK, m. 370/2). Tahkimin çabukluğu ilkesi açısından bu yol uygun ve yerinde görülmektedir. Örneğin, faizin talep edilmediği durumlarda hakemler tarafından faize hükmedilmişse, bozma kararı yerine, faize ilişkin hükümlerin karardan çıkartılması ve hakem kararının düzeltilerek karar verilmesi mümkündür. Hakemler

⁵⁵⁰ Sigortacılık Kanunu’nun 30/12. maddesindeki hükümler için 6327 sayılı Kanun değişikliği ile HMUK’un hakem kararlarının temyizine ilişkin hükümlere atıf yapılmıştır. Oysaki yapılan değişiklik tarihinde HMUK yürürlükten kalkmış, yerine HMK yürürlüğe girmişti. Yapılan değişikliğin, yürürlükten kalkan kanun maddesini tekrar yürürlüğe sokmak gibi bir amacı olmadığı varsayılacağından, yapılan atfın HMK’nın 439. maddesine yönelik olduğu kabul edilir (Kayıhan ve Selanik, s. 143; Özdamar, s. 851; Yaşar, s. 235-236).

⁵⁵¹ “Somut olayda, davacılar ..., ... ve ... Uzunyel hakkında Uyuşmazlık Hakem Heyetince hükmedilen tazminat miktarları ayrı ayrı 5.000,00 TL’nin altında olup, bu davacılar bakımından Sigortacılık Kanunu 30/13’e göre karar kesin niteliktedir. Sigortacılık Kanununun 30/13 son cümlesine göre de İtiraz Hakem Heyeti yetkisi dahilinde olmayan konuda karar vermiş olduğundan, davacılar ..., ... ve ... Uzunyel’un temyiz hakkı olduğu gözetilerek yapılan temyiz yolu incelemesinde, İtiraz Hakem Heyetince davalının itirazının işbu davacılar bakımından kararın kesin olması nedeni ile reddi gerekirken, hatalı değerlendirme ile yazılı olduğu şekilde davalının itirazının kabulü ile davacılar ..., ... ve ... Uzunyel’un başvurularının reddine karar verilmiştir. Bu durumda itiraz hakem heyeti, yetkisi dahilinde olmayan bir konuda karar vermiş olduğundan, o davacılar temyize ilişkin parasal sınır aşılmamış olsa dahi SCK’nın 30/12 uyarınca, itiraz hakem heyeti kararına karşı temyiz yoluna başvurulabilir.” (Y. 4. HD, E. 2021/3593, K. 2021/3801, T. 29/06/2021, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb>, E.T: 08/06/2022).

⁵⁵² Budak, s. 127-128.

⁵⁵³ Çakan, s. 111-112.

tarafından talep edilmemiş bir şey hakkında karar verilmesi durumunda ise bu kısmın düzeltilerek hakem kararının onaylanması mümkündür.⁵⁵⁴

İkinci ihtimal Yargıtay yeniden yargılama yapılması yönünde karar verebilir. Bu bağlamda SCK'nın 30/12. maddesinde sayılan diğer üç durumun ortaya çıkması hâlinde (tahkim süresinin sona ermesinden sonra karar verilmiş olması, hakemlerin yetkileri dâhilinde olmayan konularda karar vermesi, hakemlerin tarafların iddiaları hakkında karar vermemesi) Yargıtay tarafından yeniden yargılama yapılması yönünde hüküm kurulabilir.⁵⁵⁵ Böyle bir durumda hakem heyeti kararı bozulmuş olacağı için tahkim yargılaması yeniden başlamış olacaktır. Ancak bozma sebebine göre tahkim yargılamasının devam edip etmeyeceği değişecektir.⁵⁵⁶ Buna göre Yargıtay tarafından tahkim süresinin aşılması nedeniyle hakem kararı bozulmuş ise tahkim yargılaması sona erecektir.⁵⁵⁷ Diğer iki durumda ise tahkim yargılaması yeniden başlayacaktır.

Özetle iki yüz otuz sekiz bin yedi yüz otuz TL'nin üzerindeki uyuşmazlıklara ilişkin olarak itiraz hakemlerinin vermiş olduğu kararlar için her türlü temyiz sebebi dikkate alınarak temyiz yolu kullanılabilirken, belirtilen tutarın altında kalan hakem kararları için sadece SCK'nın 30/12. maddesinde istisna olarak sayılan dört durumda temyiz yolu kullanılabilir.⁵⁵⁸

Ancak SCK'nın 30/12. maddesinde açıkça temyiz yolundan söz edilmesine rağmen süre konusunda herhangi bir açıklamaya yer verilmemiştir. Ancak usûl ve esaslar hakkında HMK'nın temyize ilişkin hükümlerinin (m. 361-374) kıyasen uygulanacağı belirtilmiştir (SCK, m. 30/12).

⁵⁵⁴ Kayıhan ve Selanik, s. 144.

⁵⁵⁵ Biçkin, 390-391.

⁵⁵⁶ Kayıhan ve Selanik, s. 144.

⁵⁵⁷ “Hakem kararı tahkim süresi bittikten sonra verilmiş ise, bu nedene dayanılarak bozulması hâlinde tahkime konu uyuşmazlık ile ilgili olarak artık yetkili ve görevli genel mahkemelerde yargılama yapılır. Genel mahkemelerin kararlarında olduğu gibi, Yargıtay'ın temyiz incelemesinin dışında kalan konular lehine karar verilmiş taraf için usulü mühtesep hak teşkil eder.” (Biçkin, s. 392).

⁵⁵⁸ Özdamar, s. 852.

4.3.3.3. Kesinlik sınırının altında kalınması amacı ile kötü niyetli feragat ve ıslah yapılması

Temyiz edilecek kararlar için kesinlik sınırının maktu bir tutar ve üzeri olarak belirlenmiş olması nedeniyle uygulamada davacıların uyuşmazlığa tabi alacak miktarı, bu tutarın üzerinde olmasına rağmen kesinlik sınırının altında kalmak ve böylece temyiz incelemesinden geçmemek için davadaki uyuşmazlık tutarını bu sınırın altına düşürerek kısmi feragat ettikleri görülmektedir. Ayrıca uygulamada uyuşmazlığa ilişkin olarak bilirkişi raporlarında belirtilen zarar miktarı kesinlik sınırının üzerinde (örneğin iki yüz elli bin TL) olduğu halde (yani kararın temyizi mümkün olduğu halde) davacıların kısmi feragat talebini temyiz yolu için öngörülen kesinlik sınırının hemen altında (örneğin iki yüz otuz beş bin TL) belirledikleri ve böylece temyiz yolunu kullanma olanağını bertaraf ettikleri görülmektedir. Hatta bazı davacıların temyiz yolunu kapatmak için hakem aşamasında talebinden vazgeçtikleri bakiye tutarlar için Komisyon'da sonradan ikinci bir dava açıp önceden talep etmedikleri veya vazgeçtikleri tutarları talep ettikleri bilinmektedir. Bu durum aslında bir hakkın kötüye kullanılması olarak değerlendirilmektedir. Bu nedenle Yargıtay tarafından son dönemlerde verilen kararlarda uyuşmazlığın muhtemel tutarının dikkate alınarak hüküm kurulduğu görülmektedir. Nitekim güncel bir Yargıtay kararında⁵⁵⁹; “5684 sayılı Sigortacılık Yasasının 30/12. maddesi gereği sigorta tahkim komisyonlarınının 40.000,00 TL'yi geçmeyen kararları kesindir. Dosyada uyuşmazlık Hakem Heyeti tarafından alınan aktüer raporunda başvuru sahibi ...'ın zararının 42.018,00 TL olduğu tespiti yapıldığı davacı vekili tarafından 39.980,00 TL için ıslah yapılmışsa da bilirkişi tarafından belirlenen tutar dikkate alınarak dosyanın kesinlik sınırı üzerinde olduğu kabul edilerek temyiz incelemesine geçilmiştir.” ifadelerine yer verilmiştir.

Başkanlık tarafından, Yargıtay'ın görüşlerini de dikkate alarak, 2021 yılında konuya ilişkin olarak karar almıştır. Buna göre⁵⁶⁰; “Yargılama sürecinde tutarı belirli hâle gelmesine rağmen ıslah veya talep arttırımı yolu ile talep edilmeyip daha sonra ayrı bir başvuru olarak Komisyon'a getirilen bakiye alacaklar ile kısmi dava

⁵⁵⁹ Y. 17. HD, E. 2020/9049 K. 2021/1255 T. 11/02/2021, <https://karararama.yargitay.gov.tr/Yargitay/BilgiBankasiIstemciWeb>, (E.T: 15/06/2022).

⁵⁶⁰ STK (2021). “Komisyon Başkanlığı Duyurusu- 3,” s. 1, http://www.sigortatahkim.org/index.php?option=com_content&view=article&id=65:sigorta-tahkim-komisyonundan, (E.T: 28/06/2022).

olarak talep edilen tazminatın ilk başvuruda talep edilmemiş olan bakiye kısmı için Komisyon'a başvuru yapılabilmesi için sigorta kuruluşuna tekrar başvuru yapılması" gerekir. Böylece kötü niyetli ıslahın önün kapatılmaya çalışılmaktadır.

4.3.3.4. Bozma kararına karşı direnme

Sigorta tahkim hakemlerinin Yargıtay'ın bozma kararına karşı direnme hakları ve yetkileri olup olmadığı konusunda SCK'da düzenleme yoktur. Ancak bu konuda HMK'nın 429. maddesi yeterince açıktır. Bu hükme göre; direnme, sadece "mahkemelere" özgü bir hukuksal kurumdur. "Hakemlik" ise, aynı Kanun'un sekizinci babında düzenlenmiş bir kurum olup, direnme imkanı verilmemiştir. Nitekim 23.10.1972 gün, 1972/2 Esas- 1972/12 Karar sayılı YİBHGK kararının gerekçesinde de hakemlerin, direnme kararı veremeyeceği belirtilmiştir⁵⁶¹.

Öte yandan sigortacılıkta tahkim yargılaması kapsamında itiraz hakemlerinin verdiği bir kararın Yargıtay tarafından bozulması nedeniyle itiraz hakemleri tarafından bu karara direnme yolu kullanılmak istenmiştir. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu önüne gelen dosya incelenmiş ve 2021 yılında konu hakkında karar verilmiştir. Bu karara göre⁵⁶²; "Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na göre direnme yetkisi devlet (ilk derece) mahkemelerinin ve istinaf mahkemelerinin tekelindedir. 2797 sayılı Yargıtay Kanunu'nun 15. maddesine göre; Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, Yargıtay dairelerinin bozma kararlarına karşı mahkemelerce verilen direnme kararlarını inceleyerek karar vermekle görevli kılınmıştır. Hâkemlerin direnmesini mümkün görmek, uyuşmazlığa düşen tarafların resmî yargıyı bırakarak, uyuşmazlığı bir an önce hallettirmek için anılan iradi alternatif yolunu seçmedeki amacına da aykırıdır. Sigortacılık Kanunu'nun sigorta konusundaki uyuşmazlıkların uzman kişiler tarafından az maliyetle, hızlı ve adil şekilde çözüme kavuşturularak sigortacılık sektörüne olan güvenin artırılması yönünde güttüğü gayeye de uygun düşmemektedir. Bozma kararından sonra yeniden seçilen hakemler bozma kapsamıyla sınırlı olarak inceleme yapmaktadır (YİBHGK'nın 23.10.1972 tarihli ve 1972/2 E., 1972/12 K. sayılı İBK kararı). Daha açık bir ifadeyle sigortacılıkta tahkim müessesesi hızlı ve adil çözüme ulaşmak hedeflenmiştir. Zira somut olayda da

⁵⁶¹ Biçkin, İ. (2006). "Hakem Sözleşmesi Ve Hakem Yargılaması", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Sayı: 67, s. 393, <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2006-67-282>, (E.T: 26/06/2022).

⁵⁶² YHGK, E. 2018/(17)4-686, K. 2021/1318, T. 02/11/2022.

uygulanması gereken 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 440/III-4. maddesi gereğince hakem kararlarına karşı karar düzeltme yoluna dahi başvurulamayacaktır. Netice itibariyle Uyuşmazlık Hakem heyetince direnme kararı verilmesi mümkün değildir.” Bu durumda hakemlerin Yargıtay'ın kararlarına karşı direnme hakkı olmadığı söylenebilir. Müktesep hak teşkil eden kısımlar için yeniden inceleme yapılamaz ve yeni bir karar verilemez. Hakemler sadece bozulan kısımlara ilişkin yeni karar verecektir. Hakemlerin bozma kararı üzerine verdikleri karar da taraflarca yeniden temyize götürülebilir⁵⁶³.

Ancak YİBHGK'nın bu kararına rağmen itiraz hakemlerinin Yargıtay kararlarına karşı direnme hakkının olmadığı yönündeki görüşlere katılmayan ve aksini savunan yazarlar da bulunmaktadır⁵⁶⁴.

Öte yandan hakemlerin ehliyetsizliği veya bitaraf olmaması hâlinde verilen kararların bozulması söz konusu olabilir. Böyle durumda yeni hakemlerin bozma kararına uymaları zorunlu olmayacaktır. Hakemler tarafından verilen kararlar tahkim sözleşmesinin taraflarından birinin ehliyetsiz olması veya tahkim sözleşmesinin geçersiz bulunması nedeniyle bozulmuşsa tarafların böyle bir durumda hakeme değil, mahkemeye başvurması gerekecektir⁵⁶⁵.

4.3.3.5. Yargılamanın yenilenmesi (iadesi)

Belirli şartların gerçekleşmesi durumunda sigortacılıkta tahkimde verilen hakem kararlarına karşı yargılamanın yenilenmesi (iadesi) mümkündür. Yargılamanın yenilenmesi, sadece HMK'nın 375. maddesinin birinci fıkrasının (b), (c), (e), (f), (g), (h), (ı) ve (i) bentlerinde belirtilen sebepler için söz konusudur.

⁵⁶³ Biçkin, s. 393.

⁵⁶⁴ “Sigortacılıkta tahkim yargılamasında da peşinen hakemlerin direnme kararı veremeyeceğini söylemek mümkün olmamalıdır. 23.10.1972 tarihli İçtihadı Birleştirme Kararı'nda doğrudan doğruya hakemlerin direnme kararı veremeyeceği hakkında ibare bulunmaması; 28.01.1994 tarihli İçtihadı Birleştirme Kararı uyarınca hakem kararlarında esasa ilişkin inceleme yapılabilmesi; Sigortacılık Kanunu m. 30 uyarınca kanun yolu olarak temyiz gösterilmesi ve temyiz usul ve esasları hakkında HUMK'a yapılan yollama; HMK m. 447/2 uyarınca HMK'nın temyize ilişkin hükümlerinin uygulanması ve bu hükümler içinde direnmeye ilişkin hükmün de bulunması; Sigortacılık Kanunu m. 30/23'ten hareketle direnme hükmünün uygulama alanı bulabileceği; kanunda açıkça hakemlerin direnme kararı veremeyeceğine ilişkin açık hüküm bulunmaması ve alternatif uyuşmazlık çözümünde adil kararlar verilerek adaletin sağlanmasının ivedilikle karar verilmesinden önce gelmesi nedenleriyle sigorta tahkim yargılamasında hakemlerin direnme kararı verebileceği savunulabilir.” (Köksal, B. (2023). “Sigortacılıkta Tahkimde İtiraz Hakem Heyetinin Direnme Hakkı”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2023-166-2120> (E.T: 29/10/2023)).

⁵⁶⁵ Kayıhan ve Selanik s. 145.

Yargılamanın yenilenmesine ilişkin dava ticaret mahkemesinde görülür. Yargılamanın yenilenmesi talebi kabul edilirse mahkeme, hakem kararını iptal eder ve uyuşmazlığı yeniden bir karar verilebilmesi için yeni hakeme veya hakem kuruluna gönderir. Bu durumda hakem veya hakem kurulu yeniden oluşturulur (HMK, m. 443/1-2-3).

Yargılamanın yenilenmesi sadece kesin olarak verilen veya kesinleşmiş olan hükümlere karşı başvuru olan olağanüstü bir kanun yoludur⁵⁶⁶. Bu bağlamda kesinleşmemiş kararlar için bu yola başvurulamaz.

4.4. Sigortacılıkta Tahkimde Vekalet Ücreti ve Yargılama Giderleri

Literatürde sigorta hakemlerinin vekalet ücretleri konusuna karar verip veremeyecekleri konusunda tartışma bulunmaktadır. Buna göre; Yargıtay uygulamalarında vekalet ücreti yargılama giderleri arasında görüldüğü için talep edilmese bile mahkeme tarafından bu ücrete kendiliğinden karar verilmesi gerekir. Dolayısıyla hakemlerin de yargılamada vekalet ücretini HMK'nın 33/1. çerçevesinde yargılama gideri olarak kabul etmesi ve talep olmasa bile vekalet ücretine hükmetmesi gerekir. Nitekim uygulamada hakem kararlarında, taraflar lehine hükmedilen vekalet ücretinin yargılama gideri olarak kabul edildiği ve avukatlık ücret tarifesine göre hesaplama yapıldığı görülür⁵⁶⁷.

Belirlenecek vekalet ücretinin ne kadar olacağı hususunda ise SCK'nın 30/17. maddesinde düzenleme bulunur. Buna göre; *“Talebi kısmen ya da tamamen reddedilenler aleyhine hükmolunacak vekalet ücreti, Avukatlık Asgarî Ücret Tarifesinde (AAÜT) belirlenen vekalet ücretinin beşte biridir.”* Bu hükme binaen hakemler tarafından, talepte bulunanın davacı taraf olduğu kabul edilerek indirimden sadece başvuran tarafın yararlanabileceği, davalı tarafın ise talepte bulunan taraf olmadığı ve beşte birlik indirim oranından yararlanamayacağı yönünde kararlar verilmiştir. Ancak sonradan yürürlüğe giren STY'nın 16/13. maddesinde ise şu ifadeye yer verilmiştir; *“Tarafların avukat ile temsil edildiği hallerde, taraflar aleyhine hükmedilecek vekâlet ücreti, her iki taraf için de AAÜT'de yer alan asliye*

⁵⁶⁶ Bkz. Eroğlu, O. (2022). *Tahkimde Yargılamanın Yenilenmesi (HMK Kapsamında)*, Seçkin Yayınları, Ankara, s. 26-27.

⁵⁶⁷ Kayışhan ve Ünlütepe, s. 12; Kayışhan ve Selanik, s. 147; Özdamar, s. 849.

mahkemelerinde görülen işler için hesaplanan vekâlet ücretinin beşte biridir.” Yönetmelikle yapılan bu düzenlemeden sonra bir kısım hakemlerin davalı tarafın da beşte birlik indirimden yararlanabileceği yönünde kararlar vermeye başladığı görülmüştür.

Öte yandan yönetmelik hükümlerinin yürürlüğe girmesinden sonra Yargıtay tarafından 2016 yılında verilen kararlarda; SCK’nın 30/17. maddesi hükmünde yer verilen “*talebi kısmen veya tamamen reddedilenler*” ibaresinin sadece davacıları değil, aynı zamanda davalı konumunda olan sigorta şirketlerini ve Güvence Hesabını da kapsadığı belirtilmiştir⁵⁶⁸.

Konu literatürde tartışmalıdır. Ancak normlar hiyerarşisine uygun olarak yönetmelik hükümlerinin değil, kanun hükümlerinin esas alınması gerekir. Hakem kararlarında kanun hükmüne göre değerlendirme yapıldığında ise davacının talebinin kısmen veya tamamen reddi hâlinde yalnızca davacı aleyhine 1/5 oranında vekalet ücretine hükmedilmesi gerekecektir⁵⁶⁹. Çünkü burada başvuran ile kastedilen sigorta ettiren ve sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayan kişiler ile Güvence Hesabı’ndan faydalanan kişilerdir. Yine Yönetmelik’te geçen “*taraf*” ifadesi ile kastedilen başvuru sahibidir. Dolayısıyla davacının talebinin kısmen veya tamamen reddi hâlinde yalnızca davacı aleyhine vekalet ücretine hükmedilecektir. Ancak davacının yüksek bir vekalet ücreti ile karşı karşıya kalmaması, tahkime başvurunun cazibesini kaybetmemesi ve başvuruların teşvik edilmesi için davacıyı koruyucu bir tedbir olarak vekalet ücretinin 1/5 oranda uygulanması şeklinde bir sınır getirilmiştir. Yani vekalet ücreti konusunda davacıya bir indirim hakkı tanınmıştır⁵⁷⁰. Bunun Kanun’un amacına uygun olduğu düşünülmektedir.

Öte yandan sigorta tahkim yargılamasında davalı taraf sigorta şirketleri ile Güvence Hesabı’dır. Bunlar, Komisyon’dan daha çok aleyhlerine yapılan başvurunun reddi yönünde karar verilmesini talep etmekte, bunun dışında Komisyon’dan hüküm altına alınmasını istedikleri başka bir talep bulunmamaktadır. Ayrıca sigorta şirketlerinin karşı dava açmaları mümkün değildir. Sigorta şirketleri

⁵⁶⁸ Bkz. Y. 17. HD, E. 2016/11893, 2017/7995, K., 20/09/2017; Y. 11. HD, E. 2016/64, K. 2016/1453, T. 15/02/2016.

⁵⁶⁹ Dekak, s. 114.

⁵⁷⁰ Karasu, R. (2015). “6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun Sorumluluk Sigortalarına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 6, Sayı 4, s. 66, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/inuhfd/issue/22414/239926> (E.T: 25/06/2022).

sadece savunma hâlinindedir. Bundan dolayı davalı sigorta kuruluşunun yargılama sürecinde, hakemden hüküm vermesini isteyebileceği bir talebi olamaz. Kanun'da geçen “*talebi kısmen ya da tamamen reddedilenler*” ifadesi sigorta şirketlerini kapsamaz. Dolayısıyla Kanun'da yer verilen vekalet ücreti konusundaki indirimden (belirlenen vekalet ücretinin beşte biri) sigorta şirketlerinin yararlanması mümkün gözükmemektedir. Kaldı ki; davacının Komisyon'a başvurabilmesi için öncelikle uyuşmazlık konusu ile ilgili olarak sigortacı kuruluşa başvuruda bulunması ve bu başvurunun reddedilmesi veya on beş işgününün cevapsız geçmesi gerekir. Dolayısıyla sigorta kuruluşlarının kendilerine başvuruda bulunanın talebini karşılaması ve uyuşmazlığın Komisyon'a taşınmasını önlemesi daha başlangıç aşmasında mümkündür. Uyuşmazlığın tahkime taşınması nedeniyle sigorta şirketlerinin bu imkanı kullanmadıkları anlaşılır. Tüm bu açıklamalardan çıkan sonuç davalı sigorta şirketlerini davacılar ile aynı konumda kabul etmemek gerekir. Bundan dolayı da indirim ilişkin hükmün her iki taraf için de uygulanması gerektiğini düşünmek Kanun'un amacına uygun düşmemektedir. Netice olarak tahkim yargılamasında davalı taraf aleyhine hüküm tesis edildiğinde vekalet ücretinde herhangi bir indirim yapılmaması ve AAÜT'de belirlenen vekalet ücreti tam olarak uygulanması gerekir. Böyle bir değerlendirme Kanun'un amacına uygun düşüğü gibi Kanun'a aykırı nitelikteki yönetmelik hükümlerine değer yüklenmemesi anlamına gelir. Dolayısıyla bu konuda kanun koyucunun yeni bir düzenleme yapmasına kadar SCK'nın 30/17. maddesindeki hükmün uygulanması gerekir⁵⁷¹.

Sigortacılık tahkiminde üzerinde durulması gereken bir konu da tarafların sulh olmaları hâlinde yargılama giderleri ve vekalet ücretinin ne şekilde olacağı ile ilgilidir. Tahkim yargılamasında, raportör dosyayı incelemeye başlamadan önce başvuru sulh nedeni ile geri çekilmişse ve bundan dolayı dosyanın Komisyon tarafından değerlendirmeye alınamayacağı anlaşılırsa durum ilgiliye derhal bildirilerek başvuru ücretinin yüzde ellisi iade edilir⁵⁷². Öte yandan söz konusu uyuşmazlık henüz hakeme intikal etmediği için vekalet ücreti de talep edilmeyecektir. Uyuşmazlığın sulh ile neticelenmesi durumunda yargılama giderleri konusunda ise iki ihtimal bulunmaktadır. Şayet taraflar yargılama giderleri konusunda önceden anlaşmışsalar hakem bu anlaşmaya göre yargılama giderleri

⁵⁷¹ Kayıhan ve Selanik, s. 155; Kozanhan, A. E, s. 117-123.

⁵⁷² Yeşilova Aras ve Yeşilova, s. 367.

hakkında karar verir, yargılama giderleri ile ilgili bir anlaşma yapılmamışsa hakem sulh anlaşmasını esas alarak yargılama giderlerini pay eder⁵⁷³.

Benzer şekilde taraflar isterlerse yargılama sürecinin her aşamasında davayı kabul edebilir veya feragatte bulunabilir. Bu tasarruf ilkesinin bir sonucudur⁵⁷⁴. Böyle bir durumda dava kendiliğinden son bulur. Ancak yargılama giderleri ve vekalet ücretleri konusunda HMK'nın 312. maddesine göre hüküm tesis edilir. Bu hükme göre feragat ve kabul beyanında bulunan taraf, davada aleyhine hüküm verilmiş gibi kabul edilir. Bunun neticesi olarak da ilgili taraf yargılama giderlerini ödemeye mahkum edilir. Ancak feragat ve kabul, talep sonucunun sadece bir kısmına ilişkin de olabilir. Böyle bir durumda da yargılama giderleri ona göre belirlenir⁵⁷⁵.

⁵⁷³ Kayıhan ve Selanik, s. 156.

⁵⁷⁴ Bkz. Arslan, s. 161-163.

⁵⁷⁵ Kayıhan ve Selanik, s. 156.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Anayasamızın 9. maddesine göre toplum içinde ortaya çıkan uyuşmazlıkların çözümü Türk milleti adına bağımsız ve tarafsız olarak görev yapan mahkemelere aittir. Ancak devletin görevleri konusunda ortaya çıkan yeni düşünce ve akımlar uyuşmazlıkların çözümünde devlet yargısının yanında bazı alternatif çözüm yollarının da kullanılması yolunu açmıştır.

Alternatif çözüm yolları ile kastedilen, hukuki uyuşmazlıkların mahkemelerde dava açılarak çözüme kavuşturulması yerine, yine kanunlarla düzenlenmiş farklı yöntemlerle çözüme ulaştırılmasıdır. Günümüzde uyuşmazlık içinde olan tarafların sıklıkla başvurduğu alternatif uyuşmazlık çözüm yollarından biri de tahkimdir. Tahkim, ülkemiz mevzuatımızda uzun süredir yer almasına rağmen sigorta uyuşmazlıklarının çözümünde kullanılmaya başlanması yakın zamanlara denk gelmektedir.

Sigorta uyuşmazlıklarının devlet yargılaması dışında alternatif bir uyuşmazlık çözüm yolu olarak kabul edilen tahkim sistemi içinde çözüme kavuşturulması yönünde ülkemizde uzun zaman çalışma yapılmış ve 14/06/2007 tarihinde yürürlüğe giren SCK ile birlikte sigortacılıkta tahkim sistemi alternatif bir çözüm yolu olarak hukuk sistemimiz içinde yerini almıştır.

SCK'nın sekizinci bölümünde yer alan 30. maddede 24 fıkra olarak yapılan düzenleme ile Türkiye Sigorta ve Reasürans ve Emeklilik Şirketleri Birliği çatısı altında Sigorta Tahkim Komisyonu kurulmuş, sigortacılıkta tahkime ilişkin usul ve esaslar belirlenmiştir.

Yapılan düzenlemelere göre sigortacılıkta tahkimin amacı; sigorta ettiren veya sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayan kişiler ile rizikoyu üstlenen taraf arasında sigorta sözleşmesinden doğan uyuşmazlıkların, bu alanda uzmanlaşmış hakemler tarafından basit, süratli ve adil şekilde çözüme kavuşturulmasını sağlamaktır.

Ülkemizde sigortacılıkta tahkime ilişkin kurgulanan sistem HMK’da düzenlenen tahkim sisteminden geniş ölçüde yararlanılarak oluşturulmuştur. Hatta sigortacılıkta tahkimin HMK tahkiminin özelleştirilmiş hali olduğunu söyleyenler de bulunmaktadır.

Sigortacılıkta tahkime ilişkin tüm süreçler Sigorta Tahkim Komisyonu tarafından yürütülmektedir. Bu kurumun nasıl teşekkül edeceği ise SCK’nın 30. maddesinde belirtilmiştir. Bu düzenlemeye göre Sigorta Tahkim Komisyonu; Sigorta Tahkim Komisyonu Başkanlığı ile Komisyon müdür ve yardımcısı, büro müdür ve yardımcısı, raportörler ile diğer çalışanlardan teşekkül etmektedir. Ancak Komisyon bünyesinde yürütülen tahkim yargılaması hakemler aracılığıyla yürütülür.

Sigortacılık alanında meydana gelen bir uyuşmazlığın Komisyon nezdinde çözüme kavuşturulabilmesi için öncelikle bu uyuşmazlığın tahkime götürülebilir nitelikte olması gerekmektedir. Hangi uyuşmazlıkların tahkime götürüleceği ise SCK’nın 30. maddesinin ilk fıkrasında belirtilmiş ve özel sigortalardan doğan uyuşmazlıkların tahkim yoluyla çözümlenebileceği ifade edilmiştir.

Komisyon’a başvuru yapıldıktan sonra tüm yargılama faaliyeti Komisyon bünyesinde yürütülür. Ancak yargılama faaliyetine başlanmadan önce başvurunun raportör tarafından değerlendirilmesi ve ön inceleme aşamasının tamamlanması gerekir.

Sigorta tahkim yargılamasında hakemler faaliyetlerini icra ederken bir taraftan Sigortacılıkta tahkim mevzuatına uymak, diğer taraftan da yargılama usulünün ana ilkelerine göre süreçleri yönetmek zorundadır. Açılan bir davanın maddi ve usul hukuku cihetinden birtakım sonuçları vardır.

Hakemler karar verirken, sadece kendilerine dosyada sunulan belgelere göre değerlendirme yapmak durumundadır. Ancak Kanun’un amacı açısından bakıldığında hakemlerin eksik belgelerin tamamlanmasını istemesi ve bilirkişi incelemesi yaptırması mümkündür.

Yargılama sırasında uyuşmazlık hakemleri, görevlendirildikleri tarihten itibaren en geç dört ay içinde karar vermeye mecburdur. Aksi halde, uyuşmazlık yetkili mahkemece halledilir. Hakemlerin, on beş bin TL’nin altındaki uyuşmazlıklar hakkında verdikleri kararlar kesindir. Bu tutar üzerindeki uyuşmazlıklar hakkında

verilen hakem kararlarına karşı kararın Komisyon'ca ilgiliye bildiriminden itibaren on gün içinde bir defaya mahsus olmak üzere Komisyon nezdinde itiraz edilebilir.

Uyuşmazlık hakem heyeti kararlarına karşı itiraz yolu kullanıldığında hakem kararlarının icrası kendiliğinden durur. Komisyon tarafından üç kişilik itiraz hakem heyeti oluşturulur ve yapılan itirazın burada incelenmesi sağlanır. İtirazı karara bağlayan hakem heyeti, sadece uyuşmazlık hakeminin verdiği kararı kontrol etmekle kalmaz, gerek görürse hakem kararından farklı, yeni bir karar verebilir.

İtiraz hakem heyetinin iki yüz otuz sekiz bin yedi yüz otuz TL'nin altındaki uyuşmazlıklar için yapılan itiraz üzerine verdiği kararlar kesindir. Ancak iki yüz otuz sekiz bin yedi yüz otuz TL'nin üzerindeki uyuşmazlıklar için temyiz yolu açıktır. İtiraz hakem heyetinin verdiği kararların taraflara tebliğinden itibaren iki haftalık süre içinde temyiz başvurusu yapılabilir. Temyiz sınırı üstünde kalan itiraz hakem heyeti kararları için süresi içinde temyize gidilmemişse karar kesinleşir.

İtiraz hakem heyetine yapılan itirazın Yargıtay tarafından reddedilmesi durumunda, itiraz nedeniyle icrası durmuş olan kararlara ilişkin icralar kaldığı yerden devam edecektir. İtiraz hakem heyeti kararı onanırsa, bu durumda artık hakem tarafından incelenmeye ve tasdiğe gerek kalmaz. Hakem kararları ilam hükmünde olduğu için İİK hükümlerine göre ilamlı takip yapılabilir.

Öte yandan HMK'nın 439. maddesindeki hükme binaen tahkim hakemlerinin verdiği bazı kararlara karşı, SCK'nın 30/12. maddesinde sayılan sınırlı birkaç durumda temyiz yolunun kullanılması mümkündür.

Gelinen noktada Komisyon ülkemizde yaklaşık 14 yıldır görev yapmaktadır. Komisyon'a yapılan başvurular zaman içerisinde sürekli artış eğilimi göstermektedir. Bunun nedeni kamuoyu nezdinde Komisyon'un bilinirliğinin yıldan yıla gittikçe artması ve tahkim sisteminin sigorta uyuşmazlıklarının çözüme kavuşturulabilmesi için önemli bir alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemi olarak kabul görmesidir. Bu kabul nedeniyledir ki, Komisyon, hem nicelik anlamında hem de nitelik anlamında sigorta uyuşmazlıklarında alternatif çözüm yollarından biri ve en önemlisi olmuştur.

Ancak tüm olumlu yönlerine rağmen sigortacılıkta tahkim sisteminin ilk kurgulanışında ve işleyişinde bazı eksiklikler olduğu anlaşılmaktadır. Bu nedenle sigortacılıkta tahkime ilişkin olarak mütemadiyen yeni düzenlemeler ve değişiklikler yapılmaktadır. Daha çok yönetmeliklerle yapılan bu düzenlemelerin birçoğu sistemin

daha iyi işlemesine yönelik olumlu değişikliklerdir. Ancak yapılan değişikliklerin bazıları Kanun hükümlerine aykırı olduğu gibi, bazıları da sistemin daha iyi işlemesi için beklenen yararı sağlamamıştır.

Komisyon'un yapısı ve işleyişi ile tahkim yargılamasına ilişkin olarak tespit edilen eksiklikler ile bunların giderilmesine yönelik öneriler ise aşağıda birkaç grupta toplanabilir;

- **Sigortacılıkta tahkime ilişkin düzenlemeler kanun yapma tekniğine uygun olmalıdır.** Nitekim sigortacılıkta tahkim sistemi, SCK'nın sekizinci bölümünde "tahkim" başlığı altında düzenlenmesine rağmen bu bölümün "sigortacılıkta tahkim" kenar başlığı altında sadece bir maddede ele alınması ve bu maddenin de 24 fıkradan oluşması kanun yapma tekniği açısından bir eksiklik olarak görülmektedir.
- **Komisyon Başkanlığı'nın oluşturulmasına yönelik düzenlemeler Yönetmelik'le değil Kanun'la yapılmalıdır:** Ülkemizde SCK'nın 30. maddesi ile Sigorta Tahkim Komisyonu kurulmuş olmasına rağmen Kanun'da Komisyon Başkanlığı'ndan söz edilmemiş, hem yönetim birimi hem de işleyiş birimi olarak Komisyon gösterilmiştir. Ancak bu ayırım sonradan Yönetmelik'le yapılmıştır. Bu ayırımın Kanun ile yapılmayıp Yönetmelik'le belirlenmesi başka bir eksiklik olarak görülmektedir. Bu nedenle Başkanlığa ilişkin yapı ve işleyiş ile ilgili hususların kanunla düzenlenmesi daha doğru olacaktır.
- **Komisyon Başkanlığı'nda görev yapan üyelerin dağılımı daha adil ve dengeli oluşturulmalıdır:** Hakem listelerinin belirlenmesinde ve hakemlerin tayininde yetkili olan Başkanlık bünyesinde Türkiye Sigorta, Reasürans ve Emeklilik Şirketleri Birliği'nden iki temsilcinin bulunması eleştiri konusu yapılmaktadır. Zira Başkanlığın beş üyesinden ikisi davalı olan sigorta şirketlerinin görevlisi olarak yer aldıkları Komisyon'da hakemlerin belirlenme ve atanma süreçlerinde etkin rol oynarken uyuşmazlığın diğer tarafında yer alan davacıların süreç içinde rolleri sınırlı kalmıştır. Bu nedenle Başkanlığın üye teşekkül yapısı yargısal temel hakların korunması açısından adil ve dengeli gözükmemektedir. Belirtilen bu eleştirileri gidermek ve Komisyon'un bağımsızlığını arttırmak için Başkanlığın teşekkül yapısında değişiklikler yapılmasında yarar vardır. Bu doğrultuda yapılacak değişikliklerle öncelikle

Komisyona Adalet Bakanlığı'ndan hâkim kökenli bir üye eklenmesi mümkündür. İkinci olarak hukukçu akademisyen sayısının ikiye çıkarılması olasıdır. Bu şekilde taraflarla bir şekilde bağlantısı olan üyelerin Komisyon'daki ağırlığı azaltılacak diğer taraftan üyelerle hiçbir şekilde bağlantısı olmayan Adalet Bakanlığı'ndan seçilen üye ile hukukçu akademisyenlerin ağırlığı artırılmış olacaktır.

- **Komisyon müdürünün yargılama sürecinde aldığı roller azaltılmalıdır:** Nitekim HMK tahkiminde hakemin reddi usulü taraflarca belirlenmesine rağmen, sigortacılıkta tahkimde hakemlerin reddi gibi yargısal bir konuda müdür yetkilendirilmiştir. Bu bağlamda hakem listesinin oluşturulması ve hakem tayini için yapılan eleştiriler hakemlerin reddi konusunda müdür için de geçerli olacaktır. Yani müdürün, hakemin reddi gibi konularda söz sahibi olması yargısal faaliyete müdahale anlamına geleceği gibi, müdürün Başkanlıktaki üyelerin etkisinde kalması mümkündür. Bu da hakemin reddi bakımından kanuni düzenlemelerin zafiyet içerdiği yorumuna neden olmaktadır. Ayrıca müdürün belirlenmesinde aranan şartlarda sigorta hukukunda iki yıl veya sigortacılıkta beş yıl tecrübe istenmesi bir başka eleştiri konusunu oluşturur. Oysaki müdürün belirlenmesinde aranan koşulların hakemler için konulan şartlarla aynı olması beklenirdi.
- **Raportörlerin tahkim yargılamasındaki yetkileri sınırlandırılmalıdır:** Buna göre; sigorta uyuşmazlıklarının sadece hakemler tarafından çözüme kavuşturulması gerekirken Kanun'un ilgili maddesindeki ifadelerden raportörlerin de sürece dâhil edildiği ve bir anlamda yargılama yetkisinin hakemler ile raportörler arasında paylaştırıldığı anlaşılmaktadır. Yine Yönetmeliğin ilgili maddesinde ön incelemede bilgi ve belge eksikliğinin olduğunun anlaşılması hâlinde raportörlerin taraflara bilgi vererek dosyayı kapatabileceği belirtilmiştir. Hakemler tarafından incelenip karara bağlanması gereken bir uyuşmazlık hakkında raportörlerin çok da derinlemesine inceleme yapmadan on beş günlük bir sürede karar vermesi yargılama yetkisinin devri anlamına gelebileceği gibi bir hakkın ihlal edilmesine de yol açabilir. Bu nedenle raportörlere ilişkin mevzuatta yer alan hükümlerin değişmesi ve hakemlere ilişkin görev ve yetkilerin raportörlerle paylaştırıldığına yönelik kanaatlerin giderilmesi gerekir. Yine başvurunun ön inceleme aşamasında

raportör tarafından reddi yönünde verilecek bir karara karşı itiraz mekanizması da oluşturulmamıştır.

- **Ön inceleme aşamasında davalı tarafın iddiaları ve savunmaları konusunda SCK'da ve ilgili Yönetmelik'te daha fazla açıklama yapılmalıdır:** Komisyon'a yapılan başvuruyu takiben raportör tarafından çalışma yapılan ve ön inceleme olarak adlandırılan aşamada, davalı taraf açısından sürecin nasıl takip edileceği yönünde SCK'da herhangi bir düzenleme bulunmaz. Sav ve savunma hakkı verilmesi ve kullanılması konusunda HMK'daki hükümlerde ve Komisyon'a ile yapılan üyelik sözleşmesinde bu konuda bazı düzenlemeler olduğu bilinmekle birlikte sigortacılıkta tahkime ait olan bu mesele için SCK'da düzenleme yapılmasına ihtiyaç vardır.
- **Tahkim hakemlerinin listeden silinmesi hususunda mahkeme kararı aranmalıdır:** Tahkim hakemlerinin özellikle tarafsız davranmadığı gerekçesiyle listeden silinebilmesi için kesinleşmiş bir mahkeme kararının aranmaması ve bu yetkinin müdürlük tarafından kullanılması hakemlerin bağımsızlığına gölge düşürmektedir. Bu konuda düzenleme yapılmasına ihtiyaç bulunmaktadır.
- **Sigorta tahkim bünyesinde görev yapan hakemlerin hakemlik dışında başka işlerle iştigal etmelerini önlenmelidir:** Uyuşmazlıkların çözümünde hâkimler gibi görev yapan, bu nedenle adil, tarafsız ve bağımsız davrandıkları konusunda şüpheye mahal bırakmamaları gereken hakemlerin hem davacıların avukatlığını yapmaları hem de Komisyon'da hakem olarak görev yapmaları eleştiri konusu edilmektedir. Bu nedenle hakemlerin Komisyon bünyesinde sigorta vekilliğini icra etmeden yargılama faaliyetlerini tek bir iş olarak görmeleri gerekir. Bu yüzden konu hakkında kanuni düzenleme yapılmasına ihtiyaç vardır.
- **Uyuşmazlık hakemlerinin kendilerine gelen dosyaya ilişkin görüşlerini belirtebilecekleri dört aylık sürenin başlangıcı konusunda düzenleme yapılmalıdır:** Hakemlere verilen dört aylık sürenin başlangıcı komisyon tarafından yapılan görevlendirme tarihi itibarıyla başlamaktadır. Ancak dört aylık sürenin başlangıcının hakemlerin dosyada tasarruf edebildiği tarih olan linklerin aktif hâle getirildiği tarih olduğunu belirten görüşler de bulunmaktadır. Bu itibarla, dört aylık sürenin başlangıcında esas alınan görevlendirme tarihinin,

hakemin dosyada tasarruf edebildiği tarih olan linklerin aktif hâle getirildiği tarih olması gerekir.

- **Dört aylık yargılama süresinin uzatılması hususunda Komisyon'a yetki verilmelidir:** HMK tahkimine göre hakemlere verilen yargılama süresi tarafların açık ve yazılı muvafakatleriyle uzatılabilir. Sigortacılıkta tahkimde benzer şekilde sürenin uzaması mümkündür. Ancak bu konuda mevzuatta açık bir düzenleme bulunmamaktadır. Haddi zatında ihtiyaç durulan ek sürenin Komisyon tarafından verilmesi kurumsal tahkime uygundur.
- **İtiraz hakemlerine verilen iki aylık süre uzatılmalıdır:** İtiraz hakem heyetlerine verilen iki aylık yargılama süresi de yetersiz kalmaktadır. Zira Komisyon'a yapılan başvurular her yıl artmakta ve uyuşmazlık hakem kararlarının büyük kısmı itiraz hakemlerine gelmektedir. Bu nedenle itiraz hakemlerine tanınan yargılama süresinin arttırılması gerekir.
- **Hakem kararlarının tebliğ şekli konusunda SCK'da düzenleme yapılmalıdır:** Hakem kararlarının ne şekilde tebliğ edileceğine ilişkin olarak SCK'da herhangi bir düzenleme yer almamaktadır. STY'de sınırlı olarak yapılan izahat ise yeterli değildir. Bu nedenle tebliğin yapılış şekli ve süreleri konusunda SCK'da düzenleme yapılmasına ihtiyaç vardır.
- **Davacıların kesinlik sınırının altında kalmak ve temyiz incelemesinden kurtulmak için kötü niyetli olarak kullandıkları ıslah veya feragat önlenmelidir.** Uygulamada zaman zaman davacıların kesinlik sınırının altında kalmak ve böylece temyiz incelemesinden geçmemek amacı ile kötü niyetli olarak ıslah yaptıkları, hatta bazı durumlarda ilk başvuruda talep etmedikleri bakiye kısım için Komisyon'a tekrar başvuru yaptıkları görülür. Ancak Başkanlık tarafından bu durum bir hakkın kötüye kullanılması olarak değerlendirilmiş ve 2021 yılında konuya ilişkin olarak bazı kararlar almıştır. Ancak bu konuda kanuni düzenleme yapılmasına ihtiyaç vardır.
- **Davalı taraf aleyhine hüküm tesis edildiğinde vekalet ücretinde indirim yapılmamalıdır:** Vekalet ücreti yargılama giderleri arasında görüldüğü için talep edilmese bile hakemler tarafından bu ücrete kendiliğinden karar verilmesi gerekir. Ayrıca tahkim yargılamasında davalı taraf aleyhine hüküm tesis edildiğinde vekalet ücretinde herhangi bir indirim yapılmaması ve Avukatlık

Asgarî Ücret Tarifesinde belirlenen vekalet ücretinin tam olarak uygulanması gerekir.

- **Sigorta uyuşmazlıklarında başvuru arabuluculuk yolunun tahkimle birlikte Komisyon bünyesinde yürütülmesi konusunda düzenleme yapılmalıdır:** Bazı ülkelerde arabuluculuk ve tahkim gibi iki alternatif uyuşmazlık çözüm yolunun birlikte yürütüldüğü karma sistemler (Arb-Tah) bulunmaktadır. Benzer bir düzenlemenin ülkemizde sigortacılık alanında yapılması ve uygulamanın Komisyon bünyesinde yürütülmesi isabetli olacaktır.

KAYNAKLAR

- Adalet Bakanlığı (2019).** *Temel Arabuluculuk Katılımcı Kitabı*, <https://adb.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/1412021155514Temel%20Arabuluculuk%20E%C4%9Fitimi%20Kat%C4%B1%C4%B1mc%C4%B1%20Kitab%C4%B1.pdf>, (E.T: 15/06/2022).
- Akıncı, Z. (2020).** *Milletlerarası Tahkim*, 5. B., Vedat Kitabevi, İstanbul.
- Akkanat, H., Atalı M. ve Seven, V. (2022).** *Yargıtay Kararlarında Sigorta Tahkimi, Yetkin Yayınları*, Ankara.
- Alangoya, Y. (2004).** *Senede Karşı Senetle İspat Kuralı ve Hayatın Olağan Akışı Kavramı*, Seçkin Yayınları, Ankara.
- Altunay, E. (2019).** “İspat kavramı ve bir ispat aracı olarak ticari defterler”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Arseven, A. (1991).** *Sigorta Hukuku*, 2. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul.
- Arslan, R. vd. (2022).** *Medeni Usul Hukuku*, 8. Baskı, Yetkin Yayınları.
- Aslan, M. A. (2022).** “Ticari defterlerin ispat kuvveti”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aşık, İ. (2022).** *Medeni Usul Hukukunda Bekletici Sorun*, Seçkin Yayınevi, Ankara.
- Atalı, M., Ermenek, İ. ve Erdoğan, E. vd. (2022).** *Medeni Usul Hukuku*, 6: Baskı, Yetkin Yayınevi, Ankara.
- Atamer, K. (2009).** “Yargıtay Kararları Işığında Deniz Ticareti ve Deniz Sigortası Hukukunda Güncel Gelişmeler”, *Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu*, 12 Haziran 2009, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırmaları Enstitüsü (T. İş Bankası A.Ş. Vakfı).
- Atamer, K. (2017).** “Deniz Ticaret Hukuku I”, Birinci Baskı, Oniki Levha Yayınları, İstanbul.
- Auboin, M. and Engemann, M. (2014).** “Testing the trade credit and trade link: Evidence From Data On Export Credit Insurance” *Review of World Economics*, 150 (4), <https://sci-hub.se/10.1007/s10290-014-0195-4>, (E.T: 04/05/2022).
- Ayhan, R. vd. (2021).** *Sigorta Hukuku* 5. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara.
- Bağatur, M. Ç. ve Öge, H. (2017).** *Sorularla Sigorta Tahkim*, Oniki Levha Yayınları, İstanbul.
- Batar, V. N. (2022).** “Sigorta Tahkiminde İspat Sorunları”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, [file:///C:/Users/HOME/Downloads/750073%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/HOME/Downloads/750073%20(2).pdf), (E.T: 2810/2023).

- Beggi, Y. E (2022).** “*Sigorta Hukukundan Kaynaklanan Uyuşmazlıkların Sigorta Tahkim Komisyonu Nezdinde Çözümlemesi*”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, file:///C:/Users/HOME/Downloads/736831%20(1).pdf, (E.T: 25/10/2023).
- Biçkin, İ. (2006).** “Hakem Sözleşmesi Ve Hakem Yargılaması”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Sayı: 67, 2006, <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2006-67-282>, (E.T: 26/06/2022).
- Bildir, M. (2022).** “*Medenî Usûl Hukukunda Hayatın Olağan Akışı Kavramı*”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bilgen, M. (2017).** *Sigorta Hukuku*, Adalet Yayınevi, Ankara.
- Bozer, A. (1981).** *Sigorta Hukuku*, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayını, Ankara.
- Bozkurt, T. (2021).** *Sigorta Hukuku*, Oniki Levha Yayınları, İstanbul.
- Budak, A. C. ve Karaaslan, V. (2021).** *Medeni Usul Hukuku*, 5. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul.
- Budak, A. C. (2016).** “Sigortacılıkta Tahkim Alanında Meydana Gelen Değişikler”, *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Vol. XIII, No: 1, https://www.academia.edu/41442187/Sigortac%C4%B1%C4%B1kta_Tahkim_Alan%C4%B1nda_Meydana_Gelen_De%C4%9Fi%C5%9Fiklikler, (E.T: 15/06/2022).
- Can, H. ve Tuna, E. (2023).** *Milletlerarası Tahkim Hukuku*, Seçkin Yayınları, Ankara.
- Ceyhun, D. (2017).** “*Ticari Defterlerin Delil Olma Niteliği*”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çakan, O. (2021).** *Sigortacılık Tahkim Yargılaması ve Tahkime Elverişliliğin Değerlendirilmesi*, Seçkin Yayınları, Ankara.
- Çakır, K. (2018).** “Uzlaştırmanın Kapsamı ve Şartları” *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, Cilt 24, Sayı 1, Haziran, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/509572>, (E.T: 14/09/2021).
- Çeker, M. (2021).** *6102 Sayılı Türk Ticaret Kanuna Göre Sigorta Hukuku*, 24. Baskı, Karahan Kitabevi, Adana.
- Çetiner, S. vd. (2014).** *Ticaret Hukuku*, Detay Yayıncılık, Ankara.
- Çiftçi, T. (2017).** “Türk Hukukunda Sigorta Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Ve Tahkim Kurumlarının Karşılaştırılması”, *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi (IBAD)*, Haziran, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ibadjournal/issue/32857/370154>, (E.T: 15/09/2021).
- Dekak, M. T. (2019).** *Sigorta Tahkiminde Yargılama Usulü*, Yetkin Yayınları, Ankara.

- Demir, A. (2008).** “Yargıtay İçtihatlarındaki Hayatın Olağan Akışı Kriteri”, *Terazi Dergisi*, Aralık.
- Demirkol B. ve Aküzüm, U. (2020).** *Türkiye’de Med-Arb (Arabuluculuk-Tahkim) Yapısı, Mevzuatı ve Uygulaması*, Oniki Levha Yayınları, İstanbul.
- Dengiz, A. (2020).** “6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu çerçevesinde ticari defterlerin ispat gücü”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kadir Has Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Ekşi, N. (2019).** *Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nda Tahkim*, Beta Yayınları, İstanbul.
- Ekşi, N. (2020).** *Türkiye’de Kurumsal Tahkim*, Beta Yayınları, İstanbul.
- Erdemir, A. (2017).** *Sigorta Uyuşmazlıklarında Tahkim*, Seçkin Yayınları, Ankara.
- Erdoğan, Y. G. (2009).** “Alternatif Uyuşmazlık Çözümlerinin Hukuki Temelleri, Hak Arama Özgürlüğü İle İlişkisi, Olumlu Ve Olumsuz Yönleri”, *Hukuk Gündemi Dergisi*, Ankara Barosu, <http://www.ankarabarusu.org.tr/siteler/ankarabarusu/hgdmakale/2009-2/2.pdf>, (E.T: 19/06/2022).
- Erkök, B. ve Yıldırım, B. S. (2019).** “Alacak Sigortasında Reasürans Uygulamaları”, *Bankacılık Dergisi*, Sayı: 108, https://www.tbb.org.tr/Content/Upload/dergiler/dosya/83/Bankacilar_Dergisi_108.Sayi.pdf#page=79, (E.T: 21.04.2022).
- Eroğlu, O. (2022).** *Tahkimde Yargılamaasının Yenilenmesi (HMK Kapsamında)*, Seçkin Yayınları, Ankara.
- Erzeybek, H. (2022).** “Hayatın Olağan Akışına Aykırılık Kavramının İspat Hukuku Açısından Durumu”, *Yargıtay Dergisi*, Cilt: 48, Sayı: 3.
- Eyüboğlu, C. (2017).** “Türk Hukukunda Tahkim Anlaşmasının Geçerliliği”, *Ankara Barosu Dergisi*, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/542061>, (E.T: 04/05/2022).
- Göksu, M. (2021).** *Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları ve Tahkim*, 3. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara.
- Gökyayla, C. D. (2019).** “Arabuluculuk ve Tahkimi Bir Arada İçeren Uyuşmazlık Çözüm Yolu”, *İstanbul Hukuk Mecmuası*, 77 (2), <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/950192>, (E.T: 29/12/2022).
- Güvence Hesabı (2022).** “Kaza Sonrası Güvenceniz Olduğunu Biliyor musunuz ? ” <https://www.guvencehesabi.org.tr/Tanitim.aspx>, (24/06/2022).
- Halprin, P. (2017).** “Determining the Arbitration Obligation”, *Risk Management*, April, https://www.andersonkill.com/Custom/PublicationPDF/PublicationID_1517_Determining-the-Arbitration-Obligation.pdf, (E.T: 20/05/2022).
- Heper, A. (2015).** “Postmodernizm Ve Hukuk –Kısa Bir Bakış”, *Hukuk Kuramı*, C. 2, S. 2, Mart-Nisan, https://www.hukukkurami.net/editor/Sayi_8/08_01_heper.pdf, (E.T: 16/06/2022).
- İlhan, O. (2020).** *Arabuluculuk Sözleşmesi*, Seçkin Yayınları, Ankara.

- İstanbul Tahkim Merkezi (t.y.).** “İstanbul Tahkim Merkezi Arabuluculuk-Tahkim Kuralları”,[https://istac.org.tr/wp-content/uploads/2019/11/ISTACArabuluculuk-Kurallar %C4%B1-Med-Arb.pdf](https://istac.org.tr/wp-content/uploads/2019/11/ISTACArabuluculuk-Kurallar%C4%B1-Med-Arb.pdf), (14/06/2022).
- İstanbul Tahkim Merkezi (İstac) (2021).** *Tahkim*, <https://istac.org.tr/uyusmazlik-cozumu/tahkim>, (E.T: 15/09/2021).
- Kabukçuoğlu Özer, F. D. (2012).** “6328 sayılı Sigortacılık Kanunu’nun 30. maddesinin gerekçesi”, *Sigortacılık Kanunu Şerhi*, Oniki Levha Yayını, İstanbul.
- Kara, H. (2021).** *Sigorta Hukuku*, Oniki Levha Yayınları, İstanbul.
- Karaotmarlı, T. (2023).** “Zorunlu Mali Mesuliyet Sigortası Kapsamında Sigorta Tahkim Komisyonu Nezdinde Bedensel Zararlardan Doğan Tazminat Hakkı”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Medeniyet Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, [file:///C:/Users/HOME/Downloads/802339%20 \(1\). pdf](file:///C:/Users/HOME/Downloads/802339%20(1).pdf), (E.T: 26/10/2023).
- Karadaş, İ. (2013).** *6100 Sayılı HMK’da Düzenlenen Ulusal (İç) Tahkim*, Adalet Yayınları, Ankara.
- Karasu, R. (2015).** “6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun Sorumluluk Sigortalarına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 6, Sayı 4, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/inuhfd/issue/22414/239926> (E.T: 25/06/2022).
- Karasu, R. (2016).** *Karayolları Zorunlu Malî Sorumluluk Sigortası, Trafik Sigortası*, Yetkin Yayınevi, Ankara.
- Karasu, R. ve Güner, T. (2022).** “Sigorta Uyuşmazlıklarının Çözümünde Uygulanan Kurumsal Tahkim Yargılamasının Yaygınlaştırılmasının Gerekliliği Üzerine”, *Prof. Dr. Rıza Ayhan’a Armağan*, Yetkin Yayınevi, Ankara.
- Kayıhan, Ş. (2004).** *Sigorta Sözleşmelerinde Prim Ödeme Borcu*, Seçkin Yayınları, Ankara.
- Kayıhan, Ş. ve Günergök, Ö. (2021).** *Türk Özel Sigorta Hukuku*, 6. Baskı, Umuttepe Yayınları, Kocaeli.
- Kayıhan Ş. ve Selanik, A. A. (2022).** *Sigorta Hukukunda Alternatif Çözüm Yolları ve Tahkim Usulü*, Seçkin Yayınevi, Ankara.
- Kender R. (2021).** *Türkiye’de Hususi Sigorta Hukuku*, 17. Baskı, Oniki Levha Yayını, İstanbul.
- Korucu, Y. (2015).** *Hukuk Muhakemeleri Kanunu’na Göre Tahkim*, Adalet Yayınevi, Ankara.
- Kozanhan, A. E. (2019).** “Sigortacılıkta Tahkimde Yargılama Usulü”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kadir Has Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Hukuk Anabilim Dalı, <http://academicrepository.khas.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/20.500.12469/2676/Sigortac%C4%B1%C4%B1>

hta%20tahkimde%20yarg%C4%B1lama%20usul%C3%BC.pdf?sequenc
e=1&isAllowed=y (E.T: 19/06/2022).

- Kozanhan, O. E. (2019).** “*Sigortacılıkta Tahkim Komisyonunun Yapısı ve Uygulamaları*”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, file:///C:/Users/HOME/Downloads/723 947%20(1).pdf, (E.T: 2/10/2023).
- Köksal, B. (2023).** “Sigortacılıkta Tahkimde İtiraz Hakem Heyetinin Direnme Hakkı”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2023-166-2120> (E.T: 29/10/2023).
- Kubilay, H. (2003).** *Özel Sigorta Hukuku*, 2. Baskı, Barış Yayınları, İzmir.
- Kuru, B. ve Aydın, B. (2023).** *Medeni Usul Hukuku*, 8. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara.
- Kurt Konca, N. (2010).** “Sigorta Uyuşmazlıklarının Tahkim Yoluyla Çözümü”, *Prof. Dr. Fırat Öztan’a Armağan*, C. 2, Ankara.
- Kurt Konca, K. (2014).** “Medeni Usul Hukukunda Aleniyet İlkesinin Sınırlandırılması”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 4, Sayı 2, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sduhfd/issue/22956/245684>, (E.T: 12/09/2021).
- Lokmanoğlu, S. Y. (2020).** “Türk Hukukunda Tahkim Sözleşmesinin Kurucu Unsurları ve Geçerlilik Şartları”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, Cilt 1, Sayı 41, 347, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/taad/issue/58516/857816>, (E.T: 18/09/2021).
- Merkin, R. and Steele, J. (2013).** *Insurance and Law of Obligation*, Oxford University Press, Oxford.
- Oksay, S. ve Özşar, B. (2006).** *Avrupa Birliğinde Sigorta Aracıları*, Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği, İstanbul.
- Omağ, M. K. ve Kuntalp, E. (2009).** *Banka ve Sigorta Hukuku*, 3. Baskı, Açık Öğretim Yayınları, Eskişehir.
- Özbay İ. (2006).** “Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yöntemleri”, *Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. X, S. 3-4, <http://earsiv.erkincan.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12432/1102>, (E.T: 15/09/2021).
- Özbek, M. S. (2017).** “Arabuluculuk İle Tahkim Yöntemlerinin Kesişme Bölgesi: Arabuluculuk-Tahkim”, *Yargıtay Dergisi*, Cilt: 43, Sayı 1, <http://ankaratahkim.com/ARABULUCULUK-TAHK%C4%B0M1.pdf>, (E.T: 06/05/2022).
- Özbek, M. S. (2019).** “Tahkim İlk İtirazı Üzerine Tahkim Sözleşmesi Üzerinde Yapılan Mahkeme Denetimi”, *Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2019/2, s. 180, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/909218>, (E.T: 19/06/2022).
- Özbek M. S. (2022).** *Tahkim Hukuku*, Cilt I ve II, Yetkin Yayınları, Ankara.

- Özbolet, M. (2009).** *Temel Sigortacılık*, 3. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara.
- Özdamar, M. (2013).** “Sigorta Hukukunda Uyuşmazlıklarının Çözümünde Tahkim Sistemi”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. XVII, Y.2013, Sa. 1-2, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/789305>, (E.T: 04/05/2022).
- Özden, A. N. (2023).** “*Kasko ve ZMMS Konulu Sigorta Tahkim Komisyonu Hakem Kararlarının Türk Ticaret Kanunu Işığında Değerlendirilmesi*” (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, file:///C:/Users/HOME/Downloads/808793 %20(1).pdf, (E.T: 26/10/2023).
- Özel, S. (2008).** *Milletlerarası Ticari Tahkimde Kanunlar İhtilafı Meseleleri*, Legal Yayınları, İstanbul.
- Özgen, M. (2022).** *Sigorta Hukukunda Arabuluculuk ve Tahkim*, Yetkin Yayınları, Ankara.
- Öztek, S. (2009).** “Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu Yönünden Sigortacılıkta Tahkime Bakış”, *Medenî Usûl ve İcra - İflâs Hukuku Dergisi*, 2009/2, Cilt 5, Sayı 13.
- Pekcanitez, H. (2017).** *Medeni Usul Hukuku Cilt II*, Oniki Levha Yayınları, İstanbul.
- Pekcanitez, H., Atalay, O. ve Özekes, M. (2022).** *Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı*, 10. Baskı, Oniki Levha Yayınları, İstanbul.
- Perçin, G. E. (t.y.).** “Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yöntemlerinden Arabuluculuğun Hukuksal Düzenlemelerdeki Yeri”, *Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni*, Cilt: 31, Sayı: 2, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/411053>, (E.T: 14/09/2021), (177-201).
- Rodger, A. (2007).** “An Introduction to Insurance and Insurance Law”, *Practical Insurance Guides: Insurance Law - An Introduction*, General Editor: Merkin, R., Routledge Taylor And Francis Group, New York.
- Saat, D. (2016).** “Tüketici İşlemi Niteliğindeki Sigorta Sözleşmeleri ve Bu Kapsamda Sigorta Tahkim Komisyonunun Rolü”, *MÜHFD*, C. 22, S. 3.
- Sayhan, İ. (2001).** *Sigorta Sözleşmelerinin Konusu*, Yetkin Yayınları, Ankara.
- Sigorta Tahkim Komisyonu (STK). (2022).** “2021 Yılı Faaliyet Raporu”, http://www.sigortatahkim.org.tr/files/faaliyetraporu_2022_web.pdf, (E.T: 29/10/2023).
- Sigorta Tahkim Komisyonu (STK). (2023),** “2022 Yılı Faaliyet Raporu”, http://www.sigortatahkim.org.tr/files/faaliyetraporu_2022_web.pdf, (E.T: 29/10/2023).
- Şahin, M. (2021).** “*Sigorta Hukuku Uyuşmazlıklarının Tahkim Yoluyla Çözümü*”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, file:///C:/Users/HOME/Downloads/692915.pdf, 25/06/2022).
- Şanlı, C. vd. (2021).** *Milletlerarası Özel Hukuk*, 9. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul.

- Tanriver, S. (2006).** “Hukuk Uyuşmazlıkları Bağlamında Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları Ve Özellikle Arabuluculuk”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Sayı 64, 2006 <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2006-64-227>, (E.T: 15/09/2021).
- Tomic, K. (2018).** “D&O Insurance and Arbitration”, *Research Association For Interdisciplinary Studies*, December, file:///C:/Users/HAB%C4%B0B/Downloads/SSRN-id3303345.pdf, (E.T: 04/05/2022).
- Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği (TSB) (2006).** *Sigorta Konusunda Ortaya Çıkan Uyuşmazlıkların Alternatif Yöntemlerle Çözümü (ADR): Avrupa Uygulaması*, 1. Baskı, Ceyma Matbaacılık, İstanbul.
- Tüysüz, C. (2017).** “Milletlerarası Ticari Tahkimde Gizlilik Yükümlülüğü”, *Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni*, Cilt: 37, Sayı: 2, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/412078>, (E.T: 15/09/2021).
- Ulaş, I. (1992).** *Uygulamalı Sigorta Hukuku*, Turhan Kitabevi, Ankara.
- Ulaş, I. (2007).** “Sigortacılıkta Tahkim”, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, Cilt 24, Sayı 2, Aralık.
- Ulusoy, E. (2009).** “Finans Hukukunda Tahkim”, *II. Uluslararası Özel Hukuk Sempozyumu “Tahkim”*, 14/02/2009, <https://hukuk.marmara.edu.tr/yayinlar/sempozyum-yayinlari/i-uluslararasi-ozel-hukuk-sempozyumu-tahkim>, (E.T: 14/10/2021).
- Uyar, T. (2015).** “Talih, Hayatın Olağan Akışına Aykırı Olduğu İddiası İle Bir Senedin İptaline Karar Verilebilir Mi?”, *Legal Hukuk Dergisi*, 13. Sayı, Yıl 2015.
- Ünan, S. (2016).** *Türk Ticaret Kanunu Şerhi, Altıncı Kitap, Sigorta Hukuku*, Cilt I, Oniki Levha Yayınları, İstanbul.
- Warbeck, J. (1998).** “Alternative dispute resolution in the world of business: a comparative analysis of the use of ADR in the United Kingdom and Germany”, *The Arbitration and Dispute Resolution Law Journal*, Part 2, June.
- Yasaman, H. (2013).** “Türk Ticaret Kanunu Tasarısında Hâkimin Genişleyen Rolü”, *Şirketler Hukuku ve Sermaye Piyasası Hukuku İle İlgili Makaleler, Mütalaalar, Bilirkişi Raporları II*, Vedat Kitapçılık, İstanbul.
- Yaşar, T. N. (2018).** “Sigorta Hukukunda Tahkim”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, Yıl:9, Sayı:36, Ekim, <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/980757>, (E.T: 16/06/2022).
- Yazıcıoğlu E. Ve Ögüz, Z. Ş. (2020).** *Sigorta Hukuku*, 3. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul.
- Yavuz, C. (2009).** “Türk Hukukunda Tahkim Sözleşmesi ve Tabi Olduğu Hükümler”, *II. Uluslararası Özel Hukuk Sempozyumu “Tahkim”*, 14 Şubat 2009, MÜHFD, İstanbul.
- Yeşilova Aras, E. ve Yeşilova, B. (2013).** “Sigortacılık Tahkimi – Sigorta Tahkim Usulü ve Ayırdedici Özellikleri (Sigortacılık Kanunu m. 30)”, *Yaşar*

Üniversitesi Dergisi, Sayı 8, <https://dergipark.org.tr/en/pub/jyasar/issue/19146/203165>, (E.T: 25/06/2022).

Yıldız, H. (2022). “Sigorta Tahkim Komisyonu’nun Örgütsel Yapısı ve İşleyişi”, *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2022, S. 18 (1), <https://dergipark.org.tr/en/pub/esad/issue/70716/1117627>, (E.T: 26/07/2022).

Yıldız, H. (2022). “Sigortacılıkta Tahkimin Tahkim Türleri Arasındaki Yeri” *Medeniyet Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 7, Sayı 13, ss. 615-628, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/imhfd/issue/72794/1182063>, (E.T: 15/10/2022).

Yılmaz, S. ve Çavuşoğlu, G. F. (2019). “Türk Hukukunda Tahkime Elverişlilik Kavramı Ve Taşınmaz Aynına İlişkin Uyuşmazlıkların Tahkimde Görülmesi”, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 10/2, <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/882670>, (E.T: 05/06/2022).

Yılmazsoy, E. (2020). “Tahkim ve Tahkim Sözleşmesi”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 2020/1, <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1500694>, (E.T: 05/06/2022).

ÖZGEÇMİŞ

Öğrenim Durumu :

Lisans : İşletme - 1990 Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
Lisans : Hukuk Fakültesi - 2018 Hasan Kalyoncu Üniversitesi

